

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. V kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. V kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. V kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. a. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hcaeventyr05val-shoot-idm139748574833248.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. V kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

b

H. C. ANDERSENS

EVENTYR V

Kritisk udgivet efter de originale Eventyrhæfter
med Varianter ved ERIK DAL
og Kommentar ved ERLING NIELSEN

V:1867-74

DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSELSKAB

c

H. C. ANDERSENS

Nye Eventyr og Historier 3. Bække 1872 og andre sene eventyr

**Tillæg: Eventyr udenfor de samlede udgaver Ved Erik Dal HANS REITZELS
FORLAG KØBENHAVN 1967**

d

Udgivet af
Det Danske Sprog- og Litteraturselskab
med støtte af
Konsul George Jorck og Hustru Emma Jorck's Fond

Tilsyn med udgaven:
F. J. BILLESKOV JANSEN Og H. TOPSØE-JENSEN

5

Indholdsfortegnelse til bind V

	Forbemærkning til bind V	
	Forkortelser i variantapparatet	
	<i>Samlede Skrifter 25-28 1868</i>	
25 1868	Den onde Fyrste	13
26 1868	Marionetspilleren	16
	To Brødre	20
	Den gamle Kirkeklokke	22
27 1868	Theepotten	27
	Folkesangens Fugl	29
	De smaa Grønne	32
	Nissen og Madamen	34
	Petter, Peter og Peer	39
28 1868	Vænø og Glænø	44

	Gudfaders Billedbog	46
	<i>Dryaden 1868</i>	69
	<i>Tre nye Eventyr og Historier 1870</i>	
	Hønse-Grethes Familie	93
	Hvad Tidselen oplevede	104
	Hvad man kan hitte paa	108
	<i>Eventyr og Historier (III)-V18(70)-74</i>	
	Laserne	113
	Loppen og Professoren	115
	<i>Nye Eventyr og Historier</i>	
	<i>Tredie Række 1872</i>	
III:1 1872	Lykken kan ligge i en Pind	123
	Kometen	126
	Ugedagene	130
6		
	Solskins-Historier	133
	Oldefa'er	136
	Hvem var den Lykkeligste?	141
	Lysene	145
	Det Utroligste (to tekster)	148
	Hvad hele Familien sagde	154
	»Dandse, dandse, Dukke min!«	157
	»Spørg Amagermo'er!«	159
	Den store Søslange	161
	Gartneren og Herskabet	170
III:2 1872	Dedikationsdigt: »Rolighed«	179
	Hvad gamle Johanne fortalte	180
	Portnøglen	193
	Krøblingen	204
	Tante Tandpine	213
<i>Tillæg:</i>	<i>Eventyr udenfor de samlede udgaver</i>	
	Det sjunkne Kloster	225
	Den fattige Kone og den lille Canariefugl	227
	Smaahistorier	228
	1. Det er Dig, Fabelen sigter til!	228
	2. Talismanen	229
	3. Den gamle Gud lever endnu	230
	[Temperamenterne]	233
	Kartoflerne	237
	Urbanus	238
	Æblet	240
	»Man siger -!«	243
	Vor gamle Skolemester	245
	Herrebladene	247
	Qvæk	251
	[Skriveren]	253
	Danish Popular Legends	254

Bibliografiske noter om hvert eventyrhæfte meddeles foran hæftets første eventyr.

Forbemærkning til bind V.

Ligesom bind IV begynder dette bind med de spredte eventyr, der fra diverse originaltryk helt tilbage til 1840 kumuleredes kronologisk i en samlet udgave, i dette tilfælde SS 25/28-68, hvoraf de tre første er rene eventyrbind, SS 28-68 et blandet bind.

Ligesom bind IV fortsætter dette med fire eventyrhæfter; men de to første af dem er for små til at tælle med i rækken af *Nye Eventyr og Historier*. *Dryaden* 1868 er det eneste eventyr, der i originaltryk udgør en hel publikation. *Tre nye Eventyr og Historier* 1870 er i samme lille format. Først 1872 udkommer de to sidste eventyrhæfter, og de udgør tilsammen *Tredie Række*: NEH 9-72 med hele 13 småstykker, hvoraf kun eet var utrykt, NEH 10-72 med fire vægtige, utrykte arbejder.

Lorenz Frølichs tre bind EHF 3/5-70/74 bliver alle disse eventyrs eneste optryk i forfatterens levetid. Hvad der opsamledes i SS 25/27-68, indordnedes i de to første af de nævnte bind, resten hører hjemme i EHF 5-74, der desuden indeholder to eventyr, der ikke tidligere fandtes i eventyrbind: *Loppen og Professoren*, fordi Andersen ikke fandt, det passede i NEH 10-72, og *Laserne* fra 1869. - Til SS 29-76, der drager de sidste eventyr ind i den samlede udgave, tages ikke hensyn, da bindet er posthumt.

Som overalt i udgaven betegner **A** trykgrundlaget. Der bliver i bind V ikke tale om mere end eet optryk, og dette vil sige, at **B** bliver tegn for EHF 3/5-70/74, de sidste af de 5 bind, der hidtil har kunnet kaldes **D**.

Manuskriptbestanden dækker næsten alle eventyr, oftest flerdobbelt. Det kongelige Biblioteks gamle samlinger har dog i højere grad end ellers måttet suppleres med materiale i andet eje:

1: Ved at spørge dr. Topsøe-Jensen om ms. til det s. 247 note **r** nævnte tryk blev jeg, noget for sent, opmærksom på Bakkkehussamlingen i Frederiksberg Kommunebiblioteker; af dens eventyrmanuskripter har de fleste kunnet benyttes i tide, mens andre hører til tidligere bind og vil blive omtalt i kommentaren.

2: De fornemste stykker i skuespilleren Jean Hersholts samling var nogle af de breve og manuskripter, Andersen omkring 8 1870 sendte til USA. Af copyright-hensyn blev en del eventyr trykt der, før de udkom på dansk i Danmark, og manuskripterne er derfor ældre end de yngste danske, og repræsenterer en karakteristisk sidegren på stamtræet, hvilket de ret fyldige varianter i vort apparat skulle dokumentere. Fotostat til Det kongelige Bibliotek leveredes dels af Hersholt selv, for restens vedkommende af min kollega Frederick R. Goff, Library of Congress, hvem jeg takker for hurtig, venskabelig bistand.

3: H. C. Andersens husfælle, stud. theol., senere provst Erik Oksen ejede en del manuskripter, der gik i arv til hans børn, expeditionssekretær Knud Oksen og frøken Ebba Oksen. Det nævntes i bd. IV, at sidstnævnte havde udlånt dem til bibliotekets affotografering. Det er mig en glæde at kunne sige, at den meget værdifulde samling under korrekturlæsningen af dette bind indgik i Kgl. Bibl. som en storsindet gave fra frk. Oksen og hendes afdøde broder. Se signaturen Ny kgl. Saml. 2586, 2° side 126, 180, 204.

De mange interessante manuskripter har dog ikke foranlediget rettelser af betydning, da **A** jo nødig forlades til fordel for apparatets ofte gode varianter. Basis for rettelserne er flg.: Kun **B** er rigtig: 59 og 84; kun **A** er gal: 51, 86, hvortil man kunne føje *blæstes* for 151,21 *blæses*; manuskripter har fået ret overfor alle tryk: 40 og 166; rutinerettelser er: 32 og 36. Bortset fra selvfølgelig småreparaturer i tillægget indeholder bindet altså ingen konjekture trods voldsom fristelse til at indsætte *Virkelighedens* for 169,30 *Velsignelsens*.

Tillægget. Udenfor de traditionelle udgaver ligger foruden *Dødningen* og *Lykkens Kalosker* 1838 en del korte tekster af eventyr- eller historiekarakter. Enkelte tryktes i Andersens levetid; andre posthumt i danske og/eller udenlandske udgaver, især bagi Flensteds Forlags lille 16-binds-udgave; atter andre er utrykte. Nogle af disse stykker har Andersen brugt i andre sammenhænge og derefter opgivet, andre har han nok regnet for så uselvstændige eller ufærdige, at de er blevet liggende.

Dette bind slutter imidlertid med at gengive alt hvad der må forekomme at være rimeligt afrundet og læseværdigt; utrykt er herefter kun rene tilløb og fragmenter især i Collin 36,4° kapsel V, et materiale, der delvis kan nyttiggøres i kommentaren. Hvor disse stykker er trykt efter manuskript, har jeg ofte kunnet korrigerer min afskrift efter en lille samling ældre afskrifter ved Chr. Behrend eller H. Topsøe-Jensen, velvilligt udlånt af sidstnævnte. Alligevel havde jeg ikke turdet udgive tillægget uden skriftkyndig hjælp ved korrektoren, og min kollega dr. Tue Gad har læst en 9 sådan efter originalerne. Han og bibliotekar Kirsten Weber har tidligere hjulpet mig med vanskelige manuskriptsteder, og jeg takker hjerteligt for denne hjælp.

Her ved afslutningen af textudgaven vil jeg gerne endnu engang takke mine faste medarbejdere: Estrid Dal, Niels Martin Jensen og Jan William Rasmussen, desuden universitetslektor Erling Nielsen for nyttig

medlæsning af de fleste noter. For godt samarbejde takker jeg Blanco Lunos personale, især tilrettelægger Kaj Nielsen; spaltekorrektur af teksten med apparat tilføjet i min håndskrift har været det ubehagelige grundlag, hvorpå han med sikker hånd har disponeret sidernes ombrydning. Endelig må jeg takke min tilsynsførende, dr. Topsøe-Jensen, for råd, randnoter og opmuntring i rigt mål; dette strider mod DSLs praxis, men må have lov at passere idag, på denne gode vens og mageløse kenders halvfjerdsårsdag.

København, 15. december 1966.

Erik Dal.

10

Forkortelser i variantapparatet

Faste forkortelser for udgaver består af en stærkt forkortet titel plus to tal, det første angivende hæftets eller bindets løbenummer blandt andre hæfter med samme titelforkortelse, det andet bestående af årstallets to sidste cifre; oplagsbetegnelse anføres ikke direkte.

- 3NEH-70 H. C. Andersen: Tre nye Eventyr og Historier. Kbh. 1870. Optrykt nedenfor.
- NEH 9-72, NEH 10-72, H. C. Andersen: Nye Eventyr og Historier. 3. Række 1.-2. Samling. Kbh. 1872. Optrykt nedenfor.
- SS 25-68 Samlede Skrifter af H. C. Andersen. Femogtyvende Bind. Kbh. 1868.
- SS 26-68, SS 27-68, SS 28-68 samme. 26.-28. Bind. Kbh. 1868. Se s. 12.
- SS 29-76 samme. 29. Bind. Kbh. 1876.
- EHF 3-70 H. C. Andersens Eventyr og Historier. Med Illustrationer efter Originaltegninger af Lorenz Frølich. Tredie Bind. Nye Eventyr og Historier. I. Kbh. 1870. (Også med titelblad: Nye Eventyr og Historier. Første Bind). Se s. 112.
- EHF 4-71 samme. Fjerde Bind. Kbh. 1871. (Også: Nye E. og H. Andet Bind).
- EHF 5-74 samme. Femte Bind. Kbh. 1874. (Også: Nye E. og H. Tredie Bind).
- SS 2 fællesbetegnelse for eventyrbindene 13-14-15 i H. C. Andersens Samlede Skrifter. Anden Udgave. Kbh. 1879-80.
- Bibl. Birger Frank Nielsen: H. C. Andersen Bibliografi. Digterens danske Værker 1822-75. Kbh. 1942. Der citeres løbenummer.
- Brix H. C. Andersens Eventyr. Ny, kritisk Udgave med Kommentar ved Hans Brix og Anker Jensen, 1.-5. Bind. Kbh. 1919. Jf. 1 s. 16.
- Collin Den Collinske Manuskriptsamling. Findes på Kgl. Bibl. ligesom andre citerede ms.-samlinger, hvis ikke andet bemærkes.
- Jean Collection: Findes i The Library of Congress, Washington D.C., se Frederick R. Goff: Catalog of the Hersholt Jean Hersholt Collection of Hans Christian Andersen, 1954, s. 1-2.

Variable forkortelser, trykt med halvfedt i apparatet og forklaret ved hvert eventyrs begyndelse.

- m**, Manuskript. Foreligger kun eet ms., betegnes det m; et fragment kan betegnes f, koncept og renskrift
- k. r**, k og r etc. Se iøvrigt Lauritz Nielsen: Katalog over danske og norske Digteres Originalmanuskripter i etc. Det kongelige Bibliotek. Kbh. 1943.
- t** Trykmanuskript, se især s. 227 ff.
- O** Originaltryk før første tryk i bogform.
- A** Første tryk i bogform, nærv. udgaves faste textgrundlag.
- B, C, D**, Successive optryk i nye udgaver. I bind V er **B** = EHF 3/5-70/74, mens **C** og **D** ikke bruges.
- A2** etc. Oplag af ovennævnte udgaver.

**Fra
Samlede Skrifter.
25.-28.
Bind 1868.**

Samlede Skrifter, 1. udg., begyndte at udkomme 7.11.1853. En foreløbig afslutning nåedes 19.7.1855 med bind 21-22: *Mit Livs Eventyr*. Senere arbejder (i optryk eller i titeloplæg af originaludgaver) udkom som bd. 23-28 1857-68. Posthumt udkom bd. 29-33 og Supplementsbind 1876-79. Se oversigt Bibl. s. 183 ff. Flg. bind er benyttet i nærv. udgave:

SS 18-55 (Bibl. 740) udkom 8.5.1855 og indeholder VIII + 134 s. S. 1-109 er Historier, 111-33 Biographiske Skizzer og Anmeldelser. Jf. vort bd. II s. 213 ff.

SS 19-55 (Bibl. 735) udkom 15.3.1855. [VIII] + 190 s.

SS 20-55 (Bibl. 743) udkom 8.5.1855. [VIII] + 204 s.

Foruden serietitel har disse to bind særtitel: *Eventyr. Første/Anden Deel. Indhold og rækkefølge svarer til EP-50. Jf. vort bd. I og bd. II til s. 212.*

SS 25-68 (Bibl. 971) udkom 27.10.1868. [VIII] + 186 s.

SS 26-68 (Bibl. 972) udkom samme dag. [VIII] + 140 s.

SS 27-68 (Bibl. 974) udkom 19.11.1868. [VIII] + 208 s.

Foruden serietitel har disse tre bind særtitel: *Nye Eventyr og Historier. Første/ Anden/Tredie Deel. Deres indhold svarer til vore bd. III og IV, kronologisk ordnet. De indordner dog henholdsvis 1, 3 og 5 historier, der ikke tidligere har været trykt i eventyrsamlinger. Disse meddeles i det flg. SS 27-68 s. 185-208 er bemærkninger til eventyrene, se bd. VI.*

SS 28-68 (Bibl. 975) udkom 19.11.1868 og indeholder [VIII] + 194 s. Foruden serietitel findes særtitel: *Reiseskizzer og Pennetegninger. Blandt deltitlerne skal nævnes I Danmark, omfattende Skagen og Vænø og Glænø, samt Gudfaders Billedbog. Af disse tre tekster, der alle havde været trykt før, indgår de to sidstnævnte i EHF 5-74; de trykkes nedenfor efter SS 28-68.*

SS 29-76 (Bibl. 1065) udkom 30.11.1876 og indeholder [VIII] + 186 s. Særtitlen lyder: *Nye Eventyr og Historier. Fjerde Deel. Indholdet svarer til nærv, bind fra Dryaden, dertil kommer s. 103 ff. Bemærkninger. Bindet er ikke benyttet, da det ikke udkom i Andersens levetid.*

**Den onde Fyrste.
(Et Sagn.)**

Der var engang en ond og overmodig Fyrste, hvis hele Tanke gik ud paa at vinde alle Verdens Lande og indjage Skræk ved sit Navn; han foer frem med Ild og Sværd; hans Soldater nedtraadte Kornet paa Marken, de antændte Bondens Huus, saa den røde Lue slikkede Bladene af Træerne, og Frugten hang stegt paa de sorte, sviende Grene. Mangen stakkels Moder skjulte sig med sit nøgne, diende Barn bag ved den rygende Muur, og Soldaterne søgte hende, og fandt de hende og Barnet, da begyndte deres djævelske Glæde; onde Aander kunde ikke handle værre; men Fyrsten syntes just det gik som det skulde; Dag for Dag voxte hans Magt, hans Navn blev frygtet af Alle, og Lykken fulgte ham i al hans Gjerning. Fra de erobrede Byer førte han Guld og store Skatte; der opdyngedes i hans Kongestad en Rigdom, hvortil der ikke fandtes Mage paa noget andet Sted. Nu lod han bygge prægtige Slotte, Kirker og Buegange, og Hver, som saae disse Herligheder, sagde: »hvilken stor Fyrste!« de tænkte ikke paa den Nød, han havde bragt over andre Lande, de hørte ikke de Suk og den Jammer, der lød fra de afbrændte Byer.

Fyrsten saae paa sit Guld, saae paa sine prægtige Bygninger og tænkte da, som Mængden: »hvilken stor Fyrste! men jeg

----- 14

maa have Mere! meget Mere! Ingen Magt maa nævnes liig, end sige større, end min!« og han gik i Krig med alle sine Naboer og han beseirede dem Alle. De overvundne Konger lod han, med Guldkjæder, lænke til sin Vogn, naar han kjørte gennem Gaderne, og sad han til Bords, da maatte de ligge ved hans og Hoffolkens Fødder og tage de Stykker Brød, man der kastede til dem.

Nu lod Fyrsten sin Billedstøtte opreise paa Torvene og i de kongelige Slotte, ja han vilde at den skulde staae i Kirkerne foran Herrens Alter; men Præsterne sagde: »Fyrste, Du er stor, men Gud er større, vi vove det ikke.«

»Vel.« sagde den onde Fyrste, »saa overvinder jeg Gud med!« og i sit Hjertes Overmod og Taabelighed lod han bygge et konstigt Skib, hvormed han kunde gennemfare Luften; det var broget som Paafuglens Hale og syntes besat med tusinde Øine, men hvert Øie var en Bøssepipe; Fyrsten sad midt i Skibet, han behøvede kun at trykke paa en Fjer, da fløi tusinde Kugler ud, og Bøsserne vare igjen ladte som før. Hundrede stærke Ørne spændtes foran Skibet, og saaledes fløi han nu mod Solen. Jorden laae dybt nede; først syntes den, med sine Bjerge og Skove, kun som en oppløiet Ager, hvor det Grønne titter frem fra den væltede Græstørv, siden lignede den det flade Landkort, og snart var den ganske skjult i Taage og Skyer. Høiere og høiere fløi Ørnene op ad; da udsendte Gud en eneste af sine utallige Engle, og den onde Fyrste lod tusinde Kugler flyve imod ham, men Kuglerne faldt som Hagl tilbage fra Englens skinnende Vinger; en Bloddraabe, kun en eneste, dryppede fra den hvide Vingefjer, og denne Draabe faldt paa Skibet, hvori Fyrsten sad; den brændte sig fast, den tyngede som tusinde Centner Bly og rev Skibet i styrtende Fart ned mod Jorden; Ørnenes stærke Vinger knækkedes, Vinden susede om Fyrstens Hoved, og Skyerne rundt om, de vare jo skabte af de afbrændte Byer, formede sig i truende Skikkelser, som milestore Krebs, der strakte deres stærke Klo ud efter ham, som rullende Klippestykker og ildspyende Drager; halv død laae han i Skibet, der tilsidst blev hængende mellem Skovens tykke Trægrene.

»Jeg vil beseire Gud!« sagde han, »jeg har svoret det, min Villie skal skee!« og han lod i syv Aar bygge konstige Skibe, til at gennemfare Luften med, han lod smede Lynstraaler af
*
- 15

det haardeste Staal; thi han vilde sprænge Himlens Befæstning. Fra alle sine Lande samlede han store Krigshære, de bedækkede en Omkreds af flere Mile, da de stode opstillede Mand ved Mand. De besteg de konstige Skibe, Kongen selv nærmede sig sit, da udsendte Gud en Myggesværme, en eneste lille Myggesværme, den surrede om Kongen og stak hans Ansigt og Hænder; han drog i Harmen sit Sværd, men slog kun i den tomme Luft, Myggene kunde han ikke ramme. Da bød han at der skulde bringes kostelige Tæpper, disse maatte man vikle om ham, der kunde ingen Myg trænge igennem med sin Braad, og man gjorde, som han bød; men en eneste Myg satte sig paa det inderste Tæppe, den krøb ind i Kongens Øre og stak ham der; det brændte som Ild, Giften slog op i hans Hjerne, han rev sig løs, sled Tæpperne af sig, sønderrev sine Klæder og dandsede nøgen for de raae, vilde Soldater, som nu spottede den gale Fyrste, der vilde bestorme Gud og strax var overvunden af en eneste lille Myg.

*
_

16

Marionetspilleren.

Der var paa Dampskibet en gammelagtig Mand, med et saa fornøiet Ansigt, at, løi det ikke, da maatte han være det lykkeligste Menneske paa Jorden. Det var han ogsaa, sagde han; jeg hørte det af hans egen Mund; han var Dansk, var min Landsmand og reisende Theaterdirecteur. Hele Personalet havde han med, det laae i en stor Kasse; han var Marionetspiller. Hans medfødte gode Humeur, sagde han, var blevet luttret af en polytechnisk Candidat, og ved det Experiment var han bleven fuldkommen lykkelig. Jeg forstod ham ikke strax, men saa satte han hele Historien klart ud for mig, og her er den.

Det var i Slagelse, sagde han, jeg gav en Forestilling paa Postgaarden, og havde brillant Huus og brillant Publicum, aldeles uconfirmeret, paa et Par gamle Madamer nær. Saa kommer der en sortklædt Person af Studenterudseende, han sætter sig, og leer aldeles paa de rigtige Steder, klapper aldeles rigtigt, det var en usædvanlig Tilskuere! jeg maatte vide, hvem det var, og jeg hører, at det er en Candidat fra den polytechniske Lærestanstalt, sendt ud for at belære Folk i Provindserne. Klokken otte var min Forestilling ude, Børn skal jo tidlig i Seng, og man maa tænke paa Publicums Bequemmelighed. Klokken ni begyndte Candidaten sine Forelæsninger og Experimenter, og nu var jeg hans Tilhører. Det var mærkeligt at høre og see paa. Det Meste gik over mit Hoved og ind i Præstens, som man siger, men Det maatte jeg tænke: kunne vi Mennesker

----- 17

udfinde Sligt, saa maae vi ogsaa kunne holde længer ud end til vi puttes i Jorden. Det var bare smaa Mirakler, han gjorde, og dog altsammen Fod i Hose, lige ud af Naturen. I Moses' og Propheternes Tid maatte saadan en polytechnisk Candidat være bleven en af Landets Vise, og i Middelalderen vilde han være bleven brændt. Jeg sov ikke hele Natten, og da jeg næste Aften gav en Forestilling og Candidaten var der igjen, saa kom jeg ordenlig i Humeur. Jeg har hørt af en Skuespiller, at han i Elskerroller kun tænkte paa en eneste af Tilskuerne, for hende spillede han og glemte hele det øvrige Huus; den polytechniske Candidat han var min »hende«, min eneste Tilskuere, som jeg spillede for. Da Forestillingen var ude, bleve alle Marionetter kaldte frem, og jeg blev af den polytechniske Candidat budt ind til ham paa et Glas Viin; han talte om min Komædie og jeg talte om hans Videnskab, og jeg troer, vi havde lige stor Fornøielse af begge Dele, men jeg beholdt dog Ordet, for der var saa meget i hans, som han ikke selv kunde gjøre Rede for, som nu den Ting, at et Stykke Jern, som falder igjennem en Spiral, bliver magnetisk, ja hvad er det: Aanden kommer over det, men hvor kommer den fra; det er ligesom med denne Verdens Mennesker, tænker jeg, Vorherre lader dem dumpe gjennem Tidens Spiral, og Aanden kommer over dem, og saa staaer der en Napoleon, en Luther, eller lignende Person. »Hele Verden er en Række af Underværker,« sagde Candidaten, »men vi ere saa vante til dem, at vi kalde dem Hverdagsting.« Og han talte og han forklarede, det var tilsidst ligesom han løftede Hjerneskillen paa mig, og jeg tilstod ærligt, at var jeg ikke allerede en gammel Karl, saa vilde jeg strax gaae i den polytechniske Anstalt og lære at see Verden efter i Sømmene, og det uagtet jeg var et af de lykkeligste Mennesker. »Et af de lykkeligste!« sagde han, og det var ligesom han smagte paa det. »Er De lykkelig?« spurgte han; »ja,« sagde jeg, »lykkelig er jeg, og velkommen er jeg i alle Byer, hvor jeg kommer med mit Selskab. Der er jo rigtignok eet Ønske, der imellem kommer over mig som en Nissebuk, en Mare, der rider mit gode Humeur, det er: at blive Theaterdirecteur for en levende Trup, et rigtigt Menneskeselskab.« »De ønsker deres Marionetter levendegjorte, De ønsker, at de skulle blive til virkelige Skuespillere,« sagde han, »og De selv være Directeuren, da vilde De være fuldkommen lykkelig, troer De?« Han troede

*
- 18

det nu ikke, men jeg troede det, og vi talte frem og vi talte tilbage, og saa vare vi lige nær i vor Mening, men med Glassene stødte vi sammen, og Vinen var meget god, men der var Trolldøi i den, for ellers bliver hele Historien, at jeg fik en Ruus. Det var det ikke, jeg var klarøiet. Der var som Solskin i Stuen, det skinnede ud af Ansigtet paa den polytechniske Candidat, og jeg maatte tænke paa de gamle Guder i evig Ungdom, da de gik om i Verden; og det sagde jeg til ham, og saa smilede han, og jeg turde have bandet paa, at han var en forklædt Gud eller en af Familien, - og han var det - mit høieste Ønske skulde opfyldes, Marionetterne blive levende, og jeg Directeur for Mennesker. Vi drak paa det; han pakkede alle mine Dukker i Trækassen, bandt mig den paa Byggen, og saa lod han mig dumpe gjennem en Spiral; jeg hører endnu, hvor jeg dumpede, jeg laae paa Gulvet, det er vist og sandt, og hele Selskabet sprang ud af Kassen, Aanden var kommen over dem Allesammen, alle Marionetterne vare blevne udmærkede Konstnere, det sagde de selv, og jeg var Directeur; Alt var istand til første Forestilling; hele Selskabet vilde tale med mig, og Publicum med. Dandserinden sagde, at naar hun ikke stod paa eet Been, saa faldt Huset, hun var Mester for det Hele og vilde behandles saaledes. Dukken, der spillede Keiserinde, vilde udenfor Scenen ogsaa behandles som Keiserinde, for ellers kom hun ud af Øvelsen; han, som brugtes til at komme ind med et Brev, gjorde sig ligesaa vigtig som første Elsker, thi de smaa vare som de Store af lige Vigtighed i et konstnerisk Heelt, sagde han. Saa forlangte Helten, at hele hans Rolle skulde kun være Udgangsrepliker, for dem klappede man af; Primadonna vilde kun spille i rødt Lys, for det klædte hende - hun vilde ikke være i blaåt. Det var ligesom Fluere i en Flaske, og jeg var midt i Flasken, jeg var Directeur. Veiret gik fra mig, Hovedet gik fra mig, jeg var saa elendig, som et Menneske kan blive, det var en ny Menneskeslægt jeg var kommen imellem, jeg ønskede, at jeg havde dem Allesammen i Kassen igjen, og at jeg aldrig var bleven Directeur. Jeg sagde dem reent ud, at de igunden dog alle vare Marionetter, og saa sloge de mig ihjel. Jeg laae paa Sengen i mit Kammer, hvorledes jeg var kommen der fra den polytechniske Candidat, maa han vide, jeg veed det ikke. Maanen skinnede ind paa Gulvet,

hvor Dukkekassen laae væltet og alle Dukkerne smidt om, Smaa og Store, hele Commersen; men jeg var ikke seen, ud af Sengen foer jeg, og i Kassen kom de Allesammen, Nogle paa Hovedet og Nogle paa Benene; jeg smækkede Laaget til og satte mig selv ovenpaa Kassen; det var til at male, kan De see det, jeg kan see det. »Nu skal I blive der,« sagde jeg, »og aldrig ønsker jeg mere at I have Kjød og Blod!« - Jeg var saa let i Humeuret, jeg var det lykkeligste Menneske; den polytechniske Candidat havde luttret mig; jeg sad i bar Lyksalighed og faldt isøvn paa Kassen, og om Morgenen - det var egenlig om Middagen, men jeg sov forunderlig længe den Morgen, - saa sad jeg der endnu, lykkelig, idet jeg havde lært, at mit fordums eneste Ønske havde været dumt; jeg spurgte efter den polytechniske Candidat, men han var borte, ligesom de græske og romerske Guder. Og fra den Tid har jeg været det lykkeligste Menneske. Jeg er en lykkelig Directeur, mit Personale raisonneer ikke, Publicum ikke heller, det fornøier sig af Hjertensgrund; frit kan jeg selv lave alle mine Stykker sammen. Jeg tager af alle Komeeller det Bedste, jeg vil, og Ingen ærgrer sig derover. Stykker, som nu ere foragtede paa de store Theatre, men som Publicum for tredive Aar siden løb efter og tvinede over, dem tager jeg nu til mig, nu giver jeg dem til de Smaa, og de Smaa de tvine ligesom Fader og Moder tvinede; jeg giver »Johanna Montfaucon« og »Dyveke«, men i Forkortning, for de Smaa holde ikke af langt Kjærlighedsvrøvl, de ville: ulykkeligt, men hurtigt. Nu har jeg bereist Danmark paa Retten og paa Vrangen, kjender alle Mennesker og kjendes igjen; nu er jeg gaaet til Sverrig, og gjør jeg her Lykke og fortjener gode Penge, saa bliver jeg Skandinav, ellers ikke, det siger jeg Dem, som er min Landsmand.

Og jeg, som Landsmand, fortæller det naturligviis strax igjen, blot for at fortælle.

To Brødre.

Paa en af de danske Øer, hvor gamle Thingsteder løfte sig i Kornmarkerne og mægtige Træer i Bøgeskovene, ligger en lille Stad med røde Tage paa de lave Huse; inde i et af disse blev over Gløder og Emmer paa Skorstenen lavet underlige Ting; der kogtes i Glas, der blev blandet og destilleret, der stødtes Urter i Morterne; en ældre Mand stod for det Hele.

»Man maa vel passe det Rette!« sagde han, »ja, det Bette, det Rigtige, Sandheden i hver skabt Deel, skal man kjende og holde sig til.«

Inde i Stuen hos den brave Huusmoder sad to af Sønnerne, endnu smaa, men med voxne Tanker. Om Ret og Skjel havde ogsaa Moder altid talt til dem, om at holde paa Sandheden, det var *Vorherres* Ansigt i denne Verden.

Den ældste af Drengene saae skjelsk og kjæk ud, hans Lyst var at læse om Naturens Kræfter, om Sol og Stjerner, intet Eventyr var ham deiligere. O, hvor lykkeligt, at kunne gaae paa Reise-Opdagelser, eller at udfinde, hvorledes Fuglens Vinger lade sig eftergjøre, og da at kunne flyve! ja, *det* var at finde det Rigtige! Fader havde Ret og Moder havde Ret; Sandheden holdt Verden sammen.

Den yngre Broder var mere stille og gav sig ganske hen i Bøgerne; læste han om *Jacob*, som klædte sig i Faareskind for at ligne *Esau* og derved tilsvige sig Førstefødselsret, da

----- 21

knyttede han i Harme sin lille Haand, vred paa Bedrageren; læste han om Tyranner og al den Uret og Ondskab, der øvedes i Verden, da stod Taarer i hans Øine. Tanken om det Rette, Sandheden, der skulde og maatte seire, opfyldte ham saa mægtigt. En Aften, den Lille var allerede i Seng, men Gardinerne om den ikke heelt trukne til, Lyset skinnede ind til ham, laae han med sin Bog og maatte endelig læse Historien om *Solon* ud.

Og Tankerne løftede og bare ham saa sælsomt vidt; det var, som om Sengen blev et heelt Fartøi for fulde Seil; drømte han, eller hvad var det? Han gled hen over rullende Vande, Tidens store Søer, han hørte *Solons* Røst, forstaaeligt og dog i fremmed Maal lød det danske Valgsprog: »Med Lov skal man Land bygge!«

Og Menneskeslægtens Genius stod i den fattige Stue, bøiede sig over Sengen og trykkede et Kys paa Drengens Pande: »Bliv stærk i Hæder og stærk i Livets Kamp! med Sandhed i dit Bryst, flyv mod Sandhedens Land!«

Den ældre Broder var endnu ikke tilsengs, han stod ved Vinduet, saae ud paa Taagerne der løftede sig fra Engen; det var ikke Elverpigerne, som dansede der, det havde rigtignok et gammelt Tyende sagt ham, men han vidste bedre Besked, det var Dampene, varmere end Luften, og saa løftede de sig. Et Stjernesked lyste, og Drengens Tanker vare i samme Nu fra Jordens Dunster, heelt oppe ved det lysende Meteor. Himlens Stjerner blinkede, det var, som om der hang lange Guldtraade fra dem ned til vor Jord.

»Flyv med mig!« sang og klang det lige ind i Drengens Hjerter; og Slægternes mægtige Genius, hurtigere end Fuglen, end Pilen, end Alt hvad Jordisk der flyve kan, bar ham ud i Rummet, hvor Straale fra Stjerne til Stjerne bandt Kloderne til hinanden; vor Jord dreiede sig i den tynde Luft, By syntes tæt ved By. Gjennem Sphærerne klang det:

»Hvad er nær, hvad er fjern, naar Aandens mægtige Genius løfter Dig!«

Og atter stod den Lille ved Vinduet og saae ud, den yngre Broder laae i sin Seng, Moder kaldte dem ved deres Navn: »*Anders og Hans Christian!*«

Danmark kjender dem, Verden kjender de to Brødre - Ørsted.

*

22

Den gamle Kirkeklokke. (Skrevet til »*Schillers Album*«.)

I det tydske Land *Württemberg*, hvor Akasietræerne saa deilig blomstre ved Landeveien og Æble- og Pæretræerne bugne i Høst ved den modne Velsignelse, ligger en lille By, *Marbach*; den hører til de ganske ringe Stæder, men smukt ligger den ved *Neckarfloden*, der skynder sig forbi Byer, gamle Ridderborge og grønne Viinbjerge, for at blande sine Vande med den stolte Rhinstrøm.

Det var seent paa Aaret, Viinløvet hang med røde Blade, Regnbyger faldt, og den kolde Blæst tog til; det var ikke den fornøieligste Tid for de Fattige; det blev mørke Dage, og mørkere endnu var der inde i de gamle, smaa Huse. Et af disse laae med Gavlen ud mod Gaden, med lave Vinduer, fattigt og ringe at see til, og det var da ogsaa Familien, som boede der, men brav og flittig; dertil med Guds frygt i Hjertets Skatkammer. Eet Barn til vilde *Vorherre* snart forunde dem; det var Timen, Moderen laae i Smerte og Nød, da lød ind til hende fra Kirketaarne! Klokkeklang, saa dyb, saa festlig, det var en Høitidsstund, og Klokkens Lyd fyldte den Bedende med Andagt og Tro; Tankerne løftede sig saa inderligt mod Gud, og i samme Stund fødte hun sin lille Søn og følte sig saa uendelig glad. Klokken i Taarnet syntes at ringe hendes Glæde ud over By og Land. To klare Barneøine saae paa hende, og den Lilles Haar skinnede, som om det var forgyldt; Barnet blev modtaget

*** * * 23

i Verden med Klokkeklang paa den mørke Novemberdag; Moder og Fader kyssede det, og i deres Bibel skrev de ind, at »den tiende November 1759 gav Gud os en Søn,« og siden blev tilføjet, at han i Daaben fik Navnene »*Johan Christoph Friedrich*«.

Hvad blev der af den lille Fyr, den fattige Dreng fra det ringe *Marbach*? Ja, det vidste Ingen dengang, selv ikke den gamle Kirkeklokke, ihvor høit den hang og havde runget og sjunget først for ham, der siden skulde synge den deiligste Sang om »*Klokken*«.

Og den Lille voxede og Verden voxede for ham; vel flyttede Forældrene til en anden By, men kjære Venner bleve i det lille *Marbach*, og derfor kom ogsaa Moder og Søn der i Besøg en Dag; Drengen var endnu kun sex Aar, men han kjendte allerede endeel til Bibelen og de fromme Psalmer, han havde alt mangan Aften fra sin lille Rørstol hørt Fader læse *Gellerts* Fabler og Sangen om *Messias*; hede Taarer havde han og

den toaars ældre Søster grædt ved Læsningen om *ham*, der led Korsets Død til Frelse for os Alle.

Ved det første Besøg i *Marbach* havde Byen ikke stort forandret sig, det var jo heller ikke saa meget længe siden, de droge bort; Husene stode som før med spidse Gavle, heldende Mure og lave Vinduer; paa Kirkegaarden vare komne nye Grave til, og der, lige op til Muren, stod nu nede i Græsset den gamle Klokke, den var falden ned fra sin Høide, havde faaet en Sprække og kunde ikke ringe meer, en ny var ogsaa kommen i dens Sted.

Moder og Søn vare traadte ind paa Kirkegaarden, de stode foran den gamle Klokke, og Moderen fortalte sin lille Dreng, hvorledes den Klokke i flere hundrede Aar havde gjort Gavn, ringet til Barnedaab, til Bryllupsglæde og Begravelse; den havde mælet om Festglæde og Ildens Rædsler; ja Klokken sang ud et heelt Menneskeliv. Og aldrig glemte Barnet hvad Moderen fortalte, det klang i hans Bryst, til han som Mand maatte synge det ud. Og Moderen fortalte ham, hvorledes denne gamle Kirkeklokke havde ringet Trøst og Glæde til hende i Angestens Time, runget og sjunget, da hendes lille Dreng blev givet hende. Og Barnet saae næsten med Andagt paa den store, gamle Klokke, han bøiede sig ned og kyssede den, ihvor gammel, sprukken og henkastet den end her stod imellem Græs og Nelder.

*
- 24

I Minde blev den hos den lille Dreng, der i Fattigdom skød op; lang og mager, rødlig af Haar, fregnet i Ansigtet, ja det var han, men to klare Øine, som det dybe Vand, havde han i Eie. Hvorledes gik det ham? Det gik ham godt, misundelsesværdig! godt! han var i høieste Naade taget op i den militaire Skole i Afdelingen, hvor de finere Folks Børn vare, og det var en Hæder, en Lykke; han gik med Støvletter, stivt Halsbind og puddret Paryk. Lærdommen fik han, og den kom under »Marsch!« »Holdt!« »Front!« Det kunde der nok komme Noget ud af.

Den gamle Kirkeklokke, gjemt og glemt, vilde vel engang komme i Smelteovnen, hvad kom der saa ud af den? Ja det var det umuligt at sige, og det var heller ikke muligt at sige, hvad der vilde komme af den Klokke inde i det unge Bryst, der var en Malm derinde, den rungede, den maatte klinge ud i den vide Verden, og jo snevrere der blev bag Skolens Muur og jo mere døvende der lød »Marsch! Holdt! Front!«, des stærkere klang det i Ungersvendens Bryst, og han sang det for Kammeraternes Kreds, og Klangens lød ud over Landets Grændser; men derfor havde han ikke faaet Skolegang, Klæder og Føde; Nummeret havde han til den Nagle, han skulde være i det store Uhrværk, vi Alle skulle høre til i den haandgribelige Nytte. - Hvorlidet forstaae vi os selv, hvorledes skulde da de Andre, selv de Bedste, altid forstaae os! Men det er ved Trykket just at Ædelstenen skabes. Trykket var her, mon i Tidens Løb Verden skulde kjende Ædelstenen?

Der var stor Festlighed i Landsherrens Hovedstad. Tusinde Lamper lyste, Raketterne straaede; den Glands mindes endnu ved ham, der da i Taarer og Smerte uændset søgte at naae fremmed Grund; han maatte fra Fædreland, Moder, alle sine Kjære, eller forgaae i Almindelighedens Strøm.

Den gamle Klokke havde det godt, den stod i Læ ved *Marbachs* Kirkemuur, gjemt, glemt! Vinden foer hen over den og kunde have fortalt om ham, ved hvis Fødsel Klokken ringede, fortalt, hvor koldt den havde blæst hen over ham, nys han udmattet af Træthed sank ned i Nabolandets Skov, hvor hele hans Rigdom og Fremtids Haab kun vare skrevne Blade om »*Fiesko*«; Vinden kunde have fortalt om de eneste Beskyttere, Konstnere jo Allesammen, der snege sig bort fra Læsningen deraf og legede ved Keglespillet. Vinden kunde melde om den

*
- 25

blege Flygtning, der levede Uger, Maaneder i det fattige Krohuus, hvor Verten støiede og drak, hvor der var raa Lystighed, medens han gang om Idealet. Tunge Dage, mørke Dage! selv maa Hjertet lide og prøve hvad det skal synge ud.

Mørke Dage, kolde Nætter gik over den gamle Klokke; den fornam det ikke, men Klokken i Menneskets Bryst fornemmer sin trange Tid. Hvor gik det den unge Mand? Hvor gik det den gamle Klokke? Ja Klokken kom langveis bort, længere end den fra sin Helhed i Taarnet havde kunnet høres; den unge Mand, ja Klokken i hans Bryst lød længere bort end hans Fod skulde vandre og hans Øine see, den rungede og ringer endnu ud over Verdenshavet, Jorden rundt. Hør nu først om Klokken! Den kom fra *Marbach*, solgt blev den som gammelt Kobber og skulde i Smelteovnen inde i det bayerske Land. Hvorledes kom den derhen og naar? Ja, det maa Klokken selv fortælle, om den kan, det er ikke af stor Vigtighed; men vist er det, den kom til Bayerns Kongestad; mange Aar vare gaaede siden den faldt fra Taarnet, nu skulde den smeltes, skulde med i Støbning af et stort Hæders-Monument, Skikkelsen af en Storhed for det tyske Folk og Land. Hør nu, hvorledes det traf, underligt og deiligt gaaer det dog til i denne Verden I Oppe i *Danmark*, paa en af de grønne Øer, hvor Bøgen groer og hvor der er de mange Kæmpegrave, var der en ganske fattig Dreng, der havde gaaet i Træskoe, baaret Mad i et gammelt Klæde til sin Fader, der gik og snittede paa Holmen; det fattige Barn var blevet sit Lands Stolthed, han huggede i Marmor Herligheder, saa at Verden undrede sig derover, og ham var det just, der fik det Hædershverv at forme i Leret en Storheds, Skjønheds Skikkelse, der kunde støbes i Malm, Billedet af ham, hvis Navn Faderen havde nedskrevet i sin Bibel: *Johan Christoph Friedrich*.

Og Malmet flød glødende ind i Formen, den gamle Kirkeklokke - ja, Ingen tænkte paa dens Hjemstavn og hendøde Klingen, Klokken flød med i Formen og dannede Hoved og Bryst paa Statuen, som den nu afsløret staaer i *Stuttgart* foran det gamle Slot, paa Pladsen hvor han, den forestiller, gik lyslevende, i Kamp og Stræben, trykket af Verden udenom, han, Drengen fra *Marbach*, Eleven fra Carls-Skolen, Flygtningen, Tydsklands store, uddødelige Digter, der sang om Schweiz's Befrier og Frankrigs gudbegeistrede Jomfru.

Det var en deilig Solskinsdag, Faner vaiede fra Taarn og
*
— 26

Tage i det kongelige *Stuttgart*, Kirkeklokkerne ringede til Fest og Glæde, kun een Klokke tang, den lyste i det klare Solskin, lyste fra Ansigt og Bryst i Hædersskikkelsen; det var netop hundrede Aar fra den Dag, Klokken i *Marbachs* Taarn ringede Glæde og Trøst til den lidende Moder, der fødte sit Barn, fattig i det fattige Huus, engang den rige Mand, hvis Skatte Verden velsigner; han, det ædle Qvindehjertes Digter, det Stores og Herliges Sanger, *Johan Christoph Friedrich Schiller*.

*
—
27

Theepotten.

Der var en stolt *Theepotte*, stolt af sit Porcellain, stolt af sin lange Tud, stolt af sin b rede Hank; den havde Noget forud og bagud, Tuden for, Hanken bag, og det talte den om; men den talte ikke om sit Laag, det var knækket, det var klinket, det havde Mangel, og sin Mangel taler man ikke gjerne om, det gjør nok de Andre. Kopper, Fløde- og Sukkerskaal, den hele Theeopstilling vilde nok mere huske paa Laagets Skrøbelighed og tale om den, end om den gode Hank og den udmærkede Tud; det vidste *Theepotten*.

»Jeg kjender dem!« sagde den ind i sig selv, »jeg kjender ogsaa nok min Mangel og jeg erkjender den, deri er min Ydmyghed, min Beskedenhed; Mangler have vi Alle, men man har da ogsaa Begavelse. Kopperne fik en Hank, Sukkerskaalen et Laag, jeg fik nu begge Dele og een Ting forud, den de aldrig faae, jeg fik en Tud, den gjør mig til Dronning paa Theebordet. Sukkerskaalen og Flødepotten forundes det at være Velsmagens Tjenerinder, men jeg er den Givende, den Raadende, jeg udbreder Velsignelsen blandt den tørstende Menneskehed; i mit Indre forarbeides de chinesiske Blade i det kogende, smagløse Vand.«

Alt Dette sagde *Theepotten* i dens freidige Ungdomstid. Den stod paa det dækkede Bord, den blev løftet af den fineste Haand; men den fineste Haand var keitet, *Theepotten* faldt, Tuden knak af, Hanken knak af, Laaget er ikke værdt at tale om, der er talt nok om det. *Theepotten* laae besvimet paa Gulvet, det kogende Vand løb ud af den. Det var et svært Stød, den fik, og
* * * *
— — — 28

det Sværeste var, at de loe, de loe ad den og ikke ad den keitede Haand.

»Den Erindring faaer jeg nu aldrig ud af mig!« sagde *Theepotten*, naar den siden fortalte sig selv sit Levnetsløb. »Jeg blev kaldt Invalid, sat hen i en Krog og Dagen derpaa foræret bort til en Kone, der tiggede Madfedt; jeg kom ned i Armoden, stod maalløs, baade ud og ind, men der, som jeg stod, begyndte mit bedre Liv; man er Et og bliver et ganske Andet. Der blev lagt Jord ind i mig; det er for en *Theepotte* at begraves, men i Jorden blev lagt et Blomsterløg; hvem der lagde det, hvem der gav det, veed jeg ikke, givet blev det, en Erstatning for de chinesiske Blade og det kogende Vand, en Erstatning for den afbrudte Hank og Tud. Og Løget laae i Jorden, Løget laae i mig, det blev mit Hjerte, mit levende Hjerte, et saadant havde jeg før aldrig havt. Der var Liv i mig, der var Kraft og Kræfter; Pulsen slog, Løget skød Spire, det var ved at sprænges af Tanker og Følelser; de brøde ud i Blomst; jeg saae den, jeg bar den, jeg glemte mig selv i dens Deilighed; velsignet er det at glemme sig selv i Andre! Den sagde mig ikke Tak; den tænkte ikke paa mig; - den blev beundret og lovpriist. Jeg var saa glad derover, hvad maatte den da ikke være det. En Dag hørte jeg, der blev sagt, at den fortjente en bedre Potte. Man slog mig midt over; det gjorde voldsomt ondt; men Blomsten kom i en bedre Potte, - og jeg blev kastet ud i Gaarden, ligger der som et gammelt Skaar, - men jeg har Erindringen, den kan jeg ikke miste.«

*
—
29

Folkesangens Fugl. En Stemning.

Det er Vintertid; Jorden har et Sneelag, som var det Marmor, hugget ud af Fjeldet: Luften er høi og klar, Vinden skarp som et dværgesmedet Sværd, Træerne staae som hvide Koraller, som blomstrende Mandelgrene, her er friskt som paa de høie Alper. Deilig er Natten med Nordlysblink og talløse funkende Stjerner.

Stormene komme, Skyerne løfte sig, ryste Svaneduun; Sneeflokkene flyge, dække Huulvei og Huus, den aabne Mark og de lukkede Gader. Men vi sidde i den lune Stue, ved den blussende Kakkellovn, og der fortælles om gammel Tid; vi høre en Saga:

Ved det aabne Hav laae en Kæmpegrav, paa den sad i Midnatstimen Spøgelset af den begravne Helt, en Konge havde han været; Guldringen skinnede om hans Pande, Haaret flagrede i Vinden, han var klædt i Jern og Staal; sit Hoved bøiede han sorrigfuld og sukkede dybt i Smerte som en usalig Aand.

Da kom et Skib forbi. Mændene kastede Anker og stege i Land. En Skjald var der mellem dem; han traadte hen mod Kongeskikkelsen og spurgte: »Hvorfor sørger og lider Du?«

Da svarede den Døde: »Ingen har besjunget min Livsgjerning; den er død og borte; Sangen bar den ikke ud over Landene og ind i Menneskenes Hjerter; derfor har jeg ikke Ro, ikke Hvile.«

----- 30

Og han mælede om sin Gjerning og Stordaad, den hans Samtid havde kjendt, men ei besjunget, thi hos den var ingen Skjald.

Da greb den gamle Barde i Harpens Strænge, sang om Heltens Ungdoms Mod, Manddoms Kraft og god Gjernings Storhed. Den Dødes Ansigt lyste derved, som Skyens Kant i Maaneskin: glad og livsalig løftede Skikkelsen sig i Glands og Straaler, der svandt som et Nordlysblink; der var kun at see den Grønsværs-Høi med de runeløse Stene; men hen over den svang sig ved Strængenes sidste Klang, ret som var det ud fra Harpen den kom, en lille Fugl, den deiligste Sangfugl med Droskens klangfulde Slag, med Menneskehjertets sjælfyldte Slag, Hjemlandets Klang, som Trækfuglen hører den. Sangfuglen fløi over Fjeld, over Dal, over Mark og Skov, det var *Folkesangens Fugl*, der aldrig dør.

Vi høre Sangen; vi høre den nu her i Stuen, i Vinteraftenen, mens de hvide Bier sværme derude og Stormen tager stærke Tag. Fuglen synger os ikke blot Heltens Drapa, den synger søde, bløde Elskovssange, saa rige og saa mange, om Troskab i Nord; den har Eventyr i Toner og Ord; den har Ordsprog og Sangsprog, der som Runer lagt under Dødmands Tunge faaer ham til at tale og man veed hans Hjemland, Folkesangens Fugl.

I Hedningeold, i Vikingetid, hang dens Rede i Bardens Harpe. I Ridderborgens Dage, da Næven holdt Retfærds Vægtskaal, kun Magten var Ret, en Bonde og en Hund vare lige i Bytte, hvor fandt da Sangfuglen Skjul og Ly? Raahed og Smaahed tænkte ei paa den. I Ridderborgens Karnap, hvor Borgfruen sad ved Pergamentet og nedskrev de gamle Minder i Sang og Sagn, Morlille fra Græstørhuset og den omvandrende Bissekræmmer sad paa Bænken hos hende og fortalte, der, hen over dem, flagrede og fløi, qviddrede og sang Fuglen der aldrig dør, saalænge Jorden har en Tue for dens Fod, Folkesangens Fugl.

Nu synger den for os herinde. Ude er det Sneestorm og Nat; den lægger Runer under vor Tunge, vi kjende vort Hjemland; Gud taler til os vor Moders Sprog i Folkesangfuglens Toner; de gamle Minder løfte sig, de afblegede Farver opfriskes, Sagn og Sang give en Velsignelsens Drik, der løfter Sind og Tanke, saa at Aftenen bliver en Julefest. Sneen flyger, Isen knager, Stormen raader, den har Magten, den er Herre, men ikke Vorherre.

Det er Vintertid, Vinden skarp som et dværgesmedet Sværd;

* 31

Sneen flyger, - den føg, synes os, i Dage og Uger, og ligger som et uhyre Sneebjerg over den store Stad; en tung Drøm i Vinternatten. Alt dernede skjult og borte, kun Kirkens gyldne Kors, Troens Symbol, løfter sig over Sneegraven og skinner i den blaae Luft, i det klare Solskin.

Og hen over den begravede Stad flyve Himlens Fugle, de smaa og de store; de pippe og de synge, som de kunne det, hver Fugl med sit Næb.

Først komme Spurvenes Flok, de pippe om alt det Smaa i Gade og i Stræde, i Rede og i Huus; de vide Historier fra Forhuus og Baghuus. »Vi kjende den begravede Stad,« sige de. »Alt Levende derinde har Pip! Pip! Pip!«

De sorte Ravne og Krager flyve hen over den hvide Sne. »Grav! grav!« skrigte de. »Dernede er endnu Noget at faae, Noget for Skrotten, den er det Vigtigste; det er de Flestes Mening dernede paa Bunden og den Mening er bra' bra', brav!«

De vilde Svaner komme paa susende Vinger, og syngte om det Herlige og Store, der endnu spirer fra Menneskenes Tanker og Hjerter derinde i den under Sneelagene hvilende Stad.

Døden er der ikke, Livet vælder; vi fornemme det i Toner, de bruse som fra Kirkens Orgel, gribe os som Klang fra Elverhøi, som Ossianske Sange, som Valkyriens susende Vingeslag. Hvilken Samklang! den taler ind i vort Hjerter, løfter vor Tanke, det er Folkesangens Fugl vi høre! Og i dette Nu: Guds varme Aande puster fraoven, Sneebjerget slaar Revner, Solen skinner derind, Vaaren kommer, Fuglene komme, nye Slægter, med de hjemlige, samme Toner. Hør Aarets Drapa: Sneestormens Magt, Vinternattens tunge Drøm! Alt løses, Alt løfter sig i deilig Sang fra Folkesangens Fugl, der aldrig dør.

*

32

De smaa Grønne.

I Vinduet stod et Rosentræ, nys var det ungdomsfriskt, nu saae det sygeligt ud, det led af Noget.

Det havde faaet Indqvartering, der aad det op; forresten meget honnet Indqvartering i grøn Uniform.

Jeg talte med En af de Indqvarterede, han var kun tre Dage gammel og allerede Oldefader. Veed Du, hvad han sagde? Sandt var det, hvad han sagde; han talte om sig og hele Indqvarteringen.

»Vi ere det mærkeligste Regiment af Jordens Skabninger. I den varme Tid føde vi levende Unger; Veiret er jo da godt; vi forlove os strax og holde Bryllup. Mod den kolde Tid lægge vi Æg; de Smaa ligge luunt. Det viseste Dyr, Myren, vi have megen Agtelse for den, studerer os, vurderer os. Den æder os ikke strax, den tager vore Æg, lægger dem i sin og Familiens fælles Tue, underste Etage, lægger os med Kjendskab og Nummer, Side om Side, Lag paa Lag, at hver Dag en Frisk kan springe ud af Ægget; saa sætte de os i Stald, klemme os over Bagbenene, malke os, saa vi døe; det er en stor Behagelighed! Hos dem have vi det yndeligste Navn: »søde lille Malkeko!« Alle Dyr med Myre-Forstand nævne os saaledes, kun Menneskene, og det er os en Krænkelser, det er til at miste sin Sødme over, - kan De ikke skrive derimod, kan *De ikke vise dem til Bette, disse Menneskene! - de see saa dumt paa os, see med sudle Øine, fordi vi spise et Rosenblad, medens de selv æde al levende Skabning, Alt, hvad grønnes og groer. De give os det

***** 33

foragteligste Navn, det væmmeligste Navn; jeg nævner det ikke, uh! det vender sig i mig! jeg kan ikke sige det, idetmindste ikke i Uniform, og jeg er altid i Uniform.

Jeg er født paa Rosentræets Blad; jeg og det hele Regiment leve af Rosentræet, men det lever igjen i os, der høre til den høiere stillede Skabning. Menneskene taale os ikke; de komme og dræbe os med Sæbevand; det er en fæl Drik! jeg synes, at jeg lugter den. Det er forfærdeligt at blive vasket, naar man er født til ikke at vaskes!

Menneske! Du, som seer paa mig med de strenge Sæbevands Øine; tænk over vor Plads i Naturen, vor konstige Udstyrelse i at lægge Æg og levere Unger! Vi fik Velsignelsen: »at opfylde og formere!« Vi fødes i Roser, vi døe i Roser; hele vort Liv er Poesi. Heft ikke paa os det Navn, Du finder meest væmmeligt og stygt, det Navn -, jeg siger det ikke, nævner det ikke! Kald os Myrens Malkeko, Rosentræets Regiment, *de smaa Grønne!*«

Og jeg, Mennesket, stod og saae paa Træet og paa de smaa Grønne, hvis Navn jeg ikke skal nævne, ikke krænke en Rosenborger, en stor Familie med Æg og levende Unger. Sæbevandet, jeg vilde vaske dem med, for jeg var kommen med Sæbevand og onde Hensigter, vil jeg nu pidske og blæse i Skum, puste

Sæbebobler, see paa den Pragt, maaskee ligger der et Eventyr i hver.

Og Boblen blev saa stor med straalende Farver, og der laae i den ligesom en Sølvperle paa Bunden. Boblen svaalede, svævede, fløi mod Døren og brast, men Døren sprang op, og der stod *Eventyrmo'er* selv.

»Ja nu kan *hun* fortælle bedre end jeg om - jeg siger ikke Navnet! - de smaa Grønne.«

»Bladeluus!« sagde *Eventyrmo'er*. »Man skal nævne enhver Ting ved sit rette Navn, og tør man det ikke i Almindelighed, saa skal man kunne det i Eventyret.«

*

34

Nissen og Madamen.

Nissen kjender Du, men kjender Du *Madamen*, Gartnerens Madame? Hun havde Læsning, kunde Vers udenad, ja med Lethed skrive dem selv; kun Rimene, »Klinkningen«, som hun kaldte det, voldte hende lidt Besvær. Hun havde Skrivegave og Talegave, hun kunde godt have været Præst, idetmindste Præstekone.

»Jorden er deilig i sin Søndagskjole!« sagde hun, og den Tanke havde hun sat i Stil og »Klinkning«, sat den i en Vise, saa skjøn og lang.

Seminaristen Hr. *Kisserup*, Navnet gjør ikke til Sagen, var Søskendebarn og i Besøg hos Gartnerens; han hørte Madamens Digt og havde godt deraf, sagde han, inderlig godt. »De har Aand, Madame!« sagde han.

»Snikke mig snak!« sagde Gartneren, »sæt mig ikke saadant Noget i hende! en Kone skal være Krop, anstændig Krop, og passe sin Gryde at Graden ikke bliver sveden.«

»Det Svedne tager jeg bort med en Træglød!« sagde *Madamen*, »og det Svedne tager jeg fra Dig med et lille Kys. Man skulde troe at Du kun tænkte paa Kaal og Kartoffler, og dog elsker Du Blomsterne!« og saa kysede hun ham. »Blomsterne ere Aanden!« sagde hun.

»Pas din Gryde!« sagde han og gik i Haven, den var hans Gryde og den passede han.
***** 35

Men *Seminaristen* sad hos *Madamen* og talte med Madamen, hendes skjønnne Ord »Jorden er deilig«, holdt han ligesom en heel Prædiken over, paa sin Maade.

»Jorden er deilig, gjører Eder den underdanig, blev sagt, og vi blev Herskabet. En er det ved Aanden, En ved Legemet, En blev sat ind i Verden som et Forbauselsens Udraabstegn, en Anden som en Tankestreg, saa at man nok kan spørge, hvad skulde han her? En bliver Bisp, en Anden kun fattig Seminarist, men Alt er viseligt. Jorden er deilig og altid i Søndagskjole! Det var et tankevækkende Digt, Madamens, fuldt af Følelse og Geographi.«

»De har Aand, Hr. *Kisserup*!« sagde *Madamen*, »megen Aand, det forsikkrer jeg Dem! Man faaer Klarhed i sig selv, naar man taler med Dem.«

Og saa talte de videre, lige smukt og lige godt; men ude i Kjøkkenet var der ogsaa En som talte, det var *Nissen*, den lille graaklædte Nisse med den røde Hue; Du kjender ham! *Nissen* sad i Kjøkkenet og var Pottekiger, han talte, men Ingen hørte ham uden den store sorte Missekat, »Flødetyven«, som *Madamen* kaldte ham.

Nissen var saa vred paa hende, thi hun troede ikke paa hans Tilværelse, vidste han, hun havde rigtignok aldrig seet ham, men hun maatte dog med al hendes Læsning vide at han var til og da vise ham en lille Opmærksomhed. Det faldt hende aldrig ind Juleaften at sætte Saameget som en Skeefuld Grød hen til ham, det havde alle hans Forfædre faaet, og det af Madamer, der slet ikke havde Læsning; Grøden havde svømmet i Smør og Fløde. Katten blev ganske vaad om Skjægget ved at høre derom.

»Hun kalder mig et Begreb!« sagde *Nissen*, »det gaer over alle mine Begreber. Hun fornægter mig jo!

Det har jeg luret mig til og nu har jeg luret igjen; hun sidder og hvæser for Drengbankeren, Seminaristen. Jeg siger med Fatter: »Pas din Gryde!« Det gjør hun ikke; nu skal jeg faae den til at koge over!«

Og *Nissen* pustede til Ilden, der blussede og brændte. »Surre-rurre-rup!« der kogte Gryden over.

»Nu skal jeg ind og pille Huller i Fatters Sokker!« sagde *Nissen*. »Jeg vil trevle op et stort Hul i Taa og Hæl, saa bliver

*
- 36

der Noget at stoppe, dersom hun ikke skal hen at digte; Digte-Madame, stop Fatters Hoser!«

Katten nøs derved; han var forkølet, uagtet han altid gik i Skindpels.

»Jeg har lukket Spisekammerdøren op,« sagde *Nissen*; »der staaer henkogt Fløde, saa tyk som Meelpap. Vil Du ikke slikke, saa vil jeg!«

»Skal jeg have Skylden og Bankene,« sagde *Katten*, »saa lad mig ogsaa slikke Fløden!«

»Først Flø'en, saa Kløen!« sagde *Nissen*. »Men nu skal jeg ind i Seminaristens Stue, hænge hans Seler paa Speilet og putte hans Sokker i Vandfadet, saa troer han at Punschen har været for stærk og han ør i Hovedet. I Nat sad jeg paa Brændestabelen ved Hundehuset; jeg har megen Fornøielse af at drille Lænkehunden; jeg lod mine Been hænge ned og dingle. Hunden kunde ikke naae dem, ihvor høit han sprang; det ærgrede ham; han gjøede og gjøede, jeg dinglede og danglede; det var et Spektakel. Seminaristen vaagnede derved, stod tre Gange op og kigede ud, men han saae mig ikke, uagtet han havde Brilller paa; han sover altid med Brilller.«

»Siig miav, naar Madamen kommer!« sagde *Katten*. »Jeg hører ikke godt, jeg er syg i Dag.«

»Du er sliksyg!« sagde *Nissen*, »slik væk! slik Sygdommen væk! men tør Dig om Skjægget, at Fløden ikke hænger i! Nu gaaer jeg og lurur.«

Og *Nissen* stod ved Døren og Døren stod paa Klem, der var Ingen i Stuen uden *Madamen* og *Seminaristen*; de talte om hvad *Seminaristen* saa skjønt kaldte Det, man skal sætte over Potten og Gryden i enhver Huusholdning: *Aandens Gaver*.

»Hr. *Kisserup!*« sagde *Madamen*, »nu skal jeg i den Anledning vise *Dem Noget, som jeg endnu aldrig har viist til nogen jordisk Sjæl, mindst til et Mandfolk, mine Smaavers, nogle ere jo rigtignok noget lange, jeg har kaldt dem: »Klinkninger af en Danneqvinde!« jeg holder saameget af gamle danske Ord.«

»Dem skal man ogsaa holde paa!« sagde *Seminaristen*; »man skal rydde det Tydske ud af Sproget.«

»Det gjør jeg ogsaa!« sagde *Madamen*; »aldrig skal De høre mig sige »»Kleiner«« eller »»Butterdeig««, jeg siger *Fedtkager* og *Bladdeig*.«

*
- 37

Og hun tog ud af Skuffen en Skriverbog med lysegrønt Omslag og to Blækklatter.

»Der er megen Alvor i den Bog!« sagde hun. »Jeg har stærkest Fornemmelse til det Sørgelige. Her er nu »Sukket i Natten«, »min Aftenrøde«, og »da jeg fik *Klemmensen*«, min Mand; det kan De springe over, uagtet det er følt og tænkt. »Huusmoderens Pligter« er det bedste Stykke; alle meget sørgelige, deri har jeg min Evne. Kun et eneste Stykke er spøgefuldt, det er nogle muntre Tanker, som man jo ogsaa kan have dem, Tanker om - De maa ikke lee ad mig! - Tanker om - at være Digterinde; *det* er kun kjendt af mig selv, min Skuffe, og nu ogsaa af Dem, Hr. *Kisserup!* Jeg holder af Poesien, den kommer over mig, den driller, raader og regjerer. Jeg har udtalt det med Overskrift: »Lille *Nisse*«. De kjender nok den gamle Bondetro om Huusnissen, der altid er paa Spil i Huset; jeg har tænkt mig at jeg selv var *Suset*, og at Poesien, Fornemmelserne i mig, var *Nissen*, Geisten der raader; hans Magt og Storhed har jeg besjunget i »Lille *Nisse!*« men De maa love mig med Haand og Mund aldrig at røbe det for min Mand eller Nogen. Læs det høit, at jeg kan høre om De forstaaer min Skrift.«

Og *Seminaristen* læste og *Madamen* hørte og den lille *Nisse* hørte; han lurede, veed Du, og var netop kommen idet der læstes Overskriften: *Lille Nisse*.

»Det angaaer jo mig!« sagde han. »Hvad kan hun have skrevet om mig? Ja, jeg skal nappe hende, nappe hendes Æg, nappe hendes Kyllinger, jage Fedtet af Fedekalven: See mig til Madamen!«

Og han hørte efter med spids Mund og lange Øren; men alt som han hørte om Nissens Herlighed og Magt, hans Herredømme over Madamen, det var Digtekonsten, veed Du, hun meente, men *Nissen* tog det lige efter Overskriften, blev den Lille mere og mere smilende, hans Øine glindsede i Glæde, der kom ligesom noget Fornemt i Mundvigerne paa ham, han løftede sine Hæle, stod paa sine Tæer, blev en heel Tomme

høiere end før; han var henrykt over hvad der blev sagt om *lille Nisse*.

»Madamen har Aand og stor Dannelse! Hvor har jeg gjort den Kone Uret! Hun har sat mig ind i sin »Klinkning«, den vil blive trykt og læst! Nu skal Katten ikke faae Lov til at drikke hendes Fløde, det skal jeg selv gjøre! Een drikker mindre end

*
— 38

To, det er altid en Besparelse, og den vil jeg indføre, agte og

ære Madamen!«

»Hvor han er Menneske, den Nisse!« sagde den gamle Kat. »Bare et sødt Mjav af Madamen, et Mjav om ham selv, saa skifter han strax Sind. Hun er luun, Madamen I«

Men hun var ikke luun, det var *Nissen* som var Menneske.

Kan Du ikke forstaae denne Historie, saa spørg, men Du skal

ikke spørge Nissen, heller ikke Madamen.

*
—

39

Peiter, Peter og Peer.

Det er utroligt Alt, hvad Børn i vor Tid vide! man veed næsten ikke mere, hvad de ikke vide. At Storken har hentet dem fra Brønden eller Mølledammen og bragt dem som Smaa til Fader og Moder, er nu saa gammel en Historie, at de ikke troe paa den, og det er dog den eneste rigtige.

Men hvorledes komme de Smaa i Mølledammen og Brønden? Ja, det veed ikke Enhver, men Nogle vide det dog. Har Du rigtig betragtet Himlen i en stjerneklar Nat, seet de mange Stjernes kud, det er som en Stjerne faldt og forsvandt! De Lærdeste kunne ikke forklare, hvad de ikke selv vide; men det kan forklares, naar man veed det. Det er som et lille Julelys faldt fra Himlen og slukkedes; det er en Sjæle-Gnist fra Vorherre, som farer ned mod Jorden, og idet den kommer ind i vor tættere, tunge Luft, svinder Glandsen, der bliver kun, hvad vore Øine ikke mægte at see, thi det er Noget langt finere end vor Luft, det er et Himmelbarn, der sendes, en lille Engel, men uden Vinger, den Lille skal jo blive Menneske; stille glider den gennem Luften, og Vinden bærer den hen i en Blomst; det kan nu være i en Natviol, i en Fandens Mælkebøtte, i en Rose eller i en Begnellike; der ligger den og sunder sig. Luftig og let er den, en Flue kan flyve med den, sagtens en Bi, og de komme skiftevis og søge efter det Søde i Blomsten; ligger nu Luftbarnet dem i Veien, saa sparke de det ikke ud, det nænne de ikke, de lægge det hen i Solen i et Aakandebblad, og derfra kravler og kryber det ned i

* * * * *
— — — — — 40

Vandet, hvor det sover og voxer, til Storken kan see det og hente det til en Menneske-Familie, som ønsker sig en sød lille En; men hvor sød eller ikke, beroer paa om den Lille har drukket af det klare Væld, eller om der er kommet Mudder og Andemad i Vrangstruben; det gjør saa jordisk. Storken tager uden Vrag den Første, han seer. En kommer i et godt Huus til mageløse Forældre, en Anden kommer til haarde Folk i stor Elendighed, det havde været meget bedre at blive i Mølledammen.

De Smaa huske slet ikke, hvad de drømte under Aakandebbladet, hvor om Aftenen Frøerne sang for dem: »Koax, koax! strax, strax!« det betyder i Menneske-Sproget: »Ville I nu see, I kunne sove og drømme!« De kunne heller ikke huske, i hvilken Blomst de først laae, eller hvorledes den duftede, og dog er der Noget hos dem, naar de blive voxne Mennesker, som siger: »den Blomst holde vi meest af!« og det er den, de laae i som Luftbørn.

Storken bliver en meget gammel Fugl, og altid giver han Agt paa, hvorledes det gaaer de Smaa, han har bragt, og hvorledes de skikke sig i Verden; han kan rigtignok ikke gjøre Noget for dem eller forandre deres Vilkaar, han har sin egen Familie at sørge for, men han slipper dem aldrig af Tanke.

Jeg kjender en gammel, meget honnet Stork, som har store Forkundskaber og har hentet flere Smaa og veed deres Historie, hvori der altid er lidt Mudder og Andemad fra Mølledammen. Jeg bad ham at fortælle en lille Levnetsbeskrivelse af En af dem, og saa sagde han, at jeg skulde faae tre for een fra *Peitersens* Huus.

Det var en særdeles net Familie, *Peitersens*; Manden var en af Byens to og tredive Mænd, og det var en Udmærkelse; han levede for de To og Tredive og gik *op i de To og Tredive. Her kom Storken og bragte en lille *Peiter*, det blev Barnet kaldt. Næste Aar kom Storken igjen med En til, ham kaldte de *Peter*, og da den Tredie blev bragt, fik han Navnet *Peer*, thi i Navnene *Peiter-Peter-Peer* ligger Navnet *Peitersen*.

Det var altsaa tre Brødre, tre Stjernes kud, vuggede hver i sin Blomst, lagt hen under Aakandebladet i Mølledammen og derfra af Storken bragt til Familien *Peitersen*, hvis Huus ligger paa Hjørnet, hvor Du nok veed.

De voxte op i Krop og Tanke, og saa vilde de være Noget endnu mere end de to og tredive Mænd.

Peiter sagde, at han vilde være Røver. Han havde seet

*
- 41

Komedien om »*Fra Diavolo*« og bestemt sig for Røverhaandværket som det Yndigste i Verden.

Peter vilde være Skraldemand, og *Peer*, der var saa sød og saa artig en Dreng, buttet og rund, men bed sine Negle af, det var hans eneste Feil, *Peer* vilde være »*Fa'er*«. Det sagde nu hver, naar man spurgte dem: hvad de vilde være i Verden.

Og saa kom de i Skole. En blev Dux, og En blev Fux, og En kom midt imellem, men derfor kunde de jo være lige gode og lige kloge, og det vare de, sagde deres meget indsigtfulde Forældre.

De kom paa Børnebal; de røge Cigarer, naar Ingen saae det; de toge til i Kundskab og Kjendskab.

Peiter var fra lille af stridig, som jo en Røver maa være; han var en meget uartig Dreng, men det kom af, sagde Moderen, at han led af Orm; uartige Børn have altid Orm: Mudder i Maven. Hans Stivhed og Stridighed gik en Dag ud over Moderens nye Silkekjole.

»Stød ikke til Kaffebordet, mit Guds Lam!« havde hun sagt. »Du kunde vælte Flødepotten, og jeg faae Stænk paa min nye Silkekjole!«

Og det »Guds Lam« tog med fast Haand om, Flødepotten og heldte med fast Haand Fløden lige i Skjødets paa Mama, der ikke kunde lade være at sige: »Lam! Lam! det var ikke besindigt, Lam!« Men Villie havde Barnet, maatte hun indrømme. Villie viser Charakter, og det er saa lovende for en Moder.

Han kunde ganske vist være bleven Røver, men blev det ikke lige efter Ordet; han kom bare til at see ud som Røver: gik med bulet Hat, bar Hals og lange, løse Haar; han skulde være Konstner, men kom kun i Klæderne, saae dertil ud som en Stokrose; alle de Mennesker, han tegnede, saae ud som Stokroser, saa lange vare de. Han holdt meget af den Blomst, han havde ogsaa ligget i en Stokrose, sagde Storken.

Peter havde ligget i en Smørblomst. Han saae saa smørret ud om Mundvigerne, var gul i Skindet, man maatte troe, at blev han skaaret i Kinden, da kom der Smør ud. Han var som født til Smørkræmmer, og kunde have været sit eget Skilt, men inderlig, saadan inden i sig var han »*Skraldemand*«: han var den musikalske Deel af den *Peitersenske* Familie, »men nok for dem Allesammen!« sagde Naboerne. Han lavede sytten nye

*
- 42

Polkaer i een Uge og satte dem sammen til en Opera med Trompet og Skralde; fy, hvor den var deilig!

Peer var hvid og rød, lille og almindelig; han havde ligget i en Gaaseurt. Aldrig slog han fra sig, naar de andre Dreng bankede ham, han sagde, at han var den Fornuftigste, og den Fornuftigste giver altid efter. Han samlede først paa Grifler, siden paa Segl, saa fik han sig et lille Naturaliekabinet, hvori var Skelettet af en Hundesteile, tre blindfødte Botteunger i Spiritus og en udstoppet Muldvarp. *Peer* havde Sands for det Videnskabelige og Øie for Naturen, og det var fornøieligt for Forældrene og for *Peer* med. Han gik heller i Skoven end i Skolen, heller i Naturen end i Optugtelsen; hans Brødre vare allerede forlovede, da han endnu levede for at fuldstændiggjøre sin Samling af Vandfugleæg. Han vidste snart meget mere om Dyrene end om Menneskene, ja meente, at vi ikke kunde naae op til Dyret i det, vi sætte høiest: *Kjærlighed*. Han saae, at naar Hun-Nattergalen rugede paa sine Æg, sad *Fa'er-Nattergal* og sang hele Natten for sin lille Kone: »Kluk! kluk! zi zi! lo lo li!« Det kunde *Peer* aldrig have udført eller hengivet sig til. Naar Storkemo'er laae med Unger i Beden, stod Storkefa'er hele Natten paa eet Been paa Tagryggen, *Peer* kunde ikke have staaet saaledes en Time. Og da han en Dag betragtede Edderkoppens Væv og hvad der sad i den, saa opgav han aldeles Ægtestanden. Hr. Edderkop væver for at fange ubetænksomme Fluere, unge og gamle, blodfyldte og vindtørre, han lever for at væve og ernære sin Familie, men Madame Edderkop lever ene og alene for Fatter.

Hun æder ham op af bare Kjærlighed, hun æder hans Hjerte, hans Hoved, hans Mave, kun hans lange, tynde Been blive tilbage i Spindelvæven, hvor han sad med Næringsssorger for hele Familien. Det er den rene Sandhed lige ud af Naturhistorien. Det saae *Peer*, det tænkte han over, »saaledes at elskes af sin Kone, ædes af hende i voldsom Kjærlighed. Nei! saa vidt driver intet Menneske det; og vilde det være ønskeligt?«

Peer besluttede aldrig at gifte sig! aldrig at give eller tage et Kys, det kunde see ud som det første Skridt til Ægttestanden. Men et Kys fik han dog, det, vi Alle faae, Dødens store Smækkys. Naar vi have levet længe nok, faaer Døden Ordre: »kys væk!« og saa er Mennesket væk; der lysner fra *Vorherre* et Solblink, saa stærkt, at det bliver En sort for Øinene; Menneskesjælen, der kom som et Stjernes kud, flyver igjen hen som et Stjernes kud, men ikke for at hvile i en Blomst eller drømme

*
— 43

under et Aakandebled; den har vigtigere Ting for, den flyver ind i det store Evighedsland, men hvorledes der er og seer ud, kunde Ingen sige. Ingen har seet derind, ikke engang *Storken*, ihvor langt han end seer og ihvor Meget han end veed; han vidste nu heller ikke det Mindste mere om *Peer*, men derimod om *Peiter* og *Peter*, men dem havde jeg hørt Nok om, og det har Du vel ogsaa; saa sagde jeg *Storken* Tak for denne Gang; men nu forlanger han for denne lille, almindelige Historie tre Frøer og en Snoge-Unge, han tager Betaling i Levnetsmidler. Vil Du betale? Jeg vil ikke I Jeg har hverken Frøer eller Snoge-Unger.

*

—
44

Vænø og Glænø.

Der laae engang ved Sjællands Kyst, ud for *Holsteinborg*, to skovbegrøede Øer, *Vænø* og *Glænø*, paa dem var Kirkeby og Gaarde; de laae Kysten nær, de laae hinanden nær, nu er der kun den ene Ø.

En Nat blev det et forfærdeligt Veir, Havet steg som det ikke var steget i Mands Minde; Stormen tog voldsomt til; det var et Dommedags-Veir, det lød, som om Jorden revnede; Kirkeklokkerne kom i Sving og ringede uden Menneskehjelp.

I den Nat forsvandt *Vænø* i Havets Dyb; det var som om den Ø aldrig havde været. Men siden, mangan Sommernat, ved stille, klart Lavvande, naar Fiskeren var ude at stange Aal ved Blus forude i Baaden, saae han, med rigtigt skarpt Syn, dybt nede under sig *Vænø* med dens hvide Kirketaarn og den høie Kirkemuur. »*Vænø bier efter Glænø*,« sagde Sagnet; han saae Øen, han hørte Kirkeklokkerne ringe dernede, men deri tog han dog feil, det var tilvisse Lyd fra de mange vilde Svaner, som her tidt ligge paa Vandfladen; de klukke og klage, som hørte man langt borte fra Klokkeklang.

Der var en Tid, da endnu mange gamle Folk paa *Glænø* huskede saa godt hin Stormnat og at de selv, som Smaa, havde ved Lavvande kjørt mellem de to Øer, som man nutildags fra Sjællands Kyst, ikke langt fra *Holsteinborg*, kjører over til *Glænø*; Vandet naaer kun midt op om Hjulene. »*Vænø bier efter Glænø*,« blev der sagt, og det blev Sagn og Vished.

*** **
--- --- 45

Mangan lille Dreng og Pige laae i stormfulde Nætter og tænkte: i Nat kommer Timen, da *Vænø* henter *Glænø*. I Angest læste de deres *Fadervor*, sov saa ind, drømte sødt - og næste Morgen var *Glænø* der endnu med sine Skove og Kornmarker, sine venlige Bønderhuse og Humlehaver; Fuglen sang, Daadyret sprang; Muldvarpen lugtede ikke Havvand, saa langt den kunde rode.

Og dog ere *Glænø's* Dage talte; vi kunne ikke sige, hvor mange de ere, men de ere talte, en skjøn Morgen er Øen forsvunden.

Du var maaskee endnu igaar hernede ved Strandbredden, saae de vilde Svaner ligge paa Vandet mellem Sjælland og *Glænø*, en Seilbaad med udspændte Seil gled forbi Skovtykningen, Du selv kjørte over det lave Vadested, der var ingen anden Farvei; Hestene trampede i Vandet, det plaskede om Vognhjulene.

Du er reist derfra, reiser maaskee nu et lille Stykke ud i den vide Verden og kommer efter nogle Aaringer tilbage igjen: Du seer da Skoven her omslutte en stor grøn Engstrækning, hvor Høet dufter foran pyntelige

Bønderhuse. Hvor er Du? *Holsteinborg* pranger jo her endnu med sit forgyldte Taarnspir, men ikke tæt ved Fjorden, det ligger høiere oppe i Landet; Du gaaer igjennem Skov, hen over Mark, ned mod Stranden, - hvor er *Glænø*? Du seer ingen Skovø foran Dig, Du seer det aabne Vand. Har *Vænø* hentet *Glænø*, som den saa længe biede paa? Naar var den Stormnat, hvori dette skete, hvor Jorden rystede, saa at det gamle *Holsteinborg* flyttedes mange Tusind Hanefjed op i Landet?

Det var ingen Stormnat, det var ved den lyse Solskins-Dag. Menneskekløgt lagde Dæmning for Havet, Menneskekløgt blæste Indvandet bort, bandt *Glænø* til det faste Land. Fjorden er bleven Eng med frodigt Græs, *Glænø* er groet fast til Sjælland. Den gamle Gaard ligger hvor den altid laae. Det var ikke *Vænø*, som hentede *Glænø*, det var *Sjælland*, som med lange Dige-Arme greb til og med Pompernes Mundveir blæste og læste Trylleordene, Formælingens Ord, og *Sjælland* fik mange Tønder Land i Brudegave. Det er Sandhed, den er thinglæst, Du har Syn for Sagn, Øen *Glænø* er forsvunden.

*

46

Gudfaders Billedbog.

Gudfader kunde fortælle Historier, saa mange og saa lange, han kunde klippe Billeder og tegne Billeder, og naar det var mod Juul, tog han frem en Skrivebog med rene hvide Blade, paa disse klinede han Billeder, tagne ud af Bøger og Aviser, havde han nu ikke nok til hvad han vilde fortælle, saa tegnede han dem selv. Jeg fik, da jeg var lille, flere saadanne Billedbøger, men den deiligste af dem alle var dog den fra »*det mærkværdige Aar, da Kjøbenhavn fik Gas istedetfor de gamle Tranlygter*«, og det stod bemærket paa det forreste Blad.

»Den Bog maa rigtig forvares vel,« sagde Fader og Moder; »den tør kun komme frem ved Stads-Leilighed.«

----- 47

Paa Bindet havde dog *Gudfader* skrevet:

»Riv Bogen istykker, det siger ei stort,
Værre har andre Smaavenner gjort.«

Deiligst var det naar *Gudfader* selv viste Bogen frem, læste Versene og det andet Skrevne, og saa fortalte dertil Saameget; da blev Historien just en rigtig Historie.

Der var paa det første Blad et Billede klippet ud af »*Den flyvende Post*«, hvor man saae *Kjøbenhavn* med Rundetaarn og Frue Kirke, tilvenstre var klinede et Billede, der forestillede en gammel Lygte, paa den stod skrevet: »*Tran*«, tilhøire var en Candelaber - paa den stod skrevet: »*Gas*«.

»See det er Placaten!« sagde *Gudfader*; »det er Indgangen til Historien, Du skal faae. Den kunde ogsaa være givet som en heel Komædie, naar man kunde have givet den: »*Tran og Gas eller Kjøbenhavns Liv og Levnet*«. Det er en meget god Titel! Nederst paa Bladet sees endnu et lille Billede; det er ikke saa let at forstaae, derfor skal jeg forklare Dig det, det er en *Helhest*. Han skulde først komme ved Bogens Slutning, men han er løbet forud for at sige, at hverken Indgangen, Inderdelen eller Udgangen duer; han kunde have gjort det bedre, dersom han kunde have gjort det. *Helhesten*, skal jeg sige Dig, staaer om Dagen tøjret i Avisen, han gaaer paa Spalter, som de kalde det, men om Aftenen slipper han ud og stiller sig udenfor Poetens Dør og vrinsker, at Manden derinde skal døe strax, men han døer dog ikke, er der rigtigt Liv i ham. *Helhesten* er næsten altid en stakkels Fyr, der ikke kan finde Rede i sig selv, ikke finde Levebrød, og maa have Luft og Føde af at gaae omkring og vrinske. Han synes, er jeg forvissat, slet ikke om *Gudfaders* Billedbog, men derfor kan den dog nok være det Papir værd, den er skrevet paa.

See, det er det første Blad i Bogen, det er Placaten!«

Det var netop den sidste Aften, de gamle Tranlygter vare tændte; Byen havde faaet Gas og den straaede, saa at de gamle Lygter ligesom bleve reent borte i det.

»Jeg var selv paa Gaden den Aften,« sagde *Gudfader*. »Folk gik op og ned for at see paa den nye og den gamle Belysning. Der var mange Mennesker og dobbelt saa mange Been, som

*
- 48

Hoveder. Vægterne stode saa sørgmodige, de vidste ikke naar de skulde afskediges, ligesom Tranlygterne; disse selv tænkte saa langt tilbage - de turde jo ikke tænke frem. De huskede saa Meget fra de stille Aftener og de mørke Nætter. Jeg støttede mig op til en Lygtepæl,« sagde *Gudfader*; »det spruttede i Tran og Væge, jeg hørte hvad Lygten sagde og det skal Du ogsaa faae at høre.«

»Vi have gjort hvad vi kunde,« sagde *Lygten*. »Vi have været vor Tid nok, lyst til Glæde og til Bedrøvelse; vi have oplevet mange Mærkeligheder; vi have, saa at sige, været Kjøbenhavns Natøine. Lad nu kun nye Blus løse os af og overtage Embedet; men hvor mange Aaringer de skulle lyse og til hvad de skulle lyse, det vil vise sig! De skinne jo nok lidt stærkere, end vi Gamle, men det er da ingen Sag, naar man er støbt som Gas-Candelaber og har saadanne Forbindelser som de have, den Ene helder i den Anden! De have Bør til alle Kanter og kunne hente Kræfter i Byen og udenfor Byen! Men hver af os Tranlygter lyser af hvad man selv har i sig og ikke ved Familieskab. Vi og vore Forfædre have lyst for *Kjøbenhavn* fra uendelig gammel Tid, langt tilbage. Men da det nu er den sidste Aften vi lyse og staae, saa at sige, i andet Geled her i Gaden med Eder, I skinnende Kammerater, saa ville vi ikke mule og misunde, nei langtfra, vil ville være glade og godmodige. Vi ere de gamle Skildvagter, som afløses af nystøbte Drabanter i bedre Uniform end vor. Vi ville fortælle Eder, hvad vor Slægt, heelt op til Tip-tippe-tip-Oldemoer-Lygte har seet og oplevet: hele *Kjøbenhavns* Historie. Gid I og Eders Efterkommere, indtil den sidste Gas-Candelaber, maae opleve og kunne fortælle ligesaa mærkelige Ting, som vi, naar I engang faae Afsked, og det faae !! Det maae I være forberedte paa. Menneskene finde nok paa en stærkere Belysning end Gas. Jeg har hørt en Student sige, at man ymtede om at de vilde komme til at brænde Søvand;« det spruttede i Væggen, da Lygten sagde disse Ord; det var som den allerede havde Vand i sig.

Gudfader hørte nøie efter, tænkte over og fandt, at det var en udmærket Idee af de gamle Lygter, i denne Overgangs-Aften fra Tran til Gas at fortælle og fremvise hele *Kjøbenhavns* Historie. »En god Idee maa man ikke slippe,« sagde *Gudfader*, »jeg tog den strax, gik hjem og lavede denne Billedbog til Dig, den gaer endnu længere tilbage i Tiden end Lygterne kunde.

*
- 49

Her er Bogen, her er Historien: »*Kjøbenhavns Liv og Levnet*«, den begynder med Bælgmørke, et kulsort Blad, det er det mørke Tidsrum.«

»Nu vende vi Bladet!« sagde *Gudfader*.

»Seer Du Billedet? Kun det vilde Hav og den blæsende *Nordost vind*; den driver svære lisstykker; Ingen ere ude at seile paa dem uden store Steenblokke, som oppe i Norge ramlede fra Fjeldene ned paa Isen. *Nordostvinden* blæser Isen afsted; han vil vise de tydske Bjerge hvilke Knolde der findes oppe i Norden. lisflaaden er allerede nede i Sundet ud for Sjællands Kyst, hvor nu *Kjøbenhavn* ligger, men da var der intet *Kjøbenhavn*. Der var under Vandet store Sandbanker, imod en af disse stødte lisstykkerne med de store Rullesteen; den hele lisflaade blev staaende, *Nordostvinden* kunde ikke faae den af Grunden og saa blev han saa gal i sit Hoved, som han kunde blive det, og lyste Forbandelse over den Sandbanke, »den Tyvegrund«, som han kaldte den, og han svor, at løftede den sig nogensinde op over Havfladen, da skulde Tyve og Røvere komme der, Steiler og Hjul blive reiste.

Men idet han saaledes bandede og skjændte, brød Solen frem, og paa dens Straaler gyngede og svang sig lyse, milde Aander, Lysbørn; de dandsede hen over de kuldebringende lisstykker, der smeltede derved, og de store Rullestene sank ned paa Sandbunden.«

»Sol-Krapyl!« sagde *Nordostvinden*. »Er det Kammeratskab og *Familieskab*! Det skal jeg huske og det skal jeg hevne. Nu lyser jeg Forbandelse!«

»Vi lyse Velsignelse!« sang Lysbørnene. »Banken skal hæve sig, vi ville skjærme den! Det Sande, det Gode og Skjønne skal bygge der!«

»Sludder for en Sladder!« sagde *Nordostvinden*.

»See, om alt Dette vidste nu Lygterne ikke at fortælle,« sagde *Gudfader*, »men det veed jeg, og det er af stor Vigtighed for *Kjøbenhavns Liv og Levnet*.«

»Nu vende vi Bladet!« sagde *Gudfader*.

»Aaringer ere gaaede, Sandbanken har løftet sig; en Søfugl har sat sig paa den største Steen, der ragede op af Vandet. Du kan see det paa Billedet. Aaringer og Aar ere gaaede. Havet

* 50

kastede døde Fisk op paa Sandet, den seige Marehalm skød frem, visnede, raadnede, gjødede; der kom flere Arter Græs og Urter, Banken blev en grøn Holm. Vikingerne gik i Land. Der var Holmgang til Dødskamp og god Ankergrund ved Holmen udfor *Sjælland*. Den første Tranlampe brændte, jeg troer at de stegte Fisk over den og Fisk var her nok af. Silden gik i store Stimer gennem Sundet, det var svært at føre Baaden hen over dem, det blinkede i Vandet som var der Kornmodn dernede, det lysnede i Dybet som Nordlysskin, Sundet havde Velstand af Pisk, derfor byggedes der Huse paa Sjællands Kyst; Væggene vare af Egetræ og Taget af Bark, der var Træer nok til det Brug. Skibe søgte ind i Havnen; Tranlygten hang i det gyngende Tougværk; *Nordostvinden* blæste og sang: »Uh-u-ud!« Lyste paa Holmen en Lygte, da var det en Tyvelygte: Smuglere og Tyve øvede deres Færd paa »*Tyvsø*«.«

»Jeg troer nok det groer, alt det Ilde, som jeg vilde,« sagde *Nordostvinden*. »Snart kommer Træet, hvor jeg kan ryste Frugter.«

»Og her staaer Træet,« sagde *Gudfader*. »Seer Du Galgen paa *Tyvsø*. Der hænge i Jernkjæder Røvere og Mordere, accurat som de dengang hang. Vinden blæste saa at de lange Beenrade klappede, men Maanen skinnede meget fornøieligt ned paa dem, som den nu skinner til et Skovbal. Ogsaa Solen skinnede fornøieligt ned, smuldrede hen de dinglende Beenrade og fra Solstraalerne sang Lysbørnene: »Vi vide det, vi vide det! Her skal dog blive smukt i en kommende Tid! Her skal blive godt og prægtigt!«

»Kyllingesnak!« sagde *Nordostvinden*.

»Nu vende vi Bladet!« sagde *Gudfader*.

Klokkerne ringede i *Roeskilde* By, der boede Bisp *Absalon*; han kunde læse sin Bibel og svinge sit Sværd; han havde Magt og Villie; de driftige Fiskere ved Havnen, hvis By groede frem og var Markedsplads, vilde *Absalon* skjærme mod Overfald. Han lod stænke med Vievand den uærlige Grund: *Tyvsø* fik hæderligt Mærke. Murer og Tømrer toge fat derovre; der voxte en Bygning paa Bispens Bud. Solstraalerne kyssede de røde Mure, alt som de løftede sig.

Der stod *Axels Huus*.

* 51

»Slot med Taarne
Høivelbaarne;
Trapper,
Karnapper;
Buh!
Hu! -
Nordostvinden
Tyk i Kinden
Hvæste,
Blæste,
Borgen stod alligevel!«

Og ua for den stod »*Hafn*«, Købmændenes Havn.

»Havfrubuur med Søer blanke,
Bygt i grønne Lund.«*)

De Fremmede kom der og købte den megen Fisk, byggede Boder og Huse med Blæreskind i Vindueshullet, Glasset var for dyrt; der kom Faktums med Gavl og med Vinde. Seer Du derinde i Boderne sidde de gamle Svende, de tør ikke gifte sig, de handle med Ingefær og Peber, de Pebersvende!

Nordostvinden blæser gennem Gader og Gyder, lader Støvet fyge, river ogsaa et Straatag af. Ko og Griis gaae i Gadegrøften.

»Jeg skal kue og knuge,« siger *Nordostvinden*; »suse om de Huse og om *Axels Huus*! Jeg kan ikke *feile! De kalde det *Steileborg* paa *Tyvsø*.«

Og *Gudfader* viste et Billede deraf, han selv havde tegnet. Paa Muren var Pæl ved Pæl, paa hver sad en fangen *Sørøvers* Hoved og viste Tænder.

»Det er virkelig skeel,« sagde *Gudfader*; »det er værd at kjende og godt at forstaae. Bisp *Absalon* var i Badstuen og hørte da gennem den tynde Væg, at et Fribytterskib kom derude. Strax sprang han af Badet og paa sit Fartøi, blæste i Hornet og Mandskabet kom, Pilene fløi i Røvernes Ryg, de vilde derfra, de roede saa skrap; der fæstede sig Pile i deres Hænder, der var ikke Tid til at rive dem ud. Bisp *Absalon* fangede hver levende En og hug Hovedet af dem; hvert et blev sat paa Slottets Ringmuur. *Nordostvinden* blæste med tykke Kjæver, med ondt Veir i Kjæften, som Sømanden siger.

»Her vil jeg strække mig,« sagde *Vinden*; »her vil jeg lægge mig og see paa det hele Kram.«
* * 52

Den hvilede i Timer, den blæste i Døgn; Aaringer gik.

Vægteren kom frem paa Slottets Taarn; han saae mod Øster, mod Vester, mod Sønder og Nord. »Der har Du det paa Billedet,« sagde *Gudfader* og viste det. »Du seer ham der, men hvad han saae skal jeg sige Dig.«

»Fra *Steileborgs* Muur er der aabent Vand heelt ud til *Kjøgetugt* og bredt er Farvandet over til Sjællands Kyst. Foran *Serritslev* Mark og *Solbjerg* Mark, hvor de store Landsbyer ligge, voxer meer og meer den nye Stad med gavlede Bindingsværkshuse. Der er hele Stræder for Skomagere og Skindere, for Kryderhandlere og Ølfolk; der er Markedsplads, der er Gildeshuus, og tæt ved Stranden, hvor før var en Ø, staaer den prægtige Kirke for *Sanct Nicolaus*. Den har Taarn og Spiir, umaadeligt høit; hvor speiler det sig i det klare Vand! Ikke langt herfra staaer *Vor Frue* Kirke, hvor Messerne læses og synges, Røgelsen dufter, Voxlys brænde. *Kjøbmandshavn* er nu Bispens Stad; Bispens af *Roeskilde* raader og regjerer.

Bisp *Erlandsen* sidder paa *Axels Huus*. Der brases i Kjøkkenet, der skjenkes Øl og Claret, der er Lyd af Giger og Kobbeltrommer. Kerter og Lamper brænde, Slottet skinner, som var det Lygten for det hele Land og Rige. *Nordostvinden* blæser om Taarn og om Muur, de staae nok fast; *Nordostvinden* blæser om Byens Befæstning Vester paa, et gammelt Plankeværk kun; det holder vel! Derudenfor staaer Danmarks Konge *Christopher I*. Oprørerne sloge ham ved *Skjelskør*; han søger Tilflugt i Bispens By.

Vinden suser og siger som Bispens: »Bliv ude! Bliv ude! Porten er lukket for Dig.«

Det er Ufreds Tid, det er tunge Dage; hver Mand vil raade sig selv. Det holstenske Banner vaier fra Slottets Taarn. Der er Savn og Suk, det er Angestens Nat: Strid i Landet og den sorte Død, bælgmørk Nat - men saa kom *Atterdag*.

Bispens By er nu Kongens By; den har gavlede Huse og snevre Gader, den har Vægter og Raadhuus, den har en muret Galge ved Vesterport. Ingen udenbyes Mand tør hænges i den; man maa være en Stadens Borger for at kunne dingle der, komme op saa høit, at see *Kjøge* og *Kjøgehøns*.

»Det er en deilig Galge,« siger *Nordostvinden*; »det Skjønne groer!« og saa hvæste og blæste den.
* 53

Fra Tydskland blæste Fortræd og Nød.

»*Hanserne* kom,« sagde *Gudfader*; »de kom fra Pakhuus og Disk, de rige *Kjøbmænd* fra *Rostock*, *Lübeck* og *Bremen*, de vilde snappe meer end Guldgaasen fra *Valdemars* Taarn; de raadede mere i Dankongens By end Dankongen selv, de kom med væbnede Skibe, Ingen var forberedt; Kong *Erik* havde ei heller Sind at slaaes med de tydske Frænder, de vare saa mange, saa stærke. Kong *Erik* og alle hans Hofmænd jøge hasteligt ud af Vesterport til *Sorø* By, til den stille Sø og de grønne Skove, til Kjærligheds Sang og Bægerklang.

Men Een blev tilbage i *Kjøbenhavn*, et Kongehjerte, et Kongesind. Seer Du Billedet her, den unge Kvinde, saa fiin og spæd, med havblaae Øine og høruguult Haar; det er Danmarks Dronning *Philippa*, Englands Prindsesse. Hun blev i den ængstede Stad, hvor i de smaa Gyder og Gader, med de steile Trapper, Skure og tilklinede Boder, Byfolkene vrimle og vide ikke ud eller incl. Hun har Mands Mod og Hjerte; hun kalder Borgere og Bønder, opmuntrer, opmander. Skibene tiltakles, Blokhusene faae Mænd, Karrebasserne knalde; der er Ild og Damp, der er godt Humeur, Vorherre slipper ei Danmark. Og Solen skinner ind i alle Hjerter, den lyser ud af alle Øine i Seirsglæde. Velsignet være *Philippa*! Det er hun i Hytte, det er hun i Huus, det er hun i Kongens Slot, hvor hun pleier de Saarede og Syge. Jeg har klippet en Krands og lagt om Billedet her,« sagde *Gudfader*. »Velsignet være Dronning *Philippa*!«

»Nu springe vi Aaringer frem!« sagde *Gudfader*. »*Kjøbenhavn* springer med. Kong *Christian I* har været i Rom, er velsignet af Paven, og hædret og hyldet paa den lange Vei. Han bygger herhjemme en Gaard af brændte Steen; der skal Lærdommen groe, sættes frem paa Latin. Fattigmands Barn fra Plov og fra Værksted kan ogsaa komme med, tigge sig frem, faae den lange, sorte, side Kappe, synge for Borgernes Dør.

Tæt op til Lærdommens Gaard, hvor Alt er Latin, ligger et lille Huus; derinde raader det Danske, i Sprog og i Sæder. Der er Øllebrød til Morgenkost og der er Middag Klokken ti om Formiddagen. Solen skinner ind ad de smaa Ruder, paa Madskab og Bogskab; i *det* ligger skrevne Skatte, Hr. *Mikkels* »Rosenkrands« og »gudelige Comedier«, *Henrik Harpestrengs Lægebog*, og Danmarks *Riimkrønike* af Broder *Niels* i Sorø;

*
- 54

den bør hver Danisman kjende, siger Huusherren, og han er Mand for at de kunne blive kjendte. Det er Danmarks første Bogtrykker, Hollænderen *Gotfred van Gehmen*. Han øver den sorte, velsignede Konst, Bogtrykkerkonsten.

Og Bøgerne komme til Kongens Slot og i Borgerens Huus. Ordsprog og Sange faae evigt Liv. Hvad Mennesket ikke tør sige i Sorg og Lyst, synger Folkesangens Fugl, forblommet og dog klart; den flyver saa frit, den flyver saa vidt igjennem Borgestue, gennem Ridderborg; den sidder som Falk paa Ridderfrøkenens Haand og kvidder, den lister sig ind som lille Muus og pipper i Hundehullet for den trælbundne Bonde.«

»Det er Mundsveir det Hele!« siger den skarpe *Nordostvind*.

»Det er Foraarstid!« sige *Solens Straaler*; »see hvor pipper det Grønne!«

»Nu blade vi frem i vor Billedbog!« sagde *Gudfader*. Hvor *Straaler Kjøbenhavn!* Der er Turnering og Leg, der er Optog med Pragt; see de ædle Riddere i Rustning, see de høie fornemme Fruer i Silke og Guld. Kong *Hans* giver sin Datter *Elisabeth* til Churfyrsten af *Brandenburg*. Hvor er hun ung, hvor er hun glad! hun træder paa Fløiel; der er en Fremtid i hendes Tanker: Huuslivets Lykke. Tæt ved hende staaer hendes kongelige Broder Prinds *Ohrstjern* med de tungsindige Øine og det hede, brusende Blod. Ham har Borgerfolket kjær, han kjender deres Tryk, han har Fattigmands Fremtid i Tanke.

Gud alene raader for Lykken!

»Nu blade vi frem i vor Billedbog!« sagde *Gudfader*. »Skarpt blæser Vinden, synger om det skarpe Sværd, om den tunge Tid, om Ufredstid.«

»Det er en iskold Dag, det er midt i April. Hvorfor stimler Mængden sammen udenfor Slottet foran den gamle Toldbod, hvor Kongeskibet ligger med Seil og Flag? I Vinduer og paa Tage ere Folk at see. Der er Sorg og Bedrøvelse, Forventning og Angest. De see mod Slottet, hvor før var Fakkeldands i de gyldne Sale, men nu saa stille og tomt; de see mod Vindueskarnappen, hvor Kong *Christjern* saa ofte saae ud over »Hofbroen« og ad det smalle »Hofbrostræde« til sin Duellil, den

*
- 55

hollandske Pige, han hentede fra *Bergens* By. Skodderne ere skudte for. Mængden seer mod Slottet, nu aabnes Porten, Vindebroen sænkes. Der kommer Kong *Christjern* med sin trofaste Hustru *Elisabeth*; hun vil ei forlade sin kongelige Herre, nu han er saa haardt betrængt.

Der var Ild i hans Blod, der var Ild i hans Tanke; han vilde bryde med den gamle Tid, bryde Bondens Aag, være Borgeren god, stække »de graadige Høge«; men de vare ham for mange. Han drager fra Land og Rige, for derude at vinde Venner og Frænder for sig. Hans Hustru og trofaste Mænd følge med; hvert Øie er vaadt nu i Skilsmisssens Stund.

Der blander sig Stemmer i Tidens Sang, imod ham og for ham, et tredobbelt Chor. Hør *Adelens* Ord, de staae skrevne og trykte:

»Vee over Dig, *Christjern den Onde!* det udøste Blod paa *Stockholms* Torv raaber høit over Dig, Forbandelsens Vee!«

Og Munkenes Raab har den samme Dom: »Du være forstødt af Gud og af os! Den lutherske Lære kaldte Du hid; til den gav Du Kirke og Prædikestol, lod Djævelens Tunge tale. Vee over Dig, *Christjern den Onde!*«

Men Bonde og Borger græde saa dybt: »*Christjern, du Folkekjære!* Ei Bonden skal kunne sælges som Kvæg, ikke byttes bort for en Jagthund! Den Lov er dit Skudsmaal!« Men Fattigmands Ord er som Avner for Vinden.

Nu seiler Skibet Slottet forbi og Borgerne løbe op paa Volden for der endnu engang at see den seilende Kongesnekke.

Tiden er lang, Tiden er trang; stol ikke paa Venner, stol ikke paa Frænder!

Farbroder *Frederik* paa Slottet i *Kiel* vilde nok være Konge i Landet.

Kong *Frederik* ligger for *Kjøbenhavn*. Seer Du Billedet her: »*det troe Kjøbenhavn*«. Bundt om ere kulsorte Skyer med Billed paa Billed; betragt kun hvert! Det er et klingende Billed, det klinger endnu i Sagn og Sang: Den tunge, trange, den bittre Tid i Aaringers Gang.

Hvor gik det Kong *Christjern*, den vildsomme Fugl? Derom have Fuglene sjunget, og de flyve vidt, over Land og Sø.

*
- 56

Storcken kom tidligt i Foraarstid, Syd fra over det tydske Land; den havde seet, hvad der nu fortælles.

»Den flygtende Kong *Christjern* saae jeg kjøre paa lynggroede Hede, der mødte ham et usselt Kjøretøi, forspændt med een Hest; i det sad en Kvinde, Kong *Christjerns* Søster, Markgrevinden af *Brandenburg*; tro den lutherske Lære var hun jaget bort af sin Huusbond. Paa den mørke Hede mødtes de landflygtige Kongebørn*). Tiden er trang, Tiden er lang, stol ikke paa Ven eller Frænde!«

Svalen kom fra *Sønderborg* Slot med Magelig Sang. »Kong *Christjern* er forraadt! Han sidder der i det brønddybe Taarn; hans tunge Trin slide Spor i Steengulvet, hans Finger sætter Mærke i det haarde Marmor.«

»O hvilken Sorg fik slige Ord,
Som Stenens Fure fik?«**)

Fiskeørnen kom fra den rullende Sø; den er aaben og fri, der flyver et Fartøi, det er den kjække Fyenbo *Søren Nordby*. Lykken er med - men Lykken er som Veir og Vind omskiftelig.

I *Jylland* og *Fyen* skrige *Ravn* og *Krage*: »Vi ere oppe at age! Det gaaer saa bra, saa bra! Her ligge Aadsler af Heste, og Mennesker med.« Det er *Ufreds* Tid, det er *Grevens* Feide. Bonden tog sin Kølle, Kjøbstedmanden sin Kniv, saa raabte de høit: »Vi slaae Ulvene ihjel, saa at ingen Unger blive tilbage!« Der drive Skyer og Røg fra de brændende Byer.

Kong *Christjern* er Fange paa *Sønderborg* Slot; han slipper ei fri, seer ei *Kjøbenhavn* og dens bittre Nød. Paa *Nørre-Fællend* staaer *Christian III* hvor Faderen stod. I Staden er Angest; der er Hunger og Smitsot.

Op til Kirkens Muur sidder i Pjalter en udmagret Kvinde, et Liig er hun; to levende Børn ligge paa hendes Skjød og suge Blod af den Dødes Bryst.

Modet er faldet, Modstanden falder. *Du troe Kjøbenhavn!*

Der blæses Fanfare; hør Pauker og Trompeter!

* * *
-- 57

I rige Klæder af Silke og Fløiel og med vaiende Fjer komme paa guldbræmmede Heste de adelige Herrer; de ride til Gammeltorv. Er der Carroussel eller Turnering efter vante Skik? Borgere og Bønder i deres bedste Pynt søge ogsaa derhen. Hvad er der at see? Er der reist et Baal til at brænde papistiske Billeder, eller staaer Bøddelen der, som han stod ved *Slaghoeks* Baal? Kongen, Landets Herre er Lutheran, det skal kjendes, hævdes og lyses i Kuld.

Høifornemme Fruer og adelige Jomfruer sidde med høie Kraver og Perler paa Huen bag de aabne Vinduer og see al den Stads. Paa udbredt Klæde, under Klædestag, sidder Rigets Raad i ældgammel Dragt, nær Kongens Throne. Kongen er taus. Nu læses op i det danske Sprog hans Villie, Rigsraadets Villie; Borger og Bonde faae strenge Ord, Revselsens Ord for al den Modstand, de havde viist mod den høie Adel. Ydmyget blev Borgeren, Bonden blev Træl. Nu lyder Fordømmelsens Ord mod Landets Bisper. Deres Magt er forbi. Alt Kirkens og Klostrengs Gods bliver henlagt til Konge og Adel.

Der er Hovmod og Had, der er Prunk, der er Ynk.

»Fattige Fugl kommer hinkende,
Kommer linkende...
Rige Fugl kommer susende,

Kommer brusende!« -

Omskiftelsens Tid har tunge Skyer, men ogsaa Solskin; det lyste just nu i Lærdommens Gaard, Studentens Hjem, og Navne lyse ud derfra heelt op i vor Tid. *Hans Tausen*, den fyenske fattige Smedesøn:

»Det var hiin liden Smaadrenge fra *Birkende By*,
Hans Navn fløi over Danmark med folkelig Ry.
En dansk *Morten Luther*, han stred med Ordets Sværd,
Og seirede med Aanden i Hjertefolkets Hær.«*)

Der lyser Navnet *Petrus Palladius*, Latin, men paa Dansk *Peter Plade*, *Roeskilde Bisp*, ogsaa Søn af en fattig Smed i Jydernes Land. Og af Adelsnavne Straaler *Hans Friis*, Rigets Cantsler. Han satte Studenten ved sit Bord, sørgede for ham og for Peblingen med. Og Een fremfor Alle faaer Hurra og Sang:

* *
-- 58

»Mens een Student ved Axels Havn
Et Bogstav veed at skrive,
Saalænge skal Kong *Christians* Navn
Med Hurra hilset blive.«*)

Der kom Solstraaler mellem de tunge Skyer i Omskiftelsens Tid.

Nu vende vi Bladet.

Hvad suser og synger i »*Store Belt*« under *Samsø Kyst*? Af Søen stiger en Havfrue med tanggrønt Haar, hun spaaer for Bonden: En Prinds skal fødes, der bliver en Konge, mægtig og stor.

Paa Marken, under den blomstrende Hvidtjørn, han fødtes. Nu blomstrer hans Navn i Sagn og i Sange, i Riddergaarde og Slotte rundt om. *Børsen* skød frem med Taarn og Spir; *Rosenborg* løftede sig, saae langt ud over Volden; Studenten selv fik sit eget Huus, og tæt derved staaer og peger mod Himlen det Rundetaarn, en *Urania-Søile*, der seer mod Hveen, hvor *Uranienborg* stod; dens gyldne Kupler fik Glands i Maaneskin, og Havfruer sang om Manden derinde, som Konger og Aandens Stormænd besøgte, den Snilletsbaarne, af Adelsblod, *Tycho Brahe*. Han løftede Danmarks Navn saa høit, at med Stjernehimlen det kjendtes i alle Jordens aandlyste Lande. Og Danmark stødte ham bort fra sig.

Han sang Trøst i sin Smerte:

»Er ei Himlen allevegne
Hvad behøver jeg saa meer?«

Hans Sang har Folkesangs Liv, som Havfruens Sang om *Christian den Fjerde*.

»Nu kommer et Blad, Du skal rigtig see paa!« sagde *Gudfader*; »der er Billed paa Billed, som i Kæmpevisen Vers paa Vers. Det er en Sang, saa glædelig i sin Begyndelse, saa sørgelig i sin Udgang.«

Der dandser et Kongebarn paa Kongens Slot, hvor er hun yndig at see! Hun sidder paa *Christian IV's Skjød*, hans elskede Datter *Eleonore*. I kvindelige Sæder og Dyder hun groer. Den

* *
-- 59

mægtige Adels fornemste Mand *Korfits Ulfeldt* er hendes Brudgom. Hun er Barn endnu; hun faaer ogsaa Riis af sin strenge Hovmesterinde; hun klager for Kjæresten og hun har Ret. Hvor er hun kløgtig, danis og oplært, kan Græsk og Latin, synger Italiensk til sin Luth, veed at tale om Paven og Luther.

Kong *Christian* ligger i Gravcapel i *Roeskilde Dom*, *Eleonores* Broder er Konge. Der er Glands og Pragt paa Slottet i *Kjøbenhavn*, der er Skjønhed og Snille, først Dronningen selv: *Sophie Amalie af Lyneborg*. Hvo styrer sin Hest saa vel som hun? Hvo har i Dandsen en Majestæt som hun, hvo taler med Kjendskab og Aand som Danmarks Dronning?

»*Eleonore Christine Ulfeldt!*« de Ord blev sagt af den franske Gesandt. »I Skjønhed, Kløgt overstraaler hun Alle.«

Fra Slottets bonede Dandsegulv voxte Niddets Borre; den hængte sig fast, den filtrede ind og hvirvlede om sig Krænkelens Haan: »Det Slegfredbarn! Hendes Karm skal holde ved Slottets Bro; hvor Dronningen kjører, skal Fruen gaae!« Det fyger med Sladder, med Opspind og Løgn.

Og *Ulfeldt* tager sin Hustru ved Haand i den stille Nat. Nøglerne har han til Stadens Porte; han aabner en af dem. Hestene vente derudenfor. De ride langs Stranden, og seile saa bort til det svenske Land.

Nu vende vi Bladet, som Lykken vender sig for de To.

Det er Efteraarstid, Dagen er kort, Natten er lang; det er graat og vaadt, Vinden saa kold og i stigende Styrke. Det suser i Løvet paa Voldens Træer, Løvet flyver ind i *Peder Oxes* Gaard; den staaer tom og forladt af sit Herskab. Vinden suser ud over *Christianshavn*, om *Kai Lykkes* Gaard, nu er den Tugthuus. Han selv er jaget fra Ære og Land, hans Vaaben er brudt, hans Billed hængt i den høieste Galge; saaledes er straffet hans kaade, letfærdige Ord om Landets hædrede Dronning. Høit tuder Vinden og farer hen over den aabne Plads, hvor Rigshovmesterens Gaard har staaet; nu er kun tilbage af den een Steen, »den drev jeg som Rullesteen herved paa den seilende lis,« suser Vinden, »Stenen strandede hvor siden *Tyvsø* skød op, *forbandet af mig; saa kom den med i Hr. *Ulfeldts* Gaard, hvor Fruen sang til den klingende Luth, læste Græsk og Latin og kneisede stolt, nu kneiser kun Stenen her med sin Indskrift:

*
- 60

»Forræderen *Corfitz Ulfeldt*
>til ævig Spot, Skam og Skjændsel.««

Men hvor er hun nu, den fornemme Frue? Hu-ih-hu-ih! piber Vinden med skærende Bøst. I »*Blaa Taarn*« bag Slottet, hvor Havvandet slaaer mod den slimede Muur, der har hun alt siddet i mange Aar. Der er i Kamret mere Røg end Varme; det lille Vindue er høit under Loftet. Kong *Christian IV's* forkjælede Barn, hun den fineste Frøken og Frue, hvor sidder hun ringe, hvor sidder hun slet! Erindringen hænger Gardin og Tapet om Fængslets tilrøgede Vægge. Hun husker sin Barndoms deilige Tid, sin Faders milde, straalende Træk; hun husker sin pragtfulde Bryllupsfærd: hendes Stoltheds Dage, hendes Trængselstid i *Holland*, i *England* og paa *Bornholm*.

»Ei Noget synes tungt for ægte Kjærlighed!«

Dog, da var hun hos ham, nu er hun ene, for altid ene! Hun veed ei hans Grav og Ingen veed den.

»Troskab mod Manden var al hendes Brøde.«

- Hun sad i Aaringer, lange og mange, mens Livet rørte sig udenfor. Det staaer aldrig stille, men det ville vi et Øieblik her, tænke paa hende og Sangens Ord:

»Min Huusbond holdt jeg tro min Eed
I Nød og stor Elende!«

»Seer Du Billedet her!« sagde *Gudfader*.

Det er Vintertid; Frostens slaaer Bro mellem *Laaland* og *Fyen* Bro for *Carl Gustav*, som drager ustandseligt frem. Der er Plyndring og Mordbrand, Angest og Nød i det hele Land.

Svensken ligger for *Kjøbenhavn*. Det er bidende koldt og en fygende Snee; men tro sin Konge og tro sig selv staae Mænd og Kvinder rede til Kampen. Hver Haandværksmand, Bodsvend, Student og Magister er oppe paa Volden til Værn og Forsvar. Der er ingen Frygt for de gloende Kugler. Kong *Frederik* svor, han vilde døe i sin Rede. Han rider deroppe og Dronningen med ham. Der er Mod og Mandstugt og Fædrelandssind.

Lad

*
- 61

Svensken kun trække sin Liigskjorte paa og snige sig frem i den hvide Snee, forsøge at storme! Der vælttes Bjælker og Steen ned paa dem; ja Kvinderne komme med Bryggerkjedler og helde sydende Beg og Tjære over de stormende Fjender.

I denne Nat ere Konge og Borger een samlet Magt. Og der er Frelse og der er Seir. Klokkerne ringe, Takkesang lyder. Borgerfolk, her vandt Du Adelsspore!

Hvad følger vel nu? See Billedet her!

Bisp *Svanes* Frue kommer i lukket Karm; det tør kun den høie, mægtige Adel. De stolte Junkere bryde Vognen itu; Bispinden maa gaae til sin Bispegaard.

Er det den hele Historie? - Langt Større skal brydes i næste Stund, Overmodts-Vældet.

Borgemester *Hans Nansen* og Biskop *Svane* række hinanden Haand til Gjerning i Herrens Navn. De tale med Kløgt og med Ærlighed; det høres i Kirken og i Borgerens Huus. Et Sammenholds-Haandslag og Havnen spærres, Portene lukkes, Stormklokken ringer, Magten er givet til Kongen alene, han som blev i sin Rede i Farens Stund; han herske, han raade over Store og Smaa!

Det er Enevoldstiden.

Nu vende vi Bladet og Tiden med det.

»Hallo, halloi, hallo!« Ploven er lagt tilside, Lyngen faaer Lov at groe, men Jagten er god. »Hallo, halloi!« Hør de skingrende Horn og de halsende Hunde. See Jægerskaren, see Kongen selv, Kong *Christian V*; han er ung og glad. I Slot og i Stad er der Lystighed. I Salene Voxlys, i Gaarden Fakler, og Byens Gader have faaet Lygter. Alt Straaler saa nyt! Den nye Adel, indkaldt fra Tydskland, Baroner og Grever faae Gunst og Gave; nu gjælde Titler og Rang og det tydske Sprog.

Da klinger en Stemme saa ægte dansk, det er Væverens Søn, som nu er Bisp; det er *Kingos* Røst; han synger de deilige Psalmer.

Der er en anden Borgermands Søn, en Viintappersøn, hans Tanke lysner i Lov og Ret; hans Lovbog blev Guldgrund for Kongens Navn, det staaer ind i kommende Tider. Den Borgersøn, Landets mægtigste Mand, faaer Adelskjold og Fjender

*
- 62

med, saa Bøddelens Sværd paa Retterstedet er over *Griffenfeldts* Hoved. Da lyder Benaadning med evigt Fængsel. De sende ham til en Klippeø under Thronhjems Kyst:

»Munkholm - Danmarks Sand Helena.«

Men Dandsen gaaer let i Slottets Sal, der er Glands og Pragt, der er livlig Musik, der dandse Hofmænd og Fruer.

Nu kommer *Frederik IV's* Tid!

See de stolte Skibe med Seiersflag! See det rullende Hav! Ja, det kan fortælle om Storbedrift, om Danmarks Hæder. Vi huske Navne, den seiersæle *Sehested* og *Gyldenløve*! Vi huske *Hvitfeld*, der for at frelse den danske Flaade sprængte sit Skib og fløi mod Himlen med Danebroge. Vi tænke paa Tiden og Striden dengang, og Helten, der sprang fra det norske Fjeld til Danmarks Værn: *Peter Tordenskjold*. Fra det herlige Hav, fra det svulmende Hav tordner hans Navn fra Kyst til Kyst:

»Der slog et Lyn igjennem Pudderstøvet,
En Torden gjennem Tidens Hvisken lød;
En Skrædderdreng sprang ned fra Skrædderbordet,
Fra Norges Kyst løb ud en liden »Snau«.
Og Vikingaanden over Nordens Hav
Fløi atter, ungdomskjæk og staaomgjordet.«*)

Der kom en Luftning fra *Grønlands* Kyst, en Duft som fra *Bethlehems*-Landet; den meldte om Evangeliets Lys ved *Hans Egede* og hans Huustro.

Det halve Blad her har derfor Guldgrund; det andet Halve, der tyder Sorgen, er askegraat med sorte Stænk, som fra Ildens Gnister, som fra Sot og Syge.

I *Kjøbenhavn* raser Pesten. Gaderne ere tomme, Dørene stængede, rundt om er tegnet med Kridt et Kors: derinde er Soten, men hvor Korset er sort ere Alle døde.

I Natten bæres Ligene bort, uden Klokketklang; de tage paa Gaden de Halvdøde med; Rustvognene rumle, de ere fyldte med Liig. Men ud fra Krøstuen lyder fælt Berusedes Sang og vilde Skrig. Ved Drik ville de glemme den bittre Nød; de

*
*
-- 63

ville glemme e og ende - ende! Alt faaer jo Ende; her ender Bladet med anden Nød og Prøvelsestid for *Kjøbenhavn*.

Kong *Frederik IV* lever endnu; hans Haar er graanet i Aarenes Løb. Fra Vinduet paa Slottet seer han ud i det stormfulde Veir; det er seent paa Aaret.

I et lille Huus ved Vesterport leger en Dreng med sin Bold; den flyver op paa Loftet. Den Lille tager en Tællepraas, gaaer op for at søge, da tændes der Ild i det lille Huus, i den hele Gade. Det lysner i Luften, saa Skyerne skinne. See Flammerne voxer! Der er Føde for Ilden, der er Hø og Halm, der er Flæsk og Tjære, der er Stabler af Brænde til Vintertiden. Og Alting brænder. Der er Graad og Skrig, der er stor Forvirring. I Vrimlen rider den gamle Konge, opmuntrer, befaler. Der sprænges med Krudt, rives Huse ned. Nu brænder det ogsaa i Nørre Kvarteer, og Kirkerne brænde: *Sanct Petri, Vor Frue!* Hør Sangværket spiller sin sidste Sang: »Vreden Du afvend, Herre Gud af Naade!«

Kun *Rundetaarn* staaer og *Slottet* staaer; rundt om ere rygende Tomter. Kong *Frederik IV* er Folket god, han trøster og mætter, han er hos det, er de Huusvildes Ven. Velsignet er *Frederik IV!*

See nu dette Blad!

See den gyldne Karm med Tjenere rundt om, med væbnede Ryttere foran og bagved, kommer fra Slottet, hvor der er spændt en Jernlænke for at hindre Folket i at komme altfor nær. Hver uadelig Mand maa gaae over Pladsen med blottet Hoved; thi sees ei Mange, de undgaae Stedet. Der kommer nu Een med nedslaaet Blik, med Hatten i Haanden, og det er just den Mand, i den Tid, som vi nævne høit:

»Som rensende Stormvind hans Tale klang,
Til Solskin i kommende Dage;
Indsmuglede Noder som Græshopper sprang
Den Vei, de var komne, tilbage.«*)

Det er Snillet og Lunet, det er *Ludvig Holberg*. Den danske Scene, hans Storheds Slot, har man lukket, som var det Forargelsens Bo. Al Glæde er skrinlagt; Dands, Sang og Musik er forbudt og lyst bort. Nu raader den mørke Christendom.

* *
-- 64

»Der Dänenprinz!« som hans Moder ham kaldte, nu kommer hans Tid med Solskinsveir, med Fuglenes Sang, med Glæde, Danskhed og Lystighed: Kong *Frederik V* er Konge. Og Lænkerne tages fra Pladsen ved Slottet; den danske Scene er aabnet igjen, der er Latter og Lyst, der er godt Humeur. Og Bønderne ride Sommer i By! Det er Munterhedstid efter Fastetid og Forknyttelsens Tid. Det Skjønne trives, sætter Blomst og Frugt i Toner, i Farver, i bildende Konst. Hør *Gretrys* Musik! See *Londemanns* Spil! Og Danmarks Dronning elsker det Danske. *Lovise af England*, deilig og mild; velsigne Dig Gud i sin Himmel! Solstraalerne synger lifligt i Chor om Dronninger i det danske Land: *Philippa, Elisabeth, Lovise*.

Den jordiske Deel er længst skrinlagt, men Sjælene leve og Navnene leve. Igjen sender *England* en Kongebrud: *Mathilde*, saa ung og snart saa forladt! Om Dig ville Digtere synges i Tiden, om Ungdomshjertet og Prøvelsens Stund. Og Sangen har Magt, en unævnelig Magt gennem Tider og Folk. See Slottets Brand, Kong *Christians* Borg. Man søger at frelse det Bedste, der findes. See Holmens Folk slæbe bort en Kurv med Sølvtøi og kostelige Sager; stor Rigdom er det, men pludseligt see de gennem den aabne Dør, hvor Flammerne lyse, en Buste af Bronze, Kong *Christian IV*. Da kaste de den Rigdom, de bære; hans Billede derinde er dem langt mere! det maae de redde, hvor tungt det endogsaa maa være at bære. De kjende ham jo fra *Ewalds* Sang, fra *Hartmanns* deilige Melodi.

Der er Magt i Ordet og Sangen, og den skal klinge eengang saa stærkt om den stakkels Dronning *Mathilde*.

»Nu blade vi frem i vor Billedbog.«

Paa *Ulfeldts* Plads stod den Skjændselssteen; hvor reistes i Verden vel en som den? Ved Vesterport blev en Støtte reist, hvor mange i Verden er der vel som den?

Solstraalerne kyssede Rullestenen, Grundlaget under »*Frihedsstøtten*«. Alle Kirkeklokker ringede, Flagene vaiede; Folket jublede for Kronprinds *Frederik*. Gamle og Unge bare i Hjerte og paa Tunge Navnene *Bernstorff, Reventlow, Colbjørnsen*. Med straalende Øine og takfyldte Hjerter læses Støttens velsignede Indskrift:

*
- 65

»Kongen bød, Stavnsbaandet skal ophøre, Landbolovene gives

Orden og Kraft, at den frie Bonde kan vorde kjæk og oplyst, flittig og god, hæderlig Borger, lykkelig!«

Hvilken Solskinsdag! Hvilken »Sommer i By«!

Lysaanderne sang: »Det Gode groer! Det Skjønne groer Snart falder Stenen paa *Ulfeldts* Plads, men »*Frihedsstøtten*« skal staae i Solskin, velsignet af Gud, Konge og Folk.«

»Vi har en gammel Landevei,
Den gaaer til Verdens Ende.«*)

Det aabne Hav, aabent for Ven og Fjende, og Fjenden var der. Den seilede op, den mægtige engelske Flaade, en Stormagt kom imod en lille. Kampen var haard, men Folket modigt:

»Hver stod fast og ufortrøden,
Stod og stred og favned Døden!«**)

Vandt Beundring af sin Fjende, og begejstrede *Danmarks* Skjalde. Den Slagdag mindes den Dag idag med vaiende Flag: *Danmarks* hædrende *anden April*, Skjærtorsdags-Slaget paa Rheden.

Aaringer gik. En Flaade blev seet i Øresund. Gjaldt det *Rusland* eller *Danmark*? Det vidste man ei, selv Ingen ombord.

Der er en Fortælling i Folkemund, at den Morgenstund i *Øresund*, da den forseglede Ordre blev brudt og læst op, og den lød: at tage den danske Flaade, traadte frem for sin Chef en ung Capitain, høihjertet i Ord og Daad, en Bretlands Søn: »Jeg svor,« var hans Ord, »at til min Død vilde jeg kæmpe for Englands Flag, i aabent, ærligt Slag, men ei at ville overmande.«

»Og dermed styrted han sig overbord!«

»Og Flaaden styrede mod Kjøbenhavn. -
Fjern fra det Sted, hvor Slaget skulde stande,
Laae *han*, Captainen - ukjendt er hans Navn -
Et vandkoldt Lig, skjult af de sorte Vande,
Til Strømmen drev ham op, og svenske Mænd

* * *
-- -- 66

Paa Fiskertog i stjernefulde Nætter
Ham fandt, bar ham i Baad til Stranden hen
Og - rafled om den Dødes Epauletter.«*)

Fjenden stod for *Kjøbenhavn*; det lyste i Flammer, vi mistede Flaaden, men ikke Modet og Troen paa Gud; han ydmyger, men løfter igjen. Vunderne læges som i *Einheriars* Slag. *Kjøbenhavns* Historie er rig paa Trøst.

Altid Folketroen var den,
Danmark har i Vorherre en Ven.
Holde vi fast, han holder igjen,
Og Solen skinner imorgen.

Snart skinnede den paa den reiste Stad, paa rige Kornmarker, paa Kløgt og Snille; en Fredens velsignet Sommerdag, hvor Digtningen reiste sit *fata morgana* saa farverigt herligt ved *Oehlenschläger*.

Og i Videnskaben blev gjort et Fund, langt meer end et Guldhorn i gammel Tid, en Bro af Guld blev funden:

- - »en Bro for Tankens Lyn
I alle Tider ind i Folk og Riger.«

Hans Christian Ørsted indskrev der sit Navn.

Og see! Ved Slottet op til Kirken blev reist en Gaard, til den gav selv den fattigste Mand og Kvinde glad sin Skjerv.

»Du husker fra foran i Billedbogen,« sagde *Gudfader*, »de gamle Steenblokke, som ramlede fra Norges Fjelde, og førtes paa Isen herved; de ere løftede igjen fra den dybe Sandgrund paa *Thorvaldsens* Bud i Marmorets Skjønhed; deilig at see!«

Husk hvad jeg har viist Dig og hvad jeg fortalte! Sandgrunden i Havet løftede sig op, blev Værn for Havnen, bar Axels Huus, bar Bispens Gaard og Kongens Slot og bærer nu det Skjønnes Tempel. Forbandelsens Ord ere veirede hen, men hvad Sollysets Børn i Glæde sang om en kommende Tid, er blevet opfyldt.

Saa mangel Storm er faret hen, den kan komme igjen og vil atter henfare. Det Sande og Gode og Skjønne har Seiren.

Og hermed er Billedbogen sluttet; men langt fra ikke *Kjøbenhavns Historie*. Hvo veed, hvad Du selv engang skal opleve.

Det har tidt seet sort ud, blæst en Storm, men Solskinnet er dog ikke blæst bort, *det bliver!* og stærkere endnu end det

* *
-- 67

stærkeste Solskin er Gud! Vorherre raader for Mere end for *Kjøbenhavn*.«

Det sagde *Gudfader* og gav mig Bogen. Hans Øine lyste, han var saa vis i sin Sag. Og jeg tog Bogen saa glad, saa stolt og forsigtigt, som nyligt jeg bar min lille Søster for første Gang.

Og *Gudfader* sagde: »Du maa meget gjerne vise En og Anden din Billedbog, Du maa ogsaa nok sige, at jeg har lavet, klistret, tegnet det hele Værk. Men det er en Livssag, at de strax vide, hvorfra jeg har faaet Ideen til den. Du veed det, fortæl det. Ideen skyldes de gamle Tranlygter, der netop, sidste Aften de brændte, viste for Stadens Gascandelabrer, som *fata morgana*, Alt hvad der var seet fra den første Lygte blev tændt ved Havnen, til nu *Kjøbenhavn* i denne Aften belystes baade af *Tran* og af *Gas*.

Du maa vise Bogen til hvem Du vil, det vil sige, til Folk med milde Øine og venligt Sind, men kommer en *Helhest* - saa luk

Gudfaders Billedbog.«

*
—
68
69

Dryaden. Et Eventyr fra Udstillingstiden i Paris 1867. 1868.

70

Dryaden (Bibl. 978) udkom 5.12.1868 og indeholder: 1 Dryaden. Af H. C. Andersen. 2 blank. 3 Dryaden. Et Eventyr fra Udstillingstiden i Paris 1867. Af H. C. Andersen. Kjøbenhavn. C. A. Reitzels Forlag. 1868. 4 Bianco Lunos Bogtrykkeri ved F. S. Muhle. 5 nedenstående dedikation. 6 blank. 7-60 text. På foden af s. 60: En fransk og en engelsk Oversættelse ere under Arbeide. Alle ikke-blanke sider er omgivet af en stregramme. Omslag resp. kartonnage tegnet af Pietro Krohn. Text som titelbladet undtagen ordene Af og Kjøbenhavn.

2. oplag udkom 15.12.1868 og er trykt på stående sats. På titelbladet er efter forf.s navn tilføjet Andet Oplag.

Vennen gennem mange Aar,
Digteren J. M. Thiele.

tilegnet.

71

Vi reise til Udstillingen i *Paris*.

Nu ere vi der! det var en Flugt, en Fart, aldeles uden Trolddom; vi gik med Damp i Fartøi og paa Landevei.

Vor Tid er Eventyrets Tid.

Vi ere midt i *Paris*, i et stort Hotel. Blomster pynte heelt op ad Trappen, bløde Tæpper hen over Trinene.

Vor Stue er hyggelig, Balcondøren staaer aaben ud til en stor Plads. Dernede boer Foraaret, det er kjørt til *Paris*, indtruffet paa samme Tid som vi, det er kommet i Skikkelse af et stort ungt Kastanietræ, med nys udsprungne, fine Blade; hvor er det klædt i Foraars-Deilighed fremfor de andre Træer paa Pladsen! et af disse er aldeles gaaet ud af de levende Træers Tal, og ligger, rykket op med Rod, kastet hen over Jorden. Der, hvor det stod, skal nu det friske Kastanietræ plantes og groe.

* * * * *
----- 72

Endnu har det Plads, høit stillet op, paa den tunge Vogn, der i denne Morgen bragte det til *Paris*, flere Mile borte fra, paa Landet. Der havde det staaet i Aaringer tæt ved en mægtig Eeg, og under den sad tidt den gamle velsignede Præst, der talte og fortalte for de lyttende Børn. Det unge Kastanietræ hørte med derpaa; *Dryaden* inde i det var jo Barn endnu; hun kunde huske tilbage i Tiden, da Træet var saa lille, at det kun ragede lidt op over de høie Græsstraa og Bregner. De vare da saa store de kunde blive, men Træet voxte og tog til hvert Aar, drak Luft og Solskin, fik Dug og Regn og blev, som nødvendigt var, rusket og rystet af de stærke Vinde. Det hører til Opdragelsen.

Dryaden var glad ved sit Liv og sin Leven, ved Solskinnet og Fuglenes Sang, men dog glædest ved Menneskenes Stemme, hun forstod deres Tale ligesaa godt som hun forstod Dyrenes.

Sommerfugle, Guldsmede og Fluer, ja, Alt hvad flyve kunde, af lagde Visit; sladdre gjorde de Allesammen: fortalte om Landsbyen, Viinmarken, Skoven, det gamle Slot med Parken, hvori var Canaler og Damme; dernede i Vandet boede ogsaa levende Væsener, der paa deres Maade kunde flyve fra Sted til Sted under Vandet, Væsener med Kundskab og Tænkning; de sagde ikke Noget, saa kloge vare de.

Og Svalen, der havde dukket ned i Vandet, fortalte om de smukke Guldfiske, om den fede Brasen, de tykke Suder og de gamle, mosgroede Karudser. Svalen gav en meget god Beskrivelse, men man seer dog bedre selv, sagde den; men hvor skulde nogensinde *Dryaden* faae de Væsener at see! hun maatte lade sig nøie med at kunne see ud over det deilige Landskab og fornemme den travle Menneskevirksomhed.

Deiligt var det, men deiligst dog, naar den gamle Præst stod her under Egen og fortalte om *Frankrig*, om Stordaad af Mænd og Qvinder, hvis Navne nævnedes i Beundring gennem alle Tider.

Dryaden hørte om Hyrdepigen *Jeanne d'Arc*, om *Charlotte Corday*, hun hørte om ældgammel Tid, om *Henrik den Fjerdes* og *Napoleon den Førstes* Tid, og heelt op i Nutid om Dygtighed og Storhed; hun hørte Navne, i hvert var en Klang ind i Folkets Hjerte: *Frankrig* er Verdens-Landet, Snillets Jordbund med Frihedens Krater!

*
- 73

Landsbybørnene hørte andægtigt til, *Dryaden* ikke mindre; hun var Skolebarn med de Andre. Hun saae i de seilende Skyers Skikkelse Billed paa Billed af hvad hun havde hørt fortælle.

Skyhimlen var hendes Billedbog.

Hun følte sig saa lykkelig i det skønne *Frankrig*, men havde dog en Følelse af at Fuglene, at hvert Dyr, der kunde flyve, vare langt mere begunstigede end hun. Selv Fluen kunde see sig om, vidt omkring, langt ud over *Dryadens* Synskreds.

Frankrig var saa udstrakt og herligt, men hun saae kun en lille Plet deraf; verdensvidt strakte Landet sig med Viinmarker, Skove og store Byer, og af alle disse var *Paris* den herligste, den mægtigste. Derhen kunde Fuglene naae, men aldrig hun.

Der var imellem Landsbyens Børn en lille Pige, saa pjaltet, saa fattig, men deilig at see paa; altid sang hun og loe hun, bandt røde Blomster i sit sorte Haar.

»Kom ikke til *Paris*!« sagde den gamle Præst. »Stakkels Barn! kommer Du der, det bliver din Fordærv!«

Og dog gik hun derhen.

Dryaden tænkte tidt paa hende, de havde jo Begge samme Lyst og Længsel efter den store Stad.

Det blev Vaar, Sommer, Høst, Vinter; et Par Aar gik hen.

Dryadens Træ bar sine første Kastanieblomster, Fuglene quiddrede derom i det deilige Solskin. Da kom hen ad Veien en stadselig Vogn med en fornem Dame, selv kjørte hun de letspringende smukke Heste; en pyntet lille Jockey sad bag paa. *Dryaden* kjendte hende igjen, den gamle Præst kjendte hende igjen, rystede med Hovedet og sagde bedrøvet:

»Du kom derind! det blev din Fordærv, stakkels *Mari!*«

»Hun en Stakkel!« tænkte *Dryaden*, »nei, hvilken Forvandling! hun er klædt op til Hertuginde! det blev hun i Fortryllesens Stad. O var jeg dog der i al den Glands og Pragt! den lyser selv op paa Skyerne i Natten, naar jeg seer derhen, hvor jeg veed at Byen findes.«

Ja, derhen, mod den Kant saae *Dryaden* hver Aften, hver Nat. Hun saae den straalende Taage i Synskredsen; hun savnede den i den lyse, maaneklare Nat; hun savnede de seilende Skyer, der viste hende Billeder fra Stad og Historie.

Barnet griber efter sin Billedbog, *Dryaden* greb efter Skyverdenen, hendes Tankebog.

*
— 74

Den sommervarme, skyfrie Himmel var hende et tomt Blad, og nu i flere Dage havde hun kun seet et saadant.

Det var den varme Sommertid, med solhede Dage uden Luftning; hvert Blad, hver Blomst laae som i en Døs, Menneskene med.

Da løftede sig Skyer, og det i den Kant, hvor i Natten den straalende Taage forkyndte: her er *Paris*.

Skyerne løftede sig, formede sig som et heelt Bjergland, skøde sig frem gennem Luften, ud over det hele Landskab, saa vidt *Dryaden* kunde øine.

Skyerne laae som sortblaae mægtige Klippeblokke Lag paa Lag høit i Luften. Lynstraalerne foer ud, »ogsaa de ere Gud Herrens Tjenere«, havde den gamle Præst sagt. Og der kom et blaanende, blendende Lyn, et Lysblink, som var det Solen selv, der sprængte Klippeblokkene, Lynet slog ned og splintrede til Roden det gamle mægtige Egetræ; dets Krone skiltes, Stammen skiltes, flækket faldt det, som bredte det sig ud for at omfavne Lysets Sendebud.

Ingen Malmkanoner mægte at runge gennem Luft og over Land ved et Kongebarns Fødsel, som Tordendrønet her ved det gamle Egetræes Bortgang. Regnen strømmede ned, den forfriskende Vind luftede, Uveiret var forbi, der blev saa søndagsfestligt. Byens Folk samlede sig om den fældede gamle Eeg; den gamle Præst talte Hæders-Ord, en Maler tegnede Træet selv til blivende Minde.

»Alt farer hen!« sagde *Dryaden*, »farer hen, som Skyen, og kommer aldrig igjen!«

Den gamle Præst kom her ikke meer; Skoletaget var faldet, Lærersiden borte. Børnene, de kom her ikke, men Efteraaret kom her, Vinteren kom her, men ogsaa Foraaret, og i al den vexlende Tid saae *Dryaden* hen mod den Kant hvor hver Aften og Nat, fjernt i Synskredsen, *Paris* lyste som en straalende Taage. Ud fra den fløi Locomotiv ved Locomotiv, det ene Banetog ved det andet, efter det andet, susende, brusende, og det paa alle Tider; ved Aften og Midnat, ved Morgen og hele den lyse Dag kom Togene, og fra hver og ind i hver stimlede det fra alle Verdens Lande med Mennesker; et nyt Verdens-Under havde kaldt dem til *Paris*.

Hvorledes aabenbarede sig dette Under?

*
— 75

»En Konstens og Industriens Pragtblomst«, sagde de, »er skudt frem paa *Marsmarkens* planteløse Sand; en kæmpestor Solsikke, af hvis Blade man kan lære Geographi, Statistik, faae Oldermands Kundskab, løftes op i Kunst og Poesi, kjende Landenes Størrelse og Storhed.« - »En Eventyrblomst«, sagde Andre, »en broget Lotusplante, der breder ud over Sandet sine grønne Blade, som Fløielstæpper, skudte frem i det tidlige Forar, Sommertiden skal see den i al dens Pragt, Efteraarets Storme vil veire den hen, der bliver ei Blad eller Rod.«

Udfor »*Militair-Skolen*« strækker sig Krigens Arena i Fredens Tid, Marken uden Græs og Straa, et Stykke Sandsteppe, skaaret ud af Afrikas Ørken, hvor *Fata Morgana* viser sine sælsomme Luftslotte og hængende Haver; paa *Marsmarken* stode de nu prægtigere, mere vidunderlige, thi de vare Virkelighed ved Snillet.

»Nutidens *Aladdins* Slot er reist!« lød det, »Dag for Dag, Time for Time udfolder det meer og meer sin rige Herlighed. Med Marmor og Farver prange de uendelige Haller. Mester »Blodløs« rører her sine Staal- og Jern-Lemmer i Maskinernes store Ring-Sal. Konstværker i Metal, i Steen, i Vævning forkynde det Aandens Liv,

der rører sig i Verdens Lande; Billedsale, Blomsterpragt, Alt hvad Aand og Haand kan skabe i Haandværkerens Værksted er her stillet til Skue; selv Oldtids Minder fra gamle Slotte og Tørvemoser have givet Møde.

Det overvældende store, brogede Skue maa gjøres smaat, trænges sammen til et Legetøi, for at kunne gjengives, opfattes og sees i Heelhed.

Marsmarken bar som et stort Julebord et Industriens og Konstens *Aladdins* Slot, og rundt om dette var stillet Nips fra alle Lande: Storheds Nips; hver Nation fik en Erindring om sit Hjem.

Her stod Ægyptens Kongeslot, her Ørkenlandets Karavanserai; Beduinen paa sin Kameel, kommende fra sit Solland, jog forbi; her bredte sig russiske Stalde med ildfulde, prægtige Heste fra Stepperne; det lille straatækkede danske Bondehuus stod med sit Danebrogs Plag nær Gustav Vasas prægtigt i Træ skaarne Huus fra Dalarne; amerikanske Hytter, engelske Collager, franske Pavilloner, Kiosker, Kirker og Theatre laae forunderligt strøede omkring, og mellem alt Dette, det friske grønne

*
- 76

Græssvær, det klare, rindende Vand, blomstrende Buske, sjeldne Træer, Glashuse, hvor man maatte troe sig i de tropiske Skove; hele Rosenhaver, som hentede fra *Damascus*, prangede under Tag; hvilke Farver, hvilken Duft!

Drypsteenshuler, konstigt gjorte, omsluttende ferske og salte Vande, frembød Skuet af Fiskenes Rige; man stod nede paa Havsens Bund mellem Piske og Polyper.

Alt dette, sagde de, bærer og frembyder nu *Marsmarken*, og hen over dette store rigtdækkede Festbord bevæger sig som travle Myresværme den hele Menneskevrimmel, tilfods eller trukket i smaa Vogne, alle Been udholde ikke en saa trættende Vandring.

Herud, fra den tidlige Morgen til den sildige Aften, komme de. Dampskib ved Dampskib, overfyldt af Mennesker, glider ned ad *Seinen*, Vognmængden er ideligt i Tiltagende, Folkeskaren tilfods og tilhest er i Tiltagende, Sporvogne og Omnibusser ere proppede, stoppede og garnerede med Mennesker, alle disse Strømninger bevæge sig mod eet Maal: »*Pariser-Udstillingen!*« Alle Indgangene prange med *Frankrigs* Flag, rundt om Landenes Basar-Bygning vifte alle Nationers Faner; det suser og summer fra Maskinernes Hal, Klokkespil klinge i Melodi ned fra Taarnene, Orgelet spiller derinde i Kirkerne; hæse, snøvlende Sange blande sig deri fra Østerlændernes Cafeer. Det er som et babelsk Rige, et babelsk Tungemaal, et *Verdens Undere*

Tilvisse saaledes var det, saaledes *lød* Efterretninger derom, hvo hørte det ikke? *Dryaden* vidste Alt, hvad her er sagt om »*det nye Under*« i Byernes By.

»Flyv, I Fugle! flyv hen at see, kom igjen og fortæl!« var *Dryadens* Bøn.

Længselen svulmede til Ønske, blev Livstanke - og da: i den stille, tause Nat, Fuldmaanen skinnede, da fløi ud fra dens Skive, saae *Dryaden*, en Gnist, der faldt, lyste som et Stjerneskud, og foran Træet, hvis Grene bævede som ved et Stormkast, stod en mægtig, lysende Skikkelse; den talte i Toner saa bløde og stærke som Dommedags-Basunen, der kysser til Liv og kalder til Dom.

»Du skal komme derind i Fortryllesens Stad, Du skal der fæste Rod, fornemme de susende Strømninger, Luften og

*
- 77

Solskinnet der. Men din Levetid vil da forkortes, den Række af Aaringer, som ventede Dig her ude i det Frie, tæres sammen derinde til en ringe Sum af Aar. Stakkels *Dryade*, det bliver din Fordærv! din Længsel vil voxe, din Higen, dit Forlangende blive stærkere! Træet selv vil være Dig et Fængsel, Du vil forlade dit Hylster, forlade din Natur, flyve ud og blande Dig mellem Menneskene, og da ere dine Aar svundne ind til Døgnfluens halve Levetid, en eneste Nat kun; dit Liv pustes ud, Træets Blade visne og veire hen, komme aldrig igjen.«

Saa klang det, saa sang det, og Lysningen svandt, men ikke *Dryadens* Længsel og Lyst, hun bævede i Forventning, i vild Fornemmelses Feber.

»Jeg kommer derhen til Byernes By!« jublede hun, »Livet begynder, svulmer som Skyen, Ingen veed hvor den farer hen.«

I Daggy, da Maanen blev bleg og Skyerne røde, slog Opfyldelsens Time, Løftets Ord bleve løste.

Der kom Folk med Spade og Stænger; de gravede rundt om Træets Rod, dybt ned, ind under det; der kjørte frem en Vogn, trukket af Heste, Træet med Rødder og den Jordklump, de holdt om, blev løftet,

omsvøbt med Sivmaatter, en heel varm Fodpose, og saa blev det sat paa Vognen, bundet fast, det skulde paa Reise, til *Paris*, groe og blive der i *Frankrigs* Storheds Stad, Byernes By.

Kastanietræets Grene og Blade bævede i Bevægelsens første Øieblik, *Dryaden* bævede i Forventningens Vellyst.

»Afsted! afsted!« klang i hvert Pulsslag. »Afsted! afsted!« klang det i bævende, hensvævende Ord. *Dryaden* glemte at sige Levvel til sin Hjemstavns Egn, til de svaiende Græsstraa og de uskyldige Gaaseurter, der havde seet op til hende som til en stor Dame i Vorherres Urtegaard, en ung Prindsesse, der legede Hyrdinde herude i det Frie.

Kastanietræet var paa Vognen, det nikkede med sine Grene, »lev vel« eller »afsted«, *Dryaden* vidste det ikke, hun tænkte paa, hun drømte om det vidunderlige Nye, og dog saa Kjendte, der skulde rulle op. Intet Barnehjerte i uskyldig Glæde, intet Sandselighedens Blod har mere tankeopfyldt end som hun begyndt Reisen til *Paris*.

»Lev vel!« blev »afsted! afsted!«

Vognhjulene dreiede, det Fjerne blev nær, lagt bagved; Egnen vexlede som Skyerne vexle; nye Viinmarker, Skove, Landsbyer, Villaer og Haver skøde op, kom frem, rullede ud. 78 Kastanietræet bevægede sig fremad, *Dryaden* fremad med det. Locomotiv ved Locomotiv bruste tæt forbi hinanden, krydsede hinanden; Locomotiverne sendte Skyer, der formede Skikkelser, som fortalte om *Paris*, de kom fra, derhen hvor *Dryaden* skulde.

Alt rundt om vidste og maatte jo forstaae, hvorhen hendes Vei gik; hun syntes, at hvert Træ, hun kom forbi, strakte sine Grene ud mod hende og bad: »Tag mig med! tag mig med!« I hvert Træ var jo ogsaa en længselsfyldt Dryade.

Hvilken Vexel! hvilken Flugt! Det var som Husene skøde op af Jorden, flere og flere, tættere og tættere. Skorstenene løftede sig som Blomsterpotter, stillede paa hinanden og Side om Side hen ad Tagene; store Indskrifter med alenlange Bogstaver, malede Skikkelser op ad Væggene fra Grundstykket til Gesimsen skinnede frem.

»Hvor begynder *Paris*, og naar er jeg derinde?« spurgte *Dryaden* sig selv. Menneskevrимlen voxede, Tummel og Travlhed tog til, Vogn fulgte Vogn, Gaaende Bidende, og rundt om Boutik ved Boutik, Musik, Sang, Skrig, Tale.

Dryaden i sit Træ var midt inde i *Paris*.

Den store, tunge Vogn holdt stille paa en lille Plads beplantet med Træer, omgivet af høie Huse, hvor hvert Vindue havde sin Balcon; Folk saae deroppe fra ned paa det unge, friske Kastanietræ, som kom tilkørende og nu skulde plantes her istedetfor det udgaaede, oprykkede Træ, der laae hen over Jorden. Folk stode stille paa Pladsen og saae med Smil og Fornøielse paa det Foraarsgrønne; de ældre Træer, endnu kun i Knop, hilsede med susende Grene »velkommen! velkommen!« og Springvandet, der kastede sine Straaler iveiret og lod dem pladske i den brede Kumme, lod Vinden bære Draaber over paa det nys komne Træ, som vilde det byde det en Velkomstdrik.

Dryaden fornam, at dens Træ løftedes fra Vognen og at det blev stillet paa dets Fremtids Plads. Træets Rødder skjultes i Jorden, frisk Grønsvær blev lagt ovenover; blomstrende Buske og Urtepotter med Blomster bleve som Træet plantede; her blev en heel Haveplet, midt paa Pladsen. Det udgaaede, oprykkede Træ, dræbt herinde af Gasluft, Madluft og hele den planteqvælende Byluft, blev lagt paa Vognen og kjørt bort. Folkestimlen saae derpaa, Børn og Gamle sad paa Bænken i det Grønne og saae op imellem Træets Blade. Og vi, som fortælle derom, stod paa Altanen, saae ned i det unge Foraars ude

* 79

fra den friske Landluft, og sagde som den gamle Præst vilde have sagt: »Stakkels *Dryade!*«

»Lyksalig er jeg, lyksalig!« sagde *Dryaden*, »og dog, jeg kan ikke ret gribe det, ikke udsige, hvad jeg fornemmer, Alt er som jeg tænkte det! og dog ikke som jeg tænkte det!«

Husene stode saa høie, saa nær paa; Solen skinnede kun ret paa een Væg, og den var bekløstret med Opslag og Placater, hvor Folk stode stille og gjorde Trængsel. Vogne joge forbi, lette og tunge; Omnibusser, disse overfyldte, kjørende Huse, toge Fart, Ridende joge afsted, Karrer og Lystvogne forlangte samme Ret. Vilde dog, tænkte *Dryaden*, ikke ogsaa snart de høitgroede Huse, der stode saa nær, flytte sig afsted, forandre Skikkelse som Himlens Skyer kunne, glide tilside, at hun kunde see ind i *Paris*, ud over den. Notre-Dame maatte vise sig, Vendome-Søilen og Underværket, det, som havde kaldt og kaldte de mange Fremmede herhid.

Husene rørte sig ikke af Stedet.

Det var Dag endnu da Lygterne tændtes, Gasstraalerne lyste ud fra Boutikerne, lyste op imellem Træets Grene; det var som et Sommersolskin. Stjernerne oven over kom frem, de samme, *Dryaden* havde seet i sin Hjemstavn; hun troede at fornemme en Luftning derfra, saa reen og mild. Hun følte sig løftet, styrket, fornåm en Seekraft heelt ud igjennem hvert af Træets Blade, Fornemmelse i Røddernes yderste Spidse. Hun følte sig i den levende Menneske-Verden, seet paa af milde Øine; rundt om var Tummel og Toner, Farver og Lys.

Fra Sidegaden klang blæsende Instrumenter og Lirekassers dandsevækkende Melodier. Ja, til Dands, til Dands! til Glæde og Livsnyden lød det.

Det var en Musik, saa Mennesker, Heste, Vogne, Træer og Huse maatte dandse derved om de kunde dandse. Der løftede sig en Beruselses Glæde i *Dryadens* Bryst.

»Hvor livsaligt og deiligt!« jublede hun. »Jeg er i *Paris!*«

Den Dag som kom, den Nat som fulgte, og atter det næste Døgn frembød samme Skue, samme Færdsel, samme Liv, vexlende og dog altid det Samme.

»Nu kjender jeg hvert Træ, hver Blomst herinde paa Pladsen! jeg kjender hvert Huus, Balcon og Boutik her hvor jeg er stillet i den lille indknebne Krog, der skjuler for mig den

*
- 80

mægtige store Stad. Hvor er Triumphbuerne, Boulevarderne og Verdens-Underværket? Intet af alt Dette seer jeg? stænget som i et Buur staaer jeg mellem de høie Huse, som jeg nu kan udenad med deres Indskrifter, Placater, Skilte, alt det Oversmørelses Mundgodt som ikke smager mig meer. Hvor er dog alt Det, jeg hørte om, veed om, længtes efter og hvorfor jeg vilde hertil? Hvad har jeg grebet, vundet, fundet! jeg længes som før, jeg fornemmer et Liv, jeg maa gribe og leve i! jeg maa i de Levendes Bække! tumle mig der, flyve som Fuglene, see og fornemme, blive heelt Menneske, gribe et halvt Livsdøgn for Aaringers Leven i Hverdags Træthed og Kjedsommelighed, hvor jeg sygner, synker, falder som Engens Taage og forsvinder. Skinne vil jeg som Skyen, skinne i Livsens Sol, see ud over det Hele som Skyen, fare hen som den, Ingen veed hvorhen!«

Det var *Dryadens* Suk, det løftede sig i Bøn:

»Tag mine Leveaar, giv mig Halvparten af Døgnfluens Liv! løs mig af mit Fængsel, giv mig Menneskeliv, Menneskelykke en kort Stund, kun denne eneste Nat om det saa maa være, og straf mig saa kun for mit dristige Livsmod, min Livsens Længsel! slet mig ud, lad mit Hylster, det friske unge Træ da visne, fældes, blive Aske, veire hen i Vinden!«

Det susede i Træets Grene, der kom en kildrende Fornemmelse, en Skjælven i hvert Blad, som rislede en Ild igjennem det eller ud derfra, der gik et Stormkast gennem Træets Krone, og midt i denne løftede sig en Qvindeskikkelse, *Dryaden* selv. I samme Nu sad hun under de gasbestraalede, bladfulde Grene, ung og deilig, som stakkels *Mari*, til hvem der blev sagt: »den store Stad bliver din Fordærv!«

Dryaden sad ved Træets Fod, ved sin Huusdør, den hun havde lukket og bortkastet Nøglen til. Saa ung, saa deilig! Stjernerne saae hende, Stjernerne blinkede, Gaslamperne saae hende, straaledede, vinkede! hvor var hun slank og dog saa fast, et Barn og dog fuldvoxen Jomfru. Hendes Klædning var silkefiin, grøn som de udfoldede friske Blade i Træets Krone; i hendes nødbrunne Haar hang en halvudsprungne Kastanieblomst; Foraarets Gudinde lignede hun.

Kun eet kort Minut sad hun ubevægelig stille, saa sprang hun op, og med en Flugt som Gazellens foer hun fra Stedet, var om Hjørnet; hun løb, hun sprang, som Blinket fra et Speil, der bæres i Solskinnet, Blinket der ved hver Bevægelse kastes snart her, snart der; og havde man seet nøie til og kunnet see 81 hvad der var at see, hvor vidunderligt; paa hvert Sted hvor hun dvælede et Øieblik, forvandlede hendes Klædning, hendes Skikkelse, efter det Steds Egenhed, det Huus, hvis Lampe belyste hende.

Hun naaede Boulevarden; her strømmede et Lyshav fra Gasflammer i Lanterner, Boutiker og Cafeer. Her stode i Række Træer, unge og slanke, hver gjemte sin *Dryade* for Straalerne af det konstige Sollys. Det hele uendeligt lange Fortog var som en eneste stor Selskabssal; her stode dækkede Borde med alle Slags Forfriskninger, Champagne, Chartreuse, ned til Kaffe og Øl. Her var Udstilling af Blomster, af Billeder, Statuer, Bøger og brogede Stoffer.

Fra Stimlen under de høie Huse saae hun ud over den skrækindjagende Strøm midt udenfor Træernes

Bække; der bølgede en Flod af rullende Vogne, Cabrioletter, Karreeter, Omnibusser, Droschker, ridende Herrer og opmarscherende Regimenter. Det gjaldt Liv og Lemmer at krydse over til den modsatte Bred. Nu lyste Blaalys, nu var Gaslyset det Raadende, pludselig steg en Raket, hvorfra, hvorhen?

Tilvisse, det var Verdensbyens store Landevei!

Her klang italienske bløde Melodier, der spanske Sange, ledsagede af Castagnetternes Slag, men stærkest, overbrusende det Hele, lød Minutets Spilledaase-Melodier, den kildrende Can-can-Musik, som *Orpheus* ikke kjendte og som aldrig var hørt af *den skjønn Helene*, selv Hjulbøren maatte dandse paa sit ene Hjul, om den mægtede at dandse. *Dryaden* dandsede, svævede, fløi, vexlende i Farver som Colibrien i Sollys, hvert Huus og dets Verden derinde gav Reflexen.

Som den straalende Lotusblomst, reven løs fra sin Rod, føres af Strømmen og paa dens Hvirvler, drev hun afsted, og hvor hun standsede, var hun atter en ny Skikkelse, derfor mægtede Ingen at følge, gjenkjende og beskue hende.

Som Skybillede fløi Alt hende forbi, Ansigt ved Ansigt, men ikke et eneste kjendte hun, ikke saae hun en Skikkelse fra sin Hjemstavn. Der lyste i hendes Tanke to straalende Øine: hun tænkte paa *Mari*, stakkels *Mari!* det pjaltede, glade Barn med den røde Blomst i det sorte Haar. Hun var jo i Verdens-Byen, rig, straalende, som da hun kjørte forbi Præstens Huus, *Dryadens* Træ og den gamle Eeg.

Her var hun tilvisse i den døvende Larm, maaskee nys steget

*
— 82

ud af den tøvende pragtfulde Karm; prægtige Vogne holdt her med galonerede Kudske og silkestrømpede Tjenere. Herskabet, som steg ud, vare alle Qvinder, rigtklædte Damer. De gik gennem de aabne Gitterporte op ad den høie, brede Trappe, der førte til en Bygning med marmorhvide Søiler. Var dette maaskee »Verdens-Underværket«. Der var vist *Mari!*

»*Sancta Maria!*« sang de derinde, Røgelsesduft bølgede frem under de høie, malede og forgyldte Buer, hvor Halvmørke hvilede.

Det var *Magdalenekirken*.

Sortklædte, i de kosteligste Stoffer, syede efter sidste og høieste Mode, skred her hen over det blanke Gulv den fornemme qvindelige Verden. Vaabenet stod i Sølvspænderne paa den i Fløiel indbundne Bønnebog og paa det stærkt parfumerede fine Lommetørklæde med de kostbare Brüsseler Kniplinger. Nogle af Qvinderne knælede i stille Bøn foran Altrene, Andre søgte Skriftestolene.

Dryaden følte en Uro, en Angest, som var hun traadt ind et Sted, hun ikke turde betræde. Her var Taushedens Hjem, Hemmelighedernes Storhal; Alt blev hvasket og lydløst betroet.

Dryaden saae sig selv formummet i Silke og Slør, lignende i Skikkelse de andre Rigdoms- og Høibyrd-Qvinder; mon hver af dem var et Længselens Barn som hun?

Der lød et Suk, saa smerteligt dybt; kom det fra Skriftestolens Krog eller fra *Dryadens* Bryst? Hun drog Sløret tættere om sig. Hun aandede Kirkerøgelse og ikke den friske Luft. Her var ikke Stedet for hendes Længsel.

Afsted! afsted, i Flugt uden Hvile! Døgnfluen har ikke Hvile, dens Flyven er Liv.

Hun var igjen derude under straalende Gascandelabrer ved pragtfulde Vandspring. »Alle Vandstrømmene mægte dog ikke af af skylle det uskyldige Blod, som her er udgydt.«

De Ord bleve sagt.

Her stod fremmede Folk, de talte høit og levende, som Ingen vovede det i Hemmelighedernes store Høisal, hvorfra *Dryaden* kom.

En stor Steenplade blev dreiet, løftet; hun forstod det ikke;

hun saae den aabne Nedgang til Jorddybet; der stege de ned

*
— 83

fra den stjerneklare Luft, fra de solstraalende Gasflammer, fra alt det levende Liv.

»Jeg har Angest for det!« sagde en af Qvinderne, her stod; »jeg tør ikke stige ned! bryder mig heller ikke

om at see den Herlighed der! bliv hos mig!«

»Og reise hjem,« sagde Manden, »tage fra *Paris* uden at have seet det Mærkeligste, det egenlige Nutids Underværk, blevet til ved en eneste Mands Kløgt og Villie!«

»Jeg gaaer ikke derned,« var Svaret.

»Nutids Underværk,« blev der sagt. *Dryaden* hørte det, forstod det; Maalet for hendes største Længsel var naaet, og her var Indgangen, ned i Dybet, under *Paris*; det havde hun ikke tænkt sig, men nu hørte hun det, saae de Fremmede stige ned, og hun fulgte med.

Trappen var af støbt Jern, skrueformet, bred og beqvem. Een Lampe lyste dernede og dybere atter een.

De stode i en Labyrinth af uendelig lange krydsende Haller og Buegange: alle *Parises* Gader og Stræder vare her at see, som i et mat Speilbilled, Navnene vare at læse, hvert Huus ovenover havde her sit Nummer, sin Bod, der skød ned under de folketomme, macadamiserede Fortoge, som klemmede sig om en bred Canal med et fremad væltende Dynd. Høiere førtes hen ad Buer det friske, rindende Vand, og øverst hang, som et Net, Gasrør, Telegraphtraade. Lamper lyste i Afstand, som Gjenskins Billeder fra Verdensbyen derovenover. Af og til hørtes en buldrende Rumlen deroppe, det var tunge Vogne, som kjørte over Nedgangs-Broerne.

Hvor var *Dryaden*?

Du har hørt om Katakomberne, de ere kun forsvindende Strøg i denne nye underjordiske Verden, Nutids-Underet: *Kloakerne* under *Paris*. Her stod *Dryaden* og ikke ude i Verdensudstillingen paa *Marsmarken*.

Udraab af Forundring, Beundring og Erkjendelse hørte hun.

»Hernede fra,« blev der sagt, »groer nu Sundhed og Leveaar op til Tusinder og Tusinder deroppe! vor Tid er Fremskridtets Tid med al dens Velsignelse.«

Det var Menneskers Mening, Menneskers Tale, men ikke de Skabningers, som byggede, boede og vare fødte her, Rotterne; de pebe fra Revnen i et Stykke gammelt Muur, saa lydeligt, tydeligt og forstaaeligt for *Dryaden*.

* 84

En stor gammel Han-Rotte, med afbidt Hale, peb gennemtrængelig sin Fornemmelse, Beklemmelse og eneste rigtige Mening, og Familien gav den Medhold i hvert et Ord.

»Mig qvalmer det Miau, det Menneske-Miau, den Uvidenhedens Tale! Jo nu er her deiligt, med Gas og Petroleum! jeg æder ikke det Slags. Her er blevet saa fiint og saa lyst, at man sidder og skammer sig over sig selv og veed ikke hvorfor man skammer sig. Gid at vi levede i Tællelysenes Tid! den ligger da ikke saa langt tilbage! Det var en romantisk Tid, som man kalder det.«

»Hvad er det Du fortæller!« spurgte *Dryaden*. »Jeg saae Dig ikke før. Hvad taler Du om?«

»De deilige gamle Dage!« sagde * *Rotten*, »Oldefader- og Oldemoder-Rottes yndelige Tid! i den var det en Storsag at komme herned. Det var en Rotterede anderledes end hele *Paris*! Pestmoder boede hernede; hun dræbte Mennesker, men aldrig Rotter. Røvere og Smuglere trak frit deres Veir hernede. Her var Tilflugtssted for de interessanteste Personligheder, som nu kun sees paa Melodram-Theatrene oven over. Romantikens Tid er forbi ogsaa i vor Rotterede; vi har faaet frisk Luft hernede og Petroleum.«

Saaledes peb *Rotten*! peb ad den nye Tid, til Ære for den gamle med Pestmoder.

Der holdt en Vogn, et Slags aaben Omnibus, med smaa raske Heste for; Selskabet satte sig op, foer afsted ad Boulevard Sebastopol, den under Jorden, lige oven over strakte sig den kjendte menneskefyldte oppe i *Paris*.

Vognen forsvandt i Halvmørket, *Dryaden* forsvandt, løftet op i Gasflammernes Lysning i det friske Frie; der, og ikke nede i de krydsende Hvælvinger og deres dæmpede Luft, kunde Underet findes, Verdens-Underet, det, hun søgte i sin korte Levenat; det maatte straae stærkere end alle Gasflammerne heroppe, stærkere end Maanen, som nu gled frem.

Ja, tilvisse! og hun saae det hist henne, det straaede foran hende, det blinkede, vinkede, som Venusstjernen paa Himlen.

Hun saae en Straaleport aaben ind til en lille Have, fyldt med Lys og Dandsemelodier. Gasblus skinnede der som Rabat

om smaa stille Søer og Damme, hvor Vandplanter, konstigtgjorte, klippede af Blikplader, bøiede og maledede, prangede i al den Lysning og kastede alenhøit Vandstraalen ud af deres Bæger. Skjønne Grædepile, virkelige Foraarets Grædepile sænkede deres friske Grene som et grønt gjennemsigtigt og dog skjulende Slør. Her mellem Buskene brændte et Baal, dets røde Skin lyste hen over smaa halvdunkle, tause Løvhytter, gjenembrusede af Toner, en Musik, kildrende i Øret, daarende, lokkende, jagende Blodet gennem Menneskenes Lemmer.

Unge Qvinder saae hun, smukke, festklædte, med Troskyldighedens Smil, Ungdommens lette, leende Sind, en »Mari«, med Rose i Haaret, men uden Vogn og Jockey. Hvor bølgede de om, hvor svang de sig i vilde Dandse! hvad var op, hvad var ned? Som bidt af Tarantelen sprang de, loe de, smilede de, lyksaligt glade til at omfavne hele Verden.

Dryaden følte sig reven med i Dandsen. Om hendes lille, fine Fod sluttede sig Silkestøvlen, kastaniebruun som Baandet, der fra hendes Haar flagrede ned over den ubedækkede Skulder. Den silkegrønne Kjole bølgede i store Folder, men skjulte ikke det smukt formede Been med den nydelige Pod, der syntes at ville skrive Trylle-Cirkel i Luften foran den dandsende Ungersvends Hoved.

Var hun i *Armidas* Tryllehave? Hvad kaldtes Stedet?

Navnet lyste udenfor i Gasflammer:

»*Mabile*«.

Toner og Haandklap, Raketter og rislende Vande knaldede med Champagnen herinde, Dandsen var bacchantisk vild, og over det Hele seilede Maanen, lidt skjev i Ansigtet vel. Himlen var uden Skyer, klar og reen, man troede at see ind i Himlen fra *Mabile*.

En fortærende kildrende Livslyst gjennembævede *Dryaden*, det var som en Opiums-Ruus.

Hendes Øine talte, Læberne talte, men Ordene hørtes ikke for Klangene af Fløiter og Violiner. Hendes Dandser hviskede hende Ord i Øret, de bølgede i Tact af Cancanen; hun forstod dem ikke, vi forstaae dem ikke. Han strakte sine Arme ud mod hende, om hende, og omslyngede kun den gjennemsigtige, gasfyldte Luft.

Dryaden blev baaren af Luftstrømmen, som Vinden bærer et

Rosenblad. I Høiden foran sig saae hun en Flamme, et blinkende Blus, høit paa et Taarn. Fyret skinnede fra hendes Længsels Maal, skinnede fra det røde Fyrtaarn paa *Marsmarkens* »*Fata Morgana*«, derhen blev hun baaren af Foraars-Vinden. Taarnet omkredsede hun; Arbejderne troede, det var en Sommerfugl de saae dale ned, for at døe i sin altfor tidlige Ankomst.

Maanen lyste, Gasblus og Lanterner lyste i de store Haller og i de omstrøede »Alverdens Bygninger«, lyste hen over de Grønsværs Høider og de ved Menneskekløgt lavede Klippestykker, hvor Vandfald styrtede ved »Mester *Blodløs*'« Kraft. Havdybets Huler og Ferskvandets Dybder, Piskenes Rige aabnede sig her, man var paa Bunden i det dybe Kjær, man var nede i Havet, i Glas-Dykkerklokke. Vandet trykkede mod de tykke Glasvægge uden om og oven over. Polyperne, favnelange, smidige, aalebugtende, bævende, levende Tarme, Arme, grebe fat, løftede sig, groede fast til Havbunden.

En stor Flynder laae betænksom næved, bredte sig forresten magelig, behagelig; Krabben kravlede som en uhyre Edderkop hen over den, mens Reierne svang sig med en Flugt, en Hast, som vare de Havets Møl og Sommerfugle.

I det ferske Vand voxte Aakander, Siv og Brudelys. Guldfiskene havde stillet sig i Geled som røde Køer paa Marken, alle med Hovederne i samme Retning for at faae Strømmen ind i Gabet. Tykke, fede Suder gloede med dumme Øine mod Glasvæggene; de vidste, at de vare paa Pariser-Udstillingen; de vidste, at de i Tønder, fyldte med Vand, havde gjort den temmelig besværlige Reise herhen, vare paa Jernbanen blevne landsyge, som Menneskene blive søsyge paa Havet. De vare komne for at see Udstillingen, og saae den fra deres egen Ferskvands- eller Saltvands-*Loge, saae Menneskevrmlen, der bevægede sig forbi fra Morgen til Aften. Alle Verdens Lande havde sendt og udstillet deres Mennesker, for at de gamle Suder og Brasener, de vevre Aborrer og mosgroede Karper skulle see disse Skabninger og give deres Menings-Betænkning over det Slags.

»Det er et Skældyr!« sagde en muddret lille Skalle. »De skifte Skæl to, tre Gange om Dagen, og give

Mundlyd, Tale kaldes det. Vi skifte ikke, og gjøre os forstaaelige paa en lettere Maade: Bevægelse i Mundvigerne og Gloen med Øinene! Vi have Meget forud for Menneskene!«

*
– 87

»Svømme have de dog lært,« sagde en lille Ferskvandsfisk; »jeg er fra den store Indsø; der gaae i den hede Tid Menneskene i Vandet, men først lægge de Skællene, saa svømme de. Frøerne have lært dem det, Bagbeens Stød og Forbeens Roening, de holde det ikke længe ud. De ville ligne os, men det naaes ikke! Stakkels Menneske!«

Og Fiskene gloede; de troede, at hele Menneskevrimlen, de havde seet i det stærke Dagslys, bevægede sig her endnu; ja, de vare forvissede om at see endnu de samme Skikkelser, af hvem de saa at sige først vare slaede paa Opfattelses-Nerverne.

En lille Aborre, med smukt tigret Skind og misundelsesværdig Rundryg, forsikkrede, at »Menneskemudderet« var der endnu, han saae det.

»Jeg seer det ogsaa, seer det saa tydeligt!« sagde en guulsotgylden Suder, »jeg seer tydeligt den smukke velskabte Menneskeskikkelse, »høibenet Frue«, eller hvad det nu var, de kaldte hende, hun havde vor Mundvig og Gloe-Øine, to Balloner bagpaa og nedslaaet Paraply fortil, stort Andemads-Paahæng, Dingel og Dangel. Hun skulde lægge det Hele af, gaae som vi, efter Skabelsens Givelse, og hun vilde see ud som en hæderlig Suder, saavidt Menneskene kunne det.«

»Hvor blev han af, han i Snøren, Han-Mennesket, de trak?«

»Han kørte i Stolevogn, sad med Papir, Blæk og Pen, skrev Alting op, skrev Alting ned. Hvad betød han? de kaldte ham Skribent!«

»Han kører der endnu!« sagde en mosgroet jomfruelig Karudse med Verdens Prøvelse i Qværken, saa at hun var hæs deraf; hun havde engang slugt en Fiskekrog og svømmede endnu taalmodig om med den i Halsen.

»Skribent,« sagde hun, »det er fiskeligt, forstaaeligt talt, et Slags Blæksprutte mellem Menneskene.«

Saa talte Fiskene paa deres Maade. Men midt i den konstreste, vandbærende Grotte løde Hammerslag og Sang af Arbeidsfolkene, de maatte tage Natten med for at Alt snart kunde være fuldført. De sang i *Dryadens* Sommernats-Drøm, selv stod hun herinde for igjen at flyve og forsvinde.

»Det er Guldfiskene!« sagde hun og nikkede til dem. »Saa fik jeg Eder dog at see! ja, jeg kjender Eder! Jeg har kjendt

*
– 88

Eder længe! Svalen har fortalt mig om Eder i vor Hjemstavns Egn. Hvor ere I smukke, skinnende, yndige! jeg kunde kysse Eder Hver og Een! jeg kjender ogsaa de Andre! det er vist den fede Karudse, denne der den lække Brasen og her de gamle mosgroede Karper! Jeg kjender Eder! I kjende ikke mig.«

Fiskene gloede, forstode ikke et eneste Ord, de saae ud i det dæmrende Lys.

Dryaden var der ikke mere, hun stod i det Frie, hvor Verdens-»Underblomsten« gav sin Duft fra de forskjellige Lande, fra Rugbrøds-Landet, Klipfisk-Kysten, Ruslæderets Rige, Eau de Cognens Flodbred og Rosenoliens Østerland.

Naar efter en Balnat vi halv vaagne kjøre hjem, klinger endnu tydeligt gennem vort Øre Melodierne, vi hørte, vi kunne synge dem hver og een. Og som i den Dræbtes Øie det sidste Blik af hvad Øiet saae, endnu photographisk bliver der en Tid, saaledes var endnu her i Natten Dagslivets Tummel og Skin, det var ikke hensuset, ikke slukket; *Dryaden* fornåm det, og vidste: saaledes bruser det fort, den Dag i Morgen.

Dryaden stod mellem de duftende Roser, troede at kjende dem fra sin Hjemstavns Egn. Roser fra Slotsparken og fra Præstens Have. Ogsaa den røde Granatblomst saae hun her; en saadan havde *Mari* baaret i sit kulsorte Haar.

Minder fra Barndoms-Hjemmet ude paa Landet blinkede ind i hendes Tanker, Skuet rundt om drak hun ind med Øinenes Begjer, medens Feber-Uro fyldte hende, førte hende gennem de vidunderlige Sale.

Hun følte sig træt og denne Træthed tog til. Hun havde en Trang efter at udhvile sig paa de bløde, udbredte, østerlandske Hynder og Tæpper herinde, eller helde sig med Grædepilen ned mod det klare Vand og dukke sig deri.

Men Døgnfluen har ikke Hvile. Døgnet var om Minuter tilende.

Hendes Tanker skjælvede, hendes Lemmer skjælvede, hun segnede ned i Græsset ved det rislende Vand.

*
- 89

»Du springer fra Jorden med varigt Liv!« sagde hun, »lædsk min Tunge, giv mig Vederqvægelse!«

»Jeg er ikke det levende Væld!« svarede Vandet. »Jeg springer ved Maskine.«

»Giv mig af din Friskhed, du grønne Græs,« bad *Dryaden*. »Giv mig en af de duftende Blomster!«

»Vi døe naar vi rives løs!« svarede Straa og Blomster.

»Kys mig, du friske Luftstrøm! Kun et eneste Livs-Kys!«

»Snart kysser Solen Skyerne røde!« sagde Vinden, »og da er Du blandt de Døde, faret hen, som al Herligheden her farer hen før Aaret er omme, og jeg kan igjen lege med det lette, løse Sand paa Pladsen her, blæse Støv hen over Jorden, Støv i Luften, Støv! Alt kun Støv!«

Dryaden følte en Angest, som Qvinden, der i Badet har overskaaret Pulsaaren og forbløder, men i sin Forbløden Ønsker endnu at leve. Hun løftede sig, kom nogle Skridt frem og segnede igjen ned foran en lille Kirke. Porten stod aaben, Lys brændte paa Alteret, Orgelet klang.

Hvilken Musik! saadanne Toner havde *Dryaden* aldrig hørt, og dog syntes hun i dem at høre kjendte Stemmer. De kom fra Hjertedybet af den hele Skabning. Hun troede at fornemme det gamle Egetræes Susen, hun troede at høre den gamle Præst tale om Stordaad, om berømmelige Navne, om hvad Guds Skabning kunde mægte at give i Gave en kommende Tid, maatte give den, for selv derved at vinde blivende Liv.

Orgelets Toner svulmede og klang, talte i Sang:

»Din Længsel og Lyst rev Dig op med Rod fra din gudgivne Plads. Det blev din Fordærv, stakkels *Dryade!*«

Orgeltoner, bløde, blide, klang som i Graad, døde hen som i Graad.

Paa Himlen skinnede Skyerne røde. Vinden susede og sang: »Farer hen, I Døde, nu staaer Solen op!«

Den første Straale faldt paa *Dryaden*. Hendes Skikkelse skinnede vexlende i Farver, som Sæbeboblen, idet den brister, forsvinder og bliver en Draabe, en Taare, der falder til Jorden og forsvinder.

Stakkels *Dryade!* en Dugdraabe, kun en Taare, rundet, forsvundet!

Solen skinnede over *Marsmarkens* »Fata-Morgana«, skinnede over det store *Paris*, over den lille Plads med Træer og det pladskende Springvand, mellem de høie Huse, hvor Kastanietræet stod, men med bøiede Grene, visne Blade, Træet, som 90 endnu igaar løftede sig saa livsfriskt som Foraaret selv. Nu var det gaaet ud, sagde man, *Dryaden* var gaaet ud, faret hen som Skyen, Ingen veed hvorhen.

Der laae paa Jorden en henvisnet, knækket Kastanieblomst, Kirkens Vievand mægtede ikke at kalde den tillive. Menneskefod traadte den snart i Gruset.

Det er Altsammen skeet og oplevet.

Vi saae det selv, i Udstillings-Tiden i *Paris* 1867, i vor Tid, i *Eventyrets store vidunderlige Tid*.

Tre nye Eventyr og Historier. 1870.

92

3NEH-70 (Bibl. 992) udkom 17.12.1869 og indeholder: 1 Tre nye Eventyr og Historier af H. C. Andersen. 2 blank. 3 samme ordlyd, de tre titler og Kjøbenhavn. C. A. Reitzels Forlag. 1870. 4 Bianco Lunos Bogtrykkeri ved F. S. Muhle. 5 nedenstående dedikation. 6 blank. 7-64 text. Alle ikke-blanke sider er omgivet af en stregramme. Omslaget har text som titelbladet.

Min trofaste Ven
i tunge og gode Dage

Etatsraad Edvard Collin
hjerteligst tilegnet.

93

Høns-Grethes Familie.

Høns-Grethe var det eneste bosiddende Menneske i det ny stadselige Huus, der var bygget for Hønsene og Ænderne paa Herregaarden; det stod, hvor den gamle ridderlige Gaard havde staaet, med Taarn, takket Gavl, Voldgrav og Vindelbro. Tæt ved var et Vildnis af Træer og Buske; her havde Haven været, og strakt sig ned til en stor Sø, som nu var Mose. Raager, Krager og Alliker fløi med Skrig og Skraal hen over de gamle Træer, en mylrende Mængde Fugle; de mindskedes ikke, om man skød imellem dem, de toge snarere til. Man kunde høre dem lige ind i Høns huset, hvor *Høns-Grethe* sad og Ællingerne løb hende over Træskoene. Hun kjendte hver Høne, hver And fra den krøb ud af Ægget, hun var stolt af sine Høns og sine Ænder, stolt af det stadselige Huus, der var bygget for dem. Reenlig og net var hendes lille Stue, det forlangte Herskabsfruen, hvem Høns huset hørte til; hun kom her tidt med fine, fornemme Gjester og fremviste »Hønsenes og Ændernes Caserne«, som hun kaldte det.

Der var baade Klædeskab og Lænestol, ja der var en Commode, og paa den stod opstillet en blank poleret Messingplade, hvori stod indgravet Ordet »*Grubbe*«, hvilket netop var Navnet paa den gamle høiadelige Slægt, som havde boet her i Riddergaarden. Messingpladen var funden da man gravede her, og *Degnen* havde sagt at den ikke havde andet Værd, end at den var et gammelt Minde. *Degnen* vidste god Besked om Stedet og

--- 94

gammel Tid, han havde Lærdommen af Bøger; der laae saa Meget opskrevet i hans Bordskuffe. Han havde stor Videnskab om de gamle Tider; dog den ældste Krage vidste maaskee Mere og skreg derom paa sit Maal, men det var Kragemaal, det forstod *Degnen* ikke ihvor klog han var.

Mosen kunde efter en varm Sommerdag dunste, saa at der laae ligesom en heel Sø ud for de gamle Træer, hvor Raager, Krager og Alliker fløi; saaledes havde her seet ud, da Ridder *Grubbe* levede her og den gamle Gaard stod med røde tykke Mure. Hundelænken naaede da heelt hen forbi Porten; gjennem Taarnet kom man ind i den steenlagte Gang til Stuerne; Vinduerne vare smalle og Ruderne smaa, selv i den store Sal, hvor Dandsen gik, men i den sidste *Grubbes* Tid var ikke dandset i Mandsminde, og dog laae der endnu en gammel Kedeltromme, der havde tjent ved Musiken. Her stod et konstigt udskaaet Skab, i det gjemtes sjeldne Blomsterløg, thi Fru *Grubbe* holdt af Plantning og opelskede Træer og Urter; hendes Husband red heller ud at skyde Ulve og Vildsviin, og altid fulgte ham paa Vei hans lille Datter *Marie*. I en Alder af fem Aar sad hun stolt paa sin Hest og saae med store sorte Øine kjækt omkring sig. Det var hendes Lyst at slaae med Pidsken mellem Jagthundene; Faderen saae nu heller at hun slog mellem Bønderdrene, som kom for

at see paa Herskabet. -

Bonden i Jordhuset, tæt ved Gaarden, havde en Søn, *Søren*, i Alder med den lille høiadelige Jomfru, han forstod at klattre og maatte altid op at tage Fuglereeder til hende; Fuglene skreg alt hvad de skrige kunde, og en af de største huggede ham lige over Øiet, saa at Blodet strømmede ud, man troede at Øiet var gaaet med, men det havde dog ingen Skade lidt. *Marie Grubbe* kaldte ham *sin Søren*, det var en stor Gunst, og den kom til Gode for Faderen, sølle *Jøn*; han havde en Dag forseet sig, skulde straffes, ride paa Træhesten. Den stod i Gaarden med fire Pæle til Been og en eneste smal Fjæl til Ryg; den skulde *Jøn* ride skrævs over og faae nogle tunge Muursteen om Benene for ikke at sidde altfor let; han skar gyseligt Ansigt, *Søren* græd og bønfuldt den lille *Marie*; strax bød hun at *Sørens* Fader skulde ned, og da man ikke lystrede hende, trampede hun i Steenbroen og rev i Faderens Kjøleærme, saa det revnede. Hun vilde hvad hun vilde, og hun fik sin Villie, *Sørens* Fader blev løst ned. -

Fru *Grubbe*, som kom til, strøg sin lille Datter hen over Haaret og saae med milde Øine paa hende, *Marie* forstod ikke hvorfor. -

95

Ind til Jagthundene vilde Iran og ikke med Moderen, der gik over i Haven, ned mod Søren hvor Aakande og Aaknap stod med Blomst; Muskedonner og Brudelys svaiede mellem Sivene; hun saae paa al den Frodighed og Friskhed. »Hvor angent!« sagde hun. Der stod i Haven et dengang sjeldent Træ, hun selv havde plantet, »*Blodbøg*« kaldes det, et Slags Morian mellem de andre Træer, saa sortbrune vare Bladene; det maatte have stærkt Solskin, ellers vilde det i stadig Skygge blive *grønt* som de andre Træer og saaledes miste sin Mærkværdighed. I de høie Kastanier vare mange Fuglereeder, ligesaa i Buskene og i Grønsværen. Det var som om Fuglene vidste at her vare de fredede, her turde Ingen plaffe med Bøsse. -

Den lille *Marie* kom med *Søren*, han kunde kravle, veed vi, og der blev hentet baade Æg og dunede Unger. Fuglene fløi i Angest og Skræk, smaa og store fløi! Viben ude fra Marken, Raager, Krager og Alliker fra de høie Træer skreg og skreg, det var et Skrig, som Slægten skriger endnu i vore Dage.

»Hvad gjøre I dog, Børn!« raabte den milde Frue, »det er jo ugudeligt Værk!«

Søren stod forknyt, den lille høiadelige Jomfru saae ogsaa lidt til Siden, men derpaa sagde hun kort og mut: »Jeg maa for min Fader!«

»Herfra! herfra!« skreg de store sorte Fugle og fløi, men kom igjen næste Dag, for her vare de hjemme. -

Den stille, milde Frue blev derimod ikke længe hjemme der, Vorherre kaldte hende til sig, hos ham havde hun ogsaa mere sit Hjem, end her paa Gaarden; og Kirkeklokkerne ringede stadseligt da hendes Liig kjørtes til Kirke, fattig Mands Øine bleve vaade, for hun havde været dem god. -

Da hun var borte, tog Ingen sig af hendes Plantninger og Haven forfaldt. -

Hr. *Grubbe* var en haard Mand, sagde man, men Datteren, ihvor ung hun var, kunde magte ham; han maatte lee og hun fik sin Villie. Nu var hun tolv Aar gammel og stærklemmet af Væxt; hun saae med sine sorte Øine lige ind i Folk, red sin Hest som en Karl og skød sin Bøsse som en øvet Jæger.

Da kom der i Egnen stort Besøg, det allerfornemste, den unge Konge og hans Halvbroder og Kammerat Hr. *Ulrik Frederik Gyldenløve*; de vilde skyde Vildsviin der og blive et Døgn paa Hr. *Grubbes* Gaard. -

Gyldenløve sad ved Bordet hos *Marie Grubbe*, tog hende om Hovedet og gav hende et Kys, som om de havde været i Familie sammen, men hun gav ham et Munddask og sagde at hun ikke 96 kunde udstaae ham, og det blev der rigtigt leet af, som om det var saa fornøieligt.

Det har det maaskee ogsaa været; thi fem Aar efter, *Marie* havde fyldt sit syttende Aar, kom der Bud med Brev; Hr. *Gyldenløve* udbad sig den høiadelige Jomfrues Haand; det var Noget!

»Han er den fornemste og galanteste Herre udi Riget!« sagde Hr. *Grubbe*. »Det er ikke at vrage.«

»Stort skjøtter jeg ikke om ham!« sagde *Marie Grubbe*, men hun vragede ikke Landets fornemste Mand, der sad ved Kongens Side. -

Sølvtøi, Uldent og Linned gik med Fartøi til *Kjøbenhavn*; hun gjorde Reisen over Land i ti Dage. Udstyret havde contrair Vind eller ingen Vind; der gik fire Maanedes før det kom did, og da det kom, var Fru *Gyldenløve* borte. -

»Før vil jeg ligge paa Blaargarn end i hans Silkeseng!« sagde hun. »Heller gaaer jeg paa mine bare Been end kjører med ham i Karosse!« -

En sildig Aften i November kom to Qvinder ridende ind i *Aarhus* By; det var *Gyldenløves* Frue, *Marie*

Grubbe og hendes Pige; de kom fra *Veile*; derhen vare de komne fra *Kjøbenhavn* med Fartøi. De rede op til Hr. *Grubbes* steenmurede Gaard. Han blev ikke fornøiet ved den *Visit*. *Hun* fik knubbede Ord, men dog et Kammer at lægge sig i; fik sit Øllebrød tilmorgen, men ikke Øllebrøds Tale, det Onde i Faderen kom frem mod hende, det hun ikke var vant til; mild i Sind var hun ikke, som man raabes til saa svarer man; hun gav rigtignok Svar og talte med Beeskhed og Had om sin Ægteherre, ham hun ikke vilde leve med, dertil var hun for høvisk og ærbar. -

Saa gik et Aar, det gik ikke fornøieligt. Der faldt onde Ord mellem Fader og Datter, det maa der aldrig. Onde Ord bære ond Frugt. Hvad Ende skulde det tage.

»Vi To kunne ikke blive under Tag!« sagde en Dag Faderen. »Flyt herfra til vor gamle Gaard, men bid heller din Tunge af end sæt Løgn i Gænge!«

Saa skiltes de To; hun drog med sin Pige ind i den gamle Gaard, hvor hun var født og baaren, hvor den stille fromme Frue, hendes Moder, laae i Kirkens Gravkammer; en gammel Qvægvoget boede paa Gaarden, det var det hele Mandskab. I Stuerne hang Spindelvæv, sort og tungt af Støv, Haven voxte som den vilde; Humleranker og Snerler snoede et Net mellem

* 97

Træer og Buske; Skarntyde og Nelde tog til i Væxt og Kræfter. »Blodbøgen« var overgroet og i Skygge, dens Blade vare nu grønne som de andre, almindelige Træers, det var forbi med dens Herlighed. Raager, Krager og Alliker fløi, en mylrende Mængde, hen over de høie Kastanietræer, der var et Skraal og en Skrigen, som havde de vigtigt Nyt at fortælle hverandre: Nu var hun her igjen, den Smaa, som havde ladet stjæle deres Æg og Unger; Tyven selv, som hentede dem, klattrede ude paa bladløst Træ, sad i den høie Mast og fik sine gode Slag af Tampen naar han ikke skikkede sig. -

Det fortalte Altsammen i vor Tid *Degnen*; han havde samlet og sat det sammen af Bøger og Optegnelser; det laae med meget Mere skrevet og gjemt i Bordskuffen.

»Op og ned er Verdens Gang!« sagde han, »det er underligt at høre!« - Og vi ville høre hvorledes det gik *Marie Grubbe*, derfor glemme vi dog ikke *Hønse-Grethe*, hun sidder i sit stadselige Hønsehuus i vor Tid, *Marie Grubbe* sad i sin Tid, men ikke med det Sind som gamle *Hønse-Grethe*.

Vinteren gik, Foraaret og Sommeren gik, saa kom igjen den blæsende Efteraarstid med de vaade kolde Havgusser. Det var et eensomt Liv, et kjedsommeligt Liv der paa Gaarden.

Saa tog *Marie Grubbe* sin Bøsse og gik ud i Lyngheden, skød Harer og Bæve, skød hvad Fugle hun kunde træffe. Derude mødte hun mere end een Gang den adelige Herre *Palle Dyre* fra *Nørreb_k*, han gik ogsaa med sin Bøsse og sine Hunde. Han var stor og stærk, det praledede han af naar de taledede sammen. Han turde have maalt sig med den salige Hr. *Brockenhuus* til *Egeskov i Fyen*, om hvis Styrke der endnu gik Ry. - *Palle Dyre* havde, efter hans Exempel, ladet ophænge i sin Port en Jernlænke med et Jægerhorn, og naar han red hjem, greb han om Lænken, løftede sig med Hesten fra Jorden og blæste i Hornet. -

»Kom selv at see det, Fru *Marie*!« sagde han. »Der er friskt Veir-Drage paa *Nørreb_k*!« -

Naar hun kom paa hans Gaard staaer ikke opskrevet, men paa Lysestagerne i *Nørreb_k-Kirke* var at læse, at de vare givne af *Palle Dyre* og *Marie Grubbe* paa *Nørreb_k* Hovedgaard. -

Krop og Kræfter havde *Palle Dyre*; han drak som en Svamp, han var som en Tønde der ikke kunde fyldes; han snorkede som en heel Svinestald; rød og opdunstet saae han ud.

»Svinepolidsk og drillevorn er han!« sagde Fru *Palle Dyre*, *Grubbes* Datter. Snart var hun kjed af det Liv, men derved blev det dog ikke bedre.

* 98

En Dag stod Bordet dækket og Maden blev kold; *Palle Dyre* var paa Rævejagt og Fruen var ikke at finde. - *Palle Dyre* kom hjem ved Midnats Tid, Fru *Dyre* kom hverken til Midnat eller Morgen, han havde vendt sin Byg til *Nørreb_k*, var redet bort uden Hilsen og Farvel.

Det var graat, vaadt Veir; Vinden blæste kold, der fløi en Flok sorte skrigende Fugle hen over hende, de vare ikke saa huusvilde som hun.

Først drog hun Sønder paa, heelt op mod det tydske Rige, et Par Guldringe med kostelige Stene bleve satte om i Penge, saa gik hun mod Øst, saa vendte hun om igjen mod Vest, hun havde ikke Maal for Øie og var vred paa Alle, selv paa den gode Gud, saa elendigt var hendes Sind; snart blev hendes Legem det med, knap kunde hun flytte sin Fod. Viben fløi op fra sin Tue, da hun faldt over Tuen; Fuglen skreg, som den altid skriger: »Din Tyv! din Tyv!« aldrig havde hun stjaalet sin Næstes Gods, men Fugleæg og Fugleunger havde hun som lille Pige ladet hente til sig fra Tue og Træ; det tænkte hun nu paa.

Der hvor hun laae, kunde hun see Klitterne, ved Stranden derhenne boede Fiskere, men derhen kunde hun ikke naae, saa syg var hun. De store hvide Strandmaager kom flyvende hen over hende og skreg som Raager, Krager og Alliker skreg hjemme over Gaardens Have. Fuglene fløi hende ganske nær, tilsidst syntes hun at de bleve kulsorte, men saa blev det ogsaa Nat for hendes Øine. -

Da hun igjen slog Øinene op, blev hun løftet og baaren, en stor, stærk Karl havde taget hende paa sine Arme, hun saae ham lige ind i hans skjæggede Ansigt, han havde et Ar over Øiet saa at Øiebrynet var ligesom skilt i to Dele; han bar hende, saa elendig hun var, til Fartøiet, hvor han af Skipperen fik knubbede Ord for sin Gjerning.

Dagen derpaa seilede Fartøiet. *Marie Grubbe* kom ikke i Land; hun var altsaa med. Men kom vel nok tilbage? Ja, naar og hvor?

Ogsaa derom vidste *Degnen* at fortælle, og det var ikke en Historie, han selv satte sammen, han havde hele dens selsomme Gang fra en troværdig gammel Bog, vi selv kunne tage frem og læse. Den danske Historieskriver *Ludvig Holborg*, der har skrevet saamange læseværdige Bøger og de morsomme Comedier, af hvilke vi ret kunne kjende hans Tid og dens Mennesker,
*
- 99

fortæller i sine Breve om *Marie Grubbe*, hvor og hvorledes i Verden han mødte hende; det er nok værd at høre, derfor glemme vi slet ikke *Hønse-Grethe*, hun sidder glad og godt i det stadselige Hønsehuus.

Fartøiet seilede bort med *Marie Grubbe*; der var det vi slap. -

Der gik Aar og der gik Aar. -

Pesten grasserede i *Kjøbenhavn*, det var i Aaret 1711. Dronningen af *Danmark* drog til sin tyske Hjemstavn, Kongen forlod Rigets Hovedstad, hver, som kunde, skyndte sig afsted; Studenterne, selv om de havde frit Huus og Kosten med, søgte ud af Byen. Een af dem, den Sidste, der endnu var bleven paa det saakaldte »*Borchs Collegium*«, tæt ved Regentsen, drog nu ogsaa afsted. Det var Klokken to i Morgenstunden; han kom med sin Randsel, der var fyldt mere med Bøger og skrevne Sager, end just med Klædningsstykker. Der hang en vaad, klam Taage ned i Byen; ikke et Menneske var at see i hele Gaden hvor han gik; rundt om paa Døre og Porte vare skrevne Kors, derinde var Soten, eller Folk vare uddøde. Heller ingen Folk vare at see i den bredere, bugtede »*Kjødmangergade*,« som Gaden kaldtes fra det »*Rundetaarn*« ned mod Kongens Slot. Nu rumlede en stor Rustvogn forbi; Kudsken svingede med Pidsken, Hestene foer i Galop, Vognen var fyldt med Døde. Den unge Student holdt sig Haanden for Ansigtet og lugtede til en stærk Spiritus, han havde paa en Svamp i et Messing Kridhuus. Fra en Kippe i et af Stræderne lød skraalende Sang og uhyggelig Latter af Folk, der drak Natten hen for at glemme, at Soten stod for Døren og vilde have dem med paa Rustvognen til de andre Døde. Studenten styrede mod Slotsbroen, der laae et Par smaa Fartøier, eet lettede for at komme bort fra den befængte By. -

»Om Gud lader os leve og vi faae Vind dertil, gaae vi til *Grønsund ved Falster!*« sagde Skipperen og spurgte Studenten, som vilde med, om hans Navn.

»*Ludvig Holberg*,« sagde Studenten, og det Navn lød som ethvert andet Navn, nu lyder i det et af Danmarks stolteste Navne; den Gang var han kun en ung, ukjendt Student.

Skibet gled Slottet forbi. Det var endnu ikke lys Morgen da det naaede ud i aabent Vand. Der kom en let Brise, Seilet bovnede, | den unge Student satte sig med Ansigtet mod den friske Vind og faldt isøvn, og det var just ikke det Raadeligste.

Allerede paa tredie Morgen laae Fartøiet ud for *Falster*.
*
- 100

»Kjender I Nogen her paa Stedet, hvor jeg kan tage ind med lidt Penge?« spurgte *Holberg* Capitainen.

»Jeg troer at I gjør vel i at gaae til Færgekongen i Borrehuset!« sagde han. »Vil I være meget galant, da hedder hun Mo'er *Søren Sørensen Møller!* Dog, det kan hænde at hun bliver gal i Hovedet, om I er altfor fiin mod hende! Manden er arresteret for en Misgjerning, hun fører selv Færgebaaden, Næver har hun!«

Studenten tog sit Tornister og gik til Færgehuset. Stuedøren var ikke lukket af, Klinken gik op, og han traadte ind i en brolagt Stue, hvor Slagbænken med en stor Skinddyne var det Betydeligste. En hvid Høne med Kyllinger var tøiret til Slagbænken og havde væltet Vandfadet, saa at Vandet flød hen over Gulvet. Ingen Folk vare her eller i Kamret tæt ved, kun en Vugge med et Barn i. Færgebaaden kom tilbage, der sad kun Een i den, Mand eller Qvinde var ikke let at sige. Personen havde en stor Kavai om sig, og en Kabuds ligesom en Kyse om Hovedet. Baaden lagde an. -

Det var et Qvinde-Menneske som kom og traadte ind i Stuen. Hun saae ret anseelig ud, i det hun rettede

sin Byg; to stolte Øine sad under de sorte Øienbryn. Det var Moer *Søren*, Færgekongen; Raager, Krager og Alliker vilde skriget et andet Navn, som vi bedre kjende.

Mut saae hun ud, meget holdt hun nok ikke af at tale, men saa Meget blev dog talt og afgjort, at Studenten tingede sig i Kost paa ubestemt Tid, mens det stod saa ilde til i *Kjøbenhavn*.

Ud til Færgehuset kom jævnlige fra den nærliggende Kjøbstad et og andet Par hæderlige Borgere. Der kom *Frands Knivsmed* og *Sivert Posekiger*; de drak et Kruus Øl i Færgehuset og discuterede med Studenten; han var en habil ung Mand, der kunde sin Practica, som de kaldte det, han læste Græsk og Latin og vidste om lærde Sager. -

»Jo mindre man veed, desmindre trykkes man deraf!« sagde Moer *Søren*.

»I har det strengt!« sagde *Holberg*, en Dag hun bøgede sit Tøi i den skarpe Lud og selv maatte hugge Træknuderne til Brændsel.

»Lad mig om det!« svarede hun.

»Har I fra Lille af altid maattet slide og slæber!«

»Det kan I vel læse i Næverne!« sagde hun og viste to rigtignok smaa men haarde, stærke Hænder med afbidte Negle. »I har jo Lærdom at læse.«

*
- 101

Ved Juletid begyndte stærkt Sneefog; Kulden tog fat, Vinden blæste skarpt som om den havde Skedevand at vaske Folk i Ansigtet med. Mo'er *Søren* lod sig ikke anfegte, smed Kavaien om sig og trak Kysen ned om Hovedet. Mørkt var der inde i Huset tidligt paa Eftermiddagen; Veed og Klynetørv lagde hun paa Ildstedet; satte sig saa og saaledes sine Hoser, der var ingen Anden til at gjøre det. Mod Aften talte hun flere Ord til Studenten, end det ellers var hendes Vane; hun talte om sin Mand.

»Han har af Vaade begaaet Drab paa en *Dragør* Skipper og maa derfor nu i tre Aar arbeide i Jern paa *Holmen*. Han er kun gemeen Matros, saa maa Loven have sin Gænge.« -

»Loven gjælder ogsaa den høiere Stand!« sagde *Holberg*. -

»Troer I!« sagde Mo'er *Søren* og saae ind i Ilden, men saa begyndte hun igjen. »Har I hørt om *Kai Lykke*, der lod rive ned en af sine Kirker, og da Præsten *Mads* dundrede derover fra Prædikestolen, lod han Hr. *Mads* lægge i Bolt og Jern, nedsætte en Ret, og dømte ham selv at have forbrudt sin Hals, den blev ogsaa hugget over; det var ikke Vaades Gjerning og dog blev *Kai Lykke* den Gang frank og fri!« -

»Han var i sin Ret efter den Tid!« sagde *Holberg*, »nu ere vi ude over den!«

»Det kan I bilde Tosser ind!« sagde Mo'er *Søren*, reiste sig og gik ind i Kamret, hvor »Tøsen«, det lille Barn laae, det lettede og lagde hun, lavede saa tilrette Studentens Slagbænk; han havde Skinddynen, han var mere kuldskjær, end hun, og han var dog født i *Norge*.

Nytaarsmorgen var det en rigtig klar Solskinsdag, Frosten havde været og var saa stærk at den fygende Snee laae frossen haard, saa at man kunde gaae paa den. Klokkerne i Byen ringede til Kirke; Student *Holberg* tog sin uldne Kappe om sig og vilde til Byen.

Hen over Borrehuset fløi med Skrig og Skraal Raager, Krager og Alliker, man kunde for Skraalet ikke høre Kirkeklokkerne. Mo'er *Søren* stod udenfor og fyldte en Messingkjedel med Snee, for at sætte den over Ilden og faae Drikkevand, hun saae op mod Fuglevrimlen og havde sine egne Tanker derved.

Student *Holberg* gik til Kirke; paa Veien derhen og hjemveis kom han forbi *Sivert Posekigers* Huus ved Porten, der blev han budt ind paa en Skaal varmt Øl med Sirup og Ingefær; Talen faldt om Mo'er *Søren*, men Posekigeren vidste ikke stor Besked, det vidste nok ikke Mange: hun var ikke fra *Falster*, sagde han, lidt Midler havde hun vist engang eiet, hendes Mand

*
- 102

var en gemeen Matros, hidsig af Temperament, en *Dragør* Skipper havde han slaget ihjel, »Kjærlingen banker han, og dog tager hun hans Forsvar.« -

»Jeg taalte ikke slig Medfart!« sagde Posekigerens Kone. »Jeg er nu ogsaa kommen af bedre Folk! min Fader var kongelig Strømpevæver!«

»Derfor er I ogsaa ført i Ægteskab med en kongelig Embedsmand,« sagde *Holberg* og gjorde en Reverenze for hende og Posekigeren. -

Det var Helligtrekonger Aften. Mo'er *Søren* tændte for *Holberg* et Helligtrekonger Lys; det vil sige tre Tællepraase han selv havde dypet.

»Et Lys for hver Mand!« sagde *Holberg*.

»Hver Mand?« sagde Konen og saae stift paa ham.

»Hver af de vise Mænd fra Østerland!« sagde *Holberg*.

»Paa den Led!« sagde hun og tang længe stille. Men i den Helligtrekonger Aften fik han dog Mere at vide end han før havde vidst.

»I har et kjærligt Sind mod ham, I lever i Ægteskab med,« sagde *Holberg*; »Folk sige dog at han daglig handler ilde mod Eder.«

»Det rager Ingen uden mig!« svarede hun. »De Slag kunde jeg have havt godt af som Lille; nu faaer jeg dem vel for mine Synders Skyld! Hvad Godt han har gjort mig, det veed jeg,« og hun reiste sig heelt op. »Da jeg laae syg paa aaben Hede og Ingen skjøttede om at komme i Lag med mig, uden maaskee Raager og Krager for at hakke i mig, bar han mig paa sine Arme, og fik knubbede Ord for den Fangst, han bragte til Fartøiet. Jeg er ikke skabt til at ligge syg og saa kom jeg mig. Hver har det paa sin Led, *Søren* paa sin, man skal ikke dømme Øget efter Grimen! med ham har jeg i alt Det levet mere fornøielig, end med ham, de kaldte den galanteste og meest fornemme af alle Kongens Undersaatter. Jeg har været ud i Ægteskab med Statholderen *Gyldenløve*, Kongens Halvbroder; siden tog jeg *Palle Dyre*! Hip som Hap, hver paa sin Viis og jeg paa min. Det var en lang Snak, men nu veed I det!« Og hun gik ud af Stuen.

Det var *Marie Grubbe*! saa underlig var hende Lykkens Tumleklode. Mange Helligtrekongeraftener til blev hun ikke i Live; *Holberg* har nedskrevet at hun døde i Juni 1716, men han har ikke nedskrevet, for han vidste det ikke, at da Mo'er *Søren*, som hun kaldtes, laae Liig i Borrehuset, fløi en Mængde

*
- 103

store, sorte Fugle hen over Stedet, de skreg ikke, som vidste de at der hører Stilhed til Begravelse. Saasart hun laae i Jordan vare Fuglene ikke mere at see, men samme Aften blev i *Jylland*, ovre ved den gamle Gaard, seet en umaadelig Mængde Raager, Krager og Alliker, de skreg i Munden paa hverandre, som om de havde Noget at kundgjøre, maaskee om ham, der som lille Dreng tog deres Æg og dunede Unger, Bondens Søn, der fik Hosebaand af Jern paa Kongens Holm, og den høiadelige Jomfru, der endte som Færgeskone ved *Grønsund*. »Bra! bra!« skrege de.

Og Slægten skreg, »bra! bra!« da den gamle Gaard blev reven ned. »De skrige det endnu og der er ikke Mere at skrige over!« sagde *Degnen*, naar han fortalte: »Slægten er uddød, Gaarden reven ned, og hvor den stod, staaer nu det stadselige Hønsehuus med forgyldte Fløie og med gamle *Hønse-Grethe*. Hun er saa glad for sin yndige Bolig, »var hun ikke kommen her, skulde hun have været i Fattighuset.«

Duerne kurrede over hende, Kalkunerne pluddrede rundt om og Ænderne snaddrede.

»Ingen kjendte hende!« sagde de, »Slægt har hun ikke. Det er en Naadens Gjerning at hun er her. Hun har hverken Andefader eller Hønsemo'er, intet Afkom!«

Slægt havde hun dog; hun kjendte den ikke, *Degnen* ikke heller, i hvormeget Opskrevet han havde i Bordskuffen, men en af de gamle Krager vidste derom, fortalte derom. Den havde af sin Mo'er og Mormo'er hørt om *Hønse-Grethes* Mo'er og om hendes Mormo'er, hvem vi ogsaa kjende, fra hun som Barn red over Vindelbroen og saae stolt om sig, som hele Verden og alle dens Fuglereeder vare hendes, vi saae hende paa Heden ved Klitterne og sidst paa »Borrehuset«. Barnebarn, den Sidste af Slægten, var kommet hjem igjen hvor den gamle Gaard havde staaet, hvor de sorte vilde Fugle skreg, men hun sad mellem de tamme Fugle, kjendt af dem og kjendt med dem. *Hønse-Grethe* havde ikke Mere at ønske, hun var glad til at døe, gammel til at døe.

»Grav! grav!« skreg Kragerne.

Og *Hønse-Grethe* fik en god Grav, som Ingen kjende, uden den gamle Krage, dersom ikke ogsaa hun er død.

Og nu kjende vi Historien om den gamle Gaard, den gamle Slægt og hele *Hønse-Grethes* Familie. -

Hvad Tidselen oplevede.

Der laae op til det rige Herresæde en deilig velholdt Have med sjeldne Træer og Blomster; Gaardens Gjester udtalte deres Henrykkelse over disse, Omegnens Folk fra Landet og Købstæderne kom paa Søn- og Helligdage og bade om Tilladelse til at see Haven, ja hele Skoler indfandt sig til lignende Visit.

Udenfor Haven, op til Stakittet mod Markveien, stod en mægtig *Tidsel*; den var saa stor, fra Roden i flere Grene, saa at den bredte sig og nok kunde kaldes en Tidselbusk. Ingen saae paa den, uden det gamle *Asen*, der trak Malkepigernes Mælkevogn. Det gjorde lang Hals efter Tidselen og sagde: »Du er kjøn! jeg kunde æde dig!« men Tøiret var ikke saa langt at *Asenet* kunde naae at æde den.

Der var stort Selskab paa Gaarden, høiadelig Slægt fra Hovedstaden, unge, nydelige Piger, og mellem disse en Frøken, langveis fra; hun kom fra *Skotland*, var høi af Byrd, rig paa Gods og Guld, en Brud nok værd at eie, sagde fleer end een ung Herre og Mødrene med.

Ungdommen tumlede sig paa Græsplainen og spillede »Croquet«; de gik mellem Blomsterne, og hver af de unge Piger plukkede en Blomst og satte den i en af de unge Herrers Knaphul; men den unge skotske Frøken saae længe rundt om, vragede og vragede; ingen af Blomsterne syntes at falde i hendes Smag; da saae hun over Rækværket, derude stod den store Tidselbusk med sine rødblaee, kraftige Blomster, hun saae dem, hun smiilte og bad Husets Søn plukke hende een af disse.

»Den er Skotlands Blomst!« sagde hun; »den pranger i Landets Vaaben, giv mig den!«
* * * * 105

Og han hentede den smukkeste og stak sine Fingre, som om det var den skarpeste Rosentjørn, den groede paa.

Tidselblomsten satte hun i den unge Mands Knaphul, og han følte sig høit bæret. Hver af de andre unge Herrer havde gjerne givet sin Pragtblomst for at bære denne, givet af den skotske Frøkens fine Hænder. Og følte sig Husets Søn bæret, hvad følte sig da ikke *Tidselbusken*, det var som gik der Dug og Solskin igjennem den.

»Jeg er noget Mere end jeg troer!« sagde den indad. »Jeg hører nok egenlig hjemme indenfor Stakittet og ikke udenfor. Man stilles underligt i Verden! men nu har jeg da Een af mine over Stakittet og saagar i Knaphul!«

+Hver Knop, som kom frem og foldede sig ud, fortalte hun denne Begivenhed, og mange Dage gik der ikke, saa hørte *Tidsdansen*, ikke af Mennesker, ikke af Fugleqvadder, men af Luften selv, der gjemmer og giver Lyd vidtom, lige fra Havens inderste Gange og Gaardens Stuer, hvor Vinduer og Døre stode aabne, at den unge Herre, som fik *Tidselblomsten* af den fine, skotske Frøkens Haand, nu havde faaet Haanden og Hjertet med. Det var et smukt Par, et godt Parti.

»Det har jeg fæstet sammen!« meente *Tidsdansen* og tænkte paa Blomsten, den gav til Knaphullet. Hver Blomst, som kom frem, fik den Begivenhed at høre.

»Jeg bliver vist plantet ind i Haven!« tænkte *Tidselen*, »maaskee sat i Potte, som klemmer, det er nok det Allerhæderligste!«

Og *Tidselbusken* tænkte saa levende derpaa, at den sagde i fuld Overbeviisning: »Jeg kommer i Potte!«

Den lovede hver lille *Tidselblomst*, som kom frem, at den ogsaa skulde komme i Potte, maaskee i Knaphul: det Høieste, der var at opnaae; men Ingen kom i Potte, end sige i Knaphul; de drak Luft og Lys, slikkede Solskin om Dagen og Dug om Natten, blomstrede, fik Besøg af Bi og Bremse, der søgte efter Medgiften, Honningen i Blomsten, og Honningen toge de, Blomsten lode de staae: »Det Røverpak!« sagde *Tidselbusken*. »Gid jeg kunde spidde dem! men jeg kan ikke.«

Blomsterne hang med Hovedet, sygnede hen, men der kom nye igjen.

»I komme, som I vare kaldede!« sagde *Tidselbusken*, »hvert Minut venter jeg os over Stakittet.«
* - 106

Et Par uskyldige Gaaseurter og en lang tynd Kemper stod og hørte til med dyb Beundring og troede Alt hvad den sagde.

Det gamle Asen fra Mælkevognen skottede i Veikanten hen til den blomstrende Tidselbusk, men Tøiret var for kort til at naae den.

Og *Tidselen* tænkte saalænge paa *Skotlands* Tidsel, til hvis Slægt den regnede sig, at den tilsidst troede sig kommen fra *Skotland* og at dens Forældre selv vare groede ind i Rigets Vaaben. Det var en stor Tanke, men stor Tidsel kan nok have stor Tanke.

»Man er tidt af saa fornem Familie, at man ikke tør vide det!« sagde *Nelden*, som groede tæt ved, den havde ogsaa ligesom en Anelse om, at den kunde blive »Nettelug,« blev den rigtigt behandlet.

Og Sommeren gik, og Efteraaret gik; Bladene faldt af Træerne, Blomsterne fik stærke Farver og mindre Duft. *Gartner-Lærlingen* sang i Haven, hen over Stakittet:

»Opad Bakken, nedad Bakken,
Det er hele Almanakken!«

De unge Grantræer i Skoven begyndte at faae Julelængsel, men der var lang Tid til Julen.

»Her staaer jeg endnu!« sagde *Tidselen*. »Det er, som om Ingen tænkte paa mig, og jeg har dog sluttet Partiet; forlovede bleve de, og Bryllup have de holdt, det er nu otte Dage. siden. Ja, jeg gjør ikke et Skridt, for jeg kan ikke.«

Der gik endnu nogle Uger; *Tidselen* stod med sin sidste eneste Blomst, stor og fyldig, nær ved Roden var den skudt frem, Vinden blæste koldt hen over den, Farverne gik, Pragten gik, Blomsterbægeret, stort som for Blomsten paa en Ærteskok, viste sig, som en forsølvet Solsikke.

Da kom i Haven det unge Par, nu Mand og Kone; de gik langs Stakittet, den unge Frue saae ud over det.

»Der staaer endnu den store Tidsel!« sagde hun. »Nu har den ikke Blomst mere!«

»Jo der er Spøgelset af den sidste!« sagde han og pegede paa den sølvskinnende Rest af Blomsten, selv en Blomst.

»Deilig er den jo!« sagde hun. »En saadan maa skæres ind i Rammen omkring vort Billed!«

Og den unge Mand maatte igjen over Stakittet og bryde

*
— 107

Tidselbægeret af. Det stak ham i Fingrene, han havde jo kaldet det »Spøgelset.« Og det kom ind i Haven, op paa Gaarden og ind i Salen; der stod et Maleri: »de unge Ægtefolk.« I Brudgommens Knaphul var malet en Tidselblomst. Der blev talt om denne, og der blev talt om Blomsterbægeret, de bragte, den sidste nu sølvglindsende Tidselblomst, der skulde skæres efter i Rammen.

Og Luften bar Talen ud, vidt om.

»Hvad man dog kan opleve!« sagde *Tidselbusken*. »Min Førstefødte kom i Knaphul, min Sidstfødte kom i Ramme! hvor kommer jeg?«

Og *Asenet* stod ved Veikanten og skottede hen til den.

»Kom til mig, min Sule-Kjæreste! jeg kan ikke komme til Dig, Tøiret er ikke langt nok!«

Men *Tidselbusken* svarede ikke; den stod mere og mere tankefuld; den tænkte og den tænkte heelt op mod Juletid, og saa satte Tanken sin Blomst.

»Naar Ens Børn ere vel inde, finder en Moder sig i at staae udenfor Stakittet!«

»Det er hæderligt tænkt!« sagde *Solstraalen*. »De skal ogsaa faae en god Plads!«

»I Potte eller i Ramme?« spurgte *Tidselen*.

»I et Eventyr!« sagde *Solstraalen*.

Her er det!

*
—
108

Hvad man kan hitte paa.

Der var en ung Mand, som studerede til at være Digter, han vilde være det til Paaske, gifte sig og leve af Digteriet, og det er, vidste han, bare at hitte paa, men han kunde ikke hitte paa. Han var født forsilde, Alt var taget op før han kom til Verden, Alt var der digtet og skrevet om.

»De lykkelige Mennesker der fødtes for tusinde Aar siden!« sagde han. »De kunde sagtens blive udødelige! lykkelig selv Den der fødtes for hundred Aar siden, da var der dog endnu Noget at digte om; nu er Verden digtet ud, hvad skal jeg *kunne digte ind!«

Han studerede paa det, saa at han blev syg og daarlig, det elendige Menneske; ingen Doctor kunde hjælpe ham, men maaskee den kloge Kone. Hun boede i det lille Huus ved Markledet, som hun lukkede op for Kjørende og Ridende; hun kunde rigtignok lukke Mere op end Ledet, hun var klogere end Doctoren, der kjører i egen Vogn og betaler Rangskat.

»Jeg maa ud til hende!« sagde den unge Mand.

Huset, hun boede i, var lille og net, men kjedeligt at see paa; der var ikke et Træ, ikke en Blomst; der stod en Bistade ud for Døren, meget nyttig! der var en lille Kartoffelmark, meget nyttig! og en Grøft med Slaaentjørne, der havde afblomstret og sat Bær, som rempe Munden sammen, naar man smager dem før de have faaet Frost.

»Det er livagtig vor poesiløse Tid, jeg her seer!« tænkte den unge Mand, og det var altid en Tanke, et Guldkorn, han fandt ved den kloge Kones Dør.
* * * *
- - - 109

»Skriv det op!« sagde hun; »Smuler ere ogsaa Brød! hvorfor Du kommer her, veed jeg; Du kan ikke hitte paa, og dog vil Du være Digter til Paaske!«

»Alt er skrevet op!« sagde han. »Vor Tid er ikke gammel Tid!«

»Nei!« sagde Konen; »i gammel Tid bleve de kloge Koner brændte, og Poeterne gik om med slunken Tarm og Hul paa Albuen. Tiden er just god, den er den allerbedste! men Du har ikke rigtig Syn paa Sagen, Du har ikke skærpet Hørelsen og læser nok aldrig dit »Fadervor« om Aftenen. Her er fuldt op i alle Maader til at digte og fortælle om, naar man kan fortælle. Du kan løse det ud af Jordens Væxter og Grøde, øse det op af det rindende og af det stillestaaende Vand, men Du maa forstaae det, forstaae at fange en Solstraale. Prøv nu engang mine Brillen, faa mit Hørerør i Øret, bed saa til Vorherre og lad være at tænke paa Dig selv!«

Det Sidste var nu meget svært, Mere, end en klog Kone kan forlange.

Han fik Brillerne og Hørerøret, blev saa stillet midt i Kartoffelmarken; hun gav ham i Haanden en stor Kartoffel; det klang i den; der kom en Sang med Ord, Kartofflernes Historie, interessant, - en Hverdagshistorie i ti Dele, ti Linier vare nok.

Og hvad sang Kartofflen?

Den sang om sig og sin Familie: Kartofflernes Ankomst til *Europa*, den Miskjendelse, de havde prøvet og lidt, før de, som nu, stode erkjendte som en større Velsignelse end en Guldklump.

»Vi bleve paa kongeligt Bud uddeelte paa Raadhuset i alle Byer; der blev givet Kundgjørelse om vor store Betydning, men man troede ikke paa den, forstod ikke engang at plante os. En gravede et Hul og kastede hele sin Skjeppe Kartoffler derved; en Anden stak een Kartoffel her, een der, ned i Jorden og ventede at den skulde skyde op som et heelt Træ, hvoraf man kunde ryste Kartoffler. Der kom ogsaa Væxt, Blomster, vandfyldt Frugt, men det Hele visnede. Ingen tænkte paa hvad der laae paa Bunden, Velsignelsen: Kartofflerne. Ja vi have prøvet og lidt, det vil sige, vore Forfædre, de og vi, det kommer nu ud paa Eet! hvilke Historier!«

»Ja, nu kan det være nok!« sagde Konen. »Betragt Slaaentjørnene!«

»Vi have ogsaa,« sagde Slaaentjørnene, »nær Familie i Kartofflernes Hjemland, høiere Nordpaa, end de groede. Der kom Nordmænd fra Norge, de styrede Vest paa gjennem Taage og Storme til et ukjendt Land, hvor de, bag lis og Sne, fandt 110 Urter og Grønt, Buske med Vinens sortblaae Bær: Slaaentjørne, de frøs til modne Druer, det *gjør* ogsaa vi. Og Landet fik Navn »*Viinland* o: *Grønland* o: *Slaaenland!*«

»Det er en heel romantisk Fortælling!« sagde den unge Mand.

»Ja kom nu med!« sagde den kloge Kone og førte ham hen til Bistaden. Han saae ind i den. Hvilket Liv og Røre! Der stode Bier i alle Gange og viftede med Vingerne for at der kunde være sundt Lufttræk i hele den store Fabrik, det var deres Bestilling; nu kom udefra Bier, fødte med Kurve paa Benene, de bragte Blomsterstøv, det blev rystet ud, sondret og lavet til Honning og Vox; de kom, de fløi; Bidronningen vilde ogsaa flyve, men da maae de alle med! det var nu ikke Tiden; flyve vilde hun dog; saa bed de Vingerne af Hendes Majestæt, og saa maatte hun blive.

»Stig nu op paa Grøften!« sagde den kloge Kone, »kom og see ud over Landeveien hvor Godtfolk ere at see!«

»Det var da en mylrende Mængde!« sagde den unge Mand, »Historie paa Historie! det snurrer og surrer! det bliver mig ganske broget! jeg gaaer bagover!«

»Nei, gaa ligefrem!« sagde Konen, »gaa lige ind i Menneskevrимlen, hav Syn paa den, Øre for den og Hjerte med! saa skal Du snart hitte paa! men før Du gaaer, maa jeg have mine Brillor og mit Høre-Rør!« og saa tog hun begge Dele.

»Nu seer jeg ikke det Mindste!« sagde den unge Mand, »nu hører jeg ikke meer!«

»Ja, saa kan Du ikke blive Digter til Paaske!« sagde den kloge Kone.

»Men naar da?« spurgte han.

»Hverken til Paaske eller Pintse! Du lærer ikke at hitte paa.«

»Hvad skal jeg da gjøre for at komme i Levebrød ved Poesien?«

»Der kan Du allerede komme til Fastelavn! slaa Poeterne af Tønden! slaa deres Skrifter, det er at slaae dem selv. Lad Dig bare ikke forbløffe; slaa raskvæk, saa faaer Du Boller, hvormed Du kan føde baade Dig og din Kone!«

»Hvad man kan hitte paa!« sagde den unge Mand, og saa slog han af Tønde hver anden Poet, da han ikke selv kunde blive Poet.

Vi have det fra den kloge Kone, hun veed hvad man kan hitte paa.

*

111

Fra Eventyr og Historier. Femte Bind. 1874.

112

I fortsættelse af IV s. 12 skal her meddeles flg.:

EHF 3-70 (*Bibl. 1007*) udkom 10.12.1870. [X] + 344 s.

EHF 4-71 (*Bibl. 1013*) udkom 12.12.1871. [X] + 336 s.

EHF 5-74 (*Bibl. 1039*) udkom 20.12.1874. [XII] + 342 s.

Disse tre bind (der ikke udkom i hæfter) har dels særtitel, dels titel i fortsættelse af EHP 1/2-62/63.

51 af 121 sider

Deres indhold svarer til vore bind III-V, kronologisk ordnet. EHF 5-74 s. 303-40 er dog bemærkninger til eventyrene (se bd. VI) og bindet indeholder, i modsætning til de to foregående, eventyr, der ikke tidligere har været meddelt i eventyrsamlinger, og hvoraf Loppen og Professoren er Andersens sidste. De optrykkes på de flg. sider. Nævnte bind har flg. disposition, der dog ofte er modificeret ved ombytning eller kassation af titelblade.

[I] H. C. Andersens nye Eventyr og Historier. Tredie Bind. [II-III] *blank*. [IV] L. Frølich's helsidesillustration til Loppen og Professoren; *dette blad er dog i forlagsbind og privatindbindinger normalt indsat mellem s. 224 og 225*. [V] H. C. Andersens nye Eventyr og Historier. Med Illustrationer efter Originaltegninger af Lorenz Frølich. Tredie Bind. Med 110 Illustrationer. Kjøbenhavn. C. A. Reitzels Forlag. Thieles Bogtrykkeri. 1874. [VI] *blank*. [VII] H. C. Andersens Eventyr og Historier. Femte Bind. Nye Eventyr og Historier. III. [VIII] *blank*. [IX] H. C. Andersens Eventyr og Historier. Med Illustrationer efter Originaltegninger af Lorenz Frølich. Femte Bind. Med 110 Illustrationer. Nye Eventyr og Historier. III. Kjøbenhavn. C. A. Reitzels Forlag. Thieles Bogtrykkeri. 1874. [X] *blank*. [XI-XII] Indhold. 1-301 *text*. 802 *blank*. 303-340 Bemærkninger til Eventyr og Historier. 341-42 Indhold af Eventyr og Historier, samlede i fem Bind med V. Pedersens og L. Frølich's Illustrationer.

Disse binds foromslag har typografi i ramme, bagomslaget har i samme ramme en i EHF 3-70 ikke optaget ill. af Frølich til Dyrnkongens Datter. Indersiderne er blanke.

113

Laserne.

Udenfor Fabrikken stode i Stakke høit opstablede Kludebunker, samlede vidt og bredt fra; hver Las havde sin Historie, hver førte sin Tale, men man kan ikke høre dem Allesammen. Nogle Laser vare indenlandske, andre vare fra fremmede Lande. Her laa nu en dansk Las op til en norsk Las; pæredansk var den ene, og ravnorsk var den anden, og det var det Morsomme ved de to, vil hver fornuftig Norsk og Dansk sige.

De kjendte nu hinanden paa Sproget, uagtet hvert af disse, sagde den Norske, var saa forskjelligt, som Fransk og Hebraisk. »Vi gaae til Aas for at faae det raat og oprindeligt og Dansken laver sig sin suttesøde fade Brage-Snak.«

Laserne talte og Las er Las i ethvert Land, de gjælde kun Noget i Kludebunken.

»Jeg er norsk!« sagde den Norske, »og naar jeg siger, at jeg er norsk, saa troer jeg at have sagt nok! jeg er fast i Trevlerne, som Urfjeldene i gamle Norge, Landet, der har en Constitution, som det frie Amerika! det kildrer mig i Trevlerne at tænke hvad jeg er og lade Tanken malmklinge i Granit-Ord!«

»Men vi har en Literatur!« sagde den danske Las. »Forstaaer De hvad det er?«

»Forstaaer!« gjentog den Norske, »Fladelands Beboer, skal jeg løfte ham tilfjelds og nordlyse ham, Klud som han er! Naar

----- 114

Isen tører for den norske Sol, da komme danske Pæreskuder op til os med Smør og Ost, ret ædelige Varer! og der følger til Ballast dansk Literatur. Vi behøve den ikke! man undværer helst dovent Øl, der hvor det friske Væld sprudler, og her er det en Brønd, der ikke er boret, ikke squaldret europæisk kjendt ved Aviser, Kammeratskab og Forfatteres Reiser i Udlandet. Frit taler jeg fra Lungen, og Dansken maa vænne sig til den frie Lyd, og det vil han i sin skandinaviske Klamren til vort stolte Klippeland, Verdens Urknold!«

»Saaledes kunde nu aldrig en dansk Las tale!« sagde den Danske. »Det er ikke vor Natur. Jeg kjender mig selv, og som jeg ere alle vore Laser, vi ere saa godmodige, saa beskedne, vi troe for Lidet om os selv, og det vinder man rigtignok ikke Noget ved, men jeg kan saa godt lide det, jeg finder det saa yndigt! Forresten, det kan jeg forsikre Dem, kjender jeg tilfulde min egen gode Bonitet, men jeg taler ikke om den, saadan Feil skal ingen kunne beskyldte mig for. Jeg er blød og bøielig, taaler Alt, misunder Ingen, taler godt om Alle, uagtet der er ikke meget Godt at sige om de fleste Andre, men lad dem om det! jeg gjør nu altid Grin af det, for jeg er saa begavet!«

»Tal mig ikke dette Fladelandets bløde Klustersprog, jeg vamles ved det!« sagde den Norske og løste sig i
52 af 121 sider

Vinden fra Bunken og kom over i en anden.

Papir bleve de begge to, og Tilfældet vilde, at den norske Las blev et Papir, hvorpaa en Nordmand skrev et trofast Elskovsbrev til en dansk Pige, og den danske Las blev Manuskript for en dansk Ode til Priis for Norges Kraft og Herlighed.

Der kan ogsaa komme noget godt ud af *Laserne*, naar de først ere af Kludebunken og Forvandlingen er skeet til Sandhed og Skjønhed, de lyse i god Forstaaelse og i den er Velsignelse.

Det er Historien, den er ganske fornøielig og fornærmer aldeles Ingen uden - *Laserne*.

*

115

Loppen og Professoren.

Der var en Luftskipper, ham gik det galt, Ballonen sprak, Manden dumpede og slog sig i Stykker. Sin Dreng havde han to Minuter forud sendt ned med Faldskjærm, det var Drengens Lykke; han blev uskadt og gik om med store Kundskaber til at blive Luftskipper, men han havde ikke Ballon og ikke Midler til at skaffe sig denne.

Leve maatte han, og saa lagde han sig efter Behændigheds Konster, og at kunne tale med Maven, det kaldes at være Bugtaler. Ung var han og saae godt ud, og da han fik Mundskjæg og kom i gode Klæder, kunde han antages for et Grevebarn. Damerne fandt ham smuk, ja een Jomfru blev saa betagen af hans Deilighed og hans Behændigheds Konst, at hun fulgte med ham til fremmede Byer og Lande; der kaldte han sig Professor, mindre kunde det ikke være.

Hans stadige Tanke var at faae sig en Luftballon og gaae tilveirs med sin lille Kone, men de havde endnu ikke Midlerne.

»De komme!« sagde han.

»Bare de vilde!« sagde hun.

»Vi ere jo unge Folk! og nu er jeg Professor. Smuler er ogsaa Brød!«

Hun hjalp ham trolig, sad ved Døren og solgte Billetter til Forestillingen, og det var en kold Fornøielse om Vinteren. Hun hjalp ham ogsaa i eet Konststykke. Han puttede sin Kone i

----- 116

Bordskuffen, en stor Bordskuffe; der krøb hun ind i Bagskuffen, og saa var hun ikke at see i Forskuffen; det var som en Øienforblændelse.

Men en Aften da han trak Skuffen ud, var hun ogsaa borte fra ham; hun var ikke i Forskuffen, ikke i Bagskuffen, ikke i hele Huset, ikke at see, ikke at høre. Det var hendes Behændigheds Konst Hun kom aldrig igjen; hun var kjed af det, og han blev kjed i det, tabte sit gode Humeur, kunde ikke mere lee og gjøre Løier, og saa kom der ingen Folk; Fortjenesten blev daarlig, Klæderne bleve daarlige; han eiede tilsidst kun en stor Loppe, et Arvegods efter Konen, og derfor holdt han saa meget af den. Saa dresserede han den, lærte den Behændigheds Konster, lærte den at præsentere Gevær og skyde en Kanon af, men lille.

Professoren var stolt af Loppen, og den var stolt af sig selv; den havde lært Noget og havde Menneskeblod og været i de største Byer, var blevet seet af Prindser og Prindsesser, havde vundet deres høie Bifald. Det stod trykt i Aviser og paa Plakater. Den vidste, at den var en Berømthed og kunde ernære en Professor, ja en heel Familie.

Stolt var den og berømt var den, og dog, naar den og Professoren reiste, toge de paa Jernbane fjerde Plads; den kommer ligesaa hurtigt som første. Det var et stiltiende Løfte, at de aldrig vilde skilles ad, aldrig gifte sig, Loppen vilde blive Ungkarl og Professoren Enkemand. Det gaaer lige op.

»Hvor man gjør størst Lykke,« sagde Professoren, »der skal man ikke komme to Gange!« Han var en Menneskekjender og det er ogsaa en Kundskab.

Til sidst havde han bereist alle Lande, uden de Vildes Land; og saa vilde han til de Vildes Land; der æde de rigtignok christne Mennesker, vidste Professoren, men han var ikke rigtig Christen og Loppen var ikke rigtig Menneske, saa meente han, at de nok turde reise der og have en god Fortjeneste.

De reiste med Dampskib og med Seilskib; Loppen gjorde sine Konster, og saa havde de fri Reise underveis og kom til de Vildes Land.

Her regjerede en lille Prindsesse, hun var kun otte Aar, men hun regjerede; hun havde taget Magten fra Fader og Moder, for hun havde en Villie og var saa mageløs yndig og uartig.

Strax, da Loppen præsenterede Gevær og skød Kanonen af, blev hun saa indtaget i Loppen, at hun sagde: »Ham eller

*
– 117

Ingen!« Hun blev ganske vild af Kjærlighed og var jo allerede vild iforveien.

»Søde, lille, fornuftige Barn!« sagde hendes egen Fader, »kunde man først gjøre et Menneske af den!«

»Det lader Du mig om, Gamle!« sagde hun, og det var ikke net sagt af en lille Prindsesse, der taler til sin Fader, men hun var vild.

Hun satte Loppen paa sin lille Haand.

»Nu er Du et Menneske, regjerende med mig; men Du skal gjøre hvad jeg vil, ellers slaaer jeg Dig ihjel og spiser Professoren.«

Professoren fik en stor Sal at boe i. Væggene vare af Sukkerrør, dem kunde han gaae og slikke, men han var ikke Slikmund. Han fik en Hængekoie at sove i, det var, som laae han i en Luftballon, den han altid havde ønsket sig, og som var hans stadige Tanke.

Loppen blev hos Prindsessen, sad paa hendes lille Haand og paa hendes fine Hals. Hun havde taget et Haar af sit Hoved, det maatte Professoren binde Loppen om Benet, og saa holdt hun den bunden til det store Korastykke, hun havde i Øreflippen.

Hvor det var en deilig Tid for Prindsessen, ogsaa for Loppen, tænkte hun; men Professoren fandt sig ikke tilfreds, han var Reisemand, holdt af at drage fra By til By, læse i Aviserne om sin Udholdenhed og Kløgt i at lære en Loppe al menneskelig Gjerning. Dag ud og ind laae han i Hængekoiene, dovnede og fik sin gode Føde: friske Fugle-Æg, Elephant-Øine og stegte Giraffe-Laar; Menneskeæderne leve ikke kun af Menneskekjød, det er en Delicatsse; »Barne-Skulder med skarp Sauce,« sagde Prindsessemoderen, »er det meest delicate.«

Professoren kjedede sig og vilde gjerne bort fra de Vildes Land, men Loppen maatte han have med, den var hans Vidunder og Levebrød. Hvorledes skulde han fange og faae den. Det var ikke saa let.

Han anspændte alle sine Tanke-Evner og saa sagde han: »nu har jeg det!«

»Prindsesse-Fader: forund mig Noget at bestille! Maa jeg indøve Landets Beboere i at præsentere, det er det man i Verdens største Lande kalder Dannelsel!«

»Og hvad kan Du lære mig!« spurgte Prindsesse-Faderen.

»Min største Konst,« sagde Professoren, »at fyre en Kanon af

*
– 118

saa hele Jorden bæver, og alle Himlens lækkreste Fugle falde stegte ned! Det er der Knald ved!«

»Kom med Kanonen!« sagde Prindsesse-Faderen.

Men i hele Landet var der ingen Kanon, uden den Loppen havde bragt, og den var for lille.

»Jeg støber en større!« sagde Professoren. »Giv mig bare Midlerne I Jeg maa have fiint Silketøi, Naal og Traad, Toug og Snore, samt Mavedraaber for Luftballoner, de blæse op, lette og løfte; de give Knaldet i Kanon-Maven.«

Alt hvad han forlangte fik han.

Hele Landet kom sammen for at see den store Kanon. Professoren kaldte ikke, før han havde Ballonen heel færdig til at fylde og gaae op.

Loppen sad paa Prindsessens Haand og saae til. Ballonen blev fyldt, den bovnede og kunde neppe holdes, saa vild var den.

»Jeg maa have den tilveirs, at den kan blive afkølet;« sagde Professoren og satte sig i Kurven, der hang under den. »Ene kan jeg ikke magte at styre den. Jeg maa have en kyndig Kammerat med, for at hjælpe mig. Her er Ingen der kan det uden Loppen!«

»Jeg tillader det nødig!« sagde Prindsessen, men rakte dog Loppen til Professoren, som satte den paa sin Haand.

»Slip Snorer og Toug!« sagde han. »Nu gaaer Ballonen!«

De troede han sagde: »Kanonen!«

Og saa gik Ballonen høiere og høiere, op over Skyerne, bort fra de Vildes Land.

Den lille Prindsesse, hendes Fader og Moder, hele Folket med stod og ventede. De vente endnu, og troer Du det ikke, saa reis til de Vildes Land, der taler hvert Barn om Loppen og Professoren, troer at de komme igjen, naar Kanonen er kølet af, men de komme ikke, de ere hjemme hos os, de ere i deres Fædreland, kjøre paa Jernbane, første Plads, ikke fjerde; de have god Fortjeneste, stor Ballon. Ingen spørger, hvorledes de have faaet Ballonen eller hvorfra de have den, de ere holdne Folk, hædrede Folk, *Loppen og Professoren*.

*

119

Nye Eventyr og Historier. Tredie Række. 1872.

120

3NEH-70 var i mindre format end NEH1/8 og henregnes ikke til denne serie. NEH 9-72 med betegnelsen *Ny Samling* og NEH 10-72 med den mere hensigtsmæssige betegnelse *Tredie Række*. Anden Samling udgør derfor *Tredie Række*. Hertil findes intet titelark og ingen optryk. Vignetterne fra de tidl. rækker benyttes på omslagene, se vore bd. III og IV.

121

Nye Eventyr og Historier. Tredie Række. Første Samling. 1872.

122

NEH 9-72 (*Bibl. 1017*) udkom 30.3.1872 og indeholder: [I] Eventyr og Historier. *Ny Samling* 1872. [II] blank. [III] Eventyr og Historier af H. C. Andersen. *Ny Samling*. 1872. Kjøbenhavn. C. A. Reitzels Forlag. [IV] Bianco Lunos Bogtrykkeri ved F.S. Muhle. [V] *nedenstående dedikation*. [VI] blank. [VII] Indhold. [VIII] blank. 1-73 text. 74 blank. 75 *nedenstående anmærkning*. 76 blank. I modsætning til alle andre NEH-hæfter har dette ingen deltitler.

Forlæggerne af mine Skrifter,

Brødrene
Theodor Reitzel og Carl Reitzel

venskabeligst
tilegnet.

Anmærkning.

I forskellige Blade og Tidsskrifter herhjemme og ovre i Amerika, er i den sidste Tid spredte om enkelte af mine nyeste Eventyr og Historier, disse har jeg samlet i dette lille Hefte og tilføjet endnu een, i dette Aar skrevet, men ikke trykt: »Gartneren og Herskabet«.

Kjøbenhavn, i Marts, 1872.
H. C. Andersen.

123

Lykken kan ligge i en Pind.

Nu skal jeg fortælle en Historie om Lykken. Vi kjende Allesammen Lykken: Nogle see den Aar ud, Aar ind, Andre kun i visse Aaringer, paa en enkelt Dag, ja, der gives de Mennesker, som kun een eneste Gang i deres Liv see den, men see den gjør vi Alle.

Nu behøver jeg ikke at fortælle, for det veed Enhver, at *Vor Herre* sender det lille Barn og lægger det i en Moders Skjød, - det kan være i det rige Slot og i den velhavende Stue, men ogsaa paa aaben Mark, hvor den kolde Vind blæser; dog Enhver veed nok ikke, og vist er det alligevel, at *Vor Herre*, idet han bringer Barnet, ogsaa bringer en Lykkegave til det, men den lægges ikke aabenlyst lige ved Siden af; den lægges et Sted i Verden, hvor man mindst tænker paa at finde den, og dog findes den altid; det er det Glædelige. Den kan være lagt i et Æble; det var den for en lærd Mand, som hed *Newton*: Æblet drattede, og saa fandt han sin Lykke. Kjender Du ikke Historien, saa bed dem om at fortælle den, som kan den; jeg har en anden Historie at fortælle, og det er en Historie om en Pære.

Der var en stakkels Mand, som var født i Armod, groet op i Armod, og paa den havde han giftet sig. Han var forresten Dreier af Profession og dreiede især Paraplyskafter og Paraplyringe; men han havde det neppe fra Haanden i Munden.

----- 124

»Jeg finder aldrig Lykken!« sagde han. Det er en virkelig oplevet Historie, og man kan nævne Landet og Stedet, hvor Manden boede, men det er nu det Samme.

De røde, sure Rønnebær voxte som den rigeste Pynt omkring hans Huus og Have. I den var dog ogsaa et Pæretræ, men det bar ikke en eneste Pære, og dog var Lykken lagt i dette Pæretræ, lagt i de usynlige Pærer.

En Nat stormede Vinden ganske forfærdeligt; man fortalte i Aviserne, at den store Diligence blev af Stormen løftet op fra Veien og kastet hen som en Klud. Sagtens kunde da en stor Green blive knækket af Pæretræet.

Grenen blev lagt ind i Værkstedet, og Manden dreiede, i Spøg, af den en stor Pære og saa nok en stor, derpaa en mindre og saa nogle ganske smaa.

Træet maatte dog engang sætte Pærer, sagde Manden, og saa gav han dem til Børnene at lege med.

Til Livets Nødvendighed i et vaadt Land hører nu rigtignok en Paraply. Hele Huset havde til fælles Brug kun een; blæste Vinden for stærkt, saa vendte Paraplyen sig, ja den knækkede endogsaa et Par Gange, men Manden satte den strax i god Stand igjen; dog ærgerligst var det, at Knappen, der skulde holde den sammen, naar den var slaet ned, altfor tidt sprang af, eller Ringen, der blev sat om den, gik itu.

En Dag sprang Knappen; Manden søgte efter den paa Gulvet og fik der fat i een af de allermindste

dreiede Smaapærer, en af dem, Børnene havde faaet til at lege med.

»Knappen er ikke til at finde!« sagde Manden, »men den lille Ting kan nok gjøre samme Gavn!« Saa borede han et Hul i den, trak en Lidse igjennem, og den lille Pære sluttede godt i den knækkede Ring. Det var sandelig den allerbedste Sammenholder, Paraplyen endnu havde havt.

Da Manden næste Aar skulde sende Paraplyskafter til Hovedstaden, hvor han leverede det Slags, sendte han ogsaa et Par af de dreiede smaa Træpærer med en halv Ring om, og bad om, at de maatte prøves, og saaledes kom de til *Amerika*. Der mærkede man snart, at den lille Pære holdt langt bedre end nogen anden Knap, og nu forlangte man af Kjøbmanden, at alle Paraplyer, som fulgte efter, skulde lukkes med en lille Pære.

*
— 125

Naa, der blev Noget at bestille! Pærer i Tusindviis! Træpærer paa alle Paraplyer! Manden maatte tage fat. Han dreiede og dreiede. Hele Pæretræet gik op i de smaa Træpærer! Det gav Skillinger, det gav Dalere!

»I det Pæretræ var min Lykke lagt!« sagde Manden. Han fik nu et stort Værksted med Svende og Dreng. Altid var han i godt Humeur og sagde: »Lykken kan ligge i en Pind!«

Det siger ogsaa jeg, som fortæller Historien.

Man har den Talemaade: »Tag en hvid Pind i Munden, saa er Du usynlig!« men det maa da være den rigtige Pind, den, som gives os i Lykkegave af Vor Herre. Den fik jeg, og jeg kan ogsaa ligesom Manden hente klingende Guld, blinkende Guld, det allerbedste, det, der blinker fra Barneøine, det, der klinger fra Barnemund, og fra Fader og Moder med. De læse Historierne, og jeg staaer midt i Stuen hos dem, men usynlig, thi jeg har den hvide Pind i Munden; fornemmer jeg nu, at de ere glade ved hvad jeg fortæller, ja, saa siger jeg ogsaa: Lykken kan ligge i en Pind!

*
—
126

Kometen.

Og Kometen kom, skinnede med sin Ildkjærne og truede med sit Riis; der blev seet paa den fra det rige Slot, fra det fattige Huus, fra Stimlen paa Gaden og af den Eensomme, der gik hen over den veiløse Hede; hver havde sin Tanke derved.

»Kom og see det Himlens Tegn! kom og see det pragtfulde Syn!« blev der sagt, og Alle skyndte sig at see.

Men inde i Stuen sad endnu en lille Dreng og hans Moder; Tællelyset brændte, og Moder syntes at der var en Høvlspaan i Lyset; Tællen stod op i Spids og krøllede, det betød, troede hun, at den lille Dreng maatte snart døe, Høvlspaanen vendte jo mod ham.

Det var en gammel Overtro, og den havde hun.

Den lille Dreng skulde just leve mange Aar paa Jorden, leve og see Kometen, naar den efter mere end tresindstyve Aar viste sig igjen.

Den lille Dreng saa ikke Høvlspaanen i Lyset, havde heller ikke Tanke om Kometen, der første Gang i hans Liv skinnede fra Himlen. Han sad med en klinket Spølkumme foran sig; i den var pidsket Sæbevand, og ned i den dyppede han Hovedet af en lille Kridtpibe, satte saa Stilken for Munden og blæste Sæbebobler, smaa og store; de bævede og svævede med de deiligste Couleurer, der skiftede fra Guult til Rødt, Lilla og Blaat,

----- 127

og saa blev det grønt som Skovens Blad, naar Solen skinner gjennem det.

»Gud unde Dig Aar her paa Jorden, saa mange, som de Bobler Du blæser!«

»Saa mange, saa mange!« sagde den Lille. »Sæbevandet kan aldrig blæses op!« og den Lille blæste Boble paa Boble.

»Der flyver et Aar! der flyver et Aar, see hvor de flyve!« sagde han ved hver Boble, der lysnede sig og ftøi. Et Par foer ham lige ind i Øinene; det sved, brændte, han fik Taarer i Øinene. I hver Boble saae han lagt et Fremtids-Syn, skinnende, glimrende.

»Nu kan man see Kometen!« raabte Naboerne. »Kom dog ud; sid ikke derinde!«

Og Moder tog den Lille ved Haanden; han maatte lægge Kridtpiben, slippe Legetøiet med Sæbeboblerne; Kometen var der.

Og den Lille saae den lysende Ildkugle med den straalende Hale; Nogle sagde, at den viste sig tre Alen lang, Andre, at den var Millioner Alen; man seer saa forskjellig!

»Børn og Børnebørn kunne være døde før den viser sig igjen!« sagde Folk.

De Fleste af dem, som sagde det, vare ogsaa døde og borte, da den atter viste sig; men den lille Dreng, for hvem Høvlspaanen stod i Lyset og Moderen troede om: »han dør snart!« han levede endnu, var gammel og hvidhaaret. »Hvide Haar er Alderens Blomster!« siger Ordsproget, og han havde mange af de Blomster; han var nu en gammel Skolemester.

Skolebørnene sagde, at han var saa klog, vidste saa Meget, kjendte Historie, Geographi og hvad man veed om Himmellegerne.

»Alt kommer igjen!« sagde han; »bid bare Mærke i Personer og Begivenheder og I skulle kjende, at de altid komme igjen, i anden Kjole, i andet Land.«

Og Skolemester havde da fortalt om *Vilhelm Tell*, der maatte skyde et Æble af sin Søns Hoved, men før han udskød Pilen, gjemte han paa sit Bryst en anden Piil til at skyde i Brystet paa

* - 128

den onde *Gessler*. Det var i *Schweiz* det skete, men mange Aar forud skete det Samme i *Danmark* med *Palnatoke*; han maatte ogsaa skyde et Æble af sin Søns Hoved og gjemte som *Tell* en Piil til at hevne sig med; og for mere end tusinde Aar længere tilbage, blev nedskrevet den samme Historie som hændet i *Ægypten*; det Samme kommer igjen ligesom Kometerne, de fare hen, blive borte og komme igjen.

Og han talte om *Kometen*, som var i Vente, *Kometen*, han havde seet som lille Dreng. Skolemester vidste om Himmellegerne, tænkte over dem, men glemte derfor ikke Historie og Geographi.

Sin Have havde han anlagt i Skikkelse af et Danmarks Landkort. Her stode Urter og Blomster, som de bedst høre hjemme i Landets forskjellige Egne. »Hent mig Ærter!« sagde han, og saa gik man til det Bed, der forestillede *Lolland*. »Hent mig Boghvede!« og saa gik man til *Langeland*. Den deilige blaae Entian og Porsurten vare at finde oppe paa *Skagen*, den glindsende Christtjørn ovre ved *Silkeborg*. Byerne selv vare antydede ved Postamenter. Her stod *St. Knud* med Lindormen, det betød *Odense*. *Absalon* med Bispestav betød *Sorø*; det lille Fartøi med Aarer var Mærke for, at her laae Byen *Aarhus*. Af Skolemesters Have lærte man godt Danmarks Landkort; men man maatte jo først belæres af ham, og det var saa fornøieligt.

Nu var Kometen i Vente, og om den fortalte han og hvad Folk i gamle Dage, da den sidst var her, havde sagt og dømt. »Komet-Aaret er et godt Viin-Aar,« sagde han, »man kan spæde Vinen med Vand, det mærkes ikke. Viinhandlerne skulle holde saa meget af Komet-Aar.«

Luften stod med Skyer hele fjorten Nætter og Dage, Kometen kunde ikke sees, men den var der.

Den gamle Skolemester sad i sit lille Kammer tæt op til Skolestuen. Det bornholmske Uhr fra hans Forældres Tid stod i Krogen, de tunge Blylodder hverken løftedes eller sank, Perpendikelen rørte sig ikke; den lille Gjøg, som forud kom frem og kikkede Klokkeslettet, havde i flere Aar siddet taus bag lukket Laage; Alt var stumt og stille derinde, Uhret gik ikke mere. Men det gamle Claveer tæt ved, ogsaa fra Forældrenes Tid, havde Liv endnu, Strængene kunde klinge, rigtignok lidt hæst, klinge en heel Menneskealders Melodier. Den gamle Mand erindrede derved saa Meget, baade Glædeligt og Bedrøveligt, i

* - 129

den Række af Aar, fra han som Lille saae Kometen, og til nu den var her igjen. Han huskede hvad Moder havde sagt ved Høvlspaanen i Lyset, han huskede de deilige Sæbebobler, han blæste; hver var et Leveaar, havde han sagt, hvor skinnende, hvor farvesprængt! alt Deiligt og Glædeligt saae han deri: Barnelege og Ungdomslyst, hele den vide Verden aaben i Solskin, og ud i den skulde han! det var *Fremtidsbobler*. Som gammel Mand fornå han fra Claverets Strænge Melodier fra den svundne Tid: *Erindringsbobler* med Mindernes Farveskjær; der klang Bedstemoders Strikkeviser:

»Vist ingen Amazone
Den første Strømpe bandt.«

Der klang Visen, som Husets gamle Pige havde sunget for ham som Barn:

»Her er saa mangen Fare
I Verden gjennemgaae,
For Den, som ung mon være
Og Lidet kan forstaae.«

Nu løde Melodier fra det første Bal, en Menuet og Molinaski; nu løde bløde, veemodsfulde Toner, der kom Taarer i den gamle Mands Øine, nu bruste en Krigsmarsch, nu Psalmesang, nu muntre Toner, Boble paa Boble, som da han som lille Dreng blæste dem af Sæbevand.

Hans Øine vare heftede mod Vinduet, en Sky derude paa Himlen gled bort, han saa i den klare Luft *Kometen*, dens skinnende Kjærne, dens lysende Taagesløv.

Det var som om han havde seet det den Aften igaar, og dog laae et heelt rigt Menneskeliv imellem den Tid og nu; dengang var han Barn og saa i Boblerne »*fremad*«, nu viste Boblerne »*tilbage*«. Han følte Barnesind og Barnetro, hans Øine lyste, hans Haand sank ned paa Tangenterne; - det klang som sprang der en Stræng.

»Kom dog og see, *Kometen* er her!« blev der raabt af Naboerne. »Himlen er saa deilig klar! kom dog for rigtig at see!«

Den gamle Skolemester svarede ikke, han var afsted for rigtig at see; hans Sjæl var afsted paa større Bane, i et videre Rum, end *Kometen* gjennemflyver. Og *den* blev der igjen seet paa fra det rige Slot, fra det fattige Huus, af Stimlen paa Gaden og af den Eensomme paa den veiløse Hede. *Hans* Sjæl blev seet paa af Gud og af de kjære Forudgangne, dem, han længtes efter.

*

130

Ugedagene.

Ugedagene vilde ogsaa engang slaae sig løs, komme sammen og holde Gilde. Hver Dag var iøvrigt saa optaget, at de, Aaret rundt, ikke havde Fritid at raade over; de maatte have en aparte heel Dag, men den havde de da ogsaa hvert fjerde Aar: *Skuddagen*, der lægges i Februar for at bringe Orden i Tidsregningen.

Paa *Skuddagen* vilde de altsaa komme sammen til Gilde, og da Februar er Fastelavns-Maaned, vilde de komme carnevalsklædte efter hvers Fornemmelse og Bestemmelse; spise godt, drikke godt, holde Taler og sige hverandre Behageligheder og Ubehageligheder i ugeneert Kammeratskab. Oldtidens Kæmper kastede hverandre, ved Maaltiderne, de afgnavede Kjødbeen i Hovedet, *Ugedagene* vilde derimod dænge hverandre over med Mundgodt af Brandere og skarnagtige Vittigheder, som de kunne falde i uskyldige Fastelavns-Løier.

Saa var det *Skuddag*, og saa kom de sammen.

Søndag, Formand for *Ugedagene*, traadte op i sort Silkekappe; fromme Mennesker vilde troe, at han var præsteklædt til at gaae i Kirke; Verdensbørn saa, at han var i Domino for at gaae paa Lystighed, og at den blussende Nellike, han bar i Knaphullet, var Theatrets lille røde Lygte, som sagde: »Alt er udsolgt, see nu til at I mere Eder!«

----- 131

Mandag, ungt Menneske, i Familie med *Søndagen*, og særligt hengiven til Fornøielse, fulgte efter. Han forlod Værkstedet, sagde han, naar Vagtparaden trak op.

»Jeg maa ud at høre *Offenbachs* Musik; den gaaer mig ikke til Hovedet og ikke til Hjertet, den kriller mig i Been-Musklerne, jeg maa dandse, have en Sviir, faae et blaat Øie at sove paa og saa tage fat paa Arbeidet

næste Dag. Jeg er Nyet i Ugen!«

Tirsdag dvs. Tyrs Dag, Kraftens Dag. -

»Ja, det er jeg!« sagde *Tirsdag*. »Jeg tager fat paa Arbeidet, spænder Merkurs Vinger paa Kjøbmandens Støvler, seer til i Fabrikkerne om Hjulene ere smurte og dreie sig, holder over at Skrædderen sidder paa Bordet og Brolæggeren paa Brostenene; hver passe sin Dont! jeg holder Øie med det Hele, derfor møder jeg i Politi-Uniform og kalder mig *Politirsdag*. Er det en daarlig Brander, forsøg I Andre at give een, der er bedre!«

»Saa kommer jeg!« sagde *Onsdag*. »Jeg staaer midt i Ugen. Tydsken kalder mig Hr. *Mittwoch*. Jeg staaer som Svend i Boutiken, som Blomst midt imellem de andre ærede Ugedage! Marschere vi Alle op, saa har jeg tre Dage for, tre Dage bag, det er som en Æresvagt; jeg maa troe, at jeg er den anseeligste Dag i Ugen!«

Torsdag mødte klædt som Kobbersmed med Hammer og Kobberkjedel, det var hans Adels Attribut.

»Jeg er af den høieste Byrd!« sagde han, »hedensk, guddommeligt! i Nordens Lande er jeg kaldt op efter *Thor*, og i Sydens Lande efter *Jupiter*, som begge forstode at tordne og lyne; det er blevet i Familien!«

Og saa slog han paa Kobberkjedelen og beviste sin høie Byrd.

Fredag var klædt ud som ung Pige og kaldte sig *Freia*, ogsaa til en Forandring *Venus*, det kom an paa Sprogbrugen i de Lande hvor hun traadte op. Hun var iøvrigt af en stille, blid Charakter, sagde hun, men i Dag flot og fri; det var jo Skuddag, og den giver Frihed for Qvinden, da tør hun, efter gammel Brug, frie selv og behøver ikke at lade sig frie til.

Løverdag traadte op som gammel Huusholderske med Kost og Renselses-Attribut. Hendes Liv-Ret var Øllebrød, dog forlangte hun ikke, at den ved denne festlige Leilighed skulde

*
- 132

sættes med paa Bordet for dem Alle, men kun at hun maatte faae den, og hun fik den.

Og saa bænkedede *Ugedagene* sig.

Her ere de nedtegnede alle syv, brugbare for Tableauer i Familiekrede; der kunne de gives saa morsomme, man mægter det, vi give dem her kun som en Spøg i *Februar*, den eneste Maaned, der faaer en Dag i Tillæg.

*

133

Solskins-Historier.

»Nu skal jeg fortælle!« sagde *Blæsten*.

»Nei, tillader De,« sagde *Regnveiret*, »nu er det min Tour! De har længe nok staaet ved Gadehjørnet og tudet alt hvad De kunde tude!«

»Er det Tak,« sagde *Blæsten*, »fordi jeg til Ære for Dem har vendt mangan Paraply, ja knækket den, naar Folk ikke vilde have med Dem at gjøre!«

»Jeg fortæller!« sagde *Solskinnet*, »stille!« og det blev sagt med Glands og Majestæt, saa *Blæsten* lagde sig saa lang den var, men *Regnveiret* ruskede i *Blæsten* og sagde: »Det skulde vi taale! hun bryder altid igjennem, denne Madame Solskin. Vi ville ikke høre efter! det er ikke Umagen værdt at høre efter!«

Og *Solskinnet* fortalte:

»Der fløi en Svane hen over det rullende Hav; hver Fjer paa den skinnede som Guld; een Fjer faldt ned paa det store Kjøbmands-Skib, som for fulde Seil gled forbi; Fjeren faldt i det krøllede Haar paa den unge Mand, Tilsynsmand over Varerne, Supercargo kaldte de ham. Lykkefuglens Fjer berørte hans Pande, blev Pen

i hans Haand, og han blev snart den rige Kjøbmand, der nok kunde købe sig Sporer af Guld, forvandle Guldfad til Adelskjold; jeg har skinnet ind i det!« sagde *Solskinnet*.

»Svanen fløi hen over den grønne Eng, hvor den lille Faarevogter, en Dreng paa syv Aar, havde lagt sig i Skyggen af det gamle, eneste Træ herude. Og Svanen i sin Flugt kyssede et af
* * * * *
- - - - - 134

Træets Blade, det faldt i Drengens Haand, og det ene Blad blev til tre, blev til ti, blev til en heel Bog, og han læste i den om Naturens Underværker, om Modersmaalet, om Tro og Viden. Mod Sengetid lagde han Bogen under sit Hoved for ikke at glemme hvad han havde læst, og Bogen bar ham til Skolebænk, til Lærdoms Bord. Jeg har læst hans Navn mellem de Lærdes!« sagde *Solskinnet*.

»Svanen fløi ind i Skoveensomhed, hvilede sig der paa de stille mørke Søer, hvor Aakanden groer, hvor de vilde Skovæbler groe, hvor Gjøg og Skovdue har hjemme.

En fattig Kone samlede Brændsel, nedfaldne Grene, bar dem paa sin Ryg, sit lille Barn bar hun ved Brystet og gik sin Hjemvei. Hun saae den gyldne Svane, Lykkens Svane, løfte sig fra den sivgroede Bred. Hvad skinnede der? Et gyldent Æg; hun lagde det ved sit Bryst og Varmen blev; der var vist Liv i Ægget. Ja, det pikkede indenfor Skallen, hun fornåm det og troede, det var hendes eget Hjerter, der slog.

Hjemme i sin fattige Stue tog hun Guld-Ægget frem. »Tik! tik!« sagde det, som var det et kosteligt Gulduhr, men et Æg var det med levende Liv. Ægget revnede, en lille Svaneunge, fjedret, som af det pure Guld, stak Hovedet frem; den havde om Halsen fire Ringe, og da den fattige Kone netop havde fire Drengene, tre hjemme og den fjerde, som hun havde baaret med i Skoveensomheden, saa begreb hun strax, at her var en Ring til hver af Børnene, og idet hun begreb det, fløi den lille Guldflugt.

Hun kyssede hver Ring, lod hvert Barn kysse een af Ringene, lagde den ved Barnets Hjerter, satte den paa Barnets Finger.

»Jeg saae det!« sagde *Solskinnet*. »Jeg saae hvad der fulgte!«

Den ene Dreng satte sig i Leergraven, tog en Klump Leer i sin Haand, dreiede det med Fingrene, og det blev en *Jason-Skikkelse*, der havde hentet det gyldne Skind.

Den anden af Drengene løb strax ud paa Engen hvor Blomsterne stode med alle tænkelige Farver; han plukkede en Haandfuld, klemte dem saa fast, at Safterne sprøitede ham ind i hans Øine, vædede Ringen, det kribledede og krabledede i Tanker og i Haand, og efter Aar og Dag talte den store Stad om den store Maler.

Den tredie af Drengene holdt Ringen saa fast i sin Mund, at den gav Klang, Gjenlyd fra Hjerterbunden; Følelser og Tanker løftede sig i Toner, løftede sig, som syngende Svaner, dukkede
*
- 135

sig, som Svaner, ned i den dybe Sø, Tankens dybe Sø; han blev Tonernes Mester, hvert Land kan nu tænke: »mig tilhører han!«

Den fjerde Lille, ja han var Skumpelskud; han havde Pip, sagde de, han skulde have Peber og Smør, som de syge Kyllinger! de sagde nu Ordene med den Betoning de vilde: »Peber og Smør!« og det fik han; men af mig fik han et Solskins-Kys,« sagde *Solskinnet*, »han fik ti Kys for eet. Han var en Digter-Natur, han blev knubset og kysset; men Lykkeringen havde han fra Lykkens gyldne Svane. Hans Tanker fløi ud som gyldne Sommerfugle, Udødeligheds-Symbolet!«

»Det var en lang Historie den!« sagde *Blæsten*.

»Og kjedelig!« sagde *Regnveiret*. »Blæs paa mig, at jeg kan komme mig igjen!«

Og *Blæsten* blæste, og *Solskinnet* fortalte:

»Lykkens Svane fløi hen over den dybe Havbugt, hvor Fiskerne havde spændt deres Garn. Den Fattigste af dem tænkte paa at gifte sig og han giftede sig.

Til ham bragte Svanen et Stykke Rav; Rav drager til sig, det drog Hjerter til Huset. Rav er den deiligste Røgelse. Der kom en Duft, som fra Kirken, der kom en Duft fra Guds Natur. De følte ret Huuslivets Lykke, Tilfredshed i de smaa Kaar, og da blev deres Liv en heel Solskins-Historie.«

»Skulle vi nu bryde af!« sagde *Blæsten*. »Nu har *Solskinnet* længe nok fortalt. Jeg har kjedet mig!«

»Jeg ogsaa!« sagde *Regnveiret*.

»Hvad sige nu vi Andre, som have hørt Historierne?«

»Vi sige: »»nu ere de ude!««

*

136

Oldefa'er.

Oldefa'er var saa velsignet, klog og god, vi saae Alle op til *Oldefa'er*; han kaldtes egenlig, saa langt jeg kunde huske tilbage, Fa'erfa'er, ogsaa Mo'erfa'er, men da min Broder *Frederiks* lille Søn kom i Familien, avancerede han til *Oldefa'er*; høiere op kunde han ikke opleve! Han holdt saa meget af os Allesammen, men vor Tid syntes han ikke at holde rigtig af: »Gammel Tid var god Tid!« sagde han; »sindig og solid var den! nu er der saadan en Galop og Venden op og ned paa Alt. Ungdommen fører Ordet, taler om Kongerne selv, som om de vare dens Ligemænd. Enhver fra Gaden kan dyppe sin Klud i raaddent Vand og vride den af paa Hovedet af en Hædersmand!«

Ved saadan Tale blev *Oldefa'er* ganske rød i Ansigtet; men lidt efter kom igjen hans venlige Smil og da de Ord: »Naa, ja! maaskee tager jeg noget fejl! jeg staaer i gammel Tid og kan ikke faae ret Fodfæste i den nye, Vor Herre lede og føre den!«

Naar *Oldefa'er* talte om gammel Tid, var det ligesom om den kom tilbage til mig. I Tankerne kørte jeg da i Guld-Karreer med Heidukker, saae Laugene flytte Skilt i Optog med Musik og Faner, var med i de morsomme Julestuer med Panteleg og Udklædning. Der var jo rigtignok ogsaa i den Tid meget Fælt og Grueligt, Steiler, Hjul og Blods-Udgydelse, men alt det

----- 137

Gruelige havde noget Lokkende og Vækkende. Jeg fornåm om de danske Adelsmænd, der gav Bonden fri, og Danmarks Kronprinds, der ophævede Slavehandelen.

Det var yndigt at høre *Oldefa'er* fortælle derom, høre fra hans Ungdomsdage; dog Tiden foran den var dog den allerdeiligste, saa kraftig og stor.

»Raa var den!« sagde Broder *Frederik*, »Gud skee Lov at vi ere ud over den!« og det sagde han reent ud til *Oldefa'er*. Det skikkede sig ikke, og dog havde jeg megen Respect for *Frederik*; han var min ældste Broder, han kunde være min Fader, sagde han; han sagde nu saa meget Løierligt. Student var han med bedste Charakter og saa flink paa Faders Contor, at han kunde snart gaae med ind i Forretningerne. Han var Den, *Oldefa'er* meest indlod sig med, men de kom altid op at disputere. De To forstode ikke hinanden og vilde aldrig komme til det, sagde hele Familien, men i hvor lille jeg end var, mærkede jeg dog snart, at de To ikke kunde undvære hinanden.

Oldefa'er hørte til med lysende Øine naar *Frederik* fortalte eller læste op om Fremskridt i Videnskaben, om Opdagelser af Naturens Kræfter, om alt det Mærkelige i vor Tid.

»Menneskene blive klogere, men ikke bedre!« sagde da *Oldefader*. »De opfinde de forfærdeligste Ødelæggelsesvaaben mod hverandre!«

»Des hurtigere er Krigen forbi!« sagde *Frederik*, »man venter ikke syv Aar paa Fredens Velsignelse! Verden er fuldblodig, den maa imellem have en Aareladning, det er fornødent!«

En Dag fortalte *Frederik* ham noget virkeligt Oplevet i vor Tid i en lille Stat. Borgemesterens Uhr, det store Uhr paa Raadhuset, angav Tiden for Byen og dens Befolkning; Uhret gik ikke ganske rigtigt, men hele Byen rettede sig dog derefter. Nu kom ogsaa der i Landet Jernbaner, og de staae i Forbindelse med alle andre Landes, man maa derfor vide Tiden nøiagtig, ellers løber man paa. Jernbanen fik sit solrettede Uhr, det gik rigtigt, men ikke Borgemesterens, og nu rettede alle Byens Folk sig efter Jernbane-Uhret.

Jeg loe og fandt at det var en morsom Historie, men *Oldefa'er* loe ikke, han blev ganske alvorlig.

»Der ligger en heel Deel i hvad Du der fortæller!« sagde han, »og jeg forstaaer ogsaa din Tanke ved at Du fortæller mig det.

*

138

Der er Lærdom i dit Uhrværk. Jeg kommer fra det til at tænke paa et andet, mine Forældres gamle, simple, bornholmske Uhr med Blylodder; det var deres og min Barndoms Tidsmaaler; det gik vel ikke saa ganske nøiagtigt, men det gik, og vi saae til Viseren, den troede vi paa og tænkte ikke paa Hjulene indeni. Saadan var ogsaa dengang Statsmaskinen, man saae trygt paa den, og troede paa Viseren. Nu er Statsmaskinen bleven et Uhr af Glas, hvor man kan see lige ind i Maskineriet, see Hjulene dreie og snurre, man bliver ganske angst for den Tap, for det Hjul! hvorledes skal det gaae med Klokkeslettet, tænker jeg, og har ikke længer min Barnetro. Det er Nutids Skrøbelighed!«

Og saa talte *Oldefa'er* sig ganske vred. Han og *Frederik* kunde ikke komme ud af det sammen, men skilles kunde de heller ikke, »ligesom den gamle og den nye Tid« I - det fornåm de begge To og hele Familien, da *Frederik* skulde paa Reise, langt bort, til *Amerika*. Det var i Husets Anliggende Reisen maatte gjøres. Det var en tung Skilsmisse for *Oldefa'er*, og Reisen var saa lang, heelt over Verdenshavet, til en anden Deel af Jordkloden.

»Hver fjortende Dag vil Du have Brev fra mig!« sagde *Frederik*, »og hurtigere end alle Breve, vil Du gjennem Telegraphtraaden kunne høre fra mig; Dagene blive Timer, Timerne Minutter!«

Gjennem Telegraphtraaden kom Hilsen da *Frederik i England* gik ombord. Tidligere end et Brev, selv om de flyvende Skyer havde været Postbud, kom Hilsen fra *Amerika*, hvor *Frederik* var stegen i Land; det var kun nogle Timer siden.

»Det er dog en Guds Tanke, der er forundt vor Tid!« sagde *Oldefa'er*; »en Velsignelse for Menneskeheden!«

»Og i vort Land bleve de Naturkræfter først forstaaede og udtalte, har *Frederik* sagt mig.«

»Ja,« sagde *Oldefa'er* og kyssede mig. »Ja, og jeg har seet ind i de to milde Øine, som først saae og forstode denne Naturkraft, det var Barneøine som dine! og jeg har trykket hans Haand!« Og saa kyssede han mig igjen.

Mere end en Maaned var gaaet, da der i et Brev fra *Frederik* kom Efterretning om, at han var bleven forlovet med en ung, yndig Pige, som bestemt hele Familien vilde være glad ved.

* - 139

Hendes Photographi sendtes og blev beseet med bare Øine og med Forstørrelsesglas, for det er det Bare ved de Billeder, at de kunne taale at sees efter i de allerskarpeste Glas, ja at da kommer Ligheden endnu mere frem. Det har ingen Maler formaaet, selv de allerstørste i de gamle Tider.

»Havde man dog dengang kjendt den Opfindelse!« sagde *Oldefa'er*, »da havde vi kunnet see Ansigt til Ansigt Verdens Velgjørere og Stormænd! - Hvor dog Pigebarnet her seer mild og god ud!« sagde han og stirrede gjennem Glasset. »Jeg kjender hende nu, naar hun træder ind ad Døren!«

Men nær var det aldrig skeet; lykkeligviis hørte vi hjemme ikke ret om Faren, før den var forbi.

De unge Nygifte naaede i Glæde og Velbefindende *England*, derfra vilde de med Dampskib gaae til *Kjøbenhavn*. De saae den danske Kyst, Vestjyllands hvide Sandklitter; da reiste sig en Storm, Skibet stødte mod en af Revlerne og sad fast; Søen gik høit og vilde bryde Fartøiet; ingen Redningsbaad kunde virke; Natten fulgte, men midt i Mulmet foer fra Kysten en lysende Raket hen over det grundstødte Skib; Raketten kastede sit Toug hen over det, Forbindelsen var lagt mellem dem derude og dem paa Land, og snart droges, gjennem tunge, rullende Søer, i Redningskurven en ung, smuk Qvinde, lyslevende; og uendelig glad og lykkelig var hun, da den unge Huusbond snart stod hos hende paa Landjorden. Alle ombord bleve frelste; det var endnu ikke lys Morgen.

Vi laae i vor søde Søvn i *Kjøbenhavn*, tænkte hverken paa Sorg eller Fare. Da vi nu samledes om Bordet til Morgen-Kaffe, kom et Rygte, bragt ved et Telegram, om et engelsk Dampskibs Undergang paa Vestkysten. Vi fik stor Hjerteangst, men i samme Time kom Telegram fra de frelste, kjære Hjemkomne, *Frederik* og hans unge Hustru, der snart vilde være hos os.

De græd Allesammen; jeg græd med, og *Oldefa'er* græd, foldede sine Hænder, og - jeg er vis derpaa - velsignede den nye Tid.

Den Dag gav *Oldefa'er* to hundrede Rigsdaler til Monumentet for *Hans Christian Ørsted*.

Da *Frederik* kom hjem med sin unge Kone og hørte det,

* - 140

sagde han: »det var Ret, *Oldefa'er*! nu skal jeg ogsaa læse for Dig hvad *Ørsted* allerede for mange Aar tilbage skrev om gammel Tid og vor Tid!«

»Han var vel af din Mening?« sagde *Oldefa'er*.

»Ja, det kan Du nok vide!« sagde *Frederik*, »og Du er med, Du har givet til Monumentet for ham!«

*

141

Hvem var den Lykkeligste?

»Hvilke deilige Roser!« sagde *Solskinnet*. »Og hver Knop vil springe ud og blive ligesaa smuk. Det er mine Børn! Jeg har kysset dem til Live!«

»Det er mine Børn!« sagde *Duggen*, »Jeg har diet dem op med mine Taarer.«

»Jeg skulde dog troe, at jeg er deres Moder!« sagde *Rosenh_kken*. »I Andre ere kun Faddere, som gave Faddergave efter Evne og god Villie.«

»Mine deilige Rosenbørn!« sagde de alle Tre, og ønskede hver Blomst den største Lykke; men kun Een kunde blive den Lykkeligste og Een maatte blive den mindst Lykkelige; men hvilken af dem?

»Det skal jeg faae at vide!« sagde *Vinden*. »Jeg jager vidt om, trænger igjennem den snevreste Revne, veed Besked ude og inde.«

Hver udsprungen Rose hørte hvad der blev sagt, hver svulmende Knop fornam det.

Da kom der gjennem Haven en sorgfyldt, kjærlighedsfuld Moder, klædt i Sort; hun plukkede een af Roserne, der stod halvt udsprungen, frisk og fyldig, og forekom hende at være den smukkeste af dem Alle. Hun bragte Blomsten ind i det stille, tause Kammer, hvor for faa Dage siden den unge, livsglade Datter tumlede sig, men nu laae udstrakt som et sovende Marmorbillede i den sorte Kiste. Moderen kyskede den Døde, kyskede derpaa den halvt udsprungne Rose og lagde den ved den unge

*** *
----- 142

Piges Bryst, som OM den ved sin Friskhed og en Moders Kys kunde faae Hjertet til at banke igjen.

Det var som Rosen svulmede; hvert Blad bævede i Tanke og Glæde: »Hvilken Kjærligheds Vei blev mig forundt! Jeg bliver som et Menneskes Barn, faaer en Moders Kys, faaer Velsignelsens Ord og gaaer med ind i det ubekjendte Rige, drømmende ved den Dødes Bryst! Tilvisse, jeg blev den Lykkeligste af alle mine Søstre!«

I Haven, hvor Rosentræet stod, gik den gamle *Lugekone*; hun betragtede ogsaa Træets Herlighed, og heftede Øinene paa den største, fuldtudfoldede Rose. En Dugdraabe og en varm Dag til, saa vilde Bladene falde; det saae Konen og fandt, at den havde gjort sit Skjønheds Gavn, nu skulde den ogsaa gjøre Nyttens. Og saa plukkede hun den og lagde den i en Avis, den skulde hjem med til andre afbladede Roser og med dem syltes, blive Potpourri, føres sammen med de smaa blaae Dreng, som kaldes Lavendler, balsameres med Salt. Balsameres, det blive kun Roser og Konger.

»Jeg bliver den meest Hædrede!« sagde *Rosen*, idet *Lugekone*n tog den. »Jeg bliver den Lykkeligste! Jeg skal balsameres.«

Der kom i Haven to unge Mænd, den ene var en *Maler*, den anden var en *Digter*; hver af dem plukkede en Rose, deilig at see.

Og *Maleren* gav paa Lærredet et Billede af den blomstrende Rose, saa at den troede at speile sig.

»Saaledes,« sagde *Maleren*, »skal den leve i mange Menneskealdere, i hvilke Millioner og atter Millioner af Roser visne og døe!«

»Jeg blev den meest Begunstigede!« sagde *Rosen*, »jeg vandt den største Lykke!«

Digteren betragtede *sin* Rose, skrev et Digt om den, et heelt Mysterie, *Alt* hvad han læste paa Blad ved Blad, i Rosen: »Kjærligheds-Billedbog«, det var en udødelig Digtning.

»Jeg er udødelig med den!« sagde *Rosen*, »jeg er den Lykkeligste!«

Der var dog, i al den Pragt af Roser, een, som næsten sad skjult af de andre; tilfældigviis, heldigviis maaskee, den havde en Skavank, sad skjævt paa Stilken, og ved den ene Side svarede Bladene ikke til dem paa den modsatte Side; ja midt i

*
- 143

Blomsten selv voxede frem ligesom et lille forkrøblet grønt Blad; det hænder med Roser!

»Stakkels Barn!« sagde *Vinden*, og kyssede den paa Kinden. *Rosen* troede det var en Hilsen, en Hyldest; den havde en Fornemmelse af at den var lidt anderledes skabt, end de andre Roser, og at der voxede den et grønt Blad ud af dens Indvendige, og det betragtede den som en Udmærkelse. Der fløi en Sommerfugl ned paa den og kyssede dens Blade, det var en Frier; hun lod ham flyve igjen. Der kom en voldsom stor Græshoppe; den satte sig rigtignok paa en anden Rose, gned i Forelskelse sit Skinnebeen, det er Kjærlighedstegnet hos Græshopperne; *Rosen*, den sad paa, forstod det ikke, men det gjorde *Rosen* med Udmærkelsen, det grønne forkrøblede Blad, thi paa hende saae Græshoppen med Øine, som sagde: »Jeg kunde spise Dig af bare Kjærlighed!« og yderligere kan aldrig Kjærligheden gaae: den Ene gaaer op i den Anden! Men *Rosen* vilde ikke gaae op i Springfyren. Nattergalen sang i den stjerneklare Nat.

»Det er alene for mig!« sagde *Rosen* med Skavanken eller Udmærkelsen. »Hvorfor skal jeg saaledes i Alt udmærkes fremfor alle mine Søstre! Hvorfor fik jeg dette Særegne, der gjør mig til den Lykkeligste?«

Da kom i Haven to cigarrygende Herrer; de talte om Roser og om Tobak: Roser skulle ikke kunne taale Røgen, de skifte Farve, blive grønne; det skulde prøves. De nænte ikke at tage en af de allerprægtigste Roser, de toge den med Skavanken.

»Hvilken ny Udmærkelse!« sagde den. »Jeg er overvættets lykkelig! Den Allerlykkeligste!«

Og den blev grøn i Bevidsthed og Tobaksrøg.

Een Rose, halvt Knop endnu, maaskee den skønneste paa Træet, fik Hædersplads i Gartnerens konstbundne Bouquet; den blev bragt til Husets unge, bydende Herre, og kjørte med ham i Karreet; den sad som Skjønhedsblomst mellem andre Blomster og deilig Grønt; den kom til Fest og Glands: Mænd og Qvinder sade saa pynteligt belyste af tusinde Lamper; Musiken klang; det var i Theatrets Lyshav; og da under den stormende Jubel den feirede unge Dandserinde svævede frem paa Scenen, fløi Bouquet ved Bouquet som en Blomsterregn for hendes Fødder. Der faldt Bouquetten, hvori den deilige Rose sad som Ædelsteen; den følte hele sin navnløse Lykke, den Hæder og Glands, som den svævede ind i; og idet den berørte Gulvet, dandsede den med, den sprang, foer hen over

*
- 144

Bræderne, knækket af sin Stilk, idet den faldt. Den kom ikke i den Hyldedes Hænder, den trillede om bag Coulissen, hvor en Maskinkarl tog den op, saae hvor smuk den var, hvor fuld af Duft den var, men Stilk var der ikke paa den. Saa puttede han den i sin Lomme, og da han om Aftenen kom hjem, fik den Plads i et Snapseglass og laae der paa Vandet hele Natten. I den tidlige Morgen blev den stillet foran Bedstemoder, der gammel og kraftløs sad i Lænestolen. Hun saae paa den afknækkede, deilige Rose, glædede sig ved den og dens Duft.

»Ja, Du kom ikke paa den rige, fine Frøkens Bord, men til den fattige, gamle Kone; dog her er Du som et heelt Rosentræ;

hvor er Du deilig!«

Og hun saae med Barneglæde paa Blomsten, tænkte vist ogsaa paa sin egen længst henfarne friske Ungdomstid.

»Der var Hul paa Ruden.« sagde *Vinden*, »jeg kom let derind, saae den gamle Kones ungdomslysende Øine og den afknækkede, deilige Rose i Snapseglasset. Den Lykkeligste af Alle! Jeg veed det! Jeg kan fortælle det!«

Hver Rose paa Træet i Haven havde sin Historie. Hver Rose troede og tænkte sig at være den Lykkeligste, og Troen gjør salig. Den sidste Rose var dog den Allerlykkeligste, meente den.

»Jeg overlevede dem Alle! Jeg er den Sidste, den Eneste, Moders kjæreste Barn!«

»Og jeg er Moderen for dem!« sagde *Rosenhækken*.

»Jeg er det!« sagde *Solskinnet*.

»Og jeg!« sagde *Vind og Veir*.

»Hver har Deel i dem!« sagde *Vinden*. »Og hver skal faae Deel af dem!« og saa strøede Vinden dens Blade ud over Hækken, hvor Dugdraaberne laae, hvor Solen skinnede. »Ogsaa jeg fik min Deel,« sagde *Vinden*. »Jeg fik alle Rosernes Historie, som jeg vil fortælle ud i den vide Verden! Siig mig saa, hvem var den Lykkeligste af dem Alle? Ja, det maa Du sige, jeg har sagt nok!«

*

145

Lysene.

Der var et stort *Voxlys*, det vidste nok hvad det var.

»Jeg er født i Vox og støbt i Form!« sagde det. »Jeg lyser bedre og brænder i længere Tid end andre Lys; min Plads er i Lysekroner eller Sølvstage!«

»Det maa være en deilig Tilværelse!« sagde *Tællelyset*. »Jeg er kun af Tælle, kun Spiddelys, men jeg trøster mig ved, at det altid er lidt Mere end at være en Praas; den dyppes kun to Gange, jeg er dyppet otte Gange for at faae min anstændige Tykkelse. Jeg er tilfreds! det er vistnok finere og lykkeligere stillet at være født i Vox og ikke i Tælle, men man stiller sig jo ikke selv i denne Verden. De kommer i Storstuen i Glaskrone, jeg bliver i Kjøkkenet, men det er ogsaa et godt Sted, derfra faaer hele Huset Maden!«

»Men der er Noget, der er vigtigere end Maden!« sagde *Voxlyset*: »Selskabeligheden! see den straale og selv at straale! Her er Bal i Aften, nu bliver jeg og hele min Familie snart afhentede!«

Neppe var det sagt, saa bleve alle *Voxlysene* afhentede, men ogsaa *Tællelyset* kom med. Fruen selv tog det i sin fine Haand og bar det ud i Kjøkkenet; der stod en lille Dreng med en Kurv, den blev fyldt med Kartofler, ogsaa et Par Æbler kom deri. Alt det gav den gode Frue den fattige Dreng.

»Der har Du et Lys til, min lille Ven!« sagde hun. »Din Moder sidder og arbejder heelt ud paa Natten, hun kan bruge det!«

----- 146

Husets lille Datter stod tæt ved, og da hun hørte de Ord: »*ud paa Natten*«, sagde hun med inderlig Glæde: »Jeg skal ogsaa være oppe til ud paa Natten! vi skal have Bal, og jeg faaer de store, røde Sløifer paa!«

Hvor straalede hendes Ansigt! det var Glæde! Intet *Voxlys* kan straale som to Barneøine!

»Det er velsignet at see!« tænkte *Tællelyset*, »det glemmer jeg aldrig, og det seer jeg vist aldrig meer!«

Og saa blev det lagt i Kurven under Laaget, og Drengen gik med det.

»Hvor skal jeg nu hen!« tænkte Lyset; »jeg skal til fattige Folk, faaer maaskee ikke engang en Messingstage, mens *Voxlyset* sidder i Sølv og seer de fineste Folk. Hvor det maa være deiligt at lyse for de fineste Folk! det blev nu min Lod at være Tælle og ikke Vox!«

Og Lyset kom til Fattigfolk, en Enke med tre Børn i en lille lav Stue lige overfor det rige Huus.

»Gud velsigne den gode Frue for hvad hun gav!« sagde Moderen, »det er jo et deiligt Lys! det kan brænde til ud paa Natten.«

Og Lyset blev tændt.

»Fut-foi!« sagde det. »Det var en fæl lugtende Svovlstikke, hun tændte mig med! Sligt byder man neppe et *Voxlys*ovre i det rige Huus!«

Ogsaa der tændtes Lysene; de straaledede ud over Gaden; Vognene rumlede med de pyntede Balgjester, Musiken klang.

»Nu begynde de derovre!« fornam *Tællelyset* og tænkte paa den lille, rige Piges straalende Ansigt, mere straalende end alle Voxlysene. »Det Syn seer jeg aldrig meer!«

Da kom det Mindste af Børnene i det fattige Huus, en lille Pige var det; hun tog Broder og Søster om Halsen, hun havde noget meget vigtigt at fortælle, det maatte hviskes: »Vi skal i Aften - tænk! - vi skal i Aften have varme Kartoffler!«

Og hendes Ansigt straaledede af Lyksalighed; Lyset skinnede lige ind deri, det saae en Glæde, en Lykke saa stor som ovre i det rige Huus, hvor den lille Pige sagde: »Vi skulle have Bal i Aften, og jeg skal have de store røde Sløifer paa!«

»Er det at faae varme Kartoffler ligesaa meget!« tænkte Lyset. »Her er jo lige stor Glæde hos de Smaa!« Og det nøs derpaa; det vil sige, det spruttede, mere kan et Tællelys ikke.

Bordet blev dækket, Kartofflerne spiste. O, hvor de smagte!

*
— 147

det var et heelt Festmaaltid, og saa fik hver et Æble ovenpaa, og det mindste Barn fremsagde det lille Vers:

»Du gode Gud, jeg takker Dig,
At Du igjen har mættet mig! Amen.«

»Var det ikke peent sagt, Moder!« udbrød derpaa den Lille.

»Det maa Du ikke spørge om, eller sige!« sagde Moderen. »Du skal alene tænke paa den gode Gud, som har mættet Dig!«

De Smaa kom i Seng, fik et Kys og sov lige strax, og Moder sad og syede til ud paa Natten for at faae sit Udkomme til dem og sig. Og ovre fra det rige Huus skinnede Lysene og Musiken klang. Stjernerne blinkede over alle Huse, over de Riges og over de Fattiges, lige klare, lige velsignede.

»Det var i Grunden en rar Aften!« meente *Tællelyset*. »Mon Voxlysene havde det bedre i Sølvstage? Det gad jeg nok vide før jeg er brændt ud!«

Og det tænkte paa de to lige Lykkelige, den Ene bestraalet af Voxlys, den Anden af et Tællelys!

Ja, det er hele Historien!

*
—
148

Det Utroligste.

Den som kunde gjøre det *Utroligste* skulde have Kongens Datter og det halve Rige.

De unge Mennesker, ja de gamle med, anspændte alle deres Tanker, Sener og Muskler; To spiste sig til Døde og Een drak sig ihjel for at gjøre det Utroligste efter deres Smag, men det var ikke paa den Maade, det skulde gjøres. Smaa Gadedrenge øvede sig hver i at spytte sig selv paa Ryggen, det ansaae de for det *Utroligste*.

Paa en bestemt Dag skulde det fremvises, hvad Enhver havde at fremvise som det Utroligste. Der var ansat som Dommere Børn fra tre Aar til Folk op i de halvfems. Der blev en heel

* * * * *
— — — — — 149

Udstilling af utrolige Ting, men Alle vare snart enige om at det Utroligste var her et stort Stue-Uhr i

Federal, mærkværdigt udspeculeret uden og inden. Ved hvert Klokkeslet kom der levende Billeder, som viste hvad Klokken var slaaet; det var hele tolv Forestillinger med bevægelige Figurer og med Sang og Tale.

»Det var det *Utroligste!*« sagde Folk.

Klokken slog eet, og *Moses* stod paa Bjerget og nedskrev paa Lovens Tavler det første Troens Bud: »der er kun een eneste sand Gud.«

Klokken slog to da viste sig Paradisets Have hvor *Adam* og *Eva* mødtes, lykkelige begge To, uden at eie saa Meget som et Klædeskab; de behøvede det heller ikke.

Ved Slaget *tre* viste sig *de hellige tre Konger*, den Ene kulsort, det han ikke kunde gjøre ved, Solen havde sværtet ham. De kom med Røgelse og Kostbarheder.

Paa Slaget *fire* kom *Aarstiderne: Foraaret* med Kukkeren paa en udsprungen Bøgegreen, *Sommeren* med en Græshoppe paa det modne Kornax, *Efteraaret* med en tom Storkerede, Fuglen var fløien bort, *Vinteren* med en gammel Krage, der kunde fortælle Historier i Kakkellovnskrogen, gamle Minder.

Slog Klokken *fem* viste sig *de fem Sandser: Synet* kom som Brillemager, *Hørelsen* som Kobbersmed, *Lugten* solgte Violer og Skovmærker, *Smagen* var Kok og *Følelsen* Bedemand med Sørgeflor ned til Hælene.
150

Klokken slog *sex*: der sad en Spiller, han kastede Tæring og denne vendte den høieste Side op, og der stod *sex*.

Saa kom de *syv Ugedage* eller *de syv Dødssynder*, det vare Folk ikke enige om, de hørte jo sammen og vare ikke let at skille.

Saa kom et Munkechor og sang *Ottesang*.

Paa Slaget *ni* fulgte *de ni Muser*; een var ansat ved Astronomien, Een ved det historiske Archiv, Resten hørte til Theatret.

Paa Slaget *ti* traadte atter *Moses* frem med Lovens Tavler, der stode alle Guds Bud og de vare *ti*.

Klokken slog igjen, da hoppede og sprang smaa Dreng og Piger, de legede en Leg og sang dertil: »Bro, bro, brille, Klokken er slaaet *ellev!*« og det var den slaaet.

Nu slog den *tolv*, da traadte frem *Vægteren* med *Kabuds* og *Morgenstjerne*, han sang det gamle *Vægter* vers:

»Det var ved Midnatstide,
Vor Frelser han blev født!«

og idet han sang, voxte Roser, og de bleve til Englehoveder, baarne af regnbuefarvede Vinger.

Det var yndigt at høre, det var deiligt at see. Det Hele var et mageløst Konstværk, det *Utroligste*, sagde alle Mennesker.

Konstneren var en ung Mand, hjertensgod, barneglad, tro

*
– 151

Ven og hjælpsom mod sine fattige Forældre; han fortjente Prindsessen og det halve Rige.

Afgjørelsens Dag var kommen, hele Byen stod i Stads og Prindsessen sad paa Landets Throne, der havde faaet nye Krølhaar, men dog ikke var blevet mere magelig og behagelig. Dommerne rundt om saae saa poliske hen til ham der skulde vinde, og han stod freidig og glad, hans Lykke var vis, han havde gjort det *Utroligste*.

»Nei, det skal nu jeg gjøre!« raabte lige i det Samme en lang knoklet Kraftkarl. »Jeg er Manden for det *Utroligste!*« og saa svingede han en stor Øxe mod Konstværket.

»Krisk! krask! qvas!« der laae det Hele. Hjul og Fjedre foer rundt om, Alt var ødelagt!

»Det kunde *jeg!*« sagde Manden; »*min* Gjerning har slaaet hans og slaaet Eder Allesammen; jeg har gjort det *Utroligste!*«

»Ødelægge et saadant Konstværk!« sagde Dommerne. »Ja det var det *Utroligste!*«

Hele Folket sagde det Samme, og saa skulde han have Prindsessen og det halve Rige, for en Lov er en

Lov, selv om den er det Utroligste.

Der blæses fra Volden og fra alle Byens Taarne: »Brylluppet skal feires!« Prindsessen var slet ikke fornøjet for det, men yndig saae hun ud og kostelig var hun klædt paa. Kirken straaledede med Lys, seent paa Aftenen, det tager sig bedst ud. Byens

*
– 152

adelige Jomfruer sang og førte Bruden frem, Ridderskabet sang og fulgte Brudgommen; han kneisede som om han aldrig kunde knækkes over.

Nu holdt Sangen op, der blev saa stille at man kunde have hørt en Knappenaal falde til Jorden, men midt i den Stilhed fløi med Bulder og Brag den store Kirkedør op og - »bum! bum!« der kom hele Uhrværket marscherende midt igjennem Kirkegangen og stillede sig mellem Brud og Brudgom. Døde Mennesker kunne ikke gaae igjen, det vide vi meget godt, men et Konstværk kan gaae igjen, Legemet var slaaet i Stykker, men ikke Aanden, Konstaanden spøgede, og det var ingen Spøg.

Konstværket stod der livagtigt som da det var heelt og urørt. Klokkeslagene lød, det ene paa det andet, lige til tolv, og Skikkelserne der myldrede frem; først *Moses*; der lyste ligesom Ildsluer ud af hans Pande, han kastede Lovens tunge Steentavler paa Brudgommens Fødder og bandt dem til Kirkegulvet.

»Jeg kan ikke løfte dem igjen!« sagde *Moses*. »Du har slaaet Armene af mig! staa som Du staaer!«

Nu kom *Adam og Eva, de Vise fra Østerland og de fire Aarstider*, hver sagde ham ubehagelige Sandheder, »skam Dig!«

Men han skammede sig ikke.

Alle de Skikkelser, hvert Klokkeslet havde at fremvise, traadte

*
– 153

ud af Uhret, og alle voxte de i forfærdelig Størrelse, det var *som* om der ikke blev Plads for de virkelige Mennesker. Og da ved tolvte Slag *Vægteren* traadte ud med *Kabuds* og *Morgenstjerne* blev der et underligt Røre; *Vægteren* gik lige ind paa Brudgommen og slog ham for Panden med *Morgenstjernen*.

»Lig der!« sagde han, »Lige for Lige! Vi ere hovnede og Mester med! vi forsvinde!«

Og saa forsvandt hele Konstværket; men Lysene rundt om i Kirken blev til store Lysblomster, og de forgyldte Stjerner under Loftet sendte lange, klare Straaler, Orgelet klang af sig selv. Alle Mennesker sagde at det var det *Utroligste*, de havde oplevet.

»Vil De saa tilsige den Rigtige!« sagde Prindsessen. »Han, som gjorde Konstværket, han være min Ægteemand og Herre!«

Og han stod i Kirken, det hele Folk var hans Følgeskab, Alle glædede sig, Alle velsignede ham; der var ikke Een, der var misundelig, - ja det var det *Utroligste*!

154

Hvad hele Familien sagde.

Hvad sagde hele Familien? Ja hør nu først, hvad den lille *Marie* sagde.

Det var den lille *Maries* Fødselsdag, den deiligste af alle Dage syntes hun. Alle smaa Venner og Veninder kom for at lege med hende, og den fineste Kjole havde hun paa; den havde hun faaet af Bedstemoder, som var hos den gode Gud, men Bedstemoder havde selv skaaret og syet den, før hun gik op i den lyse, deilige Himmel. Bordet i *Maries* Stue straaledede med Foræringer; der var det nydeligste lille Kjøkken med Alt, hvad der hører til et Kjøkken, og en Dukke, der kunde dreie Øinene og sige »au!« naar man trykkede den paa Maven; ja der var ogsaa en Billedbog med de deiligste Historier at læse, naar man kunde læse! Men skjønnere end alle Historier var dog det, at opleve mange Fødselsdage.

»Ja, det er yndigt at leve!« sagde den lille *Marie*. Gudfader tilføiede, at det var det deiligste Eventyr.

I Stuen tæt ved gik begge Brødrene; de vare store Drengene, den ene ni Aar, den anden elleve. De syntes ogsaa, at det var deiligt at leve, leve paa deres Viis, ikke være Barn, som *Marie*, nei være rask Skoledreng, have »*Udmærket*« i Charakterbogen og kunne slaaes med Kammeraterne i al Fornøielighed, løbe paa Skøiter om Vinteren og paa Velocipede om Sommeren, læse om

----- 155

Ridderborge, Vindebroer og Borgfængsler, høre om Opdagelser i det indre Afrika. Den ene af Drengene havde dog een Sorg derved, den, at der skulde opdages Alting, før han blev stor; saa vilde han paa Eventyr. Livet er det deiligste Eventyr, sagde jo Gudfader, og i det er man selv med.

Det var i Stuen at disse Børn levede og tumlede sig; ovenover boede en anden Green af Familien, ogsaa med Børn, men disse havde rystet Barnet af Ærmet, saa store vare de; den ene Søn sytten Aar, den anden tyve, men den tredie meget gammel, sagde lille *Marie*, han var fem og tyve Aar og forlovet. De vare Alle lykkeligt stillede, havde gode Forældre, gode Klæder, gode Aandens Gaver, og de vilde hvad de vilde, »fremad I bort med alle de gamle Plankeværker! fri Udsigt i den hele Verden! den er den deiligste, vi kjende. Gudfader har Ret; Livet er det deiligste Eventyr!«

Fader og Moder, begge ældre Folk - naturligviis ældre end Børnene maatte de være - de sagde med Smiil om Munden, med Smiil i Øie og Hjerte: »Hvor de ere unge, de unge Mennesker! det gaaer ikke ganske i Verden, som de troe, men det gaaer. Livet er et selsomt, deiligt Eventyr!«

Ovenover, lidt nærmere Himlen, som man siger, naar Folk boe paa Qvisten, boede Gudfader. Gammel var han og dog saa ung i Sindet, altid i godt Humeur, og saa kunde han fortælle Historier, mange og lange. Vidt i Verden havde han været, og fra alle Verdens Lande stode der yndige Ting i hans Stue. Der vare Billeder fra Loft til Gulv, og flere Ruder vare af rødt og af guult Glas; saae man der igjennem, da laae hele Verden i Solskin, om der end var nok saa graat Veir udenfor. I en stor Glaskasse voxede grønne Planter, og i et Aflukke derinde svømmede Guldfiske; de saae paa En, ligesom om de vidste Saameget, de ikke vilde tale om. Altid duftede her af Blomster, selv ved Vintertid, og da brændte her en stor Ild i Kaminen; det var saa morsomt at sidde og see ind i den og høre, hvor det knittede og knagede. »Den læser gamle Erindringer for mig!« sagde Gudfader, og det var ogsaa for lille *Marie*, som viste der sig mange Billeder i Ilden.

Men i det store Bogskab tæt ved stode de rigtige Bøger; een af disse læste Gudfader ofte i, og den kaldte han alle Bøgernes
*
- 156

Bog, det var *Bibelen*, Der stod i Billeder hele Verdens og alle Menneskers Historie, Skabelsen, Syndfloden, Kongerne og Kongernes Konge.

»Alt, hvad der skeet er og skee vil, staaer i denne Bog!« sagde Gudfader. »Saa uendelig Meget i een eneste Bog! tænk derover! Ja Alt, hvad et Menneske har at bede om, er sagt og lagt i faa Ord i Bønnen: »*Fader vor!*« den er en Naadens Draabe! den er Trøstens Perle fra Gud. Den lægges som Gave paa Barnets Vugge, lægges ved Barnets Hjerte. Barnlille, gjem den vel! tab den aldrig, ihvor stor Du voxer, og Du er ei forladt paa de vexlende Veie! den lyser ind i Dig, og Du er ikke fortabt!«

Gudfaders Øine lyste derved, de straaledede af Glæde. En Gang, i de unge Aar, havde de grædt, »og det var ogsaa godt,« sagde han, »det var Prøvelsens Tider, da saae det graat ud. Nu har jeg Solskin om mig og i mig. Jo ældre man bliver, desbedre seer man i Modgang og Medgang, at Vor Herre altid er med, at Livet er det deiligste Eventyr, og det kan kun han give os, og det varer ved ind i Evighed!«

»Det er deiligt at leve!« sagde den lille *Marie*.

Det sagde ogsaa de smaa og de store Drengene; Fader og Moder, hele Familien sagde det, men fremfor Alle Gudfader, og han havde Erfaring, han var den Ældste af dem Alle, han kjendte alle Historier, alle Eventyr, og *han* sagde, og det lige ud af sit Hjerte: »*Livet er det deiligste Eventyr!*«

*

157

»Dandse, dandse Dukke min!«

»Ja, det er nu en Vise for meget smaa Børn!« forsikkrede Tante *Malle*; »jeg kan med bedste Villie ikke følge med!«

Men lille *Amalie* kunde det; hun var kun tre Aar, legede med Dukker og opdrog disse til at blive ligesaa kloge, som Tante *Malle*.

Der kom en Student i Huset; han læste Lectier med Brødrene; han talte saa meget til den lille *Amalie* og hendes Dukker, talte ganske anderledes end alle Andre; det var saa morsomt, fandt den Lille, og dog sagde Tante *Malle*, at han slet ikke forstod at omgaaes Børn; de smaa Hoveder kunde umuligt bære den Snak. Lille *Amalie* kunde det, ja lærte endogsaa udenad af Studenten en heel Vise: »Dandse, dandse Dukke min!« og hun sang den for sine tre Dukker, de to vare nye, den ene en Frøken, den anden et Mandfolk, men den tredie Dukke var gammel og hed *Lise*. Hun fik ogsaa Sangen at høre og var med i den.

Dandse, dandse Dukke min!
Nei, hvor Frøkenen er fiin!
Cavaleren ligesaa,
Han har Hat og Handsker paa,
Buxer hvide, Kjole blaa,
Liigtorn paa den store Taa.
Han er fiin, og hun er fiin.
Dandse, dandse Dukke min!

* * * * *
--- 158

Her er gamle Lisemo'er!
Hun er Dukke fra i Fjor;
Haaret nyt, det er af Hør,
Panden vasket er med Smør;
Hun er ganske ung igjen.
Kom Du med, min gamle Ven!
I skal dandse alle Tre.
Det er Penge værd at see.

Dandse, dandse Dukke min!
Gjør de rette Dandsetrin!
Foden ud ad, hold Dig rank,
Saa er Du saa sød og slank!
Neie, dreie, snurre rundt,
Det er overmaade sundt!
Det er nydeligt at see.
I er' søde alle Tre!

Og Dukkerne forstode Visen, lille *Amalie* forstod den, Studenten forstod den; han havde selv digtet den og sagde, at den val saa udmærket; kun Tante *Malle* forstod den ikke; hun var kommen ud over Barnlighedens Plankeværk, »Pjankeværk!« sagde hun, men det var ikke lille *Amalie*, hun synger den. Fra hende har vi den.

*
—
159

»Spørg Amagermo'er!«

Der var en ældgammel Gulerod,
Saa knoldet, saa tyk og saa tung,
Den havde et ganske forfærdeligt Mod,
Den vilde gifte sig med en ung,
En yndig ung, lille Gulerod
Af Røddernes fineste Blod.

- Og Brylluppet stod.
Bevertingen var ubetalelig god,
Den kostede slet ingen Penge;
De slikkede Maaneskin og drak Dugg,
Tog Blomsterfnug,
Som det kom fra Mark og Enge.
- Gammel Gulerod hilsende med et Buk,
Og talte saa langt og saa længe,
De Ord de klukkede Kluk i Kluk;
- Ung Gulerod sagde ikke et Muk,
Sad uden at give et Smiil eller Suk,
Ung og smuk.

Hvis ikke Du troer,
Spørg Amagermo'er!

Et Rødkaalshoved var deres Præst,
Og Brudepiger Hvideroer;
Agurk' og Asparges sad som Æresgjest,
Kartoflerne stod og sang Chor.

* * * * * 160 Og der blev dandset af Lille og Stor.
Spørg Amagermo'er!
Gammel Gulerod sprang uden Strømper og Skoe,
Hu, hei! han revned' i Ryggen,
Og saa var han død, kunde aldrig groe.
Ung Gulerod loe,
Saa underligt vender sig Lykken.
Nu var hun Enke, nu var hun glad,
Nu kunde hun leve som helst hun gad,
Kunde svømme som Jomfru i Suppefad,
Ung og glad.

Hvis ikke Du troer,
Spørg Amagermo'er!

*
—
161

Den store Søslange.

Der var en lille Havfisk af god Familie, Navnet husker jeg ikke, det maa de Lærde sige Dig. Den lille Fisk havde attehundrede Søsken, alle lige gamle; de kjendte ikke deres Fader eller Moder, de maatte strax skjytte sig selv og svømme om, men det var en stor Fornøjelse; Vand havde de nok at drikke, hele Verdenshavet, Føden tænkte de ikke paa, den kom nok; hver vilde følge sin Lyst, hver vilde faae sin egen Historie, ja det tænkte heller Ingen af dem paa.

Solen skinnede ned i Vandet, det lyste om dem, det var saa klart, det var en Verden med de forunderligste Skabninger, og nogle saa gruelig store, med voldsomme Gab, de kunde sluge de attehundrede Søsken, men det tænkte de heller ikke paa, for Ingen af dem var endnu bleven slugt.

De Smaa svømmede sammen, tæt op til hverandre, som Sildene og Makrelerne svømme; men som de allerbedst svømmede i Vandet og tænkte paa Ingenting, sank, med forfærdelig Lyd, ovenfra, midt ned imellem dem, en lang, tung Ting, der slet ikke vilde holde op; længere og længere strakte den sig, og hver af Smaafiskene, som den ramte, blev qvaset eller fik et Knæk, som de ikke kunde forvinde. Alle Smaafisk, de store med, lige oppe fra Havets Flade og ned til dets Bund, foer i Forfærdelse tilside; den tunge, voldsomme Ting sænkede sig dybere og

* * * * *
— — — — — 162

dybere, den blev længere og længere, milelang, gennem hele Havet.

Fisk og Snegle, Alt hvad svømmer, Alt hvad kryber, eller drives af Strømninger, fornam denne forfærdelige Ting, denne umaadelige, ubekjendte Havaal, der lige med Eet var kommet ned ovenfra.

Hvad var det dog for en Ting? Ja det vide vi! det var det store, milelange Telegraph-Toug, Menneskene sænkede mellem Europa og Amerika.

Der blev en Forskrækkelse, der blev et Røre mellem Havets retmæssige Beboere, hvor Touget sænkedes. Flyvefiskene satte til Veirs over Havfladen, saa høit den kunde, ja Knurhanen tog Fart et heelt Bøsseskud over Vandet, for det kan den; andre Fisk søgte mod Havbunden, de foer med saadan Hastighed, at de kom længe før Telegraphtouget endnu var seet dernede; de skræmmede baade Kabliau og Flynder, som gik fredeligt i Havets Dyb og aad deres Medskabninger.

Et Par Sjøpølser bleve saa forskrækkede, at de spyede deres Mave ud, men levede endda, for det kunne de. Mange Hummer og Taskekrabber gik ud af deres gode Harnisk og maatte lade Benene blive tilbage.

Under al den Skræk og Forvirring kom de attenhundrede Søkende fra hverandre, og mødtes ikke mere, eller kjendte ikke hverandre, kun en halv Snees blev paa samme Plet, og da de i et Par Timer havde holdt sig stille, forvandt de den første Skræk og begyndte at blive nysgjerrige.

De saae sig om, de saae op og de saae ned, og der i Dybden troede de at øine den forfærdelige Ting, som havde skræmmede dem, skræmmede Store og Smaa. Tingen laae henover Havbunden, saa langt de kunde øine; meget tynd var den, men de vidste jo ikke, hvor tyk den kunde gjøre sig, eller hvor stærk den var. Den laae ganske stille, men, tænkte de, det kunde være Lumskhed.

»Lad den ligge, hvor den ligger! Den kommer ikke os ved!« sagde den forsigtigste af Smaafiskene, men den Allermindste af dem vilde ikke opgive at komme til Kundskab om hvad den Ting kunde være; ovenfra var den kommen ned, ovenfra maatte man bedst kunne hente Besked, og saa svømmede de op mod Havfladen, det var blikstille Veir.

*
- 163

Der mødte de en Delphin; det er saadan en Springfyr, en Havstryger, der kan slaae Kolbytter hen ad Havfladen; Øine har den at see med, og den maatte have seet og vide Besked; den spurgte de ad, men den havde kun tænkt paa sig selv og sine Kolbytter, ikke seet Noget, vidste ikke at svare, og saa taug den og saae stolt ud.

Derpaa henvendte de sig til Sælhunden, der just dukkede ned; den var høfligere, uagtet den æder Smaafisk; men i Dag var den mæt. Den vidste lidt Mere end Springfisken.

»Jeg har mangen Nat ligget paa en vaad Steen og seet ind mod Land, milevidt herfra; der er lumske Skabninger, de kaldes i deres Sprog Mennesker, de efterstræbe os, men oftest smutte vi dog fra dem, det har jeg forstaaet, og det har nu ogsaa den Havaal, I spørge om. Den har været i deres Magt, været oppe paa Landjorden, vist i umindelige Tider; derfra have de ført den paa Fartøi for at bringe den over Havet til et andet fjerntliggende Land. Jeg saae, hvilket Besvær de havde, men magte den kunde de, den var jo bleven mat paa Landjorden. De lagde den i Krands og Kreds, jeg hørte, hvor den ringlede og ranglede, da de lagde den, men den slap dog fra dem, slap herud. De holdt paa den af alle Kræfter, mange Hænder holdt fast, den smuttede dog og naaede til Bunds; der ligger den, tænker jeg, til videre!«

»Den er noget tynd!« sagde de smaa Fisk.

»De have sultet den!« sagde Sælhunden, »men den kommer sig snart, faaer sin gamle Tykkelse og Storhed. Jeg antager, at den er den store Søslange, som Menneskene ere saa bange for og tale saa meget om; jeg havde før aldrig seet den og aldrig troet paa den; nu troer jeg, den er det!« og saa dukkede Sælhunden.

»Hvor han vidste Meget! Hvor han talte Meget!« sagde de smaa Fisk. »Jeg har aldrig været saa klog før! - Naar det bare ikke er Løgn!«

»Vi kunne jo svømme ned og undersøge!« sagde den Mindste; »paa Veien høre vi de Andres Mening!«

»Jeg gjør ikke et Slag med mine Finner, for at faae Noget at vide!« sagde de Andre og dreiede af.

»Men jeg gjør det!« sagde den Mindste og styrede afsted ned

*
- 164

i det dybe Vand; men den var langt fra Stedet, hvor »den lange sænkede Ting« laae. Den lille Fisk saae og søgte til alle Sider ned mod Dybet.

Aldrig før havde den fornummet sin Verden saa stor. Sildene gik i store Stimer, skinnende som en Kæmpebaad af Sølv, Makrelerne fulgtes ogsaa ad og saae endnu prægtigere ud. Der kom Fisk i alle Skikkelser og med Tegninger i alle Farver; Medusaer, som halvgjennemsigtige Blomster, der lode sig bære og føre af Strømningerne. Store Planter voxte fra Havbunden, favnehøit Græs og palmeformede Træer, hvert Blad besat med skinnende Skaldyr.

Endelig øinede den lille Havfisk en lang mørk Stribe dernede og styrede mod den, men det var hverken Fisk eller Toug, det var Relingen af et stort sunket Fartøi, hvis øverste og nederste Dæk var brudt itu ved Havets Tryk. Den lille Fisk svømmede ind i Rummet, hvor de mange Mennesker, der vare omkomne da Skibet sank, nu vare skyllede bort, paa to nær: en ung Kvinde laae der udstrakt med et lille Barn i sine Arme. Vandet lettede dem og ligesom vuggede dem, de syntes at sove. Den lille Fisk blev ganske forskrækket, den var uvidende om, at de ikke kunde vaagne mere. Vandplanter hang som Løvværk ned over Relingen, hen over de to smukke Liig af Moder og Barn. Der var saa stille, der var saa eensomt. Den lille Fisk skyndte sig bort saa hurtigt den kunde, ud hvor Vandet var klarere belyst og hvor der var Fisk at see. Den var ikke kommen langt, da mødte den en ung Hval, saa forfærdelig stor.

»Slug mig ikke!« sagde den lille Fisk. »Jeg er ikke engang en Mundsmag, saa lille er jeg, og mig er det en stor Behagelighed at leve!«

»Hvad vil Du saa dybt hernede, hvor din Art ikke kommer?« spurgte Hvalen. Og saa fortalte den lille Fisk om den lange forunderlige Aal, eller hvad den Ting nu var, der ovenfra havde sænket sig ned og forskrækket selv de allermodigste Havskabninger.

»Ho, ho!« sagde Hvalen og trak saa voldsomt Vand til sig, at den maatte sætte en mægtig Vandstraale naar den kom op og trak Veiret. »Ho, ho!« sagde den, »saa det var den Ting, som krillede mig paa Ryggen, idet jeg vendte mig! Jeg troede, at det var en Skibsmast, jeg kunde bruge til Kløpind! Men

* - 165

paa dette Sted her var det ikke. Nei, langt længere ude ligger den Ting. Jeg vil dog undersøge den, jeg har ikke Andet at bestille!«

Og saa svømmede den fremad og den lille Fisk bagefter, ikke for nær, thi der kom ligesom en rivende Strøm, hvor den store Hval skød Fart gennem Vandet.

De mødte en Hai og en gammel Savfisk; de To havde ogsaa hørt om den selsomme Havaal, saa lang og saa tynd; seet den havde de ikke, men det vilde de.

Nu kom der en Havkat.

»Jeg tager med!« sagde han, den vilde samme Vei.

»Er den store Søslange ikke tykkere end et Ankertoug, saa skal jeg bide den over i eet Bid!« og den aabnede sit Gab og viste sine sex Rækker Tænder. »Jeg kan bide Mærke i et Skibsanker, sagtens kan jeg bide den Stilk over!«

»Der er den!« sagde den store Hval, »jeg seer den!« Han troede, han saae bedre end de Andre. »See hvor den løfter sig, see hvor den svaler, bugter og krummer sig!«

Det var dog ikke den, men en umaadelig stor Havaal, flere Alen lang, som nærmede sig.

»Den der har jeg seet før!« sagde Savfisken, »den har aldrig gjort stort Rabalder i Havet, eller skræmmet nogen Storfisk!«

Og saa talte de til den om den nye Aal og spurgte, om den vilde med paa Opdagelse.

»Er den Aal længere end jeg!« sagde Havaalen, »saa skal den skee en Ulykke!«

»Det skal den!« sagde de Andre. »Vi ere Nok til ikke at taale den!« og saa skyndte de sig fremad.

Men da kom der Noget lige i Veien, et underligt Uhyre, større end dem Allesammen.

Det saae ud som en svømmende Ø, der ikke kunde holde sig oppe.

Det var en ældgammel Hval. Dens Hoved var overgroet med Havplanter, dens Ryg besat med Krybdyr og saa umaadelig mange Østers og Muslinger, at dens sorte Skind var ganske hvidspættet.

* - 166

»Kom med, Gamle!« sagde de. »Her er kommen en ny Fisk, som ikke skal taales.«

»Jeg vil hellere ligge, hvor jeg ligger!« sagde den gamle Hval. »Lad mig i Ro! Lad mig ligge! Aa ja, ja, ja! Jeg bærer paa en svær Sygdom! Min Lindring har jeg ved at naae op i Havfladen og faae Byggen ovenfor! Saa komme de store, rare Søfugle og pille mig, det gjør saa godt, naar bare de ikke slaae Næbbet for dybt i, det gaaer tidt lige ind i mit Spæk. See engang dog! Hele Beenraden af en Fugl sidder mig endnu i Ryggen; Fuglen slog Kløerne for dybt og kunde ikke komme løs, da jeg gik tilbunds. Nu have Smaafiskene pillet ham. See hvorledes han seer ud og jeg seer ud! Jeg har Sygdom!«

»Det er bare Indbildning!« sagde *Hajen. »Jeg er aldrig syg. Ingen Fisk er syg!«

»Undskyld!« sagde den gamle Hval; »Aalen har Hudsygdom, Karpen skal have Kopper, og Alle have vi Indvoldsorme!«

»Vrøvl!« sagde Haien, han gad ikke høre Mere, de Andre ikke heller, de havde jo Andet at tage Vare.

Endelig kom de til Stedet, hvor Telegraphtouget laae. Det har et langt Leie paa Havbunden, fra Europa til Amerika, hen over Sandbanker og Havdynd, Klippegrund og Plantevildnis, hele Skove af Koraller, og saa vexle Strømmene dernede, Vandhvirvler dreie sig, Fisk mylre frem, flere i Flok end de talløse Fugleskarer, som Menneskene see i Trækfuglstiden. Der er et Børe, en Pladsken, en Summen, en Susen: den Susen spørger der lidt af endnu i de store, tomme Havconchylier, naar vi holde dem for vort Øre.

Nu kom de til Stedet.

»Der ligger Dyret!« sagde de store Fisk, og den lille sagde det ogsaa. De saae Touget, hvis Begyndelse og Ende svandt i deres Synskreds.

Svampe, Polyper og Gorgoner svaledede fra Grunden, sænkede og bøiede sig over det, saa at det snart skjultes, snart var at see. Sjøpindsviin, Snegle og Orme rørte sig om det; kæmpemæssige Edderkopper, der havde en heel Besætning af Krybdyr paa sig, spankede hen ad Touget. Mørkeblaae Sjøpølser, eller hvad det Kryb hedder, de æde med hele Kroppen, laae ligesom og lugtede til det nye Dyr, der havde lagt sig paa Havbunden.

* 167

Flynder og Kabliau vendte sig i Vandet for at høre efter fra alle Sider. Stjernefisker, der altid borer sig ned i Dyndet og kun har de to lange Stilke med Øine udenfor, laae og gløede for at see hvad der kom ud af det Børe.

Telegraphtouget laae uden Bevægelse. Men Liv og Tanke var der i det; Mennesketanker gik igjennem det.

»Den Ting er lumsk!« sagde Hvalen. »Den er istand til at slaae mig paa Maven, og den er nu min ømme Side!«

»Lad os føle os for!« sagde Polypen. »Jeg har lange Arme, jeg har smidige Fingre! jeg har rørt ved den, jeg vil nu tage lidt fastere.«

Og den strakte sine smidige, længste Arme ned til Touget og rundt om det.

»Den har ingen Skæl!« sagde Polypen, »den har ingen Skind! Jeg troer, den aldrig føder levende Unger!«

Havaalen lagde sig langs Telegraphtouget og strakte sig saa langt den kunde.

»Den Ting er længere end jeg!« sagde den. »Men det er ikke Længden om at gjøre, man maa have Hud, Mave og Smidighed.«

Hvalen, den unge, stærke Hval, neiede sig lige ned, dybere end den nogensinde havde været.

»Er Du Fisk eller Plante?« spurgte den. »Eller er Du kun Ovenfras-Værk, der ikke kan trives hernede hos os?«

Men Telegraphtouget svarede ikke; det har det ikke paa den Led. Der gik Tanker igjennem det, Mennesketanker; de løde i eet Secund de mange hundrede Mile fra Land til Land.

»Vil Du svare eller vil Du knækkes?« spurgte den glubende Hai, og alle de andre store Fisk spurgte om det Samme: »Vil Du svare eller vil Du knækkes!«

Touget rørte sig ikke, det havde sin aparte Tanke, og en saadan kan Den have, der er fyldt med Tanker.

»Lad dem kun knække mig, saa hales jeg op og kommer i Stand igjen, det er skeet ved Andre af mit Slags, i mindre Farvande!«

Det svarede derfor ikke, det havde Andet at bestille, det telegrapherede, laae i lovligt Embede paa Havets Bund.

Ovenover gik nu Solen ned, som Menneskene kalde det, den
*
– 168

blev som den rødeste Ild, og alle Himmelens Skyer skinnede som Ild, den ene prægtigere end den anden.

»Nu faae vi den røde Belysning!« sagde Polyperne, »saa sees den Ting maaskee bedre, om saa behøves.«

»Paa den, paa den!« raabte Havkatten og viste alle sine Tænder.

»Paa den, paa den!« sagde Sværdfisken og Hvalen og Havaalen.

De styrtede frem, Havkatten foran; men lige idet den vilde bide om Touget, jog i bar Heftighed Savfisken sin Sav lige ind i Bagdelen paa Havkatten; det var en stor Feiltagelse, og Katten fik ikke Kræfter til Bid.

Der blev et Mudder nede i det Mudder: Storfisk og Smaafisk, Søpølser og Snegle løbe mod hverandre, aad hverandre, masede, qvasede. Touget laae stille og øvede sin Gjerning, og det skal man.

Den mørke Nat rugede ovenover, men Havets Milliarder og Milliarder levende Smaadyr lyste. Krebs, ikke saa store som et Knappenaalshoved, lyste. Det er ganske vidunderligt, men saaledes er det nu.

Havets Dyr saae paa Telegraphtouget.

»Hvad er dog den Ting, og hvad er den ikke?«

Ja, det var Spørgsmaalet.

Da kom der en gammel Havko. Menneskene kalde det Slags: Havfrue eller Havmand. En Hun var hun, havde Hale og to korte Arme at pjaske med, hængende Bryst, og Tang og Snyltedy i Hovedet, og det var hun stolt af.

»Vil I have Kundskab og Kjendskab?« sagde hun, »saa er jeg nok den Eneste, der kan give den; men jeg forlanger herfor farefri Græsgang paa Havbunden for mig og Mine. Jeg er Fisk som I, og jeg er ogsaa Krybdyr ved Øvelse. Jeg er den Klogeste i Havet; jeg veed om Alt, hvad der rører sig hernede, og om Alt, hvad der er ovenfor. Den Ting der, I grubliserer over, er ovenfra, og hvad deroppefra dumper ned, er dødt eller bliver dødt og magtesløst; lad den ligge for hvad den er. Den er kun Menneske-Paafund!«

»Jeg troer nu der er noget Mere ved den!« sagde den lille Havfisk.

»Hold Mund, Makrel!« sagde den store Havko.
*
– 169

»Hundesteile!« sagde de Andre, og det var endnu mere fornærmeligt sagt.

Og Havkoen forklarede dem, at det hele Alarmdyr, som forresten jo ikke sagde et Muk, var kun Paafund fra det tørre Land. Og den holdt et lille Foredrag over Menneskenes Trædskhed.

»De ville have fat paa os,« sagde den, »det er det Eneste, de leve for; de spænde Garn ud, komme med Mading paa Krog for at lokke os. Denne der er et Slags stor Snøre, som de troe vi skulle bide paa, de ere saa dumme! Det er vi ikke! Rør kun ikke det Makværk, det trevler op, bliver til Smuld og Dynd, det Hele. Hvad ovenfra kommer, har Knæk, Bræk, duer ikke!«

»Duer ikke!« sagde alle Havskabningerne og holdt sig til Havkoens Mening for at have en Mening.

Den lille Havfisk beholdt sin egen Tanke. »Den umaadelig lange, tynde Slange er maaskee den vidunderligste Fisk i Havet. Jeg har en Fornemmelse deraf.«

»Den Vidunderligste!« sige vi Mennesker med, og sige det med Kjendskab og Forvisning.

Den store Søslinge er det, omtalt længst forud i Sange og Sagn.

Den er født og baaren, sprungen ud fra Menneskets Snille og lagt paa Havets Bund, strækkende sig fra Østens Lande til Vestens Lande, bærende Budskab hurtig som Lysets Straale fra Solen til vor Jord. Den voxer, voxer i Magt og Udstrækning, voxer Aar for Aar, gennem alle Have, Jorden rundt, under de stormende Vande og de glasklare Vande, hvor Skipperen seer ned, som seilede han gennem den gjennemsigtige Luft, seer mylrende Pisk, et heelt Farvefyrværkeri.

Dybest nede strækker sig Slangen, en Velsignelsens Midgaardsorm, der bider i sin Hale, idet den omslutter Jorden; Fisk og Krybdyr løbe med Panden imod, de forstaae dog ikke den Ting ovenfra: Menneskehedens tankefyldte, i alle Sprog forkyndende og dog lydløse Kundskabsslange paa Godt og Ondt, den vidunderligste af Havets Vidundere, vor Tids *den store Søslange*.

*

170

Gartneren og Herskabet.

En Miils Vei fra Hovedstaden stod en gammel Herregaard med tykke Mure, Taarne og takkede Gavle.

Her boede, men dog kun i Sommertiden, et rigt, høiadeligt Herskab; denne Gaard var den bedste og smukkeste af alle de Gaarde, det eiede; den stod som nystøbt udenpaa, og med Hygge og Beqvemmelighed indeni. Slægtens Vaaben var hugget i Steen over Porten, deilige Roser slyngede sig om Vaaben og Karnap, et heelt Græstæppe bredte sig ud foran Gaarden; der var Rødtjørn og Hvidtjørn, der var sjeldne Blomster, selv udenfor Drivhuset.

Herskabet havde ogsaa en dygtig Gartner; det var en Lyst at see Blomsterhaven, Frugt- og Køkkenhaven. Op til denne var endnu en Rest af Gaardens oprindelige gamle Have: nogle Buxbom-Hækker, beklippede saa at de dannede Kroner og Pyramider. Bag disse stode to mægtige gamle Træer; de vare altid næsten bladløse, og man kunde let falde paa at troe, at en Stormvind eller en Skypompe havde strøet dem over med store Klumper Gjødning, men hver Klump var en Fuglerede.

Her byggede fra umindelige Tider en Vrimmel skrigende Raager og Krager: det var en heel Fugleby, og Fuglene vare Herskabet, Eiendomsbesidderne, Herresædets ældste Slægt, det egenlige Herskab paa Gaarden. Ingen af Menneskene dernede kom dem ved, men de taalte disse lavt gaaende Skabninger, uagtet disse imellem knaldede med Bøsse, saa det krillede i

--- 171

Fuglenes Bygrad, saa at hver Fugl ftøi op derved i Forskrækkelse og skreg: »Bak! Bak!«

Gartneren talte tidt til sit Herskab om at lade fælde de gamle Træer, de saae ikke godt ud, og kom de bort blev man rimeligviis fri for de skrigende Fugle, de vilde søge andetsteds hen. Men Herskabet vilde hverken af med Træerne eller med Fuglevrimlen, det var Noget, Gaarden ikke kunde miste, det var Noget fra den gamle Tid, og den skulde man ikke aldeles slette ud.

»De Træer ere nu Fuglenes Arvegods, lad dem beholde det, min gode *Larsen!*«

Gartneren hed *Larsen*, men det har her nu ikke videre at betyde.

»Har De, lille *Larsen*, ikke Virkeplads nok? hele Blomsterhaven, Drivhusene, Frugt- og Køkkenhaven?«

Dem havde han, dem pleiede, passede og opelskede han med Iver og Dygtighed, og det blev erkjendt af Herskabet, men de dulgte ikke for ham, at de hos Fremmede tidt spiste Frugter og saae Blomster, som overgik hvad de havde i deres Have, og det bedrøvede Gartneren, for han vilde det Bedste og gjorde det Bedste. Han var god i Hjertet, god i Embedet.

En Dag lod Herskabet ham kalde og sagde i al Mildhed og Herskabelighed, at de Dagen forud hos fornemme Venner havde faaet en Art Æbler og Pærer, saa saftholdige, saa velsmagende, at de og alle Gjester havde udtalt sig i Beundring. Frugterne vare vistnok ikke indenlandske, men de burde indføres, blive hjemme her, om vort Klima tillod det. Man vidste at de vare kjøbte inde i Byen hos den første Frugthandler, Gartneren skulde ride derind og faae at vide, hvorfra disse Æbler og Pærer vare komne og da forskrive Podeqviste.

Gartneren kjendte godt Frugthandleren, det var netop til ham, han paa Herskabets Vegne solgte den Overflødhed af Frugt, der groede i Herregaardshaven.

Og Gartneren tog til Byen og spurgte Frugthandleren, hvorfra han havde disse høitpriste Æbler og Pærer.

»De ere fra Deres egen Have!« sagde Frugthandleren og viste ham baade Æble og Pære, som han kjendte igjen.

Naa, hvor blev han glad, Gartneren; han skyndte sig til Herskabet og fortalte, at baade Æblerne og Pærerne vare fra deres egen Have.

*
– 172

Det kunde Herskabet slet ikke troe. »Det er ikke muligt, *Larsen!* kan De skaffe skriftlig Forsikkring fra Frugthandleren?«

Og det kunde han, skriftlig Attest bragte han.

»Det var da mærkeligt!« sagde Herskabet.

Nu kom hver Dag paa Herskabsbordet store Skaaler med disse prægtige Æbler og Pærer fra deres egen Have; der sendtes Skjeppe- og tøndeviis af disse Frugter til Venner i Byen og udenfor Byen, ja selv til Udlandet. Det var en heel Fornøjelse! dog maatte de tilføie, at det havde jo ogsaa været to mærkelig gode Somre for Træfrugterne, disse vare overalt i Landet lykkedes godt.

Nogen Tid gik; Herskabet spiste en Middag ved Hoffet. Dagen derpaa blev Gartneren kaldet til sit Herskab. De havde ved Taffelet faaet Meloner, saa saftfulde, smagfulde, fra Majestætens Drivhuus.

»De maa gaae til Hofgartneren, gode *Larsen*, og skaffe os nogle af Kjærnerne fra disse kostelige Meloner!«

»Men Hofgartneren har faaet Kjærnerne fra os!« sagde Gartneren ganske fornøiet.

»Saa har den Mand vidst at bringe Frugten til en høiere Udvikling!« svarede Herskabet. »Hver Melon var udmærket!«

»Ja, saa kan jeg være stolt!« sagde Gartneren. »Jeg skal sige det naadige Herskab, Slotsgartneren har i Aar ikke havt Held med sine Meloner, og da han saa hvor prægtige vore stode og smagte dem, saa bestilte han tre af disse op paa Slottet!«

»*Larsen!* bild sig ikke ind, at det var de Meloner fra vor Have!«

»Jeg troer det!« sagde Gartneren, gik til Slotsgartneren og fik af ham skriftlig Bevidnelse om at Melonerne paa det kongelige Taffel vare komne fra Herregaarden.

Det var virkelig en Overraskelse for Herskabet, og det fortiede ikke Historien, det fremviste Attesten, ja der blev sendt Melonkjærner vidt om, ligesom tidligere Podeqvistene.

Om disse fik man Efterretninger at de sloge an, satte Frugt, ganske udmærket, og den var kaldt op efter Herskabets Herregaard, saa at det Navn derved nu var at læse paa Engelsk, Tydsk og Fransk.

Det havde man aldrig forud tænkt sig.

*
– 173

»Bare Gartneren ikke faaer for store Ideer om sig selv!« sagde Herskabet.

Han tog det paa en anden Maade: han vilde just stræbe nu, at hævde sit Navn som en af Landets bedste Gartnere, forsøge hvert Aar at bringe noget Fortrinligt af alle Havearter, og det gjorde han; men tidt fik han dog at høre, at de allerførste Frugter han havde bragt, Æblerne og Pærerne, vare de egenlige bedste, alle senere Arter stode langt under. Melonerne havde rigtignok været meget gode, men det var jo et ganske andet Slags; Jordbærrene kunde kaldes fortræffelige, men dog ikke bedre end de, de andre Herskaber havde, og da Ræddikerne eet Aar ikke lykkedes, saa taltes kun om de uheldige Ræddiker og ikke om hvad andet Godt der var bragt.

Det var næsten som om Herskabet følte Lettelse ved at sige:

»Det gik ikke i Aar, lille *Larsen!*« De vare ganske glade ved at kunne sige: »det gik ikke i Aar!«

Et Par Gange om Ugen bragte Gartneren friske Blomster op i Stuen, altid saa smagfuldt ordnede; Farverne kom ved Sammenstillingen ligesom i et stærkere Lys.

»De har Smag, *Larsen!*« sagde Herskabet, »det er en Gave, der er givet Dem af Vor Herre, ikke af Dem selv!«

En Dag kom Gartneren med en stor Krystal-Skaal, i den laae et Aakandebblad; hen paa dette var lagt,

med sin lange, tykke Stilk ned i Vandet, en straalende, blaa Blomst, stor som en Solsikke.

»Hindostans Lotus!« udbrød Herskabet.

En saadan Blomst havde de aldrig seet; og den blev om Dagen stillet hen i Solskinnet og om Aftenen i Reflex-Lys. Enhver som saae den, fandt den mærkværdig deilig og sjelden, ja det sagde selv den Fornemste af Landets unge Damer, og hun var Prindsesse; klog og hjertensgod var hun.

Herskabet satte en Ære i at overrække hende Blomsten, og den kom med Prindsessen op paa Slottet.

Nu gik Herskabet ned i Haven for selv at plukke en Blomst af samme Slags, om en saadan endnu fandtes, men den var ikke at finde. Saa kaldte de paa Gartneren og spurgte, hvorfra han havde den blaa Lotus:

»Vi have søgt forgjeves!« sagde de. »Vi have været i Drivhusene og rundt om i Blomsterhaven!«

»Nei, der er den rigtignok ikke!« sagde Gartneren. »Den er kun en ringe Blomst fra Kjøkkenhaven! men, ikke sandt, hvor er den smuk! den seer ud som var den en blaa Kactus, og er dog kun Blomsten paa Ærteskokken!«

174

»Det skulde De have sagt os strax!« sagde Herskabet. »Vi maatte troe at det var en fremmed, sjelden Blomst. De har prostitueret os for den unge Prindsesse! hun saae Blomsten hos os, fandt den saa smuk, kjendte den ikke, og hun er ganske inde i Botaniken, men den Videnskab har ikke med Kjøkkenurter at gjøre. Hvor kunde det falde Dem ind, gode *Larsen*, at sætte en saadan Blomst op i Stuen. Det er at gjøre os latterlige!«

Og den smukke blaa Pragtblomst, der var hentet fra Kjøkkenhaven, blev sat ud af Herskabs-Stuen, hvor den ikke hørte hjemme, ja Herskabet gjorde en Undskyldning hos Prindsessen, og fortalte at Blomsten var kun en Kjøkkenurt, som Gartneren havde fundet paa at stille frem, men at han derfor havde faaet en alvorlig Irettesættelse.

»Det var Synd og Uret!« sagde Prindsessen. »Han har jo lukket vore Øine op for en Pragtblomst, vi slet ikke lagde Mærke til, han har viist os Deiligheden der, hvor vi ikke faldt paa at søge den! Slotsgartneren skal hver Dag, saalænge Ærteskokkene have Blomst, bringe mig een op i min Stue!«

Og det skete.

Herskabet lod Gartneren sige, at han igjen kunde bringe dem en frisk Ærteskok-Blomst.

»Den er i Grunden smuk!« sagde de, »høist mærkværdig!« og Gartneren fik Roes.

»Det kan *Larsen* godt lide!« sagde Herskabet. »Han er et forkjælet Barn!«

I Efteraaret blev det en forfærdelig Storm; den tog til ud paa Natten, saa voldsomt, at mange store Træer i Udkanten af Skoven bleve rykkede op med Rod, og til stor Sorg for Herskabet, Sorg, som de kaldte det, men til Glæde for Gartneren, blæste de to store Træer om med alle Fuglerederne. Man hørte i Stormen Raagers og Kragers Skrig, de sloge med Vingerne paa Ruderne, sagde Folkene paa Gaarden.

»Nu er De da glad, *Larsen*!« sagde Herskabet; »Stormen har fældet Træerne, og Fuglene have søgt til Skoven. Her er ikke mere Syn af gammel Tid; hvert Tegn og hver Hentydning er borte! os har det bedrøvet!«

Gartneren sagde ikke Noget, men han tænkte paa, hvad han længe havde tænkt, ret at benytte den prægtige Solskinsplads, han før ikke raadede over, den skulde blive til Havens Pryd og Herskabets Glæde.

*
- 175

De store omblæste Træer havde qvaset og knuust de ældgamle Buxbom-Hækker, med hele deres Udklipning. Han reiste her en Tykning af Væxter, Hjemlands-Planter fra Marken og Skoven.

Hvad ingen anden Gartner havde tænkt paa i rig Fylde at plante ind i Herskabshaven, satte han her i den Jord hver skulde have, og i Skygge og i Solskin som hver Art behøvede det. Han pleiede i Kjærlighed og det voxte i Herlighed.

Enebærbusken fra den jyske Hede løftede sig, i Form og Farve som Italiens Cypres, den blanke piggede Christtjørn, altid grøn, i Vinterkulde og i Sommersol, stod deilig at see. Foran groede Bregnerne, mange forskjellige Arter, nogle saae ud som vare de Børn af Palmetræet, og andre, som vare de Forældre til den fine, deilige Plantevæxt, vi kalde Venushaar. Her stod den ringeagtete Borre, der i sin Friskhed er saa smuk, at den kan tage sig ud i Bouquet. Borren stod paa det Tørre, men lavere, i den fugtigere Grund, groede Skræppen, ogsaa en ringeagtet Plante og dog ved sin Høide og sit mægtige Blad saa malerisk smuk.

Favnehøi, med Blomst ved Blomst, som en mægtig, mangearmet Candelaber, løftede sig Kongelyset, plantet ind fra Marken. Her stod Skovmærker, Kodriver og Skovlilieconvaller, den vilde Calla og den trebladede, fine Skovsyre. Det var en Deilighed at see.

Foran, støttede til Staaltraads-Snore, voxte i Kække ganske smaa Pæretræer fra fransk Jordbund; de fik Sol og god Pleie og bare snart store, saftfulde Frugter, som i Landet de kom fra.

Istedetfor de to gamle, bladløse Træer, blev sat en høi Flagstang, hvor Danebrogen vaiede, og tæt ved endnu en Stang, hvor i Sommertid og Høstens Tid Humlerranken med sine duftende Blomster-Kogler snoede sig, men hvor i Vinteren, efter gammel Skik, blev ophængt en Havre-Kjærv, at Himlens Fugle kunde have Maaltid i den glade Juul.

»Den gode *Larsen* bliver sentimental i sine ældre Aar!« sagde Herskabet. »Men han er os tro og hengiven!«

Ved Nytaar kom, i et af Hovedstadens illustrerede Blade, et Billede af den gamle Gaard; man saae Flagstangen og HavreNeget for Himlens Fugle i den glade Juul, og det stod omtalt og fremhævet som en smuk Tanke, at en gammel Skik her var bragt i Hævd og Ære, saa betegnende just for den gamle Gaard.

»Alt hvad den *Larsen* gjør,« sagde Herskabet, »slaaer man paa Tromme for. Det er en lykkelig Mand! vi maae jo næsten være stolte af at vi have ham!«

176

Men de vare slet ikke stolte deraf! de følte at de vare Herskabet, de kunde sige *Larsen* op, men det gjorde de ikke, de vare gode Mennesker og af deres Slags er der saa mange gode Mennesker, og det er glædeligt for enhver *Larsen*.

Ja, det er Historien om »*Gartneren og Herskabet*«.

Nu kan Du tænke over den!

*

177

Nye Eventyr og Historier. Tredie Række. Anden Samling. 1872.

178

NEH 10-72 (*Bibl. 1023*) udkom 23.11.1872 og indeholder: [I] Nye Eventyr og Historier af H. C. Andersen. Tredie Række. Anden Samling. [II] blank. [III] samme ordlyd og Kjøbenhavn. C. A. Reitzels Forlag. 1872. [IV] Blanco Lunos Bogtrykkeri ved F. S. Muhle. [V]-VII digtet Rolighed. [VIII] blank. 1-73 text. 74 blank. 75 Indhold. 76 blank.

179

»Rolighed«.

Det gamle Kjøbenhavn groer over Volden,
Det kneiser ungt ud mod de aabne Søer,
Hvor »Rosenvænget« naaer til Øresund,
Og Konstner-Navne lyse ud i Verden.

Her trives Roserne. Det vilde Viinløv
Udfolder Efteraarets Farvepragt,
Mens bag Kastanietræer og Hyld og Popler
Et Hjem sig løfter, minderigt fra Fortid.
Her Sangen lød: »Eleonora Ulfeldt«,
Her Tænkeren sad under Poppelpilen
Og lyttede til Aanden i Naturen.

Det Hjem er nu et lille »Rosenborg«,
Med Taarn og med Altaner ud mod Sundet,
Hvor Malmø og Landskrona sees i Solskin
Og Tycho Brahes Ø og Gyldenlund.
I Karavane Skibe gaae forbi,
Slig Svaneflok, saa stor, kun sees i Sundet.

Naar saa i Aftnen Himlens Stjerner blinke,
Og Fyret fra »Trekroner« lyser vidt om,
Hvert Fartøi ude tænder sin Lanterne,
Troer man at see et festbelyst Venedig,
En svømmende, illumineret By.
Dog skjønnest er her inden fire Vægge,
I Gjestfrihedens lykkelige Hjem.

Johannes Ewald sang udødeligt
Rungsteds Lyksalighed. O, havde han
I vor Tid levet og i dette Hjem,
I dette Hjertelag, hos disse Venner,
Han havde sjunget da en deilig Sang
Om »Rolighed« og Rosenvængets Roser.

Mit Hjem i Hjemmet, hvor bag Hyldens Hang
Mit Liv fik Solskin og min Harpe Klang,
Dig bringer jeg taknemlig, glad min Sang!

180

Hvad gamle Johanne fortalte.

Vinden suser i det gamle Piletræ!

Det er som hørte man en Sang; Vinden synger den, Træet fortæller den. Forstaaer Du den ikke, spørg da den gamle *Johanne* i Fattighuset, hun veed Besked, hun er barnefødt her i Sognet.

For Aaringer tilbage, da Kongeveien endnu laae her, var Træet allerede stort og mærkbart. Det stod, hvor det staaer endnu, ud for Skrædderens hvidtede Bindingsværks Huus tæt op til Kæret, som den Gang var saa stort, at Qvæget blev vandet her, og hvor i den varme Sommer de smaa Bønderdrenge løb nøgne om og pjaskede i Vandet. Tæt op under Træet var reist af hugne Steen en Milepæl; nu er den falden om, Brombærgrene groe hen over den.

Hiinsides den rige Gaardmandsgaard blev den nye Kongevei lagt, den gamle blev Markvei, Kæret en Pyt, overgroet med Andemad; dumpede en Frø ned, skiltes det Grønne ad og man saae det sorte Vand; rundt om groede og groe Muskedonnere, Bukkeblade og gule Iris.

Skrædderens Huus blev gammelt og skjevt, Taget en Mistbænk for Mos og Huusløg; Dueslaget faldt sammen, og Stæren byggede der; Svalerne hængte Rede ved Rede paa Husets Gavl og hen under Taget, ret som var her en Lykkens Bo.

Det var her engang; nu var her blevet eensomt og stille. Ene
* * * * *
- - - - - 181

og villiedvask levede derinde »sølle *Rasmus*«, som de kaldte ham; han var født her, han havde leget her, han havde sprunget over Mark og Gjerde, pjasket som Lille i det aabne Kær, klattret op i det gamle Træ.

Det løftede med Pragt og Deilighed sine store Grene, som det løfter dem endnu, men Stormen havde allerede vredet Stammen lidt og Tiden givet det en Revne, nu har Veir og Vind lagt Jord i Revnen, der voxer Græs og Grønt, ja et lille Rønnebærtræ har der plantet sig selv.

Naar i Vaar Svalerne kom, fløi de om Træ og om Tag, de klinede og bødede paa deres gamle Reder, sølle *Rasmus* lod sin Rede staae og falde, som den vilde; han hverken klinede eller støttede den: »hvad kan det hjælpe!« var hans Mundheld, og det var ogsaa hans Faders.

Han blev i sit Hjem, Svalerne fløi derfra, men de kom igjen, de troe Dyr. Stæren fløi, den kom igjen og fløitede sin Sang; engang forstod *Rasmus* at fløite omkap med den, nu hverken fløitede eller sang han.

Vinden susede i det gamle Piletræ, den suser endnu, det er som hørte man en Sang; Vinden synger den, Træet fortæller den; forstaaer Du den ikke, spørg da gamle *Johanne* i Fattighuset, hun veed Besked, hun er klog paa gammel Færd, hun er som en Krønikebog, med Opskrift og gamle Minder.

Da Huset var nyt og godt, flyttede Landsbyskrædderen *Ivar Ølse* herind med sin Kone *Maren*; stræbsomme, hæderlige Folk begge to. Gamle *Johanne* var den Gang et Barn, hun var Datter af Træskomanden, en af de Fattigste i Sognet. Mangt et godt Smørrebrød fik hun af *Maren*, der ikke havde Savn paa Føden; hun stod sig godt med Herskabsfruen, altid loe hun og var glad, hun lod sig ikke forknytte, sin Mund brugte hun, men ogsaa sine Hænder; hun førte Synaalen ligesaa rapt som Munden, og passede dertil sit Huus og sine Børn; de vare nær ved Dusinet, hele elleve, den Tolvte udeblev.

»Fattigfolk har altid Reden fuld af Unger!« brummede Herremanden, »kunde man drukne dem som Kattekillinger, og kun beholde Een eller To af de stærkeste, saa var det mindre Ulykke!«

»Gud forbarme sig!« sagde Skrædderkonen. »Børn er dog en Guds Velsignelse; de ere Fornøielsen i Huset. Hvert Barn er et Fadervor meer! Er det trangt og man har mange Munde at sørge for, saa spænder man sig stærkere an, finder paa Raad
*
- 182

og Gjærning i al Skikkelighed, Vor Herre slipper ikke, naar vi ikke slippe!«

Herregaardsfruen gav hende Medhold, nikkede venligt og klappede *Maren* paa Kinden; det havde hun mange Gange gjort, ja kysset hende med, men da var Fruen et lille Barn, og *Maren* hendes Barnepige. De To holdt af hinanden, og det Sindelag slap ikke.

Hvert Aar, ved Juletid, kom fra Herregaarden Vinterforraad til Skrædderens Huus: en Tønde Meel, et Sviin, to Gæs, en Fjerding Smør, Ost og Æbler. Det hjalp der paa Spisekammeret. *Ivar Ølse* saae da ogsaa ret fornøiet ud, men kom dog snart igjen med sit gamle Mundheld: »Hvad kan det hjælpe!«

Reent og net var der i Huset, Gardiner i Vinduerne og Blomster med, baade Nellike og Balsamine. Navneklud hang i Skilderi-Ramme og tæt ved hang et »Bindebrev« paa Riim, det havde *Maren Ølse* selv digtet; hun vidste hvorledes Rimene føie sig. Hun var næsten lidt stolt af Familienavnet »Ølse«, det var det eneste Ord i det danske Sprog, der rimede paa Pølse. »Det er dog altid at have Noget forud for Andre!« sagde hun og loe. Altid bevarede hun sit gode Humeur, aldrig sagde hun som Manden: »Hvad kan det hjælpe!« Hendes Mundheld var: »Hold paa Dig selv og Vor Herre!« Det gjorde hun og det holdt det Hele sammen. Børnene trivedes, voxte ud over Reden, kom vidt om og artede sig vel. *Rasmus* var den Mindste; han var saa deiligt et Barn, at en af de store Skilderimalere inde i Staden laante ham til at male af, og det saa nøgen, som han var kommen til denne Verden. Det Billed hang nu paa Kongens Slot, der havde Herregaardsfruen seet det og kjendt lille *Rasmus*, uagtet han ikke havde Klæder paa.

Men nu kom den tunge Tid. Skrædderen fik Værk i begge Hænder, der satte sig store Knuder, ingen Doctor kunde hjælpe, ikke engang den kloge *Stine*, som »doctorerede«.

»Man maa ikke forknyttes!« sagde *Maren*. »Det hjælper aldrig at hænge med Hovedet! nu have vi ikke længer Faders to Hænder til Medhjælp, jeg maa da see at bruge mine des flinkere. Lille *Rasmus* kan ogsaa føre Naalen!«

Han sad allerede paa Bordet, fløitede og sang, han var en lystig Dreng.

Hele Dagen skulde han ikke sidde der, sagde Moderen, det var Synd mod det Barn; lege og springe skulde han ogsaa.

*
- 183

Træskomandens *Johanne* var hans bedste Legekammerat; hun var af endnu mere Fattigfolk, end *Rasmus*. Kjøen var hun ikke; barbenet gik hun; Klæderne hang i Laser, Ingen havde hun til at hjælpe paa dem, selv at gjøre det faldt hende ikke ind; hun var Barn, og glad som en Fugl i Vor Herres Solskin.

Ved den steenreiste Milepæl, under det store Piletræ, legede *Rasmus* og *Johanne*.

Han havde høie Tanker; han vilde engang blive en fiin Skrædder og boe inde i Staden, hvor der var Mestere, der havde ti Svende paa Bordet, det havde han hørt af sin Fader; der vilde han være Svend, og der vilde han blive Mester, og saa skulde *Johanne* komme og besøge ham; og forstod hun da at koge, skulde hun lave Maden til dem Allesammen og have sin egen Storstue.

Johanne turde ikke rigtig troe derpaa, men *Rasmus* troede at det nok vilde skee.

Saa sad de under det gamle Træ, og Vinden susede i Grene og Blade, det var som om Vinden sang og Træet fortalte.

I Efteraaret faldt hvert eneste Blad, Regnen dryppede fra de nøgne Grene.

»De grønnes igjen!« sagde Mo'er *Ølse*.

»Hvad kan det hjælpe!« sagde Manden. »Nyt Aar, ny Sorg for Udkommet!«

»Spisekammeret er fyldt!« sagde Konen. »Det kunne vi takke vor gode Frue for. Jeg er ved Helsen og har gode Kræfter. Det er syndigt af os at klage!«

Julen over blev Herskabet i deres Gaard paa Landet, men i Ugen efter Nytaar toge de ind til Staden, hvor de tilbragte Vinteren i Glæde og Fornøielse; de kom til Bal og Høitid hos Kongen selv.

Fruen havde faaet to kostelige Kjoler fra Frankrig; de vare af et saadant Tøi, et saadant Snit og en Syning, at *Maren Skrædders* aldrig havde seet slig Herlighed. Hun udbad sig ogsaa hos Herskabsfruen, at hun turde komme op paa Gaarden med sin Mand, at han ogsaa kunde see de Kjoler. Sligt blev nok aldrig seet af en Landsbyskrædder, sagde hun.

Han saae dem og havde ikke Ord at sige før han kom hjem, og hvad han sagde, var kun, hvad han altid kom med: »hvad kan det hjælpe!« og denne Gang blev hans Ord til Sandhed.

Herskabet kom til Byen; Baller og Lystighed begyndte derinde, men i al den Herlighed døde den gamle Herre og Fruen

*
- 184

kom slet ikke i de stadselige Klæder. Hun var saa sorrigfuld, og klædt fra Hals til Taa i sort, tæt Sørgeklædning; ikke saameget som en hvid Strimmel var at see; alle Tjenestefolkene vare i Sort, selv Stadskarreten blev overtrukken med sort, fiint Klæde.

Det var en iisnende Frostnat, Sneen lyste, Stjernerne blinkede; den tunge Rustvogn kom med Liget fra Staden til Herregaards-Kirken, hvor det skulde sættes i Slægtens Familie-Begravelse. Forvalteren og Sognefogeden holdt ridende med Fakler foran Kirkegaards-Laagen. Kirken var oplyst og Præsten stod i den aabne Kirkedør og tog mod Liget. Kisten blev baaren op i Choret, hele Menigheden fulgte. Præsten talte, en Psalme blev sunget; Fruen var med i Kirke, hun var kjørt derhen i den sortbetrukne Stadskarreet, den var sort indeni og sort udenpaa, en saadan var aldrig før seet der i Sognet.

Om al den Sorgens Stads blev der talt hele Vinteren, ja det var »Herremands-Begravelse.«

»Der saae man, hvad den Mand betød!« sagde Sognets Folk. »Han var høibaaren født og han blev høibaaren begravet!«

»Hvad kan det hjælpe!« sagde Skrædderen. »Nu har han hverken Liv eller Gods. Vi have dog den ene Deel!«

»Tal dog ikke saadanne Ord!« sagde *Maren*, »han har det evige Liv i Himmeriges Rige!«

»Hvem har sagt Dig det? *Maren!*« sagde Skrædderen. »Død Mand er god Gjødning! men den Mand her, var vist for fornem selv til at gjøre Gavn i Jorden, han skal ligge i Gravcapel!«

»Tal dog ikke saa ugudeligt!« sagde *Maren*. »Jeg siger Dig igjen: han har det evige Liv!«

»Hvem har sagt Dig det? *Maren!*« gjentog *Skrædderen*.

Og *Maren* kastede sit Forklæde over lille *Rasmus*; han maatte ikke høre den Tale.

Hun bar ham over i Tørvehuset og græd.

»Den Tale, Du hørte derovre, lille *Rasmus*, det var ikke din Faders, det var den Onde, der gik igjennem Stuen og tog din Faders Mæle! Læs dit Fadervor! Vi ville Begge læse det!« Hun foldede *Barnets Hænder*.

»Nu er jeg glad igjen!« sagde hun. »Hold fast paa Dig selv og Vor Herre!«

Sørgeaaret var tilende, Enkefruen gik klædt i halv Sorg, hun bar heel Glæde i Hjertet.

* 185

Der blev ymtet om, at hun havde faaet en Beiler, og allerede tænkte paa Bryllup. *Maren* vidste Noget derom, og *Præsten* vidste lidt meer.

Palme-Søndag, efter *Prædiken*, skulde der lyses til Ægteskab for Enkefruen og hendes Trolovede. Han var Pælehugger eller Billedhugger, Navnet paa hans Bestilling vidste man ikke ret, den Gang var *Thorvaldsen* og hans Konst endnu ikke ret i Folkemunde. Den nye Herregaards-Mand var ikke høiadelig, men dog en meget stadselig Mand; han var En, der var Noget, som Ingen forstod, sagde de, han huggede Billeder, var dygtig i sin Gjerning, ung og kjøn.

»Hvad kan det hjelpe!« sagde *Skrædder Ølse*.

Palme-Søndag blev Ægteskabet lyst fra *Prædikestolen*, derpaa fulgte *Psalmesang* og *Altergang*. *Skrædderen*, hans Kone og lille *Rasmus* vare i Kirken, Forældrene gik til Alters, *Rasmus* sad i Kirkestolen, han var ikke endnu confirmeret. Det havde i den sidste Tid skortet paa Klæder i *Skrædderens Huus*; de gamle, de havde, vare blevne vendte og vendte igjen, syede og lappede; nu vare de alle Tre i nye Klæder, men sort Tøi som til en Begravelse, de vare klædte i Overtrækket fra *Sørgekarreten*. Manden havde faaet Frakke og Buxer heraf, *Maren* en høihalset Kjole og *Rasmus* en heel Klædning til at voxte i til Confirmationen. Der var taget baade det udvendige og indvendige Tøi af *Sørgekarreten*. Ingen behøvede at vide, hvad det før havde været brugt til, men Folk fik det dog snart at vide, den kloge Kone *Stine* og et Par andre ligesaa kloge Koner, som ikke levede af deres Klogskab, sagde, at de Klæder vilde bringe Sot og Syge i Huset, »man tør ikke klæde sig i Liigkarreet uden for at kjøre til Graven.«

Træskomandens *Johanne* græd, da hun hørte den Tale; og da det nu traf sig, at fra den Dag skrantede *Skrædderen* meer og meer, saa vilde det nok vise sig, hvem det kom til at gaae ud over.

Og det viste sig.

Første Søndag efter *Trinitatis* døde *Skrædder Ølse*, nu var *Maren* ene om at holde paa det Hele; hun holdt paa det, paa sig selv og Vor Herre.

Aaret efter stod *Rasmus* til Confirmation; nu skulde han til Staden i Lære hos en Stor-Skrædder, rigtignok ikke med tolv Svende paa Bordet, men med een; lille *Rasmus* kunde regnes

* 186

for en halv, glad var han, fornøiet saae han ud, men *Johanne* græd, hun holdt mere af ham end hun selv vidste. *Skrædderkonen* blev i det gamle Huus og fortsatte Professionen.

Paa den Tid var det, at den nye Kongevei blev aabnet; den gamle, forbi Piletræet og *Skrædderens*, blev *Markvei*, *Kæret* voxte til, der lagde sig *Andemad* hen over den *Pyt Vand*, der var tilbage; *Milepælen* faldt om, den havde ikke Noget at staae for, men *Træet* holdt sig kraftigt og kjønt; *Vinden* susede i *Grene* og *Blade*.

Svalerne fløi bort, *Stæren* fløi bort, dog de kom igjen i *Vaaren*, og da de nu fjerde Gang vendte tilbage, kom ogsaa *Rasmus* til sit Hjem. Han havde bestaaet sit *Svendestykke*, var en kjøn, men spinkel *Karl*; nu vilde han snøre sin *Randsel*, see fremmede Lande; dertil stod hans Hu. Men hans Moder holdt paa ham; *Hjemmet* var dog bedst! alle de andre Børn vare spredte om, han var den Yngste, *Huset* skulde være hans. Arbeide kunde han fuldtop faae, naar han vilde tage om paa *Egnen*, være reisende *Skrædder*, sye fjorten Dage i den *Gaard*, og fjorten Dage i den. Det var ogsaa at reise. Og *Rasmus* fulgte sin *Moders Raad*.

Saa sov han igjen under *Fødehusets Tag*, sad igjen under det gamle *Piletræ* og hørte det suse.

Godt saae han ud, fløite kunde han som en *Fugl*, og syngte nye og gamle *Viser*. *Velseet* var han paa de store *Gaarde*, især hos *Klaus Hansens*, den næstrigste *Bonde* i *Sognet*.

Datteren *Else* var som den deiligste Blomst at see, og hun loe altid; der var jo Folk, som vare saa slemme at sige, at hun loe bare for at vise sine smukke Tænder. Lattermild var hun og altid i Humeur til at gjøre Narrestreger; Alt klædte hende.

Hun blev kjær i *Rasmus* og han blev kjær i hende, men Ingen af dem sagde det med rene Ord.

Saa gik han og blev tungsindig; han havde mere af sin Faders Sind end af sin Moders. Humeuret kom kun, naar *Else* kom, saa loe de begge To, skjemtede og gjorde Narrestreger, men uagtet der var god Leilighed, sagde han dog ikke et lønligt Ord om sin Elskov. »Hvad kan det hjælpe!« var hans Tanke, »Forældrene see efter Velstand for hende, og den har jeg ikke; klogest var det at tage bort herfra!« men han kunde ikke komme fra Gaarden, det var som om *Else* havde en Traad fast i ham, han var som en afrettet Fugl for hende, han sang og fløitede til hendes Behag og efter hendes Villie.

*
– 187

Johanne, Træskomandens Datter, var Tjenesteqvinde der paa Gaarden, ansat til ringe Gjærning; hun kjørte Melkevognen ud paa Marken, hvor hun med de andre Piger malkede Køerne, ja Gjødning maatte hun ogsaa kjøre, naar det gjordes behov. Hun kom ikke op i Storstuen og saae ikke meget til *Rasmus* eller *Else*, men det hørte hun, at de To vare saa godt som Kjærestefolk.

»Der kommer *Rasmus* ind til Velstand!« sagde hun. »Det kan jeg unde ham!« Og hendes Øine bleve ganske vaade, her var da ikke Noget at græde over!

Der var Marked i Staden; *Klaus Hansen* kjørte derind og *Rasmus* var med, han sad ved Siden af *Else*, baade ud og hjem. Han var betagen af Elskov, men derom sagde han ikke et Ord.

»Han maa dog sige Noget til mig om den Sag!« meente Pigebarnet, og deri havde hun Ret. »Vil han ikke tale, skal jeg nok skræmme ham op!«

Og snart taltes der i Gaarden om, at den rigeste Gaardmand i Sognet havde friet til *Else*, og det havde han, men Ingen vidste, hvilket Svar hun havde givet.

Tankerne snurrede om i Hovedet paa *Rasmus*.

En Aften satte *Else* en Guldring paa sin Finger, og spurgte saa *Rasmus*, hvad det betød.

»Forlovelse!« sagde han.

»Og med hvem troer Du?« spurgte hun.

»Med den rige Gaardmand!« sagde han.

»Der traf Du det!« sagde hun, nikkede og smuttede bort.

Men han smuttede ogsaa bort, kom hjem i sin Moders Huus som et forvildet Menneske, snørede sin Randsel. Ud i den vide Verden vilde han; det hjalp ikke Moderen græd.

Han skar sig en Stok af den gamle Piil, han fløitede, som var han i godt Humeur, han skulde ud at see Alverdens Herlighed.

»Det er for mig til stor Bedrøvelse!« sagde Moderen. »Men for Dig er det vel det Rigtigste og Bedste at komme afsted, saa maa jeg finde mig i det. Hold paa Dig selv og Vor Herre, saa faaer jeg Dig nok glad og fornøiet igjen!«

Han gik ad den nye Landevei, der saae han *Johanne* komme kjørende med et Læs Gjødning, hun havde ikke bemærket ham, og han vilde ikke sees af hende; bag Grøfte-Hækken satte han sig, der var han skjult - og *Johanne* kjørte forbi.

Ud i Verden gik han, Ingen vidste hvorhen, hans Moder tænkte, han kommer vel hjem igjen før Aar er omme; nu faaer

*
– 188

han Nyt at see, Nyt at tænke paa, kommer saa i de gamle Folder, de kunne ikke stryges ud med noget Persejern. Han har lidt formeget af sin Faders Sind, jeg saae hellere at han havde mit, stakkels Barn! men han kommer nok hjem, han kan ikke give Slip paa mig og Huset!«

Moderen vilde vente Aar og Dag; *Else* ventede kun en Maaned, saa gik hun hemmeligt hen til den kloge Kone *Stine Madsdatter*, som kunde »doctorere«, spaae i Kort og Kaffe og vidste mere end sit »Fadervor«. Hun vidste da ogsaa, hvor *Rasmus* var, det læste hun i Kaffegrumset. Han var i en fremmed Stad, men Navnet paa den kunde hun ikke læse. Der var i den Stad Soldater og yndelige Jomfruer. Hans Tanker laae til

at tage Musketten eller en af Jomfruerne.

Det kunde *Else* ikke holde ud at høre. Hun vilde gjerne give sine Sparepenge for at købe ham fri, men Ingen maatte vide, at det var hende.

Og gamle *Stine* lovede, at han skulde komme tilbage, hun kunde en Konst, en farlig Konst for ham, den gjaldt, men det var det yderste Middel. Hun vilde sætte Gryden paa at koge efter ham, og da maatte han afsted, hvor i al Verden han var, han maatte hjem, hvor Gryden kogte og Kjæresten ventede ham; der kunde gaae Maaneder hen før han kom, men komme maatte han, hvis der var Liv i ham.

Uden Ro eller Hvile Nat og Dag, maatte han afsted over Sø og Bjerge, om Veiret var mildt eller haardt, om hans Fod blev nok saa træt. Hjem skulde han, hjem maatte han.

Maanen var i første Qvarteer; det maatte den være til den Konst, sagde gamle *Stine*. Det var et stormende Veir, det knagede i det gamle Piletræ; *Stine* skar en Qvist af, bandt den i Knude, den skulde nok hjælpe til at trække *Rasmus* hjem til sin Moders Huus. Mos og Huusløg blev taget fra Taget, lagt i Gryden, der sattes paa Ilden. *Else* skulde rive et Blad ud af Psalmebogen, hun rev tilfældig det sidste Blad, det med Trykfeilene. »Det gjør lige godt!« sagde *Stine* og kastede det i Gryden.

Mange Slags skulde til den Grød, der maatte koge og stadigt koge indtil *Rasmus* kom hjem. Den sorte Hane i gamle *Stines* Stue maatte miste sin røde Kam, den kom i Gryden. *Elses* tykke Guldring kom med deri, og den fik hun aldrig igjen, sagde *Stine* hende forud. Hun var saa klog, *Stine*. Mange Ting, som vi ikke vide at nævne, kom i Gryden; den stod stadigt paa

* - 189

Ilden, eller paa gloende Emmer eller hed Aske. Kun hun og *Else* vidste det.

Maanen stod i Ny, Maanen stod i Næ; hver Gang kom *Else* og spurgte: »Seer Du ham ikke komme?«

»Meget veed jeg!« sagde *Stine*, »og Meget seer jeg, men Veilængden for ham kan jeg ikke see. Nu er han over de første Bjerge! nu er han paa Søen i ondt Veir! Veien er lang gennem store Skove, han har Vabler paa Fødderne, han har Feber i Kroppen, men afsted maa han.«

»Nei! nei!« sagde *Else*. »Jeg har ondt af ham!«

»Nu kan han ikke standses! for gjøre vi det, saa styrter han død om paa Landeveien!« -

Aar og Dag var gaaet. Maanen skinnede rund og stor, Vinden susede i det gamle Træ, der viste sig paa Himlen en Regnbue i Maaneskin.

»Det er Bekræftelsens Tegn!« sagde *Stine*. »Nu kommer *Rasmus*.«

Men han kom dog ikke.

»Ventetiden er lang!« sagde *Stine*.

»Nu er jeg træt af det!« sagde *Else*. Hun kom sjeldnere til *Stine*, bragte hende ingen ny Gave.

Sindet blev lettere, og en skøn Morgen vidste de Alle i Sognet, at *Else* havde sagt Ja til den rigeste Gaardmand.

Hun tog over at see paa Gaard og Jorder, paa Qvæg og Indbo. Alt var i god Stand, der var ikke Noget at vente paa med Brylluppet.

Det blev holdt med stort Gilde i tre Dage. Der var Dands til Clarinet og Violiner. Ingen i Sognet var glemt ved Indbydelsen. Mo'er *Ølse* var der ogsaa; og da saa Stadsen var til Ende, Skafferne havde sagt Gjesterne Tak og Trompeterne blæste af, gik hun hjem med Levningerne fra Gildet.

Døren havde hun kun lukket med en Pind, den var tagen af, Døren stod aaben, og i Stuen sad *Rasmus*. Han var vendt hjem, kommen i denne Time. Herre Gud, hvor saa han ud, Skind og Been kun, bleg og guul var han.

»*Rasmus!*« sagde Moderen. »Er det Dig jeg seer! - hvor seer Du sølle ud! men glad er jeg i mit Hjerte, at jeg har Dig!«

Og hun gav ham af den gode Mad, hun bragte hjem fra Gildet, et Stykke af Stegen og af Bryllupstærten.

Han havde i den sidste Tid, sagde han, tænkt tidt paa sin Moder, sit Hjemsted og det gamle Piletræ. Det var underligt,

hvor tidt han i sine Drømme havde seet det Træ og den barbenede *Johanne*.

Else nævnede han slet ikke. Syg var han og til Sengs maatte han; men vi troe ikke paa at Gryden var Skyld heri, eller at den havde øvet nogen Magt over ham; kun gamle *Stine* og *Else* troede det, men de talte ikke derom.

Rasmus laae i Feber, smitsom var den; Ingen søgte derfor til Skrædderens Huus, uden *Johanne*, Træskomandens Datter. Hun græd ved at see, hvor elendig *Rasmus* var.

Doctoren skrev op til ham fra Apotheket; han vilde ikke tage Medicamenterne. »Hvad kan det hjælpe!« sagde han.

»Jo saa kommer Du Dig!« sagde Moderen. »Hold fast paa Dig selv og Vor Herre! kunde jeg dog igjen see Dig faae Kjød paa Kroppen, høre Dig fløite og synge, saa vilde jeg gjerne lade mit Liv!«

Og *Rasmus* løstes af Sygdommen, men hans Moder fik den, Vor Herre kaldte hende og ikke ham.

Eensomt var der i Huset, fattigere blev der herinde. »Han er opslidt!« sagde de i Sognet. »Sølle *Rasmus*.«

Et vildt Liv havde han ført paa sine Reiser, det, og ikke den sorte Gryde, som kogte, havde suget af hans Marv og givet ham Uro i Kroppen. Haaret blev tyndt og graat; rigtig bestille Noget gad han ikke. »Hvad kan det hjælpe!« sagde han. Hellere søgte han Kroen end Kirken.

En Efteraarsaften kom han, i Regn og Blæst, besværligt den sølede Vei fra Kroen til sit Huus; hans Moder var for længe siden borte, lagt i sin Grav. Svalerne og Stæren vare ogsaa borte, de troe Dyr; *Johanne*, Træskomandens Datter, var ikke borte; hun indhentede ham paa Veien, hun fulgte ham et Stykke.

»Tag Dig sammen, *Rasmus*!«

»Hvad kan det hjælpe!« sagde han.

»Det er et ilde Mundheld, Du har!« sagde hun. »Husk paa din Moders Ord: hold paa Dig selv og Vor Herre! det gjør Du ikke, *Rasmus*! det maa man og det skal man. Siig aldrig: hvad kan det hjælpe, saa rykker Du Roden op for al din Gjerning!«

Hun fulgte ham til hans Huusdør, der gik hun fra ham. Han blev ikke inde, han styrede hen under det gamle Piletræ, satte sig paa en Steen af den styrtede Milepæl.

Vinden susede i Træets Grene, det var som en Sang, det var som en Tale. *Rasmus* svarede paa den, han talte høit, men Ingen hørte det, uden Træet og den susende Vind.

191

»Der kommer saadan en Kulde over mig! Det er nok Tid at gaae til Sengs. Sove! sove!«

Og han gik, men ikke mod Huset, henimod Kæret, der vaklede og faldt han. Regnen strømmede ned, Vinden var saa iisnende kold, han fornåm det ikke; men da Solen stod op og Kragerne fløi hen over Kærets Siv, vaagnede han, halvdød i Kroppen. Havde han lagt sit Hoved, hvor hans Fødder laae, da havde han aldrig reist sig, det grønne Andemad var blevet hans Liiglagen.

Op ad Dagen kom *Johanne* til Skrædderens Huus. Hun var hans Hjelp; hun fik ham paa Sygehuset.

»Vi have kjendt hinanden fra Smaa;« sagde hun, »din Moder har givet mig baade Øl og Mad, det kan jeg aldrig gjengjelde hende! Dit Helbred vil Du faae igjen, Du vil blive Menneske til at leve!«

Og Vor Herre vilde det, at han skulde leve. Men op og ned var det med Sundhed og Sind.

Svalerne og Stæren kom og fløi og kom igjen; *Rasmus* blev gammel før Aarene. Eensom sad han i Huset, der meer og meer forfaldt. Fattig var han, fattigere nu end *Johanne*.

»Du har ikke Troen,« sagde hun, »og have vi ikke Vor Herre, hvad have vi saa! - Du skulde dog gaae til Alters!« sagde hun, »Du har nok ikke været der siden din Confirmation.«

»Ja, hvad kan *det* hjælpe!« sagde han.

»Siger Du det og troer saadant, saa lad det være! uvillig Gjest seer Herren ikke ved sit Bord. Tænk dog paa din Moder og din Barndomstid! Du var dengang en rar, from Dreng. Maa jeg læse en Psalm for Dig!«

»Hvad kan det hjælpe!« sagde han.

»Den trøster altid mig!« svarede hun.

»*Johanne*, Du er nok bleven en af de Hellige!« og han saae paa hende med matte, trætte Øine.

Og *Johanne* læste Psalmen, men ikke op af en Bog, hun havde ingen, hun kunde den udenad.

»Det var kjønne Ord!« sagde han, »men jeg kunde ikke følge heelt med. Der er saa tungt inde i mit Hoved!«

Rasmus var bleven en gammel Mand, men *Else* var heller ikke længer ung, om vi skulle nævne hende, *Rasmus* nævnede hende aldrig. Hun var Bedstemoder; en lille, kaadmundet Pige var hendes Barnebarn, den Lille legede med de andre Børn i Landsbyen. *Rasmus* kom, støttende sig paa sin Kjøp, han stod stille, saae paa Børnenes Leg, smilede til dem, gammel Tid skinnede ind i hans Tanker. *Elses* Barnebarn pegede paa ham, 192 »sølle *Rasmus!*« raabte hun; de andre Smaapiger tog Exempel af hende, »sølle *Rasmus!*« raabte de og forfulgte med Skrig den gamle Mand.

Det var en graa, tung Dag, paa den fulgte fleer, men efter graae og tunge Dage kommer ogsaa en Solskins-Dag.

Det var en deilig Pintsemorgen, Kirken var pyntet med grønne Birkegrene, der var en Duft af Skoven derinde og Solen skinnede hen over Kirkestolene. De store Alterlys vare tændte, der var Altergang, *Johanne* var mellem de Knælende, men *Rasmus* var ikke mellem dem. Just den Morgen havde *Vor Herre* kaldt ham.

Hos Gud er Naade og Barmhjertighed.

Mange Aar ere gaaede siden; Skrædderens Huus staaer der endnu, men Ingen boer der, det kan falde ved den første Nattestorm. Kæret er tilgroet med Rør og Bukkeblade. Vinden suser i det gamle Træ, det er som man hørte en Sang; Vinden synger den, Træet fortæller den; forstaaer Du den ikke, spørg den gamle *Johanne* i Fattighuset.

Hun lever der, hun synger sin Psalme, den hun sang for *Rasmus*, hun tænker paa ham, beder til *Vor Herre* for ham, hun, den troe Sjæl. Hun kan fortælle om Tiden, som gik, Minderne, der suse i det gamle Træ.

*

193

Portnøglen.

Hver Nøgle har sin Historie og der er mange Nøgler: Kammerherrenøgle, Uhrnøgle, Sanct Peters Nøgle; vi kunne fortælle om alle Nøglerne, men nu fortælle vi kun om *Kammerraadens* Portnøgle.

Den var bleven til hos en Kleinsmed, men den kunde godt troe at det var hos en Grovsmed, saaledes tog Manden paa den, hamrede og filede. Den var for stor for Buxelomme, saa maatte den i Frakkelomme. Her laae den tidt i Mørke, men forresten havde den sin bestemte Plads paa Væggen, ved Siden af *Kammerraadens* Silhouet fra Barndomstiden, der saae han ud som en Bolle med Kalvekrøs.

Man siger, at ethvert Menneske faaer i sin Charakter og Handlemaade Noget af det Himmeltegn, han fødes under, Tyren, Jomfruen, Skorpionen, som de kaldes i Almanakken. *Kammerraadinden* nævnede ingen af disse, hun sagde, hendes Mand var født under »Hjulbørens Tegn«, altid maatte han skubbes frem.

Hans Fader skubbede ham ind paa et Contor, hans Moder skubbede ham ind i Ægtestanden, og hans Kone skubbede ham op til *Kammerraad*, men det Sidste sagde hun ikke, hun var en besindig, brav Kone, der taug paa rette Sted, talte og skubbede paa rette Sted.

*** **
----- 194

Nu var han oppe i Aarene, »velproportioneret«, som han selv sagde, en Mand med Læsning, Godmodighed og dertil nøgleklog, Noget vi nærmere skulle forstaae. Altid var han i godt Humeur, alle

Mennesker holdt han af og gad gjerne tale med. Gik han i Byen, var det svært at faae ham hjem igjen, naar ikke Mutter var med og skubbede ham. Han maatte tale med enhver Bekjendt, han mødte. Han havde mange Bekjendte, og det gik ud over Middagsmaden.

Fra Vinduet passede *Kammerraadinden* paa. »Nu kommer han!« sagde hun til Pigen, »sæt Gryden paa! - Nu staaer han stille og taler med En, tag saa Gryden af, ellers bliver Maden kogt for meget! - Nu kommer han da! ja sæt saa Gryden paa igjen!«

Men derfor kom han ikke.

Han kunde staae lige under Husets Vindue og nikke op, men kom saa en Bekjendt forbi, da kunde han ikke lade være, han maatte sige ham et Par Ord; kom da, idet han talte med denne, en anden Bekjendt, saa holdt han den Første ved Knaphullet og tog den Anden i Haanden, mens han raabte paa en Tredie, der vilde forbi.

Det var en Taalmodighedsprøve for *Kammerraadinden*. »*Kammerraad! Kammerraad!*« raabte hun da, »ja den Mand er født under Hjulbørens Tegn, afsted kan han ikke komme, uden han skubbes frem!«

Han holdt meget af at gaae i Boglader, see i Bøger og Blade. Han gav sin Boghandler et lille Honorar for hjemme hos sig at turde læse de nye Bøger, det vil sige, have Lov til at skære Bøgerne op paa langs, men ikke paa tværs, thi da kunne de ikke sælges som nye. Han var en levende Avis i al Skikkelighed, vidste Besked om Forlovelser, Bryllupper og Begravelser, Bogsnak og Bysnak, ja han henkastede hemmelighedsfulde Hentydninger om at vide Besked, hvor Ingen vidste den. Han havde det fra Portnøglen.

Allerede som unge Nygifte boede *Kammerraadens* i deres egen Gaard, og fra den Tid havde de samme Portnøgle, men ikke da kjendte de dens forunderlige Kræfter, dem lærte de først senere at kjende.

Det var i Kong *Frederik den Sjettes* Tid. *Kjøbenhavn* havde dengang ingen Gas, den havde Tranlygter, den havde intet Tivoli eller Casino, ingen Sporvogne og ingen Jernbaner. Det var Smaat med Fornøielser imod hvad det nu er. Om Søndagen

*
- 195

gik man sig en Tour ud af Porten til *Assistents-Kirkegaarden*, læste Indskrifterne paa Gravene, satte sig i Græsset, spiste af sin Madkurv og drak sin Snaps til, eller man gik til *Frederiksberg*, hvor der foran Slottet var Regiments-Musik og mange Mennesker for at see den kongelige Familie roe om i de smaa, snevre Canaler, hvor den gamle Konge styrede Baaden, han og Dronningen hilse alle Mennesker, uden Stands-Forskjel. Derud kom velstaaende Familier fra Byen og drak deres Aftenthe. Varmt Vand kunde de faae i et lille Bondehuus paa Marken udenfor Haven, men de maatte selv bringe Maskine med.

Derud drog *Kammerraadens* en Solskins Søndag-Eftermiddag; Tjenestepigen gik foran med Maskine og en Kurv med Madvarer og »en Sobian af *Spendrups*«.

»Tag Portnøglen!« sagde *Kammerraadinden*, »at vi kunne slippe ind i vort Eget, naar vi komme tilbage; Du veed her lukkes ved Mørkningen og Klokkestrængen er itu fra imorges! - Vi komme silde hjem! vi skal, efter at have været paa *Frederiksberg* ind i *Casortis* Theater paa Vesterbro og see Pantomimen: »*Harlekin, Formand for Tærskerne*«; der komme de ned i en Sky; det koster to Mark Personen!«

Og de gik til *Frederiksberg*, hørte Musikken, saae de kongelige Baade med vaiende Flag, saae den gamle Konge og de hvide Svaner. Efter at have drukket en god Thee skyndte de sig afsted, men kom dog ikke betids i Theatret.

Liniedandsen var forbi, Styltedandsen var forbi, og Pantomimen begyndt; de kom som altid for silde, og deri var *Kammerraaden* Skyld; hvert Øieblik paa Veien standsede han for at tale med Bekjendte; inde i Theatret fandt han ogsaa gode Venner, og da Forestillingen var forbi, maatte han og hans Frue nødvendigviis følge med ind til en Familie paa »Broen«, for at nyde et Glas Punsch, det vilde blive et Ophold, kun paa ti Minutter, men disse drog rigtignok ud til en heel Time. Der blev talt og talt. Særdeles underholdende var en svensk Baron, eller var det en tydsk, det havde *Kammerraaden* ikke nøiagtig beholdt, men derimod den Konst med Nøglen, han lærte ham, beholdt han for alle Tider. Det var overordenlig interessant! han kunde faae Nøglen til at svare paa Alt, hvad man spurgte den om, selv det Allerhemmeligste.

*
- 196

Kammerraadens Portnøgle egnede sig især dertil, den var tung i Kammen, og den maa hænge ned. Grebet af Nøglen lod Baronens hvile paa sin høire Haands Pegefinger. Løst og let hang den der, hvert Pulsslæg i Fingerspidsen kunde sætte den i Bevægelse, saa at den dreiede, og skete det ikke, saa forstod Baronens umærkeligt at lade den dreie sig, som han vilde. Hver Dreining var et Bogstav fra A og saa langt ned i Alfabetet, man vilde. Naar det første Bogstav var fundet, dreiede Nøglen til modsat Side; derpaa søgte man det næste Bogstav, og saaledes fik man hele Ord, hele Sætninger, Svar paa Spørgsmaalet. Løgn var det

Hele, men altid en Morskab, det var ogsaa saa temmelig *Kammerraadens* første Tanke, men den holdt han ikke, den gik med ham heelt op i Nøglen.

»Mand! Mand!« raabte *Kammerraadinden*. »Vesterport lukkes Klokken Tolv! vi komme ikke ind, vi have kun et Qvarter at skynde os i.«

De maatte skynde sig; flere Personer, der vilde ind i Byen, kom dem snart forbi. Endelig nærmede de sig det yderste Vagthuus, da slog Klokken Tolv, Porten smældede i; en heel Deel Mennesker stode lukkede ude og mellem disse *Kammerraadens* med Pige, Maskine og tom Madkurv. Nogle stode der i stor Forskrækkelse, Andre i Ærgrelse; hver tog det paa sin Maade. Hvad var der at gjøre.

Heldigviis var i den sidste Tid taget den Bestemmelse, at een af Byens Porte, Nørreport, blev ikke laaset af, der kunde Fodgængere slippe igjennem Vagthuset ind i Byen.

Veien var ikke saa kort endda, men Veiret smukt, Himlen klar med Stjerner og Stjernes kud, Frøerne qvækkede i Grøft og i Kær. Selskabet selv begyndte at synge, den ene Vise efter den anden, men *Kammerraaden* sang ikke, saa heller ikke efter Stjernerne, ja ikke engang efter sine egne Been, han faldt saa lang han var lige ved Grøftekanten, man kunde troe han havde drukket for meget, men det var ikke Punschen, det var Nøglen, der var gaaet ham i Hovedet og dreiede der.

Endelig naaede de Nørrebroes Vagthuus, slap over Broen og ind i Staden.

»Nu er jeg glad igjen!« sagde *Kammerraadinden*. »Her er vor Port!«

*
– 197

»Men hvor er Portnøglen!« sagde *Kammerraaden*. Den var ikke i Baglommen, heller ikke i Sidelommen.

»Du Forbarmende!« raabte *Kammerraadinden*. »Har Du ikke Nøglen? Den har Du tabt ved de Nøglekonger med Baronen. Hvor komme vi nu ind! Klokkestrængen veed Du er itu fra imorges, Vægteren har ikke Nøgle til Huset. Vi ere jo i Fortvivelse!«

Tjenestepigen begyndte at hyle, *Kammerraaden* var den Eneste, der viste Fatning.

»Vi maae slaae en Rude ind til Spekhøkeren!« sagde han, »faae ham op og saa slippe ind.«

Han slog een Rude, han slog to, »Petersen!« raabte han og stak Paraplyskafte ind af Ruderne; da skreg høit derinde Kjeldermandens Datter. Kjeldermanden slog Boutiksdøren op med Raabet »Vægter!« og før han ret fik seet *Kammerraad-Familien*, kjendt den og lukket den ind, peb Vægteren og i næste Gade svarede en anden Vægter og peb. Folk kom frem i Vinduerne. »Hvor er Ilden? Hvor er Spectakel?« spurgte de, og spurgte endnu, da *Kammerraaden* allerede var i sin Stue, tog Frakken af og - i den laae Portnøglen, - ikke i Lommen, men i Foderet, der var den sluppen ned gjennem et Hul, som ikke skulde være i Lommen.

Fra den Aften fik Portnøglen en særegen stor Betydning, ikke blot naar man gik ud om Aftenen, men naar man sad hjemme og *Kammerraaden* viste sin Kløgt og lod Nøglen give Svar paa Spørgsmaal.

Han tænkte sig det rimeligste Svar og saa lod han Nøglen give det, tilsidst troede han selv derpaa; men det gjorde ikke Apothekeren, en ung Mand i nær Slægt med *Kammerraadinden*.

Den Apotheker var et godt Hoved, et kritisk Hoved, han havde allerede fra Skoledreng leveret Kritiker over Bøger og Theater, men uden Navns Nævnelser, det gjør saa meget. Han var hvad man kalder Skjønaand, men troede aldeles ikke paa Aander, mindst paa Nøgle-Aander.

»Jo jeg troer, jeg troer,« sagde han, »velsignede Hr. *Kammerraad*, jeg troer paa Portnøglen og alle Nøgle-Aander, saa fast som jeg troer paa den nye Videnskab, som begynder at kjendes: Borddandsen og Aanderne i gamle og nye Møbler. Har De hørt derom? Jeg har hørt! Jeg har tvivlet, De veed jeg er en Tvivler, men jeg er bleven omvendt ved at læse i et ganske troværdigt udenlandsk Blad en forfærdelig Historie. *Kammerraad!* vil De

*
– 198

tænke Dem, ja jeg giver Historien som jeg har den. To kloge Børn havde seet Forældrene vække Aanden i et stort Spisebord. De Smaa vare alene og vilde nu forsøge paa samme Maade at gnide Liv i en gammel Commode. Livet kom der, Aanden vaagnede, men den taalte ikke Børne-Commando; den reiste sig, det knagede i Commoden, den skød Skufferne ud og lagde med sine Commode-Been Børnene hver i sin Skuffe, og saa løb Commoden med dem ud af den aabne Dør, ned ad Trappen og ud paa Gaden, hen til Canalen, hvor den styrtede sig ud og druknede begge Børnene. De smaa Liig kom i christen Jord, men Commoden blev bragt paa Raadstuen, dømt for Barnemord og levende brændt paa Torvet. Jeg har læst det!« sagde Apothekeren, »læst det i et udenlandsk Blad, det er ikke Noget jeg selv har fundet paa. Det er Nøglen tage mig sandt! nu bander jeg en høi Ed!«

Kammerraaden fandt, at en saadan Tale var for grov en Spøg, de To kunde aldrig tale om Nøglen. Apothekeren var nøgledum.

Kammerraaden skred frem i Nøgle-Kundskab; Nøglen var hans Morskab og Klogskab.

En Aften, *Kammerraaden* var ved at gaae i Seng, han stod halv afklædt, da bankede det paa Døren ud til Gangen. Det var Kjeldermanden, som kom saa seent; han var ogsaa halv afklædt, men han havde, sagde han, faaet pludselig en Tanke, som han var bange for, at han ikke kunde holde paa Natten over.

»Det er min Datter, *Lotte-Lene*, jeg maa tale om. Hun er en kjøn Pige, hun er confirmeret, nu vilde jeg gjerne see hende godt anbragt!«

»Jeg er endnu ikke Enkemand!« sagde *Kammerraaden* og smaaloe, »og jeg har ingen Søn, jeg kan byde hende!«

»De forstaaer mig nok, *Kammerraad!*« sagde Kjeldermanden. »Spille Claveer kan hun, synge kan hun; det maa kunne høres her op i Huset. De veed ikke Alt, hvad det Pigebarn kan hitte paa, hun kan tale og gaae efter alle Mennesker. Hun er skabt for Komedien, og det er en god Vei for nette Piger af god Familie, de kunne gifte sig et Grevskab til, dog derom er ikke Tanke hos mig eller *Lotte-Lene*. Synge kan hun, Claveer kan hun! saa gik jeg forleden med hende op paa Sangskolen. Hun sang; men hun har ikke, hvad jeg kalder Øl-Bas hos Fruentimmer, ikke Canarifugl-Skrig op i de høieste Toner, som man nu forlanger af Sangerinderne, og saa raadede man hende aldeles fra den Vei. Naa, tænkte jeg, kan hun ikke blive 199 Sangerinde, saa kan hun altid blive Skuespillerinde, der hører da kun Mæle til. I Dag talte jeg derom til Instructeuren, som de kalde ham. »Har hun Læsning?« spurgte han; »nei,« sagde jeg, »aldeles ingen!« - »Læsning er nødvendig for en Konstnerinde!« sagde han; den kan hun faae endnu, meente jeg, og saa gik jeg hjem. Hun kan gaae ind i et Leie-Bibliothek og læse hvad der er, tænkte jeg. Men saa sidder jeg nu i Aften og klæder mig af, og da falder det mig ind: hvorfor leie Bøger, naar man kan faae dem at laane. *Kammerraaden* har fuldt op af Bøger, lad hende læse dem; der er Læsning nok, og den kan hun have frit!«

»*Lotte-Lene* er en rar Pige!« sagde *Kammerraaden*, »en kjøn Pige! Bøger skal hun faae til Læsning. Men har hun dette, som man kalder Fut i Aanden, det Geniale, Geniet? Og har hun, hvad her er ligesaa vigtigt, har hun Lykke med sig?«

»Hun har vundet to Gange i Vare-Lotteriet«, sagde Kjeldermanden, »een Gang vandt hun et Klædeskab, og een Gang sex Par Lagener, det kalder jeg Lykke og den har hun!«

»Jeg vil spørge Nøglen!« sagde *Kammerraaden*.

Og han stillede Nøglen paa sin høire Pegefinger og paa Kjeldermandens høire Pegefinger, lod Nøglen dreie sig og give Bogstav paa Bogstav.

Nøglen sagde: »Seier og Lykke!« og saa var *Lotte-Lenes* Fremtid bestemt.

Kammerraaden gav hende strax to Bøger til Læsning: »*Dyveke*« og *Knigges* »Omgang med Mennesker.«

Fra den Aften begyndte et Slags nærmere Bekjendtskab mellem *Lotte-Lene* og *Kammerraadens*. Hun kom derop i Familien, og *Kammerraaden* fandt, at hun var en forstandig Pige, hun troede paa ham og Nøglen. *Kammerraadinden* saae i den Frimodighed, hvormed hun hvert Øieblik viste sin store Uvidenhed, noget Barnligt, Uskyldigt. Ægteparret hver paa sin Viis syntes om hende og hun om dem.

»Der lugter saa yndigt deroppe!« sagde *Lotte-Lene*.

Der var Lugt, en Duft, en Æbleduft paa Gangen, hvor *Kammerraadinden* havde henlagt en heel Tønde »Graastener«-Æbler. Der var ogsaa en Røgelse-Duft af Roser og Lavendler gjennem alle Stuer.

»Det giver noget Fiint!« sagde *Lotte-Lene*. Hendes Øine frydedes dernæst ved de mange smukke Blomster,

* 200

Kammerraadinden her altid havde; ja midt om Vinteren blomstrede her Sireen og Kirsebærgreen. De afskaarne bladløse Grene bleve satte i Vand, og i den varme Stue bare de snart Blomst og Blad.

»Man skulde troe at Livet var borte i de nøgne Grene, men see dog, hvor det staaer op fra de Døde.«

»Det er aldrig før faldet mig ind!« sagde *Lotte-Lene*. »Naturen er dog yndig!«

Og *Kammerraaden* lod hende see sin »Nøglebog«, hvori stod opskrevet mærkelige Ting, Nøglen havde sagt; selv om en halv Æblekage, der var forsvundet fra Skabet, netop den Aften Tjenestepigen havde sin Kjæreste i Besøg.

Og *Kammerraaden* spurgte sin Nøgle: »Hvem har spiiist Æblekagen, Katten eller Kjæresten?« og Portnøglen svarede: »Kjæresten!« *Kammerraaden* troede det allerede før han spurgte, og Tjenestepigen tilstod: den forbandede Nøgle vidste jo Alt.

»Ja er det ikke mærkeligt!« sagde *Kammerraaden*. »Den Nøgle, den Nøgle! og om *Lotte-Lene* har den sagt: »Seier og Lykke!« - Det skal vi nu see! - Jeg svarer for det.«

»Det er yndigt!« sagde *Lotte-Lene*.

Kammerraadens Frue var ikke saa tillidsfuld, men hun sagde ikke sin Tvivl naar Manden hørte paa det, men betroede senere *Lotte-Lene*, at *Kammerraaden*, da han var et ungt Menneske, havde været aldeles forfalden til Theatret. Havde Nogen den Gang skubbet til ham, da var han bestemt traadt op som Skuespiller, men Familien skubbede fra. Paa Scenen vilde han, og for at komme der skrev han en Komædie.

»Det er en stor Hemmelighed, jeg betroer Dem, lille *Lotte-Lene*. Komædien var ikke daarlig, den blev antagen paa det Kongelige og peben ud, saa at man aldrig siden har hørt om den, og det er jeg glad ved. Jeg er hans Kone og kjender ham. Nu vil De gaae samme Vei; - jeg ønsker Dem alt Godt, men jeg troer ikke det gaaer, jeg troer ikke paa Portnøglen!«

Lotte-Lene troede paa den, og i den Tro mødtes hun med *Kammerraaden*.

Deres Hjerter forstode hinanden i al Tugt og Ære.

Pigebarnet havde iøvrigt flere Dygtigheder, som *Kammerraadinden* satte Priis paa. *Lotte-Lene* forstod at lave Stivelse af Kartoffler, sye Silkehandsker af gamle Silkestrømper, overtrække sine Silke-Dandseskoe, uagtet hun havde Raad til at kjøbe alt sit Tøi nyt. Hun havde hvad Spekhøkeren sagde: Skillinger i Bordskuffen og Obligationer i Pengeskabet. Det var

*
- 201

egenlig en Kone for Apothekeren, tænkte *Kammerraadinden*, men hun sagde det ikke, og lod heller ikke Nøglen sige det. Apothekeren skulde snart sætte sig ned, have eget Apothek og det i en af de nærmeste, største Provindsbyer.

Lotte-Lene læste stadigt »*Dyveke*« og *Knigges* »Omgang med Mennesker.« Hun beholdt de to Bøger i to Aar, men saa kunde hun ogsaa den ene udenad, *Dyveke*, alle Rollerne, men hun vilde kun optræde i den ene, *Dyvekes*, og ikke optræde i Hovedstaden, hvor der er saa megen Misundelse, og hvor de ikke vilde have hende. Hun vilde begynde sin Konstnerbane, som *Kammerraaden* kaldte det, i en af Landets større Provindsbyer.

Nu traf det sig ganske forunderligt, at det netop var sammesteds, hvor den unge Apotheker havde sat sig ned som Byens yngste, om ikke eneste Apotheker.

Den store, forventningsfulde Aften kom, *Lotte-Lene* skulde optræde, vinde Seier og Lykke, som Nøglen havde sagt. *Kammerraaden* var der ikke, han laae til Sengs og *Kammerraadinden* pleiede ham; han skulde have varme Servietter og Camillethee: Servietterne om Livet og Theen i Livet.

Ægteparret overværede ikke »*Dyveke*-Forestillingen«, men Apothekeren var der og skrev Brev herom til sin Slægtning, *Kammerraadinden*.

»*Dyveke*-Kraven var det bedste!« skrev han. »Havde *Kammerraadens* Portnøgle været i min Lomme, jeg havde taget den frem og pebet i den, det fortjente hun og det fortjente Nøglen, der saa skammeligt har løiet hende paa: »Seier og Lykke.«

Kammerraaden læste Brevet. Det hele var Ondskab, sagde han, Nøglehad, der gik ud over den uskyldige Pige.

Og saasart han reiste sig fra Sengen og var Menneske igjen, sendte han en lille men giftspydig Skrivelse til Apothekeren, der igjen svarede, som om han slet ikke havde forstaaet Andet end Spøg og godt Humeur i den hele Epistel.

Han takkede for dette som for hvert fremtidigt, velvilligt Bidrag til Kundgjørelsen om Nøglens uforlignelige Værd og Betydning; dernæst betroede han *Kammerraaden*, at han, udenfor sin Apotheker-Virksomhed, skrev paa en stor Nøgle-Roman, i hvilken alle de handlende Personer vare Nøgler, ene og alene Nøgler; »Portnøglen« var naturligviis Hovedpersonen, og

*
- 202

Kammerraadens Portnøgle var ham Forbilledet, begavet med Seerblik og Spaadoms Evne; om den maatte alle de andre Nøgler dreie sig: den gamle Kammerherre-Nøgle, der kjendte Hoffets Glands og Festligheder; Uhrnøglen, lille, fiin og fornem, til fire Skilling hos Isenkræmmeren; Nøglen til Kirkestolen, den

regner sig med til Geistligheden og har, ved at sidde en Nat over i Nøglehul i Kirken, seet Aander; Spisekammer-, Brændekammer- og Viinkjelder-Nøglen, alle træde op, neie sig og dreie sig om Portnøglen. Solstraalerne lyse den op til Sølv, Vinden, Verdens-Aanden, farer ind i den saa det fløiter. Den er Nøglen for alle Nøgler, den var *Kammerraadens* Portnøgle, nu er den Himmelportens Nøgle, den er Pave-Nøgle, den er *ufeilbarlig!*«

»Ondskab!« sagde *Kammerraaden*. »Pyramidal Ondskab!«

Han og Apothekeren saae aldrig oftere hinanden. - Jo, ved *Kammerraadindens* Begravelse.

Hun døde først.

Der var Sorg og Savn i Huset. Selv de afskaarne Kirsebærgrene, som havde sat friske Skud og Blomster, sørgede og visnede hen; de stode glemte, hun pleiede dem ikke.

Kammerraaden og *Apothekeren* gik bag efter hendes Kiste, Side om Side, som de to nærmeste Slægtninge, her var ikke Tid eller Stemning til at mundhugges.

Lotte-Lene bandt Sørgeflor om *Kammerraadens* Hat. Hun var der i Huset, forlængst vendt tilbage, uden Seier og Lykke paa Konstens Bane. Men den kunde komme, *Lotte-Lene* havde en Fremtid. Nøglen havde sagt det, og *Kammerraaden* havde sagt det.

Hun kom op til ham. De talte om den Afdøde og de græd, *Lotte-Lene* var blød, de talte om Konsten og *Lotte-Lene* var stærk.

»Theaterlivet er yndigt!« sagde hun, »men der er saa meget Vrøvl og Misundelse! jeg gaaer heller min egen Vei. Først mig selv, saa Konsten!«

Knigge havde talt sandt i sit Capitel om Skuespillere, det indsaae hun, Nøglen havde ikke talt sandt, men derom talte hun ikke til *Kammerraaden*; hun holdt af ham.

Portnøglen var iøvrigt under hele Sørgeaaret hans Trøst og Opmuntring. Han gav den Spørgsmaal, og den gav ham Svar. Og da Aaret var omme og han og *Lotte-Lene* en stemningsfuld Aften sad sammen, spurgte han Nøglen:

*
- 203

»Gifter jeg mig, og med hvem gifter jeg mig?«

Der var Ingen, der skubbede til ham, han skubbede til Nøglen, og den sagde: »*Lotte-Lene!*«

Saa var det sagt, og *Lotte-Lene* blev *Kammerraadinde*.

»*Seier og Lykke!*«

De Ord vare sagte, forud - af *Portnøglen*.

*
-
204

Krøblingen.

Der var en gammel Herregaard med unge, prægtige Herregaardsfolk. Rigdom og Velsignelse havde de, fornøie sig vilde de og Godt gjorde de. Alle Mennesker vilde de gjøre glade som de selv vare det.

Juleaften stod et deiligt pyntet Juletræ i den gamle Riddersal, hvor da Ilden brændte i Kaminerne og der var hængt Granqviste om de gamle Skilderier. Her samledes Herskabet og Gjesterne, der blev Sang og Dands.

Tidligere paa Aftenen var allerede Juleglæde i Folkestuen. Ogsaa her stod et stort Grantræ med tændte røde og hvide Lys, smaa Danebrogsflag, udklippede Svaner og Fiskenet af broget Papir fyldte med

»Godtgodter«. De fattige Børn fra Sognet vare indbudne; hver havde sin Moder med. Hun saae ikke meget hen til Træet, hun saae hen til Julebordene, hvor der laae Uldent og Linned, Kjoletøi og Buxetøi. Ja derhen saae Mødrene og de voxne Børn, kun de bitte Smaa strakte Hænderne mod Lysene, Flitterguldet og Fanerne.

Hele den Forsamling kom tidligt paa Eftermiddagen, fik Julegrød og Gaasesteg med Rødkaal. Naar saa Juletræet var seet og Gaverne uddeelte, fik hver et lille Glas Punsch og æblefyldte Æbleskiver.

De kom hjem i deres egen fattige Stue, og der blev talt om »den gode Levemaade«, det vil sige Fødevarerne, og Gaverne bleve endnu engang rigtigt besete.

* * * * *
--- -- 205

Der var nu *Have-Kirsten* og *Have-Ole*. Gifte med hinanden havde de Huset og det daglige Brød ved at luge og grave i Herregaardshaven. Hver Julefest fik de deres gode Deel af Foræringerne; de havde ogsaa fem Børn, alle fem bleve klædte op af Herskabet.

»Det er godgørende Folk, vort Herskab!« sagde de. »Men de have da ogsaa Raad til det, og de have Fornøielse deraf!«

»Her ere komne gode Klæder at slide for de fire Børn!« sagde *Have-Ole*. »Men hvorfor er her ikke Noget til Krøblingen? Ham pleie de dog ogsaa at betænke, skjøndt han ikke er med ved Gildet!«

Det var det ældste af Børnene, de kaldte »Krøblingen«, han havde ellers Navnet *Hans*.

Som Lille var han det flinkeste og livligste Barn, men saa blev han med Eet »slat i Benene«, som de kaldte det, han kunde ikke staae eller gaae og nu laae han til Sengs paa femte Aar.

»Ja, Noget fik jeg jo ogsaa til ham!« sagde Moderen. »Men det er ikke Noget videre, det er bare en Bog, han kan læse i!«

»Den skal han ikke blive fed af!« sagde Faderen.

Men glad ved den blev *Hans*. Han var en rigtig opvakt Dreng, der gjerne læste, men brugte ogsaa sin Tid til Arbeide, for saavidt som han, der altid maatte ligge til Sengs, kunde gjøre Gavn. Han var nævenyttig, brugte sine Hænder, strikkede Uldstrømper, ja hele Sengetæpper; Fruen paa Gaarden havde rost og kjøbt dem.

Det var en Eventyrbog, *Hans* havde faaet; i den var Meget at læse, Meget at tænke over.

»Den er ikke til noget Slags Nytte her i Huset!« sagde Forældrene. »Men lad ham læse, saa gaaer den Tid, han kan ikke altid binde Hoser!«

Foraaret kom; Blomster og Grønt begyndte at spire, Ukrudt med, som man jo nok kan kalde Nælderne, uagtet der staaer saa kjønt om dem i Psalmen:

»Gik alle Konger frem i Rad,
I deres Magt og Vælde,
De mægted' ei det mindste Blad
At sætte paa en Nælde.«

Der var Meget at gjøre i Herregaardshaven, ikke blot for Gartneren og hans Lærlinger, men ogsaa for *Have-Kirsten* og *Have-Ole*.

*
- 206

»Det er et heelt Slid!« sagde de, »og have vi saa revet Gangene og faaet dem rigtigt pene, saa trædes de strax ned igjen. Her er et Rykind med Fremmede paa Herregaarden. Hvor det maa koste! men Herskabet er rige Folk!«

»Det er løierligt fordeelt!« sagde *Ole*. »Vi ere Alle Vor Herres Børn, siger Præsten. Hvorfor da saadan Forskjel!«

»Det kommer fra Syndefaldet!« sagde *Kirsten*.

Derom talte de igjen om Aftenen, hvor *Krøbling-Hans* laae med Eventyrbogen.

Trange Kaar, Slid og Slæb, havde gjort Forældrene haarde i Hænderne men ogsaa haarde i deres Dom og Mening; de kunde ikke magte den, ikke klare den, og talte sig nu mere gnavne og vrede.

»Somme Mennesker faae Velstand og Lykke, Andre kun Fattigdom! Hvorfor skal vore første Forældres Ulydighed og Nysgjerrighed gaae ud over os. Vi havde ikke baaret os saaledes ad som de To!«

»Jo vi havde!« sagde lige med Eet *Krøbling-Hans*. »Det staaer Altsammen her i denne Bog!«

»Hvad staaer i Bogen?« spurgte Forældrene.

Og *Hans* læste for dem det gamle Eventyr om *Brændehuggeren og hans Kone*: de skjendte ogsaa over Adams og Evas Nysgjerrighed, der var Skyld i deres Ulykke. Saa kom Landets Konge forbi. »Følg hjem med!« sagde han, »saa skal I faae det lige saa godt som jeg, syv Retter Mad og en Skue-Ret. Den er i lukket Terrin, den maae I ikke røre, for saa er det forbi med Herrelivet!« »Hvad kan der være i Terrinen?« sagde Konen. »Det kommer ikke os ved!« sagde Manden. »Ja jeg er ikke nysgjerrig!« sagde Konen, »jeg gad bare vide, hvorfor vi ikke tør løfte Laaget; der er vist noget Delicat!« »Bare der ikke er nogen Mechanik ved!« sagde Manden, »saadan et Pistolskud, der knalder af og vækker hele Huset!« »Eia!« sagde Konen og rørte ikke ved Terrinen. Men om Natten drømte hun, at Laage! selv løftede sig, der kom en Duft af den deiligste Punsch, som man faaer den ved Bryllupper og Begravelser. Der laae en stor Sølvskilling med Indskrift: »Drikke I af denne Punsch, saa blive I de to Rigeste i Verden og alle andre Mennesker blive Stoddere!« - og saa vaagnede Konen i det Samme og fortalte Manden sin Drøm. »Du tænker for meget paa den Ting!« sagde han. »Vi kunne jo lette med Lempe!« sagde Konen. »Med Lempe!« sagde Manden. Og Konen løftede

*
- 207

ganske sagte Laaget. - Da sprang der to smaa vevre Muus ud og væk vare de i et Musehul. »God Nat!« sagde Kongen. »Nu kunne I gaae hjem og lægge Eder i Eders Eget. Skjend ikke meer paa *Adam* og *Eva*, I selv have været lige saa nysgjerrige og utaknemmelige!« - -

»Hvorfra er den Historie der kommen i Bogen?« sagde *Have-Ole*! Det er ligesom den skulde gjelde os. Den er meget til Eftertæksomhed!«

Næste Dag gik de igjen paa Arbeide, de bleve ristede af Solen og vaade til Skindet af Regnveiret; inde i dem vare gnavne Tanker, dem tyggede de Drøv paa.

Det var endnu lys Aften hjemme, de havde spiist deres Melkegrød.

»Læs for os igjen Historien om *Brændehuggeren*,« sagde *Have-Ole*.

»Der er saa mange yndelige i den Bog!« sagde *Hans*. »Saa mange, I ikke kjende!«

»Ja dem bryder jeg mig ikke om!« sagde *Have-Ole*. »Jeg vil høre den, jeg kjender!«

Og han og Konen hørte den igjen.

Meer end een Aften kom de tilbage til den Historie.

»Rigtigt klare mig det Hele, kan den dog ikke!« sagde *Have-Ole*. »Det er med Menneskene som med sød Melk, den skjørner; nogle blive til fiin Skjørøst, og andre til den tynde, vandede Valle! somme Folk have Lykke i enhver Ting, sidde til Høibords alle Dage og kjende hverken Sorg eller Savn!«

Det hørte *Krøbling-Hans*. Sølle var han i Benene, men kløgtig i Hovedet. Han læste op for dem af Eventyrbogen, læste om »*Manden uden Sorg og Savn*.« Ja hvor var han at finde og findes maatte han:

Kongen laae syg og kunde ikke helbredes, uden ved at blive iført den Skjorte, som var bleven baaret og slidt paa Kroppen af et Menneske, der i Sandhed kunde sige, at han aldrig havde kjendt Sorg eller Savn.

Bud blev sendt til alle Verdens Lande, til alle Slotte og Herregaarde, til alle velstaaende og glade Mennesker, men naar man rigtig frittede ud, havde dog hver af dem prøvet Sorg og Savn.

*
- 208

»Det har jeg ikke«, sagde Svinehyrden, der sad paa Grøften, loe og sang. »Jeg er det lykkeligste Menneske!«

»Giv os da din Skjorte,« sagde de Udsendte, »den skal Du faae betalt med et halvt Kongerige.«

Men han havde ingen Skjorte, og kaldte sig dog det lykkeligste Menneske.

»Det var en fiin Karl!« raabte *Have-Ole*, og han og hans Hustru loe, som de ikke havde leet i Aar og Dag.

Da kom Skoleholderen forbi.

»Hvor I ere fornøiede!« sagde han, »det er sjeldent Nyt her i Huset. Har I vundet en Ambe i Lotteriet?«

»Nei, det er ikke af det Slags!« sagde *Have-Ole*. »Det er *Hans*, der læste for os af *Eventyrbogen*, han læste om »*Manden uden Sorg og Savn*«, og den Karl han havde ingen Skjorte. Det tør op for Øinene, naar

man hører Sligt, og det af en trykt Bog. Hver har nok sit Læs at trække; man er ikke ene om det. Heri er altid en Trøst!«

»Hvorfra har I den Bog?« spurgte Skoleholderen.

»Den fik vor *Hans* ved Juletid for over et Aar siden. Herskabet gav ham den. De veed, han har saadan Lyst til Læsning og er jo Krøbling! Vi havde den Gang heller seet, at han havde faaet to Blaarlærreds Skjorter. Men Bogen er mærkelig, den kan ligesom svare paa Ens Tanker!«

Skoleholderen tog Bogen og aabnede den.

»Lad os faae den samme Historie igjen!« sagde *Have-Ole*, »jeg har den endnu ikke rigtig inde. Saa maa han ogsaa læse den anden om *Brændehuggeren*!«

De to Historier vare og bleve nok for *Ole*. De vare som to Solstraaler ind i den fattige Stue, ind i den forkuede Tanke, som lod dem være tvære og gnavne.

Hans havde læst den hele Bog, læst den mange Gange. Eventyrene bare ham ud i Verden, der hvor han jo ikke kunde komme, da Benene ikke bare ham.

Skoleholderen sad ved hans Seng; de talte sammen, og det var fornøieligt for dem begge To.

Fra den Dag kom Skoleholderen oftere til *Hans*, naar Forældrene vare paa Arbeide. Det var som en Fest for Drengen, hver Gang han kom. Hvor lyttede han efter, hvad den gamle Mand fortalte ham, om Jordens Størrelse og mange Lande, og at Solen var dog næsten en halv Million Gange større end Jorden og saa langt borte, at en Kanonkugle, i sin Fart, brugte

* 209

fra Solen til Jorden hele fem og tyve Aar, medens Lysstraalerne kunde naae Jorden i otte Minutter.

Om alt Dette veed nu hver dygtig Skoledreng Besked, men for *Hans* var det nyt og endnu vidunderligere end Alt, hvad der stod i Eventyrbogen.

Skoleholderen kom et Par Gange om Aaret til Bords hos Herskabet, og ved en saadan Leilighed fortalte han, hvilken Betydning Eventyrbogen havde i det fattige Huus, hvor alene to Historier i den vare blevne til Vækkelse og Velsignelse. Den svagelige, flinke, lille Dreng havde ved sin Læsning bragt Eftertanke og Glæde i Huset.

Da Skoleholderen tog hjem fra Herregaarden, trykkede Fruen ham et Par blanke Sølvdalere i Haanden til lille *Hans*.

»De maae Fader og Moder have!« sagde Drengen, da Skoleholderen bragte ham Pengene.

Og *Have-Ole* og *Have-Kirsten* sagde: »*Krøbling-Hans* er dog ogsaa til Gavn og Velsignelse!«

Et Par Dage efter, Forældrene vare ved Arbeide paa Herregaarden, holdt Herskabsvognen udenfor; det var den hjertensgode Frue, som kom, glad over, at hendes Julegave var bleven til saadan Trøst og Fornøielse for Drengen og Forældrene.

Hun medbragte fiint Brød, Frugt og en Flaske sød Saft; men hvad der var endnu fornøieligere, hun bragte ham, i forgyldt Buur, en lille sort Fugl, der kunde fløite ganske yndeligt. Buret med Fuglen blev sat op paa den gamle Dragkiste, et Stykke fra Drengens Seng, han kunde see Fuglen og høre den; ja Folk heelt ude paa Landeveien kunde høre dens Sang.

Have-Ole og *Have-Kirsten* kom først hjem efter at Fruen var kjørt bort; de fornåm, hvor glad *Hans* var, men syntes dog, at der kun var Besværighed ved den Gave, der var givet.

»Rige Folk tænke nu ikke saa vidt om!« sagde de. »Skal vi nu ogsaa have den at passe. *Krøbling-Hans* kan jo ikke gjøre det. Enden bliver at Katten tager den!«

Otte Dage gik, der gik endnu otte; Katten havde i den Tid mange Gange været i Stuen, uden at skræmme Fuglen, endsige at gjøre den Fortræd. Da hændte der sig en stor Begivenhed. Det var Eftermiddag, Forældrene og de andre Børn vare paa Arbeide, *Hans* ganske alene; Eventyrbogen havde han i Haanden og læste om Fiskerens Kone, der fik alle sine Ønsker opfyldte; hun vilde være Konge, det blev hun; hun vilde være

* 210

Keiser, det blev Iran; men saa vilde hun være den gode Gud, - da sad hun igjen i Muddergrøften, hun var kommen fra.

Den Historie havde nu slet ingen Hentydning til Fuglen eller Katten, men det var just den Historie, han læste i, da Begivenheden indtraf; det huskede han altid siden.

Buret stod paa Dragkisten, Katten stod paa Gulvet og saae stift med sine grøngule Øine op paa Fuglen. Der var Noget i Kattens Ansigt, som om den vilde sige til Fuglen: »Hvor Du er yndig! jeg gad æde Dig!«

Det kunde *Hans* forstaae; han læste det lige ud af Kattens Ansigt.

»Væk, Kat!« raabte han. »Vil Du see til at komme ud af Stuen!«

Det var som den tog sig sammen til at springe.

Hans kunde ikke naae den, havde ikke Andet at kaste efter den, end sin kjæreste Skat, Eventyrbogen. Den kastede han, men Bindet sad løst, det fløi til een Side, og Bogen selv med alle sine Blade fløi til en anden Side. Katten gik med langsomme Trin lidt tilbage i Stuen og saae paa *Hans*, ligesom den vilde sige:

»Bland Dig ikke i den Sag, lille *Hans*! jeg kan gaae og jeg kan springe, Du kan ingen af Delene!«

Hans holdt Øie med Katten og var i stor Uro; Fuglen blev ogsaa urolig. Intet Menneske var der at kalde paa; det var som om Katten vidste det; den lavede sig igjen til at springe. *Hans* viftede med sit Sengetæppe, Hænderne kunde han bruge; men Katten brød sig ikke om Sengetæppet; og da ogsaa det var kastet efter den, uden Nytte, satte den i eet Spring op paa Stolen og ind i Vindueskarmen, her var den Fuglen nærmere.

Hans kunde fornemme sit eget varme Blod i sig, men det tænkte han ikke paa, han tænkte kun paa Katten og Fuglen; ude af Sengen kunde Drengen jo ikke hjælpe sig, staae paa Benene kunde han ikke, gaae endnu mindre. Det var som om hans Hjerter vendte sig inden i ham, da han saae Katten springe fra Vinduet lige hen paa Dragkisten, støde til Buret saa at det væltede. Fuglen flagrede forvildet om derinde.

Hans gav et Skrig, der gik et Ryk i ham, og uden at tænke derved, sprang han ud af Sengen, hen mod Dragkisten, rev Katten ned, og holdt fast i Buret, hvor Fuglen var som i stor

*
- 211

Forfærdelse. Han holdt Buret i Haanden og løb med det ud af Døren ud paa Veien.

Da strømmede Taarerne ham ud af Øinene; han jublede og raabte ganske høit: »Jeg kan gaae! Jeg kan gaae!«

Han havde faaet sin Førlighed igjen; Sligt kan hænde og med ham hændte det.

Skoleholderen boede tæt ved; til ham løb han ind paa sine bare Fødder, kun i Skjorte og Trøie og med Fuglen i Buret.

»Jeg kan gaae!« raabte han. »Herre, min Gud!« og han hulkede i Graad af bare Glæde.

Og Glæde blev der i Huset hos *Have-Ole* og *Have-Kirsten*. »Gladere Dag kunne vi ikke opleve!« sagde de begge To.

Hans blev kaldet op paa Herregaarden; den Vei havde han ikke gaaet i mange Aar; det var som om Træerne og Nøddebuskene, dem han saa godt kjendte, nikkede til ham og sagde: »Goddag, *Hans*! velkommen herude!« Solen skinnede ham ind i Ansigtet, lige ind i Hjertet.

Herskabet, de unge, velsignede Herregaardsfolk, lod ham sidde hos sig og saae ligesaa glade ud, som om han kunde have været af deres egen Familie.

Gladest var dog Herskabsfruen, som havde givet ham Eventyrbogen, givet ham den lille Sangfugl, den var nu rigtignok død, død af Skrækken, men den havde været ligesom Midlet til hans Helbredelse, og Bogen havde været ham og Forældrene til Vækkelse; den havde han endnu, den vilde han gjemme og læse, om han blev nok saa gammel. Nu kunde han ogsaa være dem hjemme til Gavn. Han vilde lære et Haandværk, helst blive Bogbinder, »thi,« sagde han, »saa kan jeg faae alle nye Bøger at læse!«

Ud paa Eftermiddagen kaldte Herskabsfruen begge Forældrene op til sig. Hun og hendes Huusbond havde talt sammen om *Hans*; han var en from og flink Dreng, havde Læselyst og Nemme. Vor Herre er altid for en god Sag.

Den Aften kom Forældrene rigtig glade hjem fra Gaarden, især *Kirsten*, men Ugedag efter græd hun, for da reiste lille *Hans*; han var kommen i gode Klæder; han var en god Dreng; men nu skulde han over det salte Vand, langt bort, sættes i Skole, en latinsk, og der vilde gaae mange Aar, før de saae ham igjen.

Eventyrbogen fik han ikke med, den vilde Forældrene

beholde til Minde. Og Fader læste tidt i den, men aldrig uden de to Historier, for dem kjendte han.

Og de fik Breve fra *Hans*, det ene gladere end det andet. Han var hos rare Mennesker, i gode Kaar; og allerfornøieligst var det at gaae i Skole; der var saa Meget at lære og vide; han ønskede nu bare at blive hundrede Aar og saa en Gang Skoleholder.

»Om vi skulle opleve det!« sagde Forældrene, og de trykkede hinanden i Hænderne, som ved Altergang.

»Hvad der dog er hændet *Hans*!« sagde *Ole*. »Vor Herre tænker ogsaa paa Fattigmands Barn! just med Krøblingen skulde det vise sig! er det ikke som om *Hans* kunde læse det op for os ud af Eventyrbogen!«

Tante Tandpine.

Hvorfra vi har Historien? -

- Vil Du vide det?

Vi har den fra Fjerdingen, den med de gamle Papirer i.

Mangen god og sjelden Bog er gaaet i Spekhøkeren og Urtekræmmeren, ikke som Læsning, men som Nødvendigheds Artikel. De maae have Papir til Kræmmerhus for Stivelse og Kaffebønner, Papir om Spegesild, Smør og Ost. Skrevne Sager ere ogsaa brugelige.

Tidt gaer i Bøtte, hvad der ikke skulde gaae i Bøtte.

Jeg kjender en Urtekræmmerdreng, Søn af en Spekhøker; han er gaaet tilveirs fra Kjelderens til Stue-Boutiken; et Menneske med stor Læsning, Kræmmerhus-Læsning, baade den trykte og den skrevne. Han har en interessant Samling, og i den flere vigtige Aetstykker fra Een og Anden altfor beskæftiget tankespredt Embedsmands Papirskurv; eet og andet fortroligt Brev fra Veninde til Veninde: Scandale-Meddelelser, som ikke maatte gaae videre, ikke omtales af noget Menneske. Han er en levende Redningsanstalt for en ikke ringe Deel af Literaturen og har i den et stort Omraade, han har Forældrenes og Principalens Bod og har der reddet mangan Bog eller Blade af en Bog, der nok kunde fortjene at læses to Gange.

Han har viist mig sin Samling trykte og skrevne Sager fra Bøtten, rigest fra Spekhøkerens. Der laae et Par Blade af en

----- 214

større Skriverbog; den særdeles smukke og tydelige Haandskrift tildrog sig strax min Opmærksomhed.

»Det har Studenten skrevet!« sagde han, »Studenten, som boede her ligeoverfor og døde for en Maaned siden. Han har lidt svært af Tandpine, seer man. Det er ganske morsomt at læse! Her er kun lidt endnu af det Skrevne, det var en heel Bog og lidt til, mine Forældre gav et halvt Pund grøn Sæbe for det til Studentens Vertinde. Her er, hvad jeg fik holdt tilbage.«

Jeg laante det, jeg læste det og nu meddeler jeg det.

Overskriften var:

Tante Tandpine. I.

- Tante gav mig Slik-Sødt, da jeg var Lille. Mine Tænder holdt det ud, bleve ikke fordærvede; nu er jeg bleven ældre, bleven Student; hun forkjæler mig endnu med Sødt, siger at jeg er Digter.

Jeg har i mig Noget af Poeten, men ikke nok. Tidt naar jeg gaaer i Byens Gader synes det mig, som gaaer jeg i et stort Bibliothek; Husene ere Bogreoler, hver Etage en Hylde med Bøger. Der staaer en Hverdagshistorie, der en god gammel Komædie, videnskabelige Værker i alle Fag, her Smuds-Literatur og god Læsning. Jeg kan phantasere og philosophere over alt det Bogværk.

Der er Noget i mig af Poeten, men ikke nok. Mange Mennesker have vist ligesaa Meget i sig deraf som jeg, og bære dog ikke Skilt eller Halsbaand med Navnet *Poet*.

Der er givet dem og mig en Gudsgave, en Velsignelse, stor nok for En selv, men altfor lille til at stykkes ud igjen til Andre. Den kommer som en Solstraale, fylder Sjæl og Tanke; den kommer som en Blomsterduft, som en Melodi man kjender og husker dog ikke hvorfra.

Forleden Aften, jeg sad i min Stue, trængte til Læsning, havde ingen Bog, intet Blad, faldt i det Samme et Blad, friskt og grønt, fra Lindetræet. Luftningen bar det ind af Vinduet til mig.

Jeg betragtede de mange forgrenede Aarer; et lille Kryb bevægede sig hen over disse, som vilde det gjøre et grundigt Studium af Bladet. Da maatte jeg tænke paa

— 215

Menneske-Viisdom; vi kravle ogsaa om paa Bladet, kjende kun det, og saa holde vi strax Foredrag over det hele store Træ, Boden, Stammen og Kronen; det store Træ: Gud, Verden og Udødelighed, og kjende af det Hele, kun et lille Blad!

Som jeg sad der, fik jeg Besøg af Tante *Mille*.

Jeg viste hende Bladet med Krybet, sagde hende mine Tanker derved, og hendes Øine lyste.

»Du er Digter!« sagde hun, »maaskee den største vi har! skulde jeg opleve det, saa gaaer jeg gjerne i min Grav. Du har altid, lige fra Brygger *Rasmussens* Begravelse, forbauset mig ved din mægtige Phantasi!«

Det sagde Tante *Mille* og kyssede mig.

Hvem var Tante *Mille* og hvem var Brygger *Rasmussen*?

II.

Moders Tante blev af os Børn kaldt Tante, vi havde intet andet Navn til hende.

Hun gav os Syltetøi og Sukker, uagtet det var en stor Fortræd for vore Tænder, men hun var svag ligeoverfor de søde Børn, sagde hun. Det var jo grusomt at negle dem den Smule Sødt, som de holde saa meget af.

Og derfor holdt vi saa meget af Tante.

Hun var gammel Frøken, saa langt jeg kan huske tilbage, altid gammel! Hun stod stille i Alderen.

I tidligere Aar led hun meget af Tandpine og talte altid derom, og saa var det, hendes Ven, Brygger *Rasmussen*, var vittig og kaldte hende *Tante Tandpine*.

Han bryggede ikke i de sidste Aar, levede af sine Rentepenge, kom tidt til Tante og var ældre end hun. Han havde slet ingen Tænder, kun nogle sorte Stumper.

Som Lille havde han spiist for meget Sukker, sagde han til os Børn, og saa kom man til at see saaledes ud.

Tante havde vist aldrig i sin Barndom spiist Sukker; hun havde de deiligste hvide Tænder.

Hun sparede ogsaa paa dem, sov ikke med dem om Natten! sagde Brygger *Rasmussen*.

Det var nu at være ond, vidste vi Børn, men Tante sagde, han meente ikke Noget med det.

En Formiddag ved Frokosten, fortalte hun en fæl Drøm, hun havde om Natten: at een af hendes Tænder var falden ud.

*
– 216

»Det betyder,« sagde hun, »at jeg mister en sand Ven eller Veninde!«

»Var det en falsk Tand!« sagde Bryggeren og smaaloe, »saa kan det kun betyde at De mister en falsk Ven!«

»De er en uhøflig gammel Herre!« sagde Tante vred, som jeg aldrig har seet hende før eller siden.

Senere sagde hun, at det kun var Dril af hendes gamle Ven; han var det ædleste Menneske paa Jorden, og naar han engang døde, blev han til en lille Guds Engel i Himlen!

Jeg tænkte meget over den Forvandling og om jeg vilde være istand til at kjende ham i den nye Skikkelse.

Da Tante var ung og han ogsaa ung, friede han til hende. Hun betænkte sig for længe, blev siddende, blev altfor længe siddende, blev altid gammel Frøken, men altid trofast Veninde.

Og saa døde Brygger *Rasmussen*.

Han blev kjørt til Graven i den dyreste Liigvogn og havde stort Følge, Folk med Ordener og i Uniform.

Tante stod sørgeklædt ved Vinduet med alle os Børn, paa den lille Broder nær, som Storken havde bragt for en Uge siden.

Nu var Liigvognen og Følget forbi, Gaden tom, Tante vilde gaae, men det vilde jeg ikke, jeg ventede paa Englen, Brygger *Rasmussen*; han var jo nu bleven et lille vinget Guds Barn, og maatte vise sig.

»Tante!« sagde jeg. »Troer Du ikke, at han kommer nu! eller at naar Storken igjen bringer os en lille Broder, han da bringer os Englen *Rasmussen*.«

Tante blev aldeles overvældet af min Phantasi, og sagde: »Det Barn bliver en stor Digter!« og det gjentog hun i hele min Skolegang, ja efter min Gonfirmation og nu ind i Studenter-Aarene.

Hun var og er mig den meest deeltagende Veninde, baade i Digter-Pine og i Tandpine. Jeg har jo Anfald af begge to.

»Skriv bare alle dine Tanker ned,« sagde hun, »og put dem i Bordskuffen; det gjorde *Jean Paul*; han blev en stor Digter, som jeg rigtignok ikke holder af, han spænder ikke! Du maa spænde! og Du vil spænde!«

Natten efter den Tale laae jeg i Længsel og Vaande, i Trang og Lyst til at blive den store Digter, Tante saae og fornam i mig; jeg laae i Digter-Pine! men der er en værre Pine:

*
– 217

Tandpine; den masede og qvasede mig, jeg blev en krympende Orm, med Krydderpose og spansk Flue.

»Det kjender jeg!« sagde Tante.

Der var et Sorgens Smil om hendes Mund; hendes Tænder skinnede saa hvide.

* * *

Men jeg maa begynde et nyt Afsnit i min og Tantes Historie.

III.

Jeg var flyttet ind i en ny Huusleilighed og havde boet der en Maaned. Herom talte jeg med Tante.

»Jeg boer hos en stille Familie; den tænker ikke paa mig, selv om jeg ringer tre Gange. Forresten er det et sandt Spectakel-Huus med Lyd og Larm af Veir og Vind og Mennesker. Jeg boer lige over Porten; hver Vogn, som kjører ud eller ind, faaer Skilderierne paa Væggen til at bevæge sig. Porten smælder og rusker i

Huset, som var det en Jordrystelse. Ligger jeg i Sengen, gaae Studene gennem alle mine Lemmer; men det skal være nervestyrkende. Blæser det, og blæse gjør det altid her til Lands, saa dingle de lange Vindues-Kramper udenfor frem og tilbage og slaae mod Muren. Naboens Portklokke til Gaarden ringer ved hvert Vindstød.

Vore Huusbeboere komme klatviis hjem, sildigt paa Aftenen, heelt ud paa Natten; den Logerende, lige over mig, som om Dagen giver Timer i Basunblæsen, kommer senest hjem og lægger sig ikke, før han tørst har gaaet en lille Midnatstour, med tunge Trin og jernbeslaaede Støvler.

Dobbelte Vinduer er der ikke, men der er en knækket Rude, den har Vertinden klistret Papir over, Vinden blæser alligevel ind gennem Sprækken og frembringer en Lyd som af en summende Bremse. Det er Sovemusik. Falder jeg saa endelig i Søvn, da bliver jeg snart vækket af Hanegal. - Hane og Høne melde fra Hønse-Aflukket hos Kjeldermanden, at det vil snart blive Morgen. De smaa Norbakker, de have ikke Stald, de ere tørede i Sandhullet under Trappen, sparke mod Døren og Panelet for at røre sig.

Dagen dæmrer; Portneren, som med Familie sover paa Qvisten, buldrer ned ad Trappen; Trætøflerne klappre, Porten smælder, Huset ryster, og er det overstaaet, begynder den

* 218

Logerende oven over at øve sig i Gymnastik, løfter i hver Haand en tung Jernkugle, som han ikke kan holde paa; den falder og falder igjen, medens paa samme Tid Husets Ungdom, som skal i Skole, kommer styrtende skrigende. Jeg gaaer til Vinduet, aabner det for at faae frisk Luft, og det er vederqvægende, naar jeg kan faae den, og ikke Jomfruen i Baghuset vasker Handsker i Pletvand, det er hendes Levebrød. Forresten er det et rart Huus og jeg boer hos en stille Familie.«

Det var det Referat, jeg gav Tante om min Huusleilighed; jeg gav det livligere, det mundtlige Foredrag har friskere Ord-Lyd end det skrevne.

»Du er Digter!« raabte Tante. »Skriv bare din Tale op, saa er Du ligesaa god som *Dickens*! ja mig interesserer Du nu meget meer! Du maler, naar Du taler! Du beskriver dit Huus, saa man seer det! Det gyser i En! - Digt videre! Læg noget Levende ind i det, Mennesker, yndige Mennesker, helst ulykkelige!«

Huset skrev jeg virkelig ned, som det staaer med Lyd og Lyder, men kun med mig selv, uden Handling. Den kom senere!

IV.

Der var ved Vintertid, ud paa Aftenen, efter Komodie-Tid, et frygteligt Veir, Sneestorm, saa at man næsten ikke kunde trænge sig frem.

Tante var i Theatret og jeg var der for at følge hende hjem, men man havde Besvær med at gaae selv, end sige følge Andre. Hyrevognene vare alle tagne i Beslag; Tante boede langt ude i Byen, min Bolig var derimod tæt ved Theatret, havde det ikke været Tilfældet, maatte vi have staaet i Skilderhuus indtil videre.

Vi stavrede frem i den dybe Snee, omsuust af de hvirvlende Sneefnokker. Jeg løftede hende, jeg holdt hende, jeg stødte hende frem. Kun to Gange faldt vi, men vi faldt blødt.

Vi naaede min Port, hvor vi rystede os; ogsaa paa Trappen rystede vi os og havde dog endnu Snee nok til at fylde Gulvet med inde i Forstuen.

Vi fik af os Overtøi og Nedertøi, og alt hvad Tøi der kunde kastes. Vertinden laante Tante tørre Strømper og en Morgenkappe; det var nødvendigt, sagde Vertinden og tilføiede, som sandt var, at Tante umuligt kunde komme hjem denne Nat, bad hende tage til Takke med hendes Dagligstue; der vilde

* 219

hun rede Seng paa Sophaen foran den altid aflaasede Dør ind til mig.

Og det skete.

Ilden brændte i min Kakkellovn, Theemaskinen kom paa Bordet, der blev hyggeligt i den lille Stue, om ikke saa hyggeligt som hos Tante, hvor der ved Vintertid er tykke Gardiner for Døren, tykke Gardiner for Vinduerne, dobbelte Gulvtæpper med tre Lag tykt Papir under; man sidder der som i en veltilproppet Flaske

med varm Luft; dog som sagt, der blev ogsaa hyggeligt hjemme hos mig; Vinden susede udenfor.

Tante talte og fortalte; Ungdomstid kom igjen, Bryggeren kom igjen, gamle Minder.

Hun kunde huske, jeg fik den første Tand og Familieglæden herover.

Den første Tand! Uskylds Tand, skinnende som en lille hvid Melkedraabe, Melketanden.

Der kom een, der kom flere, et heelt Geled, Side om Side, oven og neden, de deiligste Barnetænder, og dog kun Fortropperne, ikke de rigtige, som skulde vare ved for hele Livet.

Ogsaa de kom og Viisdoms Tænderne med, Fløimænd i Rækken, fødte under Pine og stor Besvær.

De gaae igjen, hver en eneste! de gaae før Tjenestetiden er omme, selv den sidste Tand gaaer, og det er ingen Festdag, det er en Veemodsdag.

Saa er man gammel, selv om Humeuret er ungt.

Slig Tanke og Tale er ikke fornøielig og dog kom vi til at tale om alt Dette, vi kom tilbage i Barndomsaarene, talte og talte, Klokken blev tolv før Tante gik til Bo i Stuen tæt ved.

»God Nat, mit søde Barn!« raabte hun, »nu sover jeg, som om jeg laae i min egen Dragkiste!«

Og hun var til Ro; men Ro blev der ikke hverken i Huset eller udenfor. Stormen ruskede i Vinduerne, slog med de lange, dinglende Jernkramper, ringede med Naboens Dør-Klokke i Baggaarden. Den Logerende ovenpaa var kommen hjem. Han gik endnu en lille Nattetour op og ned; smed Støvlerne, gik saa til Sengs og til Hvile, men han snorker saa man med gode Øren kan høre det gennem Loftet.

Jeg fandt ikke Hvile, jeg kom ikke til Ro; Veiret lagde sig heller ikke til Ro; det var umaneerligt livligt. Blæsten susede og sang paa sin Maade, mine Tænder begyndte ogsaa at blive livlige, de susede og sang paa deres Maade. De sloge an til stor Tandpine.

220

Det trak fra Vinduet. Maanen skinnede ind paa Gulvet. Lysningen kom og gik, som Skyerne kom og gik i Stormveiret. Der var en Uro i Skygge og Lys, men tilsidst saae Skyggen paa Gulvet ud som Noget, jeg saae paa dette Bevægelige og fornam en iisnende kold Blæst.

Paa Gulvet sad en Skikkelse, tynd og lang, som naar et Barn tegner med Griffel paa Tavlen Noget, der skal ligne et Menneske, en eneste tynd Streg er Legemet; en Streg og een til ere Armene; Benene ere ogsaa hver kun en Streg, Hovedet en Mangelkant.

Snart blev Skikkelsen tydeligere, den fik et Slags Kjoletøi, meget tyndt, meget fiint, men det viste, at den hørte til Hunkønnet.

Jeg hørte en Summen. Var det hende eller Vinden, der surrede som Bremse i Rudesprækken.

Nei, det var hende selv, Fru Tandpine! hendes Forfærdelighed *Satania infernalis*, Gud frie og bevare os fra hendes Besøg.

»Her er godt at være!« summede hun; »her er godt Qvarteer! sumpet Grund, Mosegrund. Her have Myggene summet med Gift i Braadden, nu har jeg Braadden. Den maa hvæsses paa Mennesketænder. De skinne saa hvide paa ham her i Sengen. De have trodset Sødt og Suurt, Hedt og Koldt, Nøddeskal og Blommesteen! men jeg skal rokke dem, blokke dem, gjøde Roden med Trækvind, give dem fodkoldt!«

Det var en forfærdelig Tale, en forfærdelig Gjest.

»Naa, saa Du er Digter!« sagde hun, »ja jeg skal digte Dig op i alle Pinens Versemaal! jeg skal give Dig Jern og Staal i Kroppen, faae Traad i alle dine Nervetraade!«

Det var som gik der en gloende Syl ind i Kindbenet; jeg vred og vendte mig.

»Et udmærket Tandværk!« sagde hun, »et Orgel at spille paa. Mundharpe-Concert, storartet, med Pauker og Trompeter, Fløite *piccolo*, Basun i Viisdomstanden. Stor Poet, stor Musik!«

Jo hun spillede op og forfærdelig saae hun ud, selv om man ikke saae mere af hende end Haanden, den skyggegraa, iiskolde Haand, med de lange syletynde Fingre; hver af dem var et Piinsels-Redskab: Tommeltot og Slikkepot havde Knivtang og Skrue, Langemand endte i en spids Syl, Guldbrand var Vridbor og Lillefinger Sprøite med Myggegift.

»Jeg skal lære Dig Versemaal!« sagde hun. »Stor Digter skal have stor Tandpine, lille Digter lille

Tandpine!«

*
– 221

»O lad mig være lille!« bad jeg. »Lad mig slet ikke være! og jeg er ikke Poet, jeg har kun Anfald af at digte, Anfald, som af Tandpine! far hen! far hen!«

»Erkjender Du da, at jeg er mægtigere end Poesien, Philosophien, Mathematiken og hele Musiken!« sagde hun. »Mægtigere end alle disse afmalede og i Marmor hugne Fornemmelser! jeg er ældre end dem Allesammen. Jeg blev født tæt ved Paradisets Have, udenfor, hvor Vinden blæste og de vaade Paddehatte groede. Jeg fik *Eva* til at klæde sig paa i det kolde Veir, og *Adam* med. Du kan troe, der var Kraft i den første Tandpine!«

»Jeg troer Alt!« sagde jeg. »Far hen! far hen!«

»Ja, vil Du opgive at være Digter, aldrig sætte Vers paa Papir, Tavle eller noget Slags Skrivemateriale, saa skal jeg slippe Dig, men jeg kommer igjen, digter Du!«

»Jeg sværger!« sagde jeg. »Lad mig bare aldrig see eller fornemme Dig mere!«

»See mig skal Du, men i en fyldigere, en Dig kjærere Skikkelse, end jeg er det nu! Du skal see mig som Tante *Mille*; og jeg vil sige: Digt, min søde Dreng! Du er en stor Digter, den største maaskee vi har! men troer Du mig, og begynder at digte, saa sætter jeg dine Vers i Musik, spiller dem paa din Mundharpe! Du søde Barn! - Husk paa mig, naar Du seer Tante *Mille*!«

Saa forsvandt hun.

Jeg fik til Afsked ligesom et gloende Sylestik op i Kjæbebenet; men det dulmede snart, jeg ligesom gled paa det bløde Vand, saae de hvide Aakander med de grønne brede Blade bøie sig, sænke sig ned under mig, visne, løse sig op, og jeg sank med dem, løsnedes i Fred og Hvile - -

- »Døe, smelte hen som Sneen!« sang og klang det i Vandet, »dunste hen i Skyen, fare hen som Skyen! - -«

Ned til mig gennem Vandet skinnede store, lysende Navne, Indskrifter paa vaiende Seiers-Faner, Udødeligheds Patentet - skrevet paa Døgnfluens Vinge.

Søvnen var dyb, Søvn uden Drømme. Jeg hørte ikke den susende Vind, den smældende Port, Naboens ringende Portklokke, eller den Logerendes svære Gymnastik.

Lyksalighed!

Da kom der et Stormkast, saa at den aflaaede Dør ind til

*
– 222

Tante sprang op. Tante sprang op, kom i Skoene, kom i Klæderne, kom ind til mig.

Jeg sov som en Guds Engel, sagde hun, og nænte ikke at vække mig.

Jeg vaagnede af mig selv, slog Øinene op, havde reent glemmt, at Tante var her i Huset, men snart huskede jeg det, huskede mit Tandpine-Syn. Drøm og Virkelighed gik over i hinanden.

»Du har vel ikke skrevet Noget iaftes, efter at vi sagde hinanden Godnat?« spurgte hun. »Gid at Du havde! Du er min Digter, og det bliver Du!«

Jeg syntes at hun smilede saa lumskelig. Jeg vidste ikke om det var den skikkelige Tante *Mille*, som elskede mig, eller den Forfærdelige, jeg i Nat havde givet Løfte. »Har Du digtet, søde Barn!« »Nei, nei!« raabte jeg. »Du er jo Tante *Mille*,« »Hvem anden!« sagde hun. Og det var Tante *Mille*. Hun kyssede mig, kom i Droske og kørte hjem. Jeg nedskrev, hvad her staaer skrevet. Det er ikke paa Vers og det skal aldrig blive trykt - -

Ja her holdt Manuskriptet op.

Min unge Ven, den vordende Urtekræmmersvend, kunde ikke opdrive det Manglende, det var gaaet ud i Verden, som Papir om Spegesild, Smør og grøn Sæbe; det havde opfyldt sin Bestemmelse.

Bryggeren er død, Tante er død, Studenten er død, ham fra hvem Tankegnisterne gik i Bøtten.

Alt gaaer i Bøtten.

Det er Enden paa Historien, - Historien om *Tante Tandpine*.

*

223

Tillæg. Eventyr udenfor de samlede udgaver.

224

225

Det sjunkne Kloster. Efter Gottschalcks tyske Folkesagn.

Nær ved Flekken *Neuenkirch* ligger der, midt i den dunkle Skov, en eensom Eng med en lille Sø; Stedet her er kun lidet besøgt, ja kun Faa kjende det. Den sorte Granskov rundt om har noget Melancholsk, noget, der vækker Gysen, i det den ligesom kaster et hemmelighedsfuldt Slør over dette Sted, hvor ingen Fugl quidder, ingen Solstraale ret finder Vei. Søen selv er uendelig dyb, og det er en Grund mere, hvorfor man frygter den.

For mange Aarhundreder siden stod her et Nonnekloster, med høie Taarne og udhugne Steenbilleder i den røde Muur.

En mørk, stormende Vinternat, kom der engang en gammel, fattig Mand; syg og afkræftet vilde han her bede om Ly og Natleie; han bankede paa Porten, men Portnersken var en magelig, haardhertet Qvinde; det var hende for koldt og for megen Uleilighed, at gaae ned og aabne de mange Laase og Skodder; hun raabte derfor kort og vred til ham, at han maatte gaae og søge andet Natleie, men det var den Gamle, for Udmattelse og Kulde umueligt at gaae længer; han bad endnu engang, jamrede og græd, men forgjæves; selv Priorinden og alle de andre Nonner lode sig ikke røre ved hans Nød. Kun en eneste, der endnu ikke havde aflagt Ordenens Løfte, blev rørt derved, og bad for ham; men de loe ad hende, spottede hendes gode Følelse og lode den Gamle blive udenfor.

Da steeg Uveiret meer og meer; den gamle Mand berørte Muren med sin Stav, og i samme Nu sank det stolte Kloster ned i Dybet. Bøg og Ild bølgede op af det frygtelige Svælg, som derpaa fyldtes med Vand. Da Uveiret lagde sig om Morgenen, saae man en Sø paa det Sted, hvor Dagen forud det gyldne Kors havde funklet i Sollyset paa de høie Klokketaarne.

Hiin godmodige Søster, der ene følte Medlidenhed for den Gamle, nærede en oprigtig, levende Kjærlighed til en af Egnens mest ædle Riddere; Klostret var hende derfor et Fængsel. Men i mangen natlig Time sneg Ridderen sig gennem Skoven til

* *
-- 226

det eensomme Kloster. Naar da Alt slumrede rundt om, talede de gennem Gittret til Cellen, og ofte stod allerede Daggrøet paa Himlen før de skildtes ad.

Ogsaa i denne stormende Nat kom han. Men, hvor bævede ikke hans Hjerter af Angest og Smerte, da han ikke længer saae Klostret der, men kun hørte, hvor Vandet brusede og kogte i den tykke Bøg. Han vred sine Hænder, jamrede og raabte den Elskedes Navn, saa det kunde høres gennem Stormen vidt omkring.

»Kun een Gang, kun een eneste Gang,« sukkede han, »kom tilbage i mine Arme!«

Da hørte han en Stemme fra Dybet, hvor Søen reiste sine skummende Bølger.

»Kom imorgen Nat ved den ellefte Time, her paa dette Sted! Paa Vandfladen her vil Du da see en blodrød Silketraad, tag den og træk op!«

Stemmen taug. Fuld af Sorg og Smerte vandrede Ridderen hjem, uvis om, hvad hans Skjæbne vilde blive. Men paa den fastsatte Tid kom han igjen og gjorde hvad Stemmen havde befalet ham.

Skjælvende greb han den blodrøde Traad, trak den op og - da stod hans Elskede for ham.

»Den uudgrundelige Skjæbne,« sagde hun, »der lod mig Uskyldige synke i Dybet med de Skyldige, har forundt mig, at jeg hver Nat, fra elleve til tolv, tør tale med Dig; men aldrig tør jeg overskride denne bestemte Tid; gjorde jeg det, da saae Du mig aldrig mere; heller ikke tør nogen anden Mand, uden Dig, faae mig at see, ellers vil en usynlig Haand overskjære min Livstraad.«

Længe, længe, fortsatte Ridderen sine natlige Besøg, og altid steg den Elskede op af de blaae Bølger, naar han trak i den blodrøde Traad. De vare begge saa lykkelige ved disse hemmelighedsfulde Sammenkomster, og frygtede heller ikke for at blive overraskede her paa dette eensomme, frygtede Sted. Men Nid og Ondskab belurede Ridderens Fjed og en fremmed Mand saae de Elskende vandre Arm i Arm ved Søens Bred. Da Ridderen nu den følgende Nat i det klare Maaneskin, nærmede sig den kjære Sø, da var Vandet blodrødt, skjælvende greb han Traaden, men - den var bleget hvid og skaaren over.

Jamrende løb han rundt om Søen, vred sine Hænder og raabte den Elskedes Navn. Men Alt blev stille. Da styrtede den trøstesløse Yngling sig i Søen og Vandet lukkede sig over ham.

H. C. Andersen.

227

Den fattige Kone og den lille Canariefugl.

Der var en stakkels fattig Kone, hun var saa bedrøvet, havde ikke noget at spise eller drikke, og hendes Mand var død, skulde puttes ned i den sorte Jord; men hun var saa fattig at hun ikke kunde kjøbe en Liigkiste og Ingen vilde hjælpe hende, ikke en eneste Een og saa græd hun og bad den gode Gud hjælpe, for han er saa god mod os allesammen. Vinduet var lukket op og en lille bitte Fugl fløi ind i Stuen, det var en Canariefugl der var flyvet bort fra sit Buur og flyvet hen over alle Tagene og kom nu ind af Vinduet til den fattige Kone, den satte sig ved Hovedet af den døde Mand og sang saa nydeligt; det var ligesom den vilde sige til Konen: Du maa ikke være saa bedrøvet, kan du høre hvor fornøiet jeg er! - Og den stakkels Kone tog nogle Brødkrummer i sin Haand og kaldte paa den lille Fugl og saa hoppede den hen og spiiste og den var saa sød! saa bankede det paa Døren og der kom en anden Kone og da hun saae den lille Canariefugl, der *var flyvet ind af Vinduet, sagde hun, det er bestemt den Fugl der staar skrevet om i Avisen idag, den er flyvet bort fra nogle Folk omme i Gaden. - Og den stakkels fattige Kone gik hen til Folkene med den lille Fugl, og de bleve saa glade da de saae den igjen, og de spurgte hvor hun havde faaet den og saa fortalte hun at den var flyvet ind af Vinduet og havde sat sig ved hendes døde Mand og sjunget så nydeligt, saa hun holdt op at græde, skjønt hun var saa fattig og ikke kunde kjøbe en Kiste til sin Mand og havde slet ikke noget at spise. - Og det gjorde Folkene saa ond for de vare saa gode og de vare saa glade for Fuglen og kjøbte en Liigkiste til den døde Mand, og sagde til den fattige Kone at hun maatte komme der hver Dag og skulde faae at spise og drikke, og hun blev saa glad, og takkede den gode Gud fordi den lille pæne Canariefugl saaledes var flyvet ind til hende, da hun var saa bedrøvet.

* *

228

(Efter det Tydske*).

1.

Det er Dig, Fabelen sigter til!

Oldtidens Vise have snildt opfundet, hvorledes man uden at være Folk grov lige op i Ansigtet, kunde sige dem Sandheden. De holdt nemlig foran dem et sælsomt Speil, i hvilket alle Slags Dyr og forunderlige Ting kom tilsyne og frembragte et lige saa morende som opbyggeligt Skue. Det kaldte de en Fabel, og hvad Taabeligt eller Klogt nu Dyrene der udrettede maatte Menneskene føre over paa sig og derved tænke: det er Dig Fabelen sigter til! Saaledes kunde nu Ingen blive vred derover. Vi ville tage et Exempel:

Der vare to høie Bjerge, og øverst oppe paa hvert Bjerg stod et Slot. Nede i Dalen løb en Hund, den snusede henad Jorden ligesom om den, for at stille Hungeren, søgte efter Muus eller Agerhøns. Da klang med eet, fra det ene Slot, Trompeten, som forkyndte, at man nu skulde der til Bords. Hunden løb strax op ad Bjerget for at faae lidt med, men i det den var kommen Halvveien, holdt Trompeterne op at blæse, og en Trompet fra det andet Slot begyndte. Da tænkte Hunden, her har man nu afspist før jeg kommer, men derovre vil man nu først til at spise; den løb derfor ned igjen og opad det andet Bjerg. Men nu begyndte igjen Trompeten paa det første Sted, derimod holdt den anden op. Hunden løb igjen ned ad, og igjen opad, og blev saaledes ved, til endelig begge Trompeter taug stille, og Maaltidet var endt paa hvilket Sted den kom.

Gjæt nu engang, hvad Oldtidens Vise ville sige med denne Fabel og hvem der er den Nar, som saaledes løber sig træet uden at vinde, hverken her eller der.

* * *

229

2.

Talismanen.

En Prinds og en Prindsesse levede endnu i deres Hvedebrødsdage. De følte sig saa overordentlig lykkelige; kun een Tanke foruroligede dem, det var den: mon vi alletider blive saa lykkelige som nu. Derfor ønskede de at eie en Talisman, ved hvilken de kunde sikkre sig imod enhver Utilfredshed i Ægtestanden. Nu havde de ofte hørt tale om en Mand, som boede ude i Skoven og af alle Folk var anseet for sin Viisdom; i enhver Nød og Forlegenhed vidste han at raade til det Bedste. Prindsen og Prindsessen begave sig ud til ham og fortalte hvad der laae dem paa Hjertet. Da den vise Mand havde hørt det, svarede han: »Reis igjennem alle Verdens Lande, og hvor I da træffe et Par ret tilfredse Ægtefolk, beder dem om et lidet Stykke af det Linned, de have paa Kroppen, naar I faae det, saa bærer det altid paa Eder. Det er et probat Middel.«

Prindsen og Prindsessen rede afsted og snart hørte de en Riddersmand nævne, der med sin Kone skulde leve det allerlykkeligste Liv. De kom op paa Slottet, spurgte dem selv ad, om de i deres Ægteskab vare saa særdeles tilfredse, som Rygtet sagde. »Ja vist!« blev der svaret, »paa det ene nær, at vi have ingen Børn!« Her var altsaa Talismanen ikke at finde, og Prindsen og Prindsessen maatte reise videre for at opsøge fuldkommen tilfredse Ægtefolk.

De kom derpaa til en Stad, i hvilken, hørte de, boede en ærlig Borgermand, der med sin Kone levede i største Eendrægtighed og Tilfredshed. Til ham gik de hen og spurgte ligeledes, om han i sit Ægteskab virkelig var saa lykkelig, som Folk sagde. »Ja, det er jeg!« svarede Manden, »min Kone og jeg leve det bedste Liv med hinanden, havde vi kun ikke saa mange Børn, de give os megen Sorg og Bekymring!« - Hos ham var altsaa heller ikke Talismanen at finde, og Prindsen og Prindsessen reiste videre igjennem Landet, spurgte allevegne efter tilfredse Ægtefolk, men ingen meldte sig.

En Dag, som de rede langs Mark og Eng, bleve de vaer, ikke langt fra Veien, en Hyrde, som nok saa lystigt blæste paa Skalmie. Paa samme Tid saae de, komme hen til ham en Kone med et Barn paa Armen og en lille Dreng ved Haanden. Saasnart Hyrden saae hende, gik han hende imøde, hilste og tog det lille Barn, som han kyssede og kjælede for. Hyrdens Hund

*
– 230

kom hen til Drengen, slikkede hans lille Haand, gjøede og sprang iveiret af Glæde. Imidlertid satte Konen tilrette Potten, hun havde bragt med og sagde: »Fa'er, kom nu og spii!« Manden satte sig og tog for sig af Retterne, men den første Bid fik det lille Barn, den anden deelte han med Drengen og Hunden. Alt dette saae og hørte Prindsen og Prindsessen, de gik nu nærmere, talte til dem og sagde: »I ere dog ret hvad man kalder lykkelige og veltilfredse Ægtefolk?«

»Ja, det ere vi!« svarede Manden, »Gud være lovet! ingen Prinds og Prindsesse kunne mere være det, end vi!«

»Nu saa hør«, sagde Prindsen, »viis os en Villighed, som I ikke skulle komme til at fortryde. Giv os et lille Stykke af det Linned, I have paa Kroppen!«

Ved denne Tiltale saae Hyrden og hans Kone underligt paa hinanden; tilsidst sagde han: »Gud veed, gjerne vilde vi give Eder, og det ikke blot et lille Stykke men endogsaa hele Skjorten og Særken, havde vi bare nogen, men vi eie ikke en Trevl!«

Saa maatte da Prindsen og Prindsessen med uforrettet Sag reise videre. Endelig bleve de kjede af denne lange forgjæves Omflakken og vendte derfor hjemad. Da de nu kom forbi den vise Mands Hytte, skjændte de paa ham, fordi han havde givet dem et saa daarligt Raad. Hele deres Reise-Historie fik han at vide.

Da smilede den vise Mand og sagde: »Have I virkelig reist saa forgjæves? Komme I ikke hjem, rige paa Erfaring?«

»Ja,« svarede Prindsen, »det har jeg erfaret, at Tilfredshed er et sjeldent Gode paa denne Jord!«

»Og jeg har lært«, sagde Prindsessen, »at man, for at være tilfreds, behøver ikke andet, end netop - at være tilfreds!«

Derpaa gav Prindsen Prindsessen Haanden, saae paa hinanden med et Udtryk af den inderligste Kjærlighed, og den vise Mand velsignede dem og sagde: »I Eders Hjerte have I fundet den sande Talisman! Vogt den omhyggeligt, og aldrig i Evighed skal da Utilfredshedens onde Aand faae Magt over Eder!«

3. Den gamle Gud lever endnu.

Det var en Søndagmorgen. Solen skinnede klart og varmt ind i Stuen; mild og forfriskende strømmede Luften ind ad det aabne Vindue og ude under Guds blaae Himmel, hvor Mark

*
– 231

og Eng stode med Grønt og Blomster, jublede alle Smaafuglene. Medens udenfor overalt var Glæde og Lyst, boede Sorg og Elendighed inde i Huset. Selv Konen, som dog ellers altid var ved godt Mod, sad denne Dag ved Frokosten og saae bedrøvet ned for sig; endelig reiste hun sig op, uden endnu at have smagt en Bid, tørrede sine Øine og gik henimod Døren.

Det syntes virkelig ogsaa, som laae der en Forbandelse over dette Huus. Dyrtid var der i Landet; med Næringen gik det daarligt; Skatterne bleve mere og mere trykkende; Aar for Aar forfaldt Huusvæsenet, og der var tilsidst ikke andet her at forudsee, end Armod og Elendighed. Alt dette havde i lang Tid nedtrykt Manden, som ellers var en flittig og ordentlig Borger; nu fortvivlede han reent ved at tænke paa Fremtiden, ja yttrede endogsaa mangan Gang, at han vilde gjøre en Ulykke paa sig selv og saaledes have Ende paa dette sit elendige, trøsteløse Liv. Hverken hjalp det, hvad hans Kone, i sit gode Humeur, sagde, ikke heller hans Venners verdslige og aandelige Trøstegrunde; han blev herved kun endnu mere taus og sorigfuld. Det er da let at indsee, at hans stakkels Kone tilsidst ogsaa maatte tabe Modet. Dog med hendes Sørgmodighed havde det en ganske anden Beskaffenhed, som vi snart skulle høre.

Da Manden saae, at ogsaa hans Kone sørgede og at hun vilde ud af Stuen, holdt han hende tilbage og

sagde: »Du slipper ikke bort før Du siger mig, hvad Du feiler!«

Hun taug endnu en Stund, derpaa drog hun et dybt Suk og sagde: »Ak, kjære Mand, jeg har i denne Nat drømt, at den gamle Gud var død, og at alle Englene fulgte ham til Graven!«

»Hvor kan Du dog troe eller tænke saadant dumt Tøi!« svarede Manden. »Veed Du ikke nok, Gud kan aldrig døe!«

Da straaledede den gode Kones Ansigt af Glæde, og idet hun kjærligt trykkede begge Mandens Hænder, udbrød hun: »Altsaa lever den gamle Gud endnu!«

»Ja vist!« svarede Manden, »Hvo vil tvivle om det!«

Da omfavnede hun ham, saae paa ham med huldsalige Øine, der straaledede af Tillid, Fred og Glæde, idet hun sagde: »Ih nu, kjære Mand! naar den gamle Gud lever endnu, hvorfor troe og stole vi da ikke paa ham! han har talt hvert Haar paa vort Hoved, ikke eet falder af uden hans Villie, han klæder Lillierne paa Marken, giver Spurvene deres Føde og Ravnene deres Rov!«

Ved disse Ord blev det for Manden, ligesom om der faldt en Hinde fra hans Øine, og som om alle tunge Baand om Hjertet løsnedes; for første Gang i lang Tid, smilede han og takkede

232

sin fromme, kjære Kone for den List, hvorved hun havde gjenoplivet hans døde Tro paa Gud og kaldt hans Tillid tilbage. Da skinnede Solen endnu venligere ind i Stuen paa tilfredse Menneskers Ansigt, Luften viftede mere vederqvægende om Smilet paa deres Kind, og Fuglene jublede endnu lydeligere Hjertets Tak til Gud.

H. C. Andersen.

233

[Temperamenterne.]

»Nu ryster Jorden!« sagde Muldvarpen, »see det kan jeg gjøre!« og saa sad han midt i den lille Klat bløde Jord han var gaaet op med. Det var Muldvarpe-Kongen, for Mulvarpene havde een de havde arvet. - »Her sidder jeg!« sagde han, »skal jeg nu op, eller skal jeg ned! jeg sidder meget godt, som jeg sidder!« og saa blev han siddende; for han var dvask og doven, saaledes hvad man ogsaa kalder phlegmatisk; der sad han og knugede Øinene sammen, for han kom lige fra Mørket, og hvorfor kom han, ja det vidste han ikke selv; »uh hvor det blæsser!« sagde han, »det er godt jeg er Pels, men jeg kan dog forkjæle mig, og døe af det; - saa er det gjort!« - og saa blev han siddende.

»Sjap, sjap!« sagde det hen ad Marken, der kom en gammel Person i lange side Klæder og de drev af Vand, men i Blæsten blev de nok tørre, han havde Sørgeflor om Hatten og det hang langt ned, hans Ansigt var ganske underligt at see paa, det var ligesom han havde Sildehovede og det havde han, det var den gamle Sildekonge, sin lille Datter førte han ved Haanden, hun havde ogsaa Sørge-Flor, de vare lige stegne op fra Havet begge to, og da Mulvarpen var den første levende de stødte paa, spurgte de ham om Veien til Byen. - Mulvarpen saae meget daarligt, for den saae egentligt slet ikke og vilde derfor spørge hvem de Fremmede var, men den spurgte ikke, den var phlegmatisk, som det ogsaa kaldes; men Sildekongen i Sørgeflor og overordentlig melankolsk, troede at ogsaa Mulvarpen havde Sorg og saa sagde Sildekongen sit Navn og sin Stand. Han var med hele sit Hof og hele sit Folk altid paa Vandring; snart laae de ved den Kyst og snart ved den Kyst, det man paa Jorden kalder Nomadeliv, men ingen Stæder var han glad, for han var Enkemand og sat med sin lille Sildeprindsesse, som han nu selv skulde opdrage, og for hendes Skyld og med hende, var han gaaet i Land, om han maaskee

*
- 234

kunde finde en rigtig god Gouvernante, for paa Havsens Bund var der ingen der duede, og saa græd han det salte Havvand og den lille Silde Prindsesse græd, og Muldvarpen sad og hørte paa det, for det var det mageligste. -

Svip i Gallop kom der den yndigste Sommerfugl, ja i det *den rørte Jorden var den ligesaa godt Menneske som Muldvarpe-Kongen og Sildekongen. Hvad der havde seet ud som Vinger var nu den deiligste Slængkappe af skotsk Tøi, den løftede sig i Blæsten, det var Sommerfuglenes Konge: »Ja, jeg vil rigtig mere mig!« sang han, »kysse og klappe I hei faldera!« - Jo han vidste at fornøie sig og sige mere end God Dag og Farvel til Tulipaner og Roser; det var Talegaver han havde; selv Muldvarpen blev opmærksom, og Sildekongen maatte græde fordi han selv ikke havde de Talegaver. - Og Sommerfuglenes Konge der strax mærkede hvem han taledede med, kaldte dem hver lille Fætter, for kongelige Personer, selv af forskjellig Troesbekjendelse, sagde han, vare Fættene. - »Jeg boer i Luften, og er hvad de lærde kalde sangvinisk, det er saadan halv vaad og halv tør, som man skal være i denne Verden. Deres Havmajestæt, Hr. Sildekonge er nu af et andet Temperament, De er melankolsk, som jeg ikke fortænker Dem i, naar man som De altid sidder i Vandvæsenet; Fætter Jord-Drot, det var Muldvarpen han meente, lider af den slemme Syge, som man kalder *Phlegma, den er gaaet ham over i Blodet og i Charakteren, det kommer af Stillesidden og det evige Mørke under Jorden, kom med mig saa skal jeg muntre Dem begge to, og det vil De have godt af og den lille med, saa faaer hun Verdens Kundskab, og det er den bedste Gouvernante!« - Men gamle Sildekonge græd endnu mere for han var nerveus og Muldvarpekongen knittede med Øinene, han gad ikke mere! - »Saa maa jeg have den fjerde Fætter med! han er cholersk, Fyr og Flamme, kan han ikke varme op, saa bliver der aldrig noget istand!« - og saa tog han sit Brændespeil for at fange en Solstraale, der kunde hente Fætter, men da der ingen Solskin var, saa kom der ingen, men saa tog han sit Fyrtøi op af Lommen, een, to, tre, der gik Staalet mod Flintestenen, Gnisterne fløi, og fut op og ned som den røde Lue, stod Fætter Ildkonge der, det vil sige Konge over al Ild var han ikke, men han havde ligesaa meget Magt over den, som Sildekongen havde over Havet og Mulvarpen over Jorden og Sommerfugle Kongen over

* - 235

Luften; han var bare Lygtemand men selv antændende og det var nu det meest respectable ved den. - Det *knaldede ordenlig da han kom, og der var Knald i Karlen. »Chemi!« sagde han, for han vidste hvoraf han selv og hele Verden bestod, i alle Dele, hvorledes de sad sammen og hvorledes de ikke sad sammen, »Chemi kan jeg! og mig selv kjender jeg, hvorfra jeg kommer, hvor hen jeg gaaer, fut er det Hele! - vi fire ere i Familie, Fættene ere vi, jeg er den *forbindende, kommende fra Jorden, svævende over Vandet, begge tilsammen er Sump, Luften tænder mig Lygten, jeg blusser jeg dandser, og er dog selvstændig! jeg er Ildkonge i det Smaa, fut, fut! hele Verden er jo fut!« - og saa sprang han imellem dem og løb Sildekongen op af Brystet og satte sig paa Hovedet af Muldvarpen, men lige meget hjalp det; og saa foreslog Løgtemanden at de skulde skifte Ringe, der ved fik hver lidt af den andens Natur, og saa vilde der komme Ligevægt. Muldvarpen fik Lygtemandens gloende Ring og saa kom der Liv i ham; og selv blev Lygtemanden lidt mere sindig! Sommerfuglenes Konge, der var sangvinisk, byttede Ring med den melankolske Sildekonge og det hjalp især paa den sidste; og saa besluttede de at gjøre en Vandring sammen til Staden; »man maa dog eengang slaae sig løs,« sagde Mulvarpen! »vi skal alle fire paa Eventyr!« sagde Sommerfuglekongen, for han var nu letsindig. Lygtemanden var nu altid Fyr og Flamme og Sildekongen haabede at finde en god Gouvernante til sin lille Silde-Prindsesse. »Ja jeg vil give mig ud for Dykker!« sagde han, »saa bliver jeg dog i Elementet og kan ikke forsnaake mig!« »og jeg vil være Handlende med chemiske Svovlstikker,« sagde Løgtemanden, »jeg veed Beskeed med Chemi og de Dele!« - »og jeg er Luftballonseiler!« sagde Sommerfugle Kongen. »Men hvad skal jeg give mig ud for!« sagde Mulvarpen. »Dersom her bare var Bjergværker her i Landet! saa kunde De være Bjergmand, men her er ingen, og være Kjældermand er ikke dybt nok!« - »Han er reisende Bjergmand!« sagde Sildekongen! »Ja nok!« sagde Muldvarpen, der ikke holdt af mange Ord, »saa er jeg reisende!«

»Det første vi gjør, naar vi komme til en Stad,« sagde Sildekongen, »er at vi gaae ind til en Barbeer og faae Skjællene skravet af os!« Han meente Skjægget, og deri var de alle enige og saa gik de til Byen, og til Barberen.

* - 236

II. Barberstuen.

Disse gamle Grækere som Skoledrengene endnu i deres Lexier have saa meget at gjøre med, for de skulle kunde dem, de gik hen paa Torvet i Hvælvingerne og talte om Dit og Dat, til Lands og Vands, og inde hos Naboens; vi derimod gaae over til Condittoren, eller kommer ind til Barberen, der er Torvet. Alle Stænder komme de, Præsten og Slagteren, Bonden og Kammerjunkeren, det vil sige naar det er en fiin Barbeerstue, og det var det just her, de sæbes Alle lige ind, men de fine Folk faae reent Haandklæde, de simplere faae det skident, ligemeget koster det, men man maa jo vide at gjøre Forskjæl; Aviser ligge her, der ere Folk som læse hele Timer, man maae jo vide hvad man læser, Stuen er varm og mange Gjæster komme her. - »Veed

De hvad man siger og det har jeg hørt! hele Barbeerstuen er en levende Avis. -« Det vilde være lærerigt at

237

Kartoflerne.

»Hvad Godt er kommer nok engang til Agt og Ære!« sagde Moermoer. »Husk bare paa Kartoflerne, de kan tale derom, kunde de tale!« -

De have rigtignok prøvet Miskjendelsens Dage. Det hjalp dem ikke engang at Præsterne *prædikede fra Prædikestolen: at de vare til Glæde *og Nytte, Folk troede ikke derpaa; Konger selv uddeelte dem for at de skulde lægges, men see om de blev lagt. Der var, for at nævne Een, den store Preuser Konge, gamle Fritz som de kaldte ham, det var en Mand, og ogsaa han tog sig af Kartoflerne, han forærede en heel Vogn fuld til een af Byerne i sit Kongerige, og lod der ved Trommeslag alle Menneskene samle; Raadet selv maatte viise den nye Frugt frem og der blev paa Torvet læst høit om hvorledes den skulde plantes, passes og laves til; men det gik ind af eet Øre og ud af et andet, Folk forstod ikke hvad der blev læst, og saa beed de i de raa Kartofler: »fy for en Ulykke hvor de smage!« sagde *de og slængte dem i Rendestenen og der vilde ikke engang Hundene æde dem, saae de. - Folk var der vel som nok gad prøve det, og Nogen af dem stak sine Kartofler ned i Jorden, een hist een her, og ventede saa at der skulde komme et Træ op som de kunde ryste Kartofler af, Andre kastede den hele Slump i et stort Hul, der filtrede de sig sammen i en Klump og skjød Top. - Næste Aar maatte Kongen begynde forfra, men det gik kun langsomt med Begreberne. - Der, som her! miskjendt blev den bedste Frugt der endnu er bragt os!« sagde Moermoer. »Men nu kan Kartoflerne staae paa deres egne Been! - Nu har de Erkjendelse. Hvad Godt er kommer engang til Agt og Ære!«

Hvortidt har jeg ikke siden ved Meget der syntes at maatte lide ilde i Verden, tænkt paa Kartoflerne og paa Moermoers Ord.-

* * * * *

238

Urbanus.

Der var i et Kloster en ung Munk ved Navn *Urbanus*, from og flittig var han og ham var betroet Nøglerne til Klosters Bog-Samling og *han vogtede trolig denne Skat, skrev mange skønne Bøger og studerede meget i de andre Bøger og i den hellige Skrift. Da fandt han hos *Apostelen Paulus det Bibel-Sprog »For Gud er tusinde Aar som een Dag og een Nattevagt.« Dette syntes den unge Munk reent umuligt, han ikke kunde eller mægtede at troe det og han plagede sig i Tvivl og Grublen.

Da skeete det en Morgen at Munken gik ned fra det skumle Bogkammer ud i den *solbelyste smukke Klosterhave, der sad en lille broget Skov-Fugl i Haven, den søgte nogle Smaa-Korn og fløi op paa en Green, hvor den sang ganske forunderligt deiligt. - Og saa var den lille Fugl slet ikke sky, den lod Munken komme heelt hen til sig og han havde gjerne fanget den, men Fuglen fløi fra Træ til Træ, Munken fulgte efter den, og altid sang den *med klar og deilig Røst, men den lod sig ikke fange, skjønt den unge Munk forfulgte den et godt Stykke fra Klosterhaven ind i Skoven. *Endelig lod han det være og vendte igjen om til Klosteret; men Alt hvad han saae syntes ham nu forandret. Alt var blevet mere udstrakt, større og smukkere, baade Bygningen og Haven, og istedenfor den lave, gamle lille Klosterkirke, stod nu en mægtig Domkirke med tre Taarne. Det kom Munken sælsomt og næsten *trolddomsagtigt for. Og da han kom til Klosterporten og med Tøven trak i Klokkestrengen, da traadte ham imøde en ham ganske ubekjendt Portner, der veeg bestyrstset

tilbage *for ham. - Nu skred Munken henover Klosterkirkegaarden, paa den var saa mange mange
* *
-- 239

Gravstene, som han aldrig erindrede sig at have seet før. Og da han nu traadte ind mellem Klosterbrødrene, vege de Alle, *forfærdede, tilside for ham. Kun *Abbeden, men ikke *hans* Abbed, en ganske anden, yngre, blev staaende og strakte ham Krusefexet imøde, udbrydende: »I Navn af den Korsfæstede, hvo er Du usalige Aand, stegen op fra Graven, hvad søger Du blandt os Levende!«

Da gik en Gysen gennem Munken, og han vaklede som en Olding vakler, og sænkede sine Øine *mod Jorden. See, da havde han et langt sølvhvidt Skjæg, der naaede ham ned over hans Belte, hvor endnu Nøgleknippet hang til de tillaasede Bogskabe. Munkene der saae i ham en forunderlig Fremmed ledede ham med sky Ærefrygt hen til Abbedens Sæde. Der gav denne en ung Munk Nøglen til Bog-Salen, han aabnede og bragte en skreven Krønikebog, hvori stod at læse at for tre hundrede Aar siden var Munken *Urbanus* pludselig sporløs forsvunden; Ingen vidste om han var flygtet eller omkommet ved en Ulykke.

»O Skov-Fugl! var det din Sang!« sagde den Fremmede med et Suk. »Knap tre Minutter fulgte jeg dig og lyttede til din Sang og imens forgik tre Aarhundreder. Du har sjunget mig Sangen om Evigheden, den jeg ikke kunde fatte. Nu fatter jeg den og tilbeder Gud i Støvet, jeg selv et Støvkorn!« *sagde han, bøiede sit Hovede og hans Lemmer faldt hen som et Støv. -

*
--
240

Æblet.

Ovre i Engeland sad en lille Dreng og en lille Pige, de legede med et Æble, de rystede det og hørte hvorledes Kjærnene raslede indeni; Æblet skar de over og fik hver sit Stykke, de delte Kjærnene imellem sig og spiste dem, paa een nær, den skulde de lægge i Jorden, meente den lille Dreng, saa skal Du see hvad der kommer ud af!« sagde han, »der kommer noget Du slet ikke kan tænke Dig! der kommer et heelt Æbletræ! men ikke lige strax!« han var nu saa klog. Og Kjærnen blev plantet i en Urtepotte, begge to vare de lige ivrige dermed; Drengen gravede Hul i Jorden med sin Finger, den lille Pige lagde Kjærnen ned og begge to dækkede Jorden til.

»Nu maa Du ikke imorgen tage den op for at see om den *har faaet Rod,« sagde Drengen, »det maa man ikke, det gjorde jeg med mine Blomster ifjor, kun to Gange, jeg ville see om de groede, da havde *jeg ikke bedre Forstand og Blomsterne døde!«

Urtepotten blev i den lille Piges Stue, hver Morgen hele Vinteren saa hun til den, men der var kun den sorte Jord at see, nu kom Foraaret, Solen skinnede saa varmt og da pippede der frem i Urtepotten to smaa grønne Blade, »det var yndigt, det var mageløst,« jublede den lille Pige, »nu kommer Æbletræet!« og for hver Dag og Uge kom det mere frem, Planten blev større og større, den blev et heelt lille Træ, Aar for Aar større, men den lille Pige saae det ikke blomstre, vor Herre kaldte hende bort fra Jorden. Den lille Dreng levede endnu, men hos ham stod jo Træet ikke og han havde ogsaa ganske glemmt det og den Leeg, da de lagde Æblekjærnen ned i Urtepotten, for at der kunde blive af den Noget som hun slet ikke tænkte. Han var
* * *
-- 241

selv kommet fra sine Forældres Huus ud i Skole for at der kunde blive noget af ham - det var ham en saadan Glæde at læse, at lære, at vide, han glemte alle sine Lege, og han tænkte naturligviis ikke længer paa Æblekjærnen, og hvad den kunde blive til; den var jo allerede et lille Træ, stort nok til at plantes ud i Haven, og der kom den - ogsaa den kom ud i Verden for at der kunde blive noget af den; og den stod i den friske Luft, Duggen faldt paa den, Solen skinnede varmt, den fik Kræfter til at staae Vinteren imod, og efter Vinterens haarde Tryk var det ligesom om den af Glæde i Foraaret satte Blomster, og i Høstens Tid havde det virkelig et Par Æbler. Og Aaringer kom og Aaringer, hen over den lille Piges Grav voxede Græsset, men ud fra Skolen, Aar for Aar fremad gik en Mand med Tro i sit Hjerte, med stærke Tanker i sin Pande, engang vilde han blive nævnt blandt Verdens store Tænkere, han tænkte slet ikke paa sit Æbletræ, huskede ikke hvordan han som lille med den lille Pige legede med Æblet, delte det og spiste selv Kjærnene med paa den ene nær, som de plantede *for at hun skulde see: Noget hun slet ikke tænkte paa.

Og i Aarenes Løb vare tunge Dage, Prøvelsens Dage gaaet gennem det Huus hvor Børnene havde leget. Den lille Piges Forældre bleve forarmede, Huus og Gaard blev solgt, den nye Eier lod bygge og grave, en ny Markvei blev lagt hen over et Hjørne af den gamle Havegrund og derved kom Æbletræet til at staa udenfor paa den anden Side af Veien; men Solen, skinnede paa det, som før, og Duggen faldt paa det som før; *det bar deiligt Blomster, det satte rigeligt Frugt, den *bøiede Grenene lige ned, og mange af dem blev brækkede, thi kaade Hænder kom og rev Frugten til sig, Træet stod jo ved Alfar Vei, hvor Enhver kom forbi, det stod der i mange Aar, Træet ved Landeveien, man brød af det Blomster uden at sige Tak, man stjal af Frugten og knækkede Grenene ovenikjøbet, det var rigtig kunde man sige ikke saaledes sjunget for det Træes Vugge, dersom man kan tale om et Træ, som om et Menneske; - det begyndte sin Historie saa smukt - og hvad kom der ud af den, forladt og glemt et Havetræ paa Grøften ved Mark og Landevei, der stod det uden Læ, rusket og knækket, det visnede vel ikke hen, men med Aarene, bar det færre Blomster og endnu færre Æbler, det kunde godt undværes, tilsidst et Aar hang der i Efteraaret kun tre Æbler paa hele Træet, de sat nær ved hinanden paa een Green, acurat ligesom i det første Aar da det var

* - 242

lille, ungt og lykkelig ved sin første Rigdom, den Gang ogsaa kun tre fire Æbler, men nu *var det de sidste, og det ene faldt og det andet faldt, nu hang kun det allersidste, og naar det faldt var Træets Historie ude. - Mon det netop var den Tanke som opfyldte den ældre Mand, som kom paa Veien, stod stille, grundede og fæstede stirrende sine Øine paa det ene sidste Æble paa Træet, det var i det mindste saa rimeligt, thi denne Mand, var just den samme der som lille Dreng havde plantet Æblekjernen, men ikke havde seet den voxte, ikke havde seet hvad der kom ud deraf - Noget han ikke vidste, et Guds Blik for hans Tanke der i dette Øieblik grundede paa Skabnings Samhold, Guds Tanker - der, som vi kalde Naturkræfter - Verdens Gaaden vilde han løse - en sagte Luftning, rørte Træets Blade - Guds Aande svævede og svæver *over det Hele - Æblet faldt fra Træet - Tyngdens Love løste et Problem, det var Newton.

H. C. Andersen.

*

—
243

»Man siger - «!

»Man siger,« og i de to Ord kan man []

er det man siger? Man siger eet og me []

siger saa meget og mener saa lidt, der []

Man siger og man siger, ja under den For []

Bagtale, men ogsaa uskyldige Ting, Alvor []

man kan klippe ud af Selskabslivets Canevas, []

Indskrift paa Skærmbæret []

tænke over hvad man siger.

Man siger Miraklernes Tid er forbi, men det er ikke Sandhed hvad man der siger, Miraklernes, Underværkernes Tid er til, i vor egen Sjæl, i den kom Aabenbaringer! i den lader Gud, i det Verden synes udtørret og øde, Naadens Kilde sprudle frem, Livet blomstre og grønnes, i den komme Indskydelser; gennem Tonerne, gennem Poesien, gennem Videnskaben opruller Gud Mirakler for os indtil Verdens sidste Dage.

Man siger at vore Følelser og Tanker opstaae ved Nærværens Svingninger og Bevægelse; nu klinger Begeistring, nu Glæde, nu Smerte, vi ere Enhver kun et Strængespil! Ja vist! - men hvo griber i disse Strænge og faaer dem til at svinge og bæve. *Aanden*, den usynlige Gud.

Man siger lystige Ting, og tidt med for fire Skilling Ondskab. Man siger at der var en Frue, som drømte at alle hendes Tænder faldt ud og hun sagde, nu mister jeg een af mine Venner! men det maatte da være en

falsk Ven, for alle Fruens Tænder vare falske!

Man siger at den gamle bibelske Sara ikke fik Afkom før hun kom i Philisterkongen Abimelechs Harem, og hun sagde da til sin Mand, vor Søn ville vi kalde Isaack, for det betød i deres

* *
-- 244

Sprog: »man vil lee!« Gamle Sara havde Menneskekundskab, hun kjendte Godtfolks Omdømme, og dette har ikke forandret sig fra Saras Tid.

Man siger at høit i Norden laae en mægtig Drot jordet i Kjæmpehøien tæt ved det aabne Hav; hver Nat reiste den Døde sig, [og sad en usalig Aand paa] sin Gravhøi. Da kom et Skib forbi, [der var en Skjald om] bord, han saae den usalige Aand og spurgte: [Hvad kan skaffe] Dig Fred og Hvile? [] svarede han. Fred og Hvile har jeg først [naar min Gjerning] her paa Jorden lever i Eftermælet. Og [Skjalden... s] in Harpe sang hans Idræt og den døde sank [...] Taagen synker ved Solens Glands, Fred [] Græstørven, Fred oven over hvor Skjaldens [] fra Mund til Mund.

Man siger - og det skal være ganske vist hvad man siger at en af de strænge Kunstkjendere forleden stod ved Havbredden og saae paa Bølgeslagene. Det er superb, sagde han, superb og rigtigt aldeles rigtigt og vor Herre tog Hatten af og sagde: »tak Hr. Professor!«

Man siger at i gamle Dage var under de fleste Kirker begravet en levende Hest og denne kom hver Nat som Spøgelse, humpende paa tre Ben og stillede sig uden for hvert Huus hvor Een skal døe. Hælhesten har været der! siger man, men vi troe ikke paa den Hælhest og dog troe vi paa Hælhesten. Under Poesiens store Kirke sætter sig tidt saadant et Spøgelse, en Litterair Helhest; ved Aftenstid humper den frem for Comediehuset og siger, nu skal den Digter, den Skuespiller eller Skuespillerinde døe - men de døe ikke, fordi Helhesten vrinsker. Lad ham staae paa Græs i Aviserne, gaae paa Papirsmark og spøge, men det er tidt en daarlig Spøg. Stakkels Helhest, tidt er han en virkelig ung Mand, der ikke kan hitte rede i sig selv, og han er blevet Helhest - det er ikke saa meget som at være Klokke, men man siger det er frygteligere!

Man siger - ja man siger maaskee - nu kan dette være nok - nu lad det saa være nok - for i Dag!

H. C. Andersen.

245

Vor gamle Skolemester.

Vor gamle Skolemester var saa klog, vidste saa meget, især Geographi og Historie; disse vidste han at gjøre saa nemt for os Børn at lære. Skolemesters Have var anlagt som et heelt Danmarks Landkort; her stode Urter og Blomster, som de bedst høre hjemme i Landets Dele. »Hent mig Ærter!« sagde han, og saa gik vi til det Bed der forestillede Lolland. »Hent mig Boghvede!« saa gik vi til det Bed som viiste Fyen. Skovmærker plukkede vi paa Langeland og den deilige blaa Genziana vidste vi var at finde oppe ved Skagen. Byerne vare ogsaa stillede op, men som Postamenter. Her stod *St. Knud* med Lindormen, det betød Odense; *Absalon* med Bispestav betød Sorø; det lille Fartøi med Aarer var Mærke for, her ligger *Aarhuus*; vi lærte saaledes meget godt Danmarks Geographi. Historie, ihvor vidt udstrakt den end er, fik vi den dog nemt og til at beholde.

Personer og Begivenheder komme altid igjen, sagde Skolemester, der kan ligge hundred Aar imellem, mange hundred Aar, men saa har man Syn af de samme Personer, kun i en anden Kjole, i en anden Tid. Menneskene ligne hinanden indeni, gennem alle Tider, ligesom Dyrene hver i sin Art er i samme Couleur og Kjolesnit fra Verdens Skabelse og til vore Dage.

Og saa fortalte Skolemester den tusindaarige Historie om Bonden og hans Søn, der vilde til Staden for at sælge deres Æsel; først reed den Gamle og lod Drengen gaae, saa sagde Folk, der rider han og lader det stakkels Barn gaae; saa lod han Drengen sætte sig op og gik selv; da sagde Folk, hvor det er taabeligt at lade den Dreng som *har unge Ben at gaae paa, ride og den gamle Mand gaaer; saa satte de sig begge op paa Æselet, men saa sagde Folk, hvor det dog er syndigt at det

* * *
-- 246

stakkels Dyr skal slæbe paa dem begge to, da steeg Fader og Søn af, gik og trak Æselet, da loe Folk og

sagde, hvilke Narre at de gaae, naar de have et Æsel at ride paa. »Det er ikke mueligt at gjøre Folk tilfreds!« sagde den Gamle, hvorledes man endogsaa bærer sig ad, have de altid Noget at kjævle over; det fortalte den indiske Bramin *Bidpai* for over tusind Aar siden, det passer endnu, og vil passe i alle Tider!«

Skolemester fortalte om Vilhelm *Tell* der maatte skyde et Æble af sin Søns Hoved, men før han afskjød Pilen, gjemte han paa sit Bryst en anden Piil til at skyde i Brystet paa den onde *Gesler* der kunde forlange en saa farlig Gjerning af en Fader. Det var i Schweiz det skete, men mange Aar forud *var skeet lige det selv samme i Danmark, med *Palnatoke*, han maatte ogsaa skyde et Æble af sin Søns Hoved og gjemte paa sit Bryst en anden Piil for at hævn sig. Og meer end tusind Aar endnu længer tilbage, blev nedskrevet den samme Historie som hændet i Ægypten. Een Historie og dog tre, det samme kommer igjen. Hvad mærkeligt der skeer i vor Levetid, vil skee igjen om hundrede Aar, om tusinde Aar, det Gamle bliver nyt, kommer igjen, men paa et andet Sted, i et andet Folk, i andre Skikkelser og dog det samme. Gjærn det Ene og husk det Andet, saa kan du din Verdens Historie.

Du husker, sagde Skolemester, Parabelen om den rige Mand der tog den fattige Mands eneste Lam, den blev nu fremsat for Kong David, og pegede paa ham, senere paa andre og i Fremtiden paa ny. Det er som en Hjelpetraad for Hukommelsen til at trække flere Begivenheder paa, forskjellige og dog de samme. Man seer sig istand til at digte frem i Tiden; det gjorde jeg forleden, jeg tænkte paa den bibelske Samson som har været og paa den poetiske Samson der kan komme, tage Byens Porte paa sine Skuldre, brydes med Løven og bringe Honningen, slaae Philisterne med deres eget Kjævebeen. Men saa kommer Tidens Dalila, Frøken Modesmag, daarer ham, fanger ham, klipper bort hans Styrke, stikker hans Øine ud, og saa maa han i Trædemølle, haanes af Philisterne, knuse dem og sig selv. -

Man siger at Fremtids Musik er kjedelig, Fremtids Historier, ere det maaskee endnu mere, ja, Børn, saa vil jeg ikke fortælle Eder flere - i Dag! - Og saa fik vi Lov den Dag og det skal Du nu ogsaa have kjære Læser! det heroer paa dig om det skal - fortsættes.

*

247

Herrebladene.

Hvor man dog i Papir kan klippe og klistre nydelige Ting! der var saaledes klippet og klistret et Slot, saa stort at det fyldte et heelt Bord, og var malet med Udseende, som var det bygget af røde Steen; det havde skinnende Kobbertag, det havde Taarn og Vindelbro, Vand i Kanalerne, som et Speilglas, for det var Speilglas. Der stod i det høieste Taarn en Vægter snittet af Træ, han havde en Trompet at blæse, men han blæste ikke!

Det Hele tilhørte en lille Dreng, som hedte *William*, og han heisede selv Vindelbroen og lod den igjen falde, lod sine Tinsoldater marschere over, aabnede saa Slotsporten og saae ind i den store Riddersal, hvor der paa Væggene hang i Ramme ligesom Billederne i de virkelige Riddersale, alle Herrebladene fra et Spilkort, *Hjerter*, *Ruder*, *Kløer* og *Spaer*: Kongerne med Krone og Scepter, Damerne med Sløer ned over Skuldrene og Blomst eller Vifte i Haanden, Knægtene med Hellebarde og vaiende Fjer.

En Aften laae den lille Dreng og kigede gennem den aabne Slotsport ind paa Kortbillederne i Riddersalen og han syntes at Kongerne hilsede med deres Scepter, ja *Spaerdame* bevægede Guld-Tulipanen hun holdt i Haanden og Hjerter Dame løftede sin Vifte, alle fire Dronninger gave naadigt Tegn paa at de bemærkede ham. Han rykkede endnu nærmere for bedre at see,
* * *
-- - 248

men kom derved med Hovedet til at støde til Slottet, saa at det rystede. Da stak alle fire Knægter, *Kløer*, * *Spaer*, *Ruder* og *Hjerter*, deres Hellebarde frem, for at vare ham, at han ikke saaledes maatte trænge paa.

Den lille Dreng forstod det og nikkede i al Venskabelighed; han nikkede nok engang og saa sagde han: »Siig Noget!« men Kortbladene sagde ikke et Ord; dog da han tredie Gang nikkede til *Hjerterknægt*, sprang denne ud af Kortbladet og stillede sig midt paa Gulvet.

»Hvad hedder Du?« *spurgte han den Lille. »Du har klare Øine og gode Tænder, men Du vasker ikke tidt

nok dine Hænder l« og det var nu ikke fiint sagt.

»Jeg hedder *William!*« sagde den Lille, »og det er mit Slot og Du er min Hjerterknægt!«

»Jeg er min Konges og min Dronnings Knægt, ikke Din!« sagde *Hjerterknægt*. »Jeg kan gaae ud af Bladet og af Rammen med! og det kunne de høie Herskaber endnu bedre. Vi kunne gaae ud i den vide Verden, men den ere vi kjede af; det er mageligere og behageligere at sidde i Kortblad og være sig selv!«

»Have I virkelig Alle før været Mennesker?« *spurgte den *Lille*.

»Mennesker,« sagde *Hjerterknægt*, »men ikke saa gode, som vi burde være! tænd et lille Voxlys foran mig, helst et rødt, thi det er min og mit Herskabs Couleur, saa skal *jeg fortælle Slotsherren -, for Du er jo Slotsherre, siger Du -, hele vor Historie, men bryd mig ikke af, skal jeg tale, maa det gaae i een Snurre! - Seer Du ham, min Konge, Hjerterkonge; han er den ældste af de fire der, for han er født først, født med Guldkrone og Guldæble. Han regjerede ligestrax. Hans Dronning var født med Guldvifte, den har hun endnu. De havde det saa yndigt fra Smaa af, behøvede ikke at gaae i Skole, kunde lege hele Dagen, bygge Slotte og rive ned, knække Tinsoldater og lege med Dukker; forlangte de Smørrebrød, saa var der Smør paa begge Sider af Brødet og Puddersukker oven paa. Det var den gode gamle Tid, Guldalderen, som den kaldes, men den bleve de kjede af og jeg ogsaa. Det var den Gang, - og saa kom *Ruderkonge*.«

Mere sagde Knægten ikke; den lille Dreng lurede paa at høre mere, men der blev ikke sagt et Ord; og saa spurgte den Lille:

»Hvad saa?« -

* - 249

Hjerterknægt svarede ikke, stod strunk og stiv med Øinene lige mod sit tændte Voxlys. Den Lille nikkede, nikkede igjen men fik dog ikke Svar; saa vendte han sig til *Ruderkn_gt*, og da han nikkede tredie Gang til ham, sprang denne ud af Kortbladet, stillede sig op og sagde det eneste Ord: »Voxlys!« den Lille tændte strax et rødt Lys og satte for ham; da præsenterede *Ruderknægt* med sin Landse og sagde:

»Saa fulgte *Ruderkonge!* en Konge med Glasrude paa sit Bryst; ogsaa Dronningen kunde man see lige ind i, og de vare skabte ligesom andre Mennesker. Det var saa fornøieligt at man derover reiste dem et Monument, det stod i hele syv Aar, men det var ogsaa reist for Evigheden!« Og saa præsenterede *Ruderknægt* og saae paa sit røde Voxlys.

Og uden at den lille *William* nikkede, skreed med Eet, ganske gravitetisk, som Storken kan gaae, naar den skrider hen over Marken, *Kløverkn_gt*. Det sorte Kløver i Hjørnet af Kortbladet, fløi med som en Fugl hen over ham og saa igjen tilbage og satte sig hvor det før havde siddet. Og *Kløverknægt* talte, uden først som de Andre, at have faaet Voxlys.

»Ikke Alle erholde Smør paa begge Sider af Brødet og Sukker ovenpaa! det fik hverken min Konge eller Dronning; de maatte gaae i Skole og lære hvad de tidligere ikke havde lærdt. De gik ogsaa med Glasrude paa Brystet, men Ingen saae derind, uden for at bemærke om der ikke var noget galt inde i Urværket, som der kunde skjændes paa. Jeg veed det; jeg har tjent mit Herskab i alle Aar, kjender det fremdeles og lyder dets Villie. Nu vil Herskabet at jeg ikke skal tale mere iaften, og jeg tier og præsenterer!«

Men *William* tændte ogsaa for ham et Lys, det var skinnende hvidt.

»Huith -!« hurtigere end Lyset tændtes stod *Spærkn_gt* midt i Riddersalen, han kom i en Fart og dog humpede han, som om han havde et daarligt Been; han hilsede ikke; det knagede i ham, han havde været knækket og brækket; gaaet meget igjennem; nu talte han.

»De have hver faaet Lys og jeg faaer det ogsaa, veed jeg; men skulle vi Knægte have det saa maa det bringes tredobbelt til Herskaberne. Min *Spærkonge* og Dronning-Dame, bør det sig at have fire Lys! Deres Historie og Prøvelse er saa sørgelig, de have Aarsag til at gaae i Sort og have Grav-Spade i deres Vaaben; jeg ogsaa! jeg har nu faaet Spotnavn i Kortspillet! jeg

* - 250

kaldes »sorte Peer«; ja, jeg har faaet værre Navn, det er ikke engang passende at sige!« *og saa hviskede han: »Man kalder mid *Skidt-Mads!* og engang var *jeg* dog første Cavaleer hos *Spærkonge* og nu er jeg sidste. Jeg fortæller ikke mit Herskabs Historie, det vil ikke have det! Lille Slotsherre kan selv gjøre ud af den hvad han vil, men sørgeligt! det er gaaet tilbage, og gaaer ikke frem før vi Alle ride paa den røde Hest høiere op end der ere Skyer!«

Og den lille *William* tændte tre Lys for hver af Kongerne og tre for hver af *Dronningerne, men Herskabet i *Spær* fik hver fire. Der blev saa straalende i den hele Riddersal, saa lyst som i den rigeste Keisers Slot; og de høie Herskaber hilsede mildt og naadigt; *Hjerterdame* lod Guldviften neie, *Spærdame* svingede med

Guldtulipanen saa at der kom Ildslue ud af den. De høie Par stege ud af Kortblad og Kamme, traadte i Menuet ned af Gulvet og op igjen; de dandsede i Lue og Knægtene med, det var som om hele Salen stod i Flamme; det rislede og raslede, Luen slog ud af Vinduer og Vægge, hele Slottet stod i Glød og Flamme. *William* sprang forskrækket tilside, raabte paa Fader og Moder: »Slottet brænder!« - det gnistrede og blussede; men i Ilden susede og sang det:

»Nu ride vi paa den røde Hest høiere op end der ere Skyer. Det bør sig ridderlige Mænd og Fruer, Knægtene følge med!« -

Ja, den Ende fik det med *Williams* Slot og med Herrebladene. *William* lever endnu og vasker sine Hænder: hans Skyld var det ikke at Slottet brændte.

H. C. Andersen.

*

251

Qvæk.

Alle Skovens Fugle sad i Træerne paa Grenene hvor der vare Blade nok og dog vare *de enige i at ønske sig et nyt godt Blad, et Blad de længtes efter et kritisk Blad, som Menneskene have saa mange af at de Halve ere nok. Sangfuglene ønskede en musikalsk Kritik hver til Roes for sig og til Dadel hvor der var at dadle hos de Andre. Men de kunde ikke blive enige i, mellem Fuglene selv at finde upartiske Kritikere, »Fugl maa det dog være,« sagde Uglen, der var valgt som Præsident i Forsamlingen og er Viisdommens Fugl, »der bør neppe vælges fra et andet Dyrerige uden det skulde være fra Havet, der flyver Pисken som Fuglen i Luften, men det er nok ogsaa det eneste Familieskab. Men der ere jo Dyr nok mellem Fisk og Fugl.« Saa tog Storken Ordet, det skraldede ham fra Nebbet. »Der gives Væsner mellem Fisk og Fugl: Mosevands-Børnene, Frøerne, dem stemmer jeg for. De ere høist musikalske, synger i Chor, som Kirkeklokker i Skov-Eensomhed. Jeg faaer Udvee!« sagde Storken, »Krillen under Vingerne naar de synger op.« »Jeg stemmer ogsaa for Frøerne,« sagde Heiren, »de ere hverken Fugl eller Fisk, boer dog hos Fiskene og synger som Fuglene.« »Det var nu det Musikalske,« sagde Uglen, »men Bladet maa tale om Alt hvad Skjønt er i Skoven, der maa være Medarbeidere. Lad os tænke os om, hver i sin Familie.« Da sang den lille Lærke saa freidigt og smukt: »Frøen maa ikke være Herre for Bladet, nei Nattegalen.« »Hold op at qviddere!« sagde Uglen, »jeg tuder til Orden. Jeg kjender Nattegalen,

* * * * *
--- 252

vi ere Natfugle begge to; hver Fugl synger med sit Næb, hverken den eller jeg bør vælges. Saa blev Bladet et aristokratisk eller filosofisk Blad, et Bravour-arieblad, hvor de høitstillede raadede, det skal ogsaa være Organ for Menigmand. -«

Man var uenig om det skulde kaldes Morgenqvæk, eller Aftenqvæk eller bare Qvæk. Man stemte for det sidste.

Nu var det at faae dygtige eller anseete for dygtige Medarbeidere.

Bien, Myren og Muldvarpen lovede at skrive om Industrie, og Ingenieur-Virksomhed, deri havde de stor Indsigt.

Kukkeren var Naturdigter, ikke regnet med mellem Sangfuglene, og dog af størst Betydning for Menigmand. »Han hæver altid sig selv, han er den forfængeligste af alle Fugle, og er dog ringe at se« - sagde Paafuglen.

Saa kom Spyfluerne til Redacturen i Skoven. »Vi tilbyde vor Tjeneste. Vi kjende Menneske-Redacturer, Menneske-Kritik, man sætter sig paa det friske Kjød, spyer og saa er det raadet inden et Døgn, vi kunne ødelægge et heelt Talent om det er nødvendigt i Redactionens Tjeneste. Man kan være et som Parti *saa høitstillet Blad at man tør være raa og taber man en Subscribent faaer man 10 igjen. Vær grov, giv Øgenavne, sæt i Gabestokken, fløit i Fingrene, som det Unges Forbund, saa er Du en Magt i Staten.«

»Saadan en Luftstryger!« sagde Frøen om Storken; »jeg har virkelig som lille seet op til ham og følt en zittrende Ærbødighed, og naar han gik i Mosen og talte om Ægypten, saa udvidedes min Synskreds til fremmede underfulde Lande, men nu løfter han mig ikke meer, der er kun en Efterklang deraf, jeg er blevet klogere, tænkende, betydende, jeg leverer kritiske Artikler i *Qvæk*. Jeg er hvad man nævner i Dannersprogets Retskrivning og Toneklang: en Qvækling! I Menneskeverdenen er ogsaa af den Slags. Jeg har skrevet derom et Stykke i vor Blads Nederdeel.«

*
—

253

[Skriveren.]

Der var en Mand i Embede, hvori der skulde skrives pænt udenpaa, til Embedet duede han, men pæne Bogstaver kunde han ikke skrive og saa satte han i Avisen om *at faae Een der skrev pænt, og der mældte sig saa mange *at deres Navne kunde fylde en heel Bøtte. Een kunde gjøre det, og saa tog *Manden den første den bedste, men *med en Haandskrift som viiste en født Skjønheds-Skrivemaskine. Manden i Embedet havde Aand til at skrive og da nu det Skrevne stod med raske Bogstaver, sagde alle Folk: det er yndigt skrevet. »Det har jeg gjort«, sagde Fyren der var en halv Skilling værd og da han hørte det sige en heel Uge, saa blev han stolt og vilde selv være Mand i Embede. Han kunde virkelig have blevet en god *Skrivelærer og seet godt ud deri med hvidt Halstørklæde til Theevands Selskab; men han vilde nu skrive alle de andre Skrivere sønder og sammen, og han skrev om Malere og Billedhuggere, om Poeter og de som gjør Musik, han skrev en voldsom Sludder, og naar *det var alt for galt, saa skrev han næste Dag at det var en Trykfeil. Alt hvad han skrev var en Trykfeil, og i det Trykte, det var Ulykken, kunde man jo ikke see den pæne Haandskrift, der hos ham var Hovedsagen. Jeg kan knuse, jeg kan løfte, jeg er en allerhovedes Karl, saadan en lille Vorherre, og ikke saa lille endda! Det var nu Sniksnak og det døde han af og det blev fortalt... Var det nu ikke et kjedeligt

Eventyr for at pyntes paa! af en Ven af ham der kunde skrive Eventyr - men hans Livhistorie, Skridt, Skrat, - Svat, blev med den bedste Villie et daarligt Eventyr.

* *
— —

254

Danish Popular Legends. By Hans Christian Andersen.

Denmark is rich in old legends of historical persons, churches, and manors, of hills, of fields, and bottomless moors; sayings from the days of the great plague, from the times of war and peace. The sayings live in books, and on the tongues of the people; they fly far about like a flock of birds, but still are as different from one another as the thrush is from the owl, as the wood-pigeon from the gull. Listen to me, and I will tell you some of them.

It happened one evening in days of yore, when the enemy were pillaging the Danish country, that a battle had been fought and won by the Danes, and many killed and wounded lay on the field of battle. One of these, an enemy, had lost both his legs by a shot. A Danish soldier, standing near by, had just taken out a bottle filled with beer, and was about to put it to his mouth, when the badly wounded man asked him for a drink. As he stooped to hand him the bottle, the enemy discharged his pistol at him, but the shot missed. The

soldier drew his bottle back again, drank half of it, and gave the remaining half to his enemy, only saying, »You rascal, now you will only get half of it.«

The king afterward hearing of this, granted the soldier and his descendants an armorial bearing of nobility, on which was painted a half-filled bottle, in memory of his deed.

There is a beautiful tradition worth telling about the churchbell of Farum. The parsonage stood close by the church. It was a dark night late in the fall, and the minister was sitting up at

* *
-- 255

a late hour preparing his sabbath sermon, when he heard a slight, strange sound from the large church-bell. No wind was blowing, and the sound was inexplicable to him; he got up, took the keys, and went into the church. As he entered the church the sound stopped suddenly, but he heard a faint sigh from above. »Who is there, disturbing the peace of the church?« he asked, in a loud voice. Footsteps were heard from the tower, and he saw in the passage-way a little boy advancing toward him.

»Be not angry!« said the child. »I slipped in here when the Vesper Service was rung; my mother is very sick!« and now the little boy could not say more for the tears that choked him. The minister patted him on the cheek, and encouraged him to be frank, and to tell him all about it.

»They say that my mother - my sweet, good mother - is going to die; but I knew that when one is sick unto death he may recover again and live, if in the middle of the night one dares enter the church, and scrape off a little rust from the large church-bell; that is a safeguard against death. Therefore I came here and hid myself until I heard the clock strike twelve. I was so afraid! I thought of all the dead ones, and of their coming into the church. I dared not look out; I read my Lord's Prayer, and scraped the rust off the bell.«

»Come, my good child,« said the minister; »our Lord will forsake neither thy mother nor thee.« So they went together to the poor cottage, where the sick woman was lying. She slept quietly and soundly. Our Lord granted her life, and his blessings shone over her and her son.

There is a legend about a poor young fellow, Paul Vendelbo, who became a great and honored man. He was born in Jutland, and had striven and studied so well that he got through the examination as student, but felt a still greater desire to become a soldier and stroll about in foreign countries. One day he walked with two young comrades, who were well off, along the ramparts of Copenhagen, and talked to them of his desire. He stopped suddenly, and looked up at the window of the Professor's house, where a young girl was seated, whose beauty had astonished him and the two others. Perceiving how he blushed, they said in joke, »Go in to her, Paul; and if you can get a voluntary kiss from her at the window, so that we can see it, we will give you money for travelling, that you may go abroad and see if fortune is more favorable for you there than at home.«

256

Paul Vendelbo entered into the house, and knocked at the parlor door.

»My father is not at home,« said the young girl.

»Do not be angry with me!« he answered, and the blood rushed up into his cheeks, »it is not your father I want!« And now he told her frankly and heartily his wish to try the world and acquire an honorable name; he told her of his two friends who were standing in the street, and had promised him money for travelling on the condition that she should voluntarily give him a kiss at the open window; and he looked at her with such an open, honest, and frank face, that her anger disappeared.

»It is not right for you to speak such words to a chaste maid,« said she; »but you look so honest, I will not hinder your fortune!« An she led him to the window, and gave him a kiss. His friends kept their promise, and furnished him with money. He went into the service of the Czar, fought in the battle of Pultowa, and acquired name and honor. Afterward, when Denmark needed him, he returned home, and became a mighty man of the army and of the king's council. One day he entered the Professor's plain room, and it was not just the Professor he wished to see this time either; it was again his daughter, Ingeborg Vinding, who gave him the kiss, - the inauguration of his fortune. A fortnight after, Paul Vendelbo Loevenoern (Lioneagle) celebrated his wedding.

The enemy made once a great attack on the Danish island of Funen. One village only was spared; but this was also soon to be sacked and burnt. Two poor people lived in a low-studded house, in the outskirts of the town. It was a dark winter evening; the enemy was expected; and in their anxiety they took the Book of Psalms, and opened it to see if the psalm which they first met with could render them any aid or comfort. They opened the book, and turned to the psalm, »A mighty fortress is our God.« Full of confidence, they sang it; and, strengthened in faith, they went to bed and slept well, - kept by the Lord's guardianship. When they awoke in the morning it was quite dark in the room, and the daylight could not penetrate; they went to the door, but could not open it. Then they mounted the loft, got the trap-door open, and saw that it was broad

daylight; but a heavy drift of snow had in the night fallen upon the whole house and hidden it from the
*
– 257

enemies, who in the night-time had pillaged and burnt the town. Then they clasped their hands in thankfulness, and repeated the psalm, »A mighty fortress is our God!« The Lord had guarded them, and raised an intrenchment of snow around them.

From North Seeland there comes a gloomy incident that stirs the thoughts. The church of Roervig is situated far out toward the sand hills by the stormy Kattegat. One evening a large ship dropped anchor out there, and was presumed to be a Russian man-of-war. In the night a knocking was heard at the gate of the parsonage, and several armed and masked persons ordered the minister to put on his ecclesiastical gown and accompany them out to the church. They promised him good pay, but used menaces if he declined to go. He went with them. The church was lighted, unknown people were gathered, and all was in deep silence. Before the altar the bride and bridegroom were waiting, dressed in magnificent clothes, as if they were of high rank, but the bride was pale as a corpse. When the marriage ceremony was finished, a shot was heard, and the bride lay dead before the altar. They took the corpse, and all went away with it. The next morning the ship had weighed anchor. To this day nobody has been able to give any explanation of the event.

The minister who took part in it wrote down the whole event in his Bible, which is handed down in his family. The old church is still standing between the sand hills at the tossing Kattegat, and the story lives in writing and in memory.

I must tell you one more church legend. There lived in Denmark, on the island of Falster, a rich lady of rank, who had no children, and her family was about to die out. So she took a part of her riches, and built a magnificent church. When it was finished, and the altar-candles lighted, she stepped up to the altar-table and prayed on her knees to our Lord, that He would grant her, for her pious gift, a life upon the earth as long as her church was standing. Years went by. Her relations died, her old friends and acquaintances, and all the former servants of the manor were laid in their graves; but she, who made such an evil wish, did not die. Generation upon generation became strange to her, she did not approach anybody, and nobody approached her. She wasted away in a long dotage, and sat abandoned and alone; her senses were blunted, she was 258 like a sleeping, but not like a dead person. Every Christmas Eve the life in her flashed up for a moment, and she got her voice again. Then she would order her people to put her in an oak coffin, and place it in the open burying-place of the church. The minister then would come on the Christmas night to her, in order to receive her commands. She was laid in the coffin, and it was brought to the church. The minister came, as ordered, every Christmas night, through the choir up to the coffin, raised the cover for the old, wearied lady, who was lying there without rest.

»Is my church still standing?« she asked, with shivering voice; and upon the minister's answer, »It stands still!« she sighed profoundly and sorrowfully, and fell back again. The minister let the cover down, and came again the next Christmas night, and the next again, and still again the following. Now there is no stone of the church left upon another, no traces of the buried dead ones. A large whitethorn grows here on the field, with beautiful flowers every spring, as if it were the sign of the resurrection of life. It is said that it grows on the very spot where the coffin with the noble lady stood, where her dust became dust of earth.

There is an old popular saying that our Lord, when he expelled the fallen angels, let some of them drop down upon the hills, where they live still, and are called »Bjergfolk« (mountain goblins), or »Trolde« (imps). They are always afraid, and flee away when it thunders, which is for them a voice from heaven. Others fell down in the alder moors; they are called »Elverfolk« (alder folks), and among them the women are very handsome to look at, but not to trust; their backs are also hollow, like a dough-trough. Others fell down in old farms and houses; they became dwarfs and »Nisser« (elves). Sometimes they are wont to have intercourse with men, and a great many stories about them are related which are very strange.

Up in Jutland lived in a large hill such a mountain goblin, together with a great many other imps. One of his daughters was married to the smith of the village. The smith was a bad man, and beat his wife. At last she got tired of it, and one day as he was going again to beat her, she took a horse-shoe and broke it over him. She possessed such an immense strength, that she easily could have broken him in pieces too. He thought about it, and did not beat her any more. Yet it was rumored abroad, and her respect among the country-people was lost, and 259 she was known as a »Troid barn« (an imp child). No one in the parish would have any intercourse with her. The mountain goblin got a hint of this; and one Sunday, when the smith and his wife, together with other parishioners, were standing in the church-yard, waiting for the minister, she looked out over the bay, where a fog was rising.

»Now comes father,« she said, »and he is angry!« He came, and angry he was.

»Will you throw them to me, or will you rather do the catching?« he asked, and looked with greedy eyes upon the churchpeople.

»The catching!« she said; for she knew well that he would not be so gentle when they fell into his hands. And so the mountain goblin seized one after another, and flung them over the roof of the church, while the daughter, standing on the other side, caught them gently. From that time she got along very well with the parishioners; they were all afraid of the mountain goblin, and many of that kind were scattered about the country. The best they could do was to avoid quarreling with him, and rather turn his acquaintance to their profit. They knew well that the imps had big kettles filled with gold money, and it was certainly worth while to get a handful of it; but for that they had to be cunning and ingenious, like the peasant of whom I am going to tell you; as also of his boy, who was still more cunning.

The peasant had a hill on his field, which he would not leave uncultivated; he ploughed it, but the mountain goblin, who lived in the hill, came out and asked, -

»How dare you plough upon my roof?«

»I did not know that it was yours!« said the peasant; »but it is not advantageous for any of us to let such a piece of land lie uncultivated. Let me plough and sow! and then you reap the first year what is growing over the earth, and I what grows in the earth. Next year we will change.« They agreed; and the peasant sowed the first year carrots, and the second corn. The mountain goblin got the top part of the carrots, and the roots of the corn. In this way they lived in harmony together.

But now it happened that there was to be a christening in the house of the peasant. The peasant was much embarrassed, as he could not well omit inviting the mountain goblin, with whom he lived in good accord; but if the imp accepted his invitation,

* - 260

the peasant would fall into bad repute with the minister and the other folk of the parish. Cunning as the peasant ordinarily was, this time he could not find out how to act. He spoke about it to his pig-boy, who was the more cunning of the two.

»I will help you!« said the boy; and taking a large bag, he went out to the hill of the mountain goblin; he knocked, and was let in. Then he said that he came to invite him to the christening. The mountain goblin accepted the invitation, and promised to come.

»I must give a christening-present, I suppose; mustn't I?«

»They usually do,« said the boy, and opened the bag. The imp poured money into it.

»Is that sufficient?« The boy lifted the bag.

»Most people give as much!« Then all the money in the large money kettle was poured into the bag.

»Nobody gives more - most less.«

»Let me know, now,« said the mountain goblin, »the great guests you are expecting.«

»Three priests and one bishop,« said the boy.

»That is fine; but such gentlemen look only for eating and drinking, - they don't care about me. Who else comes!« - »Mother Mary is expected!« - »Hm, hm! but I think there will always be a little place for me behind the stove! Well, and then?«

»Well, then comes »our Lord«.« - »Hm, hm, hm! that was mighty! but such highly distinguished guests usually come late and go away early. I shall therefore, while they are in, slink away a little. What sort of music shall you have?«

»Drum-music!« said the boy; »our Father has ordered a heavy thundering, after which we shall dance! drum-music it shall be.«

»O, is it not dreadful!« cried the mountain goblin. »Thank your master for the invitation, but I would rather stay at home. Did he not know, then, that thundering and drum are to me, and my whole race, a horror? Once, in my younger days, going out to take a walk, the thunder began to drum, and I got one of the drumsticks over my thigh-bone so that it cracked. I will not have more of that kind of music! Give my thanks and my greetings.«

And the boy took the bag on his back, and brought his master the great riches, and the imp's friendly greetings.

We have many legends of this sort, but those we have told ought to be enough for to-day!

Denne udgave trykkes af Bianco Lunos Bogtrykkeri A/S med DeVinne Antikva. Papiret er matglittet, fuldlimet træfrit trykpaper (100 g) fra A/S De Forenede Papirfabrikker. Helshirtingsbind til en del af oplaget udføres af Petersen & Petersen. Typografi, omslag og bind efter skitser af udgiveren. Vignet af Vilh. Pedersen efter *Eventyr* 1850, se II s. 170 og IV s. 12 (lidt formindsket, titel fjernet). Bind V planlagt til udsendelse 2. april 1967. The variant notes: © 1967 Hans Reitzels Forlag A/S.

Printed in Denmark.